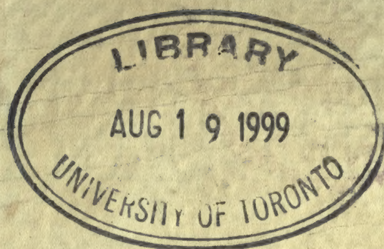
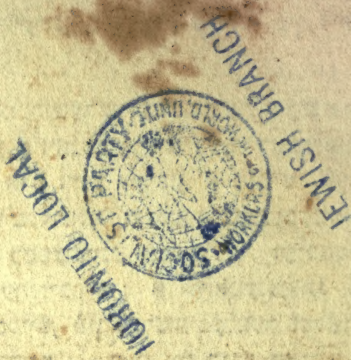

105

קנוט האמסון*)

צווישען די גרויסע גייסטער, וואס די מאדערנע וועלט־ליטעראטור האט ארויסגעגעבען, פערנעהמט דער נארוועגישער דיכטער קנוט האמסון איינעם פון די בעדייטענדסטע פלעצער. א טיעפער פסיכאלאג, א גריבלער אין די פערבארגענסטע קעמערלאך פון דער נשמה, אדער, ווי ער האט זיך אמאל אליין אנגערופען, א פארשער פון דעם „אונבעוואוסטען זעעלען־לעבען", איז ער הערצו אויך, ווי כמעט אלע נארוועגער, א שארפער, בייסענדער פאלעמיקער; און אין זיין סטיל שטעהט ער איינציג און אליין צווישען די בעריהמטע דיכטער פון זיין לאנד.

בעטראכט אויפמערקזאם זיין פארטרעט: „ברייטע שולטערן, קרעפטיגע און בויגזאמע גליעדער. אונטער אויפגעשטעלטע, ניט פערקעמטע האר ווייזט זיך ארויס זיין שטערן, פול מיט ענערגיע און קלאהרהייט. זיין בליק איז מערקווירדיג. ביי איהם אין די אויגענלעכער זעהט מען עפעס אזוי ווי טיעפע און דונקעלע ליכטלאך. מען פיהלט גלייך, אז אט דער דא האט געזעהן אויסערגעוועהנליכע זאכען: פארהאן דערין עטוואס ווייטעס, עפעס אזוי ווי ער װאלט אויף'ן וועג געווען, אקוראט ווי ער וואלט געביינקט אהיים — אזוי ווי דער בליק פון די מאטראזען, וועלכע האלטען זיך אויף אויף'ן ים.

---

*) דאס מאטעריאל פאר דער דאזיגער אבהאנדלונג איז גענומען פון פערשיעדענע קוועלען.

דער שנור־באָרד צושויבערט, קורץ און ביי די עקען אָבגעביסען, איבער אַ ליפּ, וועלכע איז הוילע גוטסקייט. אַ פֿיזיאָגנעמיע מיט דאָפּעלטען אויסדרוק: ענערגיש און צאַרט, איבעראיילט און צוריקגעהאַלטען, גרינדליך און אויבערפֿלעכליך, שטאָלץ און טרויעריג, מיט אַלע סימנים פֿון ליידען אויף די איינגעפֿאַלענע באַקען."

אַזוי בעשרייבט דער פֿראַנצויזישער שריפֿטשטעלער אָקטאַוו מירבאָ האַמסון'ס בילד. און דיזעלבע פֿיזיאָגנעמיע מיט דעם דאָפּעלטען אויסדרוק שפּיגעלט זיך אָב כמעט אין אַלע זיינע ווערקע. אַ געמיש פֿון קינדליכער נאַאיוויטעט, פֿון וויכער, טרוימערישער זעעלען-איבערגעבענהייט פֿון איין זייט און פֿון אַ פֿלאַמענדער עמפּפֿינדונג, שטאָלצער זעלבסט-פֿערעהרונג און אַ שטרעבען צור אונגעוועהנליכקייט; אַ צוזאַמענזעצונג פֿון איבער־איילטקייט און צוריקגעהאַלטענקייט, פֿון פֿערצווייפֿעלטער הילפֿלאָזיגקייט און אויסגערעכענטער איבערלעגענהייט — דאָס איז קנוט האַמסון.

* * *

פֿון וואַנען שטאַמט ער? וואָס איז ער געווען, איידער ער האָט גענומען שיינען אַלס שטערן אויף דעם ליטעראַרישען הימעל? וועגען דעם ווייסען מיר ניט פֿיעל. האַמסון'ס ביאָגראַפֿיע איז נאָך ניט געשריבען געוואָרען, כאָטש אינגערע און אַסך אונבעדייטענדערע שרייבער פֿון איהם האָבען זוכה געווען, מען זאָל זיך אָבגעבען מיט די מינדעסטע קלייניגקייטען פֿון זייער לעבען. ער אַליין האָט, אַחוץ די אַלגעמיינע שטריכען פֿון זיין לעבען, וועלכע ציהען זיך דורך זיינע ווערק, וועגען זיך גאָרניט געשריבען. מיט דריי יאָהר צוריק האָט זיין דייטשער פֿערלעגער אַלבערט לאַנגען אַרויס־געגעבען אַן אילוסטרירטען קאַטאַלאָג פֿון אַלע אויסגאַבען, וועלכע זיינען ערשיענען אין זיין פֿערלאַג. האַמסון האָט דאַן געקראָגען אַן איינלאַדונג אָנצושרייבען אַ קורצע ביאָגראַפֿיע זיינע פֿאַר דיזען קאַטאַלאָג. אָבער ער האָט זי ניט אָנגעשריבען. אָנשטאָט דעם האָט זיין פֿערלעגער בעקומען פֿון איהם אַ בריעף מיט פֿאָלגענדע ווערטער:

„איך בעט אייך, זייט אַזוי פֿריינדליך און שרייבט אַליין אָן די ביאָ־גראַפֿיע. הויבט אָן פֿון דעם 4טען אויגוסט 1860, ווען איך בין געבוירען געוואָרען, און געהט אַזוי ווייטער מיט פֿיעל שעהנע ווערטער ביז אויף היינטיגס יאָהר.

„וואָרים: וואָס זאָל איך אייגענטליך זאָגען? איך מיין, די מענשען זיינען שוין טויט מיעד פון די אַלע ביאָגראַפיעס און בילדער פון אַלע אַוטאָרס פון דער גאַנצער וועלט. און מיר זיינען דאָך אַזויפיעל..."

נאָר אויב מיר ווייסען ניט קיין איינצעלהייטען פון קנוט האַמסון'ס קינדער־יאָהרען, איז אָבער קיין צווייפעל ניט, אַז זיין לעבען איז פון סאַמע אָנפאַנג אָן געווען פול מיט די מורא'דיגסטע יסורים, מיט עלענד און נויטה.

געטריבען פון אונגליק און הונגער האָט ער צו צוויי און צוואַנציג יאָהר פערלאָזט נאָרוועגען. ער איז מיעד געוואָרען צו קעמפפען מיט דעם מורא'דיגען שיקזאַל, וועלכער האָט איהם פערפאָלגט, ער האָט זיך מיאש געווען, ווען עס איז צו קענען פערדיענען זיין שטיקעל ברויט דורך דער אַרבייט, און אַחוץ דעם איז ער געווען צו עהרליך און ס'האָט איהם איינפאַך אָבגעעקעלט פאַר אַלע געמיינהייטען וואָס ער האָט זיך אָנגעזעהן ביי זיך אין זיין פאָטערלאַנד. אַזוי האָט ער זיך איינמאָל אַרויסגעלאָזט איבער דער וועלט. אויף אַ שיף איז ער אַוועק צו „די ברעגען פון ניו־פאונדלאַנד", וואו ער האָט, צוזאַמען מיט נאָך עטליכע עלענדע און איינזאַמע מענשען ווי ער, געכאַפט פיש. „מאָנאַט איין מאָנאַט אויס," שרייבט ער אין איינער פון זיינע וואונדערבאַרע, מייסטערהאַפטע סקיצען, „זיינען מיר געלעגען אויף'ן ים און געכאַפט פיש. דער זומער און דער ווינטער זיינען געקומען און אַוועקגעגאַנגען, און מיר זיינען נאָך אַלץ געלעגען אויף'ן זעלביגען אָרט, אין מיטען ים, ביים גרענעץ פון די צוויי ערד־טהיילען: אייראָפאַ און אַמעריקאַ. פיער ביז פינף מאָל אַ יאָהר פלעגען מיר צופאָהרען צו מיקעלאָן, כדי דאָרט צו פערקויפען אונזערע פיש און אָננעהמען פראָוויאַנט. דערנאָך פלעגען מיר ווידער אַרויספאָהרען אויף'ן מיטען ים, זיך פעראַנקערן אויף'ן זעלביגען אָרט און כאַפען פיש — און צופאָהרען קיין מיקעלאָן, כדי פון דאָס ניי אויסלאָדען אונזער סחורה. איך בין קיינמאָל ניט אַראָב אין שטאָדט אויף דער יבשה. צו וואָס האָט עס מיר דען געטויגט? מען האָט געזעהן זעהר ווייניג מענשען דאָרט אויף יענעם וועלט־טהייל, וועלכער איז געווען בעוואוינט פון עטליכע פישער און פיש־הענד־לער... מיר זיינען ניט געווען קיין מאַטראָזען, נאָר פישער. אַ מאַטראָז פאָהרט אַלץ ווייטער און ווייטער, קומט צו ערגעץ-וואו און ענדיגט אַמאָל זיין רייזע, ווי לאַנג זי זאָל ניט געוועהרען; אָבער מיר, מיר זיינען געלעגען שטיל, אייביג און אימער שטיל, מיט אַלע אונזערע אַנקערס אויף'ן ים. ס'איז אַזוי ווייט אַוועק, אַז מיר האָבען זיך סוף כל סוף שוין כמעט גאָרניט

געקענט דערמאָנען, ווי די יבשה זעהט אויס. מיר האָבען זיך זעהר שטאַרק פֿערענדערט. דאָס אייביגע ליגען אויף אַן אָרט האָט אונז מאָדנע תמ'עוואַטע, ווירקליך גאַנץ תמ'עוואַטע געמאַכט. מיר האָבען קיין אַנדער זאַך ניט געזעהן, אַחוץ נעבעל און ים, און קיין אַנדער זאַך ניט געהערט, אויסער ווינד און שטורם פֿון אויבען און אונטען; מיר האָבען זיך מיט קיין שום זאַך ניט אינטערעסירט און אויפֿגעהערט צו דיינקען וועגען וואָס עס איז. נאָך וואָס האָבען מיר דען געדאַרפֿט דיינקען? אונזער שטענדיגע בעשעפֿטיגונג מיט פֿיש האָט אונז אַליין געמאַכט פֿאַר פֿיש, פֿאַר מאָדנע, פֿליישיגע ים־חיות, וועלכע זיינען אַרומגעקראָכען אויף אַ שיף און האָבען גערעדט אַן אייגענע, בלויז פֿאַר אונז פֿערשטענדיגע שפּראַך."

אויף'ן שיף, צווישען דיזע אַלע מענער, איז געווען איין איינציגע פֿרוי, דעם קאַפּיטאַן'ס ווייב, — „אַ יונגע אָבער זעהר מיאוס'ע בעשעפֿעניש מיט גאַנצע בערג קרעצלאַך און בראָדיעווקעס אויף די הענד און שרעקליך מאָגער און זעהר קליין אין וואוקס", זעהר מיאוס אָנגעטהאָן און שמוציג. דאָך האָבען זיי זי אַלע ליעב געהאַט, „יעדער איינער אויף זיין אופן", זיי האָבען זי פֿערגעטערט און געברענט פֿאַר תאוה צו איהר... כדי צו שטילען דעם דאָזיגען שרפה'נדען דורשט, זיינען זיי געפֿאַלען אויף משונה'דיגע איינפֿעלע. „אָפֿטמאָל פֿלעגען מיר האָבען אַ גאַנץ אונגאַטירליכען פֿערגניגען צו מאַטערן די פֿיש, גאָר פשוט מאַטערן אונזערע אייגענע פֿיש. דער עיקר זיינען די ביידע רוסען געווען פֿעררוקט אין דעם. זיי פֿלעגען אָננעהמען די גרויסע פֿיש ביי די קעפּ, אַריינרוקען די פֿינגער אין די ווייכע אויגען און זיי האַלטען אַזוי אין דער הויך, און בעת מעשה פֿלעגען זיי קוקען אויף זיי און לאַכען מיט אַ מאָדנעם געלעכטער"... מעהר פֿון אַלע איז דער פֿראַנצויז משוגע געוואָרען פֿאַר דעם קאַפּיטאַן'ס פֿרוי, נאָר פֿערליעבט זיינען זיי אַלע געווען אין איהר, און ביינאַכט, אין דער קאַיוטע, האָבען זיי וועגען איהר די ווילדעסטע חלומות געהאַט...

די דאָזיגע קליינע ערצעהלונג איז מערקווירדיג שטאַרק און זי מאַכט אַ טיעפֿערן איינדרוק ווי מאַנכע פֿון די שטאַרקסטע ים־ערצעהלונגען פֿון דעם בעריהמטען פֿראַנצויזישען שריפֿטשטעלער פּ י ע ר ל אָ ט י.

אַזוי זיינען אַריבער דריי יאָהר. קנוט האַמסון איז אַוועק נאָך אַמעריקאַ, וואו ער איז אָנגעקומען אָהן געלד, אָהן אונטערשטיטצונג, עלענד און איינזאַם, אָהן אַ שום פֿערבינדונג; ער איז געוואָרען אַן אַרבייטער. דריי יאָהר צייט האָט ער געאַרבייט אַלס גערטנער, קוים וואָס ער האָט פֿערדיענט אויף'ן

לעבען, דאָס נויטיגסטע האָט איהם אָפּטמאָל געפֿעהלט, נאָר ער האָט ניט געליטען; מחמת אין איהם האָט זיך ביסלאַכוויים ענטוויקעלט אַן אויסער־געוועהנליכע קראַפֿט פֿון אויסדויער. שפּעטער האָט ער אָנגעהויבען טרוימען דערפֿון צוריקצופֿאָהרען קיין נאָרוועגען. אָבער ווי אַזוי? פֿון זיינע פֿערדיענ־סטען האָט ער ניט געקענט אָבשפּאָרען אויף דער רייזע און פּרואווען זוכען שטיצע ביי אַלטע בעקאַנטע אין דערהיים, — דערצו איז ער געווען צו שטאָלץ. אַחוץ דעם איז דאָס איהם גאָר כמעט אויף'ן זינען ניט אַרויף. נאָר ענדליך האָט ער געקראָגען אַ שטעלע אַלס קאָנדוקטאָר אויף איינע פֿון די גרויסע אַמעריקאַנער אייזענבאַהן־ליניען. ער איז אַלזאָ געווען פֿערזאָרגט מיט עסען און וואוינונג, און פֿון דעם קליינעם געהאַלט זיינעם האָט ער זיך אין פֿיער יאָהר צייט געקענט אָבשפּאָרען גענוג געלד אויף דער רייזע צוריק אין זיין היימאַטה.

פֿון דאַן פֿאַנגט זיך אָן זיין ליטעראַרישע טהעטיגקייט.

* * *

אין 1888טען יאָהר איז אין נאָרוועגען ערשיענען אַ קליין ביכעל פֿון קנוט האַמסון מכח „דאָס אינטעלעקטועלע לעבען אין דעם מאָדערנעם אַמעריקאַ", וואָס האָט אַרויסגערופֿען א היבשען אינטערעס דורך דער שאַרפֿער שפּראַך און דעם מאָדנעם שטאַנדפּונקט, וועלכען עס האָט פֿערטראָטען. אַ קורצע צייט שפּעטער איז ערשיענען זיין ערשטער ראָמאַן „הונגער", וועלכער האָט אָנגעמאַכט אַ געוואַלדיגען רושם אין דער גאַנצער ליטעראַרישער וועלט. אין דעם דאָזיגען בוך האָט האַמסון צום ערשטען מאָל געפּרואווט דערצעהלען מכח יענע אונערקלעהרליכע גענג פֿון דער מענשליכער נשמה, מכח „דאָס שוועבען פֿון דעם געדאַנק און דעם געפֿיהל אין דער לופֿטען", מכח „די שטילע, שפּורלאָזע רייזען, וואָס דער מענש מאַכט מיט דעם מוח און מיט דעם האַרצען, מכח די מערקווירדיגע נערווען־טהעטיגקייטען, דאָס שעפּטשען פֿון דעם בלוט, דאָס געבעט פֿון די גליעדער". ער איז דערמיט אויף איין מאָל געוואָרען איינער פֿון די ערשטע און בעדייטענדסטע פֿערטרעטער פֿון דער מאָדערנער פּסיכאָלאָגיע אין נאָרוועגען.

דער נאָמען „הונגער" קען דעם דורכשניטליכען לעזער פֿון אונזער צייט אָבנאַרען. מען קען פֿילייכט ערוואַרטען צו געפֿינען דאָ די שילדער־

רונג פֿון דעם סאָציאַלען עלענד און דער סאָציאַלער נויטה; מען ריכט זיך אפשר צו הערען דאָ בעגייסטערטע רעדעס, קללות און צאָרנדיגע געשרייען פֿון די ענטערבטע, פֿון די אונטערדריקטע און אויסגעשטויסענע. ניין, ניטאָ קיין זכר פֿון דעם אַלעמען אין דעם דאָזיגען בוך. „הונגער" איז גאַנץ איינפֿאַך דער ראָמאַן פֿון אַ יונגען מאַן, וועלכער ליידט הונגער, וועלכער מוז טאָג און נאַכט שמאַכטען אָהן אַ ביסען ברויט, וועלכער קלאָגט פֿונדעסטוועגען קיינעם ניט אָן און האָט קיינעם ניט פֿיינט. די איינציגע טענות וואָס ער האָט איז צו זיין ביטערן שיקזאל, און צייטענ־ווייז רעדט ער זיך פֿונאַנדער מיט גאָט, אין אַ נאַאיווען און אין דערזעל־בער צייט בייסענדען טאָן. אַרויסגעוואָרפֿען פֿון זיין אָרעמער דירה, שלייעט ער זיך אַרום איבער די גאַסען פֿון קריסטיאַניאַ; ער האָט ניט קיין אַנדער ווינקעל, וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, נאָר די פֿייכטע ערד אין די וועל־דער הינטערן שטאָדט, קיין אַנדער בעט אַחוץ די ביינק לעבען האַפֿען. און אין דעם שוידערליך־קלעגליכען צושטאַנד זיינעם קעמפּפֿט ער מיט זיין שטאָלץ; ער וויל ניט אויסזעהן ווי קיין בעטלער. ער קעמפּפֿט אויך מיט זיין עהרענהאַפֿטיגקייט; ער וויל ניט ווערן קיין גנב. און דער הונגער מוטשעט און פּלאָגט איהם און טרייבט איהם צו אַלערליי פֿעררוקטהיי־טען. אַ פּאָר מאָל קריגט ער אומגעריכטערהייט אַביסעל געלד. אָבער וואָס פֿאַר אַ בעטרעף האָט עס אַנטקעגען דעם שרעקליכען עלענד זיינעם? דאָס זיינען בלויז קורצע רוהע־פּונקטען אויף דעם דאָזיגען מורא'דיגען מאַרטירער־וועג פֿון דעם הונגער. דערצו ניט ער דאָס רוב אַוועק דאָס דאָזיגע געלד צו אַנדערע, וועלכע זיינען אַזוי אָרים און נאָך אָרימער איידער ער. דאָס איז אַ מערקווירדיגע זעעלע, וועלכע בלייבט זאַנפֿט אונטער דעם גרויזאַמסטען שרעק, קינדעריש, כמעט גליקליך... און שטענ־דיג פֿול מיט האָפֿנונג, נאָך דער ביטערסטער פֿערצווייפֿלונג: פּלענער מאַכט ער פֿאַר ביכער, פֿאַר טהעאַטער־שטיקער, ביינאַכט, ביים שיין פֿון די גאַסען־לאַמטערנעס שרייבט ער אַרטיקלען, וועלכע וועלען איהם זיכער שוין מאָרגען איינברייננגען היבשע סומען געלד און אַ בעדייטענדען נאָמען...

ניטאָ קיין אַנדער מאָטיוו אויסער דעם הונגער אין דיזען בוך. דער הונגער רעדט דאָ אַרוים פֿון יעדער שורה, פֿון יעדען וואָרט. און אויף וואָס פֿאַר אַ וואונדערבאַרען אופן ווערן דאָ געשילדערט די פֿערשיעדענע, וועקסלענדע שטימונגען, וואָס קומען פֿאָר אין דער זעעלע פֿון דעם דורך הונגער געפּייניגטען! האַמסון'ס פֿיזיאָגנאָמיע מיט דעם דאָפּעלטען אויס־

דרוק זעהט זיך אַם דייטליכסטען אַרויס אין דיזער אויטאָביאָגראַפיע זיינער: די אויסגערעכענטע קינסטלערישע איבערלעגענהייט געהט דאָ האַנד אין האַנד מיט דער מורא'דיגער הילפלאָזיגקייט, די וויכע טרוי־מערישע נשמה מיט דער בייסענדער, שרפה'נדער עמפּעהרונג, די קינד־ליכע נאַאיוויטעט מיט דעם שטרעבען צור אונגעוועהנליכקייט.

און האָט קנוט האַמסון אין זיין ערשטלינגס־ווערק אויף אַ מערקווירדיגען אופן און מיט אַ מיקראָסקאָפּישער געניויאיגקייט בעשריבען די מערקווירדיגע צושטענדע פון דער זעעלע, וועלכע ווערן אַרויסגערופען דורך דעם גרויזאַמען געפיהל פון הונגער, אַזוי האָט ער דאָסזעלבע אויך אויסגעברייטערט אין זיינע ווייטערע ווערקע, דער עיקר אין „מיסטעריען" און אין דעם ליעבעס־ראָמאַן „פּאַן", אויף דאָס גאַנצע געפיהלס־לעבען און אויף דער ליעבע.

אין דעם בוך „מיסטעריען" גיט ער ווידער אַ פּאָרטרעט פון זיין איינענער נשמה. אַן איינזאַמקייטס־מענשען, פול מיט אַ מיסטישען לעבען אין זיך און מיט אַ מערקווירדיגער קריטישער אויפפאַסונג פון דער געזעל־שאַפט, שטעלט ער אונז פאָר. דאָס לעבען און אַלע זיינע אילוזיאָנען האָט ער אויכגעפאָרשט, און נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעפונען, אַז „הכל הבל", אַז אַלעס איז גאָרנישט ווערטה, קומט דער וואַהנזין איבער איהם און יאָגט איהם אַרום ווי אַ געהעצטע, געיאָגטע חיה.

אין „פּאַן" שילדערט האַמסון אויף אַ מייסטערהאַפטען אופן די מיס־טיק, די אינערליכע פערבאָרגענהייט פון דעם ליעבעס־געפיהל, פערמישט מיט דער גרויסקייט און טיעף־זעעליגקייט פון דער נאַטור. דער יעגער טהאָמאַס גלאַהן, אַ געוועזענער אָפיציר, וואוינט ביים ברעג וואַלד. דאָס איז אַ פער'חלום'טע, פערטראַכטע נאַטור — ווידער אַן איינזאַמקייטס־מענש. ער שיסט האָזען, קוראָפּאַטקעס, שנעע־היהנער און ים־פויגעל. ער רודערט אַרויס אויף זיין שיפעל איבער'ן ים. פאַר זיינע אויגען הויבט זיך אויף די נאַטור אין איהר פולער פּראַכט. וואו ער גיט אַ קוק זעהט ער בוימער און גראָז און אַלערליי בלומען און מערקווירדיגע געוויקסען. די פויגלען שרייען און פלאַטערן איבער איהם און דער ים נעהמט איהם אַרום פון אַלע זייטען, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט איהם געוואָלט אומאַר־מען. און ער געניסט פון דיזער נאַטור, ער זויגט זי איין אין זיך און ער לעבט אין איהר און מיט איהר.

און דער פריהלינג קומט. דער וואַלד שיינט, דער הימעל גלאַנצט אָפען און ריין און שטראַהלט אין לילאַ און גאָלד, די פויגעלאַך שרייען,

די נעכט ווערן העל, און אַ זיסע, בייגקענדע אונרוהיגקייט טרייסעלט דורך די נאַטור. דאַן דערוועקט זיך ביי דעם יעגער אין האַרצען אַ מערק־ווירדיגע ביינקעניש. אַלטע ליעבעס־ליעדער ערוואַכען אין טהאָמאַס גלאַהן, און ער שלאָפט ניט גאַנצע נעכט, ער געהט אַרום ווי אין חלום. . .

נאָר פֿון דעם חלום קומט אַרויס עטוואָס ווירקליכעס: אַ ליעבע מיט אַ טראַגישען סוף. זי שפּיעלט זיך אָב צווישען דעם פֿון דער נאַטור דורכדרונגענעם יעגער מיט זיינע שטאַרקע לייִדענשאַפֿטען, און דער טאָכ־טער פֿון דעם גרויסען סוחר דאָרט אין דער שטאָדט ביים ברעג ים. עדוואַרדאַ איז אַ קליין מיידעל, אַ פֿערצויגען, יונג וועזען מיט אַ היציגער פֿאַנטאַזיע, פֿול מיט מיידעלשע חלומות: זי טרוימט. פֿון אַ פּרינץ, וועל־כער וועט זי אַמאָל נעהמען און זי אַוועקפֿיהרען איבער׳ן ים און איהר אַנידערלייגען זיינע אוצרות צו די פֿיס. דער מערקווירדיגער מענש דאָרט אויבען אין שטיבעל, וועלכער לעבט אַזוי פֿאַר זיך, רייצט איהר פֿאַר־שטעלונג. אַז זי זעהט איהם אָנגעטהאָן ווי אַ יעגער געפֿעלט ער איהר. זיין אויג מיט דעם הייסען בליק, וועלכער ווירקט אויף איהר ווי דער בליק פֿון אַ חיה, רייצט זי אויף. און טהאָמאַס גלאַהן ווערט איהר שפּיעל־צייג; ער ווערט בעהערשט פֿון דער לייִדענשאַפֿט מיט איהר גאַנצער קראַפֿט. עדוואַרדאַ איז אין איהרע לעבענס־שטרעבונגען ווייט פֿון דעם איינזאַמען יעגער. זי האָט טויזענדער קליינינגקייטען, וועלכע זי וויל בשום אופן ניט אויפֿגעבען. בעלער מוז זי מאַכען און אַנדערע אונטערהאַלטונגען. טהאָמאַס זיצט ביי זיך אין שטיבעל און די אויגען קריכען איהם אַרויס וואַרטענדיג — זי קומט ניט. מוז ער געהן צו איהר; ער מוז זיין אויף איהרע אונטערהאַלטונגען, און ער איז אין גאַנצען אָבגעוואוינט פֿון דעם גרויסען פֿערקעהר מיט מענשען, ער ווייסט זיך ניט ווי צו האַלטען. עדוואַרדאַ קוקט אַראָב אויף איהם מיט פֿעראַכטונג, זי קריינקט איהם מיט איהרע ווערטער. פֿאַר לייטען בעהאַנדעלט זי איהם זעהר שלעכט, ס׳זעהט אויס, אַזוי ווי זי וואָלט זיך מיט איהם געשעהמט. ליעבען ליעבט זי איהם אייגענטליך נור דאַן, ווען זיי זיינען אַליין, און קוים האָט זי גענוג, וואַרפֿט זי איהם אַוועק.

מיט אַ קראַפֿטפֿולער שפּראַך און מיט אַ זעלטענעם סטיל שילדערט האַמסון דעם יעגער׳ס שמערצען, ווי אַזוי די קליינע שוואַכע בריאה זויגט אויס דעם שטאַרקען דאָס בלוט פֿון האַרצען, ווי אַזוי די יסורים׳דיגע ליעבע, אויסגעמישט מיט דער מוטשענדער לייִדענשאַפֿט, מיט דער שרעקליכסטער אייפֿערזוכט און מיט די טיעפֿסטע קריינקונגען דורך דער

געליעבטער׳ס רשעות׳דיגע רייד, — ווי אַזוי די דאָזיגע ליעבע צוריִיסט גלאַהן׳ס נשמה. ער ווערט דערשלאָגען און עלענד; זיין שטאָלץ איז פערביי. נאָר דאָ קומט אַ צווייטע געשיכטע. טהאָמאַס גלאַהן האָט, אַחוץ עדוואַרדאַ׳ן, נאָך אַ מיידעל, דעם שמיעד׳ס טאָכטער עוואַ. זי איז אַן אייגפאַך, נאַאיוו ווענזן. זי טראָגט אַ שנעע־וויים טיכעל איבער די דונ־קעלע האָר, און אַז דער יעגער קוקט זי אָן, ווערט זי רויט פון שעהמע־דיגקייט. זי ליעבט איהם און גיט איהם אַלעס וואָס ער פערלאַנגט, ניט זשאַלעווענדיג, ניט אויסרעכענענדיג, און דער פערשמאַכטעטער שטילט זיין דורשט און טרינקט וויפיעל ער קען נור. דיזע ליעבע ווירקט גוט אויף טהאָמאַס גלאַהן, זי ריהרט איהם און מאַכט איהם וויך, און אַז עוואַ איז ניטאָ לעבען איהם, דאַן בייגקט ער נאָך איהר. אָבער לעבען דעם בויערט זיך די שמערצליכע ליידענשאַפט צו דער אַנדערער אַלץ ווייטער און טיעפער איין ביי איהם אין דער נשמה, און ער דערפיהלט דאַן אַ פערגניגען צו ריידען מיט עוואַ׳ן וועגען עדוואַרדאַ דער שלעכטער. ער זידעלט זי און שעלט זי, נאָר אַז עוואַ גיט איהם רעכט, דאַן ווערט ער מלא רציחה.

דאָס איז אַ מערקווירדיגע דאָפעל־ליעבע. קנוט האַמסון דריקט זי אויס אין אַ וואונדער־שעהנער לעגענדע, וועלכע טהאָמאַס גלאַהן דער־צעהלט, נאָכדעם ווי עוואַ שטאַרבט און עדוואַרדאַ וויל פון איהם ניט וויסען:

„ווי אַ אינגעל האָט ער זיין מיידעל געליעבט. ער האָט זי אָפט גערופען זיין גליק און זיין טויב, און זי האָט אַ הייסען, רוישיגען בוזים געהאַט. ער האָט געזאָגט: גיב מיר דיין האַרץ! און זי האָט עס געטהאָן. ער האָט געזאָגט: קען איך ביי דיר עפעס בעטען, געליעבטע? און בע־רוישט האָט זי געענטפערט יאָ. זי האָט איהם אַלצדינג געגעבען, און ער האָט איהר דאָך ניט געדאַנקט דערפאַר.

„די אַנדערע האָט ער געליעבט ווי אַ שקלאַף, ווי אַ וואַהנזיניגער און ווי אַ בעטלער. פאַרוואָס? פרעג דעם שטויב אויף׳ן וועג און דאָס בלאַט, וואָס פאַלט אַראָב פון בוים, פרעג דעם לעבענס רעטהזעלהאַפטען גאָט; וואָרים קיין אַנדערער ווייסט ניט פון אַזעלכע זאַכען. זי האָט איהם גאָרנישט געגעבען, ניין, גאָרנישט האָט זי איהם געגעבען, און ער האָט איהר פונדעסטוועגען דאָך געדאַנקט. זי האָט געזאָגט: גיב מיר דיין פריעדען און דיין פערשטאַנד! און ער האָט זיך בלויז מצער געווען, וואָס זי האָט ניט ביי איהם זיין לעבען געבעטען.“

און אויף עוואַ'ס קבר:

„איך בין דיך מקבר, עוואַ, און קוש אין אונטערטהעניגקייט דעם זאַמד אויף דיין גרוב. אַ פולע, רויזענגרויטע עראינערונג נעהמט דורך מיין זעעלע, ווען איך טראַכט פון דיר; איך בין ווי איבערפלייצט פון גליק, ווען איך דערמאָן זיך אָן דיין שמייכעל. דו האָסט געגעבען אַלצדינג, אַלעס האָסט דו געגעבען, און עס האָט דיך קיין שום אויפאָפּפערונג ניט געקאָסט; מחמת דו ביסט געווען דעם לעבען'ס אייגענסטעס, בערוי־שענדסטעס קינד. אָבער אַנדערע, וועלכע שפּאָרען און זיינען קאַרג אויף אַ בליק אפילו, זיי קענען האָבען מיין גאַנצען געדאַנק. פאַרוואָס? פרעג די צוועלף חדשים פון יאָהר און די שיפען אויף'ן ים, פרעג דעם האַר־צען'ס רעטהזעלהאַפטען גאָט...."

* * *

פונקט אַזוי טיעף און שאַרף ווי ער איז אין זיינע פסיכאָלאָגישע ראָמאַנען, איז קנוט האַמסון אויך אין זיינע פּ אָ ל ע מ י ש ע ביכער. זיין פּאָלעמיק בעציהט זיך אָבער ניט אויף ספּעציעלע זאַכען; ער „גרייפט אָן אַלצדינג צווישען הימעל און ערד", ווי עס הייסט וועגען זיין העלד אין דעם דראַמאַ „ביי די טויערן פון דער מלוכה".

האַמסון'ס פּאָלעמיק בעציהט זיך הויפּטזעכליך אויף דעם „האַמבאָג", און האַמבאָג איז ביי איהם אין די אויגען כמעט אַלעס, וואָס ווערט אָנער־קענט אַלס גרויס. קודם כל גיסט זיך זיין האַס אויס איבער די, וועמען דער המון אָנערקענט פאַר גרויסע לייט, מחמת גרויסע מענער זיינען ביי איהם אין די אויגען ניט יענע, וועלכע מאַכען אַ גרויסען רושם אויף דער וועלט, נאָר די, וועלכע האָבען בערייכערט דאָס מענשליכע לעבען מיט געוויסע נייע גרונד־אידעען. ער איז אַן איינזאַמקייטס־אַריסטאָקראַט נאָך ניעצשע'ס מוסטער און מחמת דעם האָט ער פיינט די מענער, פאַר וועמען דער המון פאַלט צו די פיס אין הוילע פערגעטערונג, וואָרים „עס געהערט דומהייט דערצו, פּאָפּולער צו ווערן". אין דערזעלבער צייט אָבער אָנערקענט ער פונדעסטוועגען „יענע אייגענאַרטיגע, פיינע זשענים, פון וועמען מען רעדט קיינמאָל ניט, וועלכע לעבען אַ קורצע צייט און שטאַרבען יונג און אונבעקאַנט".

און זיין פּאָלעמיק בעציהט זיך ווייטער אויף זיין פאָלק, וואָס זעהט ביי איהם אין די אויגען אויס ווי יענער מאַן, וואָס געהט איבער דער גאַס

מיט דעם גראָבען וואָלנעם שאַל אַרום האַלז, כדי קיין ביסעל פֿרישע לופֿט זאָל חס חלילה ניט צוקומען צו איהם, מיט אַ ברויט אונטערן אָרים און מיט אַ קוה הינטער זיך. איבעראַל זעהט ער בלויז: „גרויסע אומגע־לומפערטע שטיוועל און שמוץ און לוטהער׳ס קאַטעכיזם. און די מענשען זיינען מיטעל־גרויסע בירגער אין דריי שטאָקיגע הייזלאַך. זיי עסען און טרינקען וויפֿיעל זיי דאַרפֿען נור, לאָזען זיך וואויל־געהן ביי דער וואַהל־פּאָליטיק און האַנדלען טאָג־אויס טאָג־איין מיט גרינער זייף און מעשענע קעמלאַך און פֿיש. אָבער ביינאַכט, ווען עס דונערט, ליגען זיי אין דערהיים אין איין שרעק און זאָגען תהילים.״

מיט דער דאָזיגער בייסענדער סאַטירע זיינען דורכדרונגען זיינע ראָ־מאַנען „נייע ערד״ און „רעדאַקטאָר לינגע״ און זיינע דראַמען „אָוועגד־רויטקייט״ און „ביי די טויערן פֿון דער מלוכה״. ער גיסט אויס זיין גאַנצען שפּאָט איבער די פֿרייזיניגע דעמאָקראַטיע און די מאַטעריאַליסטישע פֿער־שטאַנדס־ניכטערקייט, איבער די דאָזיגע מענשען, וועלכע „בראָדזשען אַ־ום אין הויכע שטיוועל און וואו עס לוינט זיי וואַרפֿען זיי זיך פֿון איין ריכטונג צו דער אַנדערער״. און זיינע ביטערע שאַרפֿע פֿיילען שלײדערט ער אויף די ליטעראַטור־קליקען, געגען די פּוסטע גאוה פֿון די רייכע קאָפּע־פּאָעט־לאַך, געגען די זשורנאַליסטען־קאָרופּציאָן און די איבערצייגונגס־פֿאַנאַטיקער, וועלכע זיינען ביי איהם אין די אויגען איינפֿאַכע קאָמעדיאַנטען, וואָס זוכען צו ציהען נוצען פֿון זייערע בעוועגונגען.

* * *

זיינע קליינע נאָוועלען און סקיצען זיינען פֿערשיעדענאַרטיג; האַמסונען פֿעהלען ניט קיין סוזשעטען. ער נעהמט זיי פֿון דעם רעעלען, ווירקליכען לעבען און ער שעפּט זיי פֿון זיין אייגענער פֿאַנטאַזיע. נאָר אויך דאָס אַלטעגליכע, וואָס ער נעהמט פֿון לעבען, ווערט זיינס, עס ליגט עטוואָס אייגענאַרטיגעס, עטוואָס האַמסונישעס אין יעדע איינע פֿון זיינע סקיצען. אָפֿטמאָל בעגעגענען מיר זיך דאָ מיט דעם זעלבען פֿיינפֿיהלענדען, קאָמ־פּליצירטען און זאָנדערבאַרען טיפּ פֿון „הונגער״, נאָר אונטער אַנדערע אומשטענדען, פֿערשטעהט זיך, ווי אין „מלכת שבא״, אין דער קליינער סקיצע „אויף דער גאַס״ און אין אַנדערע פֿון זיינע נאָוועלען. אָבער ער קען זיך אויך גאַנץ געלאַסען אַרונטערלאָזען אין די דונקעלסטע טיעפֿענישען פֿון דער נשמה, ווי אין „שקלאַפֿען פֿון ליעבע״, אָדער שטעהן שטום ביי דער

…י אַ פאָטאָגראַף, און אַראָבנעהמען בילדער, ווי אין דער בעשרייבונג …ן רייזע „איבער'ן ים" קיין אַמעריקאַ. ער האָט אויך סקיצען, וואו ער …ט אויף גאַנצע גרויסע וועלטען מיט ווייניג ווערטער. ער לאָזט אָפּט־ דעם לעזער לייענען צווישען די שורות און גיט איהם מעהר צו טר…ען, אַיידער ער דעקט פאַר איהם אויף.

דערצו האָט קנוט האַמסון אַ בעזונדערע ליעבע צו פאַנטאַסטישע מעשה'לאַך. פאַר אַזאַ מענשען ווי ער איז לאָזט זיך דאָס מענשליכע לעבען …ט אויפלייזען איינפאַך אין מאַטעמאַטישע פאָרמולען. פאַרהאַן זאַכען, וואָס „אַלוויסענדע וויסענשאַפט איז צו פיערעקיג און צו גראָב צו דערגרונ- …עווען", ווי ער דריקט זיך אַליין אויס, זאַכען, אין וועלכע מען קען שפירען … הויך פון אונזיכטבאַרע מעכטע און בלינדע לעבענס-קרעפטען. זיי זיינען …אָ ביי יעטוועדען אַלטאָגס-מענשען און זיי בעאיינפלוסען יעדענס לעבען; אָבער אין מענשען, וועלכע האָבען ענטוויקעלט אין זיך אַ רייכעס, אינער- ליכעס לעבען, וועלכע הערען זיך צו צו די דאָזיגע אינערליכע שטימען און קענען דורך זייער פאַנטאַזיע פערוואַנדלען דיזע פאָרשטעלונגען אין קלאָהרע ערשיינונגען, — אין אַ דיכטער ווי קנוט האַמסון פילט דיזער מיסטיציזם ניט נור אויס דאָס גאַנצע לעבען, נאָר עס וואַקסען אָפּט פון איהם אַרויס אַזעלכע פאַבעלהאַפט שעהנע, אָפּטמאָל זוניגע און אָפּטמאָל שרעק-דער- וועקענדע פאַנטאַזיע-בילדער, וועלכע גיסען זיך אויף אַ מערקווירדיגען אופן פונאַנדער פאַר איהם און ווערן עפּעס אַזוי ווי עכט רעאַליסטישע ווירקליכ- קייטען. ער האָט ליעב אָנצוטהאָן די שילדערונג פון די זעעלען-צושטענדע און די שטימונגען אין דעם קלייד פון סימבאָלישע פאַנטאַזיעס, וועלכע ער קען מאָהלען מיט וואונדערבאַרע פאַרבען, אַזוי ווי די פערשיעדענע חלומות און פאַנטאַסטישע מעשה'לאַך אין „הונגער", „מיסטעריען" און „נייע ערד".

אַ מענש מיט אַזאַ רייכען און שעהנהייטס-פולען זעעלען-לעבען ווי האַמסון מוז זיך אויך אַזוי שטאַרק פיהלען צוגעצויגען צו דער נ אַ ט ו ר, פונקט אַזוי שטאַרק ווי די האַנדלונגען פון די מענשען שטויסען איהם אָב און רעגען איהם אויף. וואָרים אין דער נאַטור ליגט גרויסקייט, שטילקייט און שעהנקייט; זי איז די מעכטיגסטע דערוועקערין פון שטימונגען. דערום געפינען מיר ביי איהם ניט נור אַ שטענדיגעס פערזינקען אין דאָס נאַטור- לעבען, אַ מין אַנטרינען צו איהר אַזוי ווי צו דער לעצטער רעטונג, דאַן ווען אַלעס אַנדערע האָט איהם ענטטוישט, נאָר ער האָט אויך אויסגעפונען פאַר איהר די רייכסטע און אויסדרוק-פולסטע טענער און איהרע פער- באָרגענסטע שעהנהייטס-סודות האָט ער אויסגעפאָרשט.

געטריבען פֿון דער ליעבע צו די פֿאַבעלהאַפֿטע, פֿאַנטאַסטישע ערשיינונגען און צו דער שטילער נאַטור, מאַכט האַמסון זיין רייזע אין קאַווקאַז. דאָרט אין יענע וואונדערבאַרע מזרח־לענדער פֿיהלט ער זיך אַזוי גוט, אַזוי איבערגליקליך. זיין אויג ווערט ענטציקט פֿון דעם מורא'דיגען באַרג קאַזבעק מיט זיין אייז־שפּיץ. ביינאַכט וואַנדערט ער אַרום אויף די ווייטע, ענדלאָזע וועגען, וועלכע שטרעקען זיך אויס פֿאַר זיינע אויגען. ער זויגט איין אין זיך דעם צויבער, וואָס ליגט אין דער שטילקייט, אין דער פֿערטראַכטקייט פֿון יענע געגענדען, און ער געפֿינט מיט אַ טיעפֿער צופֿרידענהייט אויס, אַז „וואָס ווייטער מען קומט צו צום מזרח, אַלץ וויינינגער ריידען די מענשען. די אַלטע פֿעלקער זיינען שוין אַריבער די מדרגה פֿון פלוידערן און לאַכען, זיי שווייגען און שמייכלען."

ס'איז דערזעלבער קנוט האַמסון. אויך אין דיזער בעשרייבונג פֿון זיין רייזע אין קאַווקאַז איז פֿאַרהאַן גענוג בייסענדע איראָניע, גענוג שפּאָט, נאָר ער ערגערט זיך ניט אַזוי שטאַרק; ער איז שוין ניט אַזוי גרויזאַם מיט זיך אַליין. פֿרעהלאַך און אַנגענעהם טרינקט ער די וואונדער פֿון די מזרח־לענדער, פֿערזונקען אין די הערליכקייטען פֿון דער דאָרטיגער נאַטור. נאָר ווען ניט ווען דערמאָנט ער זיך אָן זיין היימאַטה, אָן קריסטיאַניאַ, „די שטאָדט, וואָס קיינער פֿערלאָזט ניט, איידער זי האָט איהם אָבגעשטעמפעלט", און דער מורא'דיגער קאָנטראַסט רופֿט אַרויס אַ ביטערן שמייכעל אויף זיינע ליפען.

א. פ.

ערשטער טהייל.

ס'איז געווען דעמאָלט, ווען איך בין אַרומגעגאַנגען און געהונגערט אין קריסטיאַניאַ, אין יענער מערקווירדיגער שטאָדט, וואָס קיינער פֿערלאָזט ניט, איידער זי האָט איהם אָבגעשטעמפּעלט —

איך בין געלעגען אויפֿערהייט אין מיין דאַך־שטיבעל און געהערט ווי אַ זייגער אונטער מיר שלאָגט זעקס. ס'איז שוין געווען נישקשה'דיג ליכטיג, און די לייט האָבען אָנגעהויבען לויפֿען אַרויף און אַראָב אויף די טרעפּ. אונטען לעבען טהיר, וואו מיין צימער איז געווען טאַפּעצירט מיט אַלטע נומערן פֿון'ם „מאָרגענבלאַט", האָב איך גאַנץ דייטליך געקענט לייענען דעם לייכט־טהורם אינספּעקטאָר'ס אַ בעקאַנטמאַכונג און אַן אַנאָנסע מיט פֿעטע בוכשטאַבען וועגען פֿריש ברויט, וואָס דער בעקער פֿאַביאַן אָלסען האָט צו פֿערקויפֿען.

אַזוי גיך ווי איך האָב נאָר די אויגען געעפֿענט, האָב איך, ווי מיין טבע איז שוין געווען, אָנגעהויבען טראַכטען, צי האָב איך היינט עפּעס, מיט וואָס זיך צו פֿרעהען. די לעצטע צייט איז מיר געוואָרען גאַנץ שמאָל; מיינע זאַכען זיינען שטיק פֿאַר שטיק אַוועק צום „פֿעטער", איך בין געוואָרען נערוועז און אונגעדולדיג, אַ פּאָר מאָל האָב איך געמוזט בלייבען אין בעט אויף אַ גאַנצען טאָג, אַזוי האָט מיר געשווינדעלט אין קאָפּ. ווען ניט ווען, אַז דאָס גליק האָט מיר געשפּיעלט, האָב איך פֿון עפּעס אַ בלאַט געקראָגען פֿינף קראָנען פֿאַר אַ פֿעליטאָן.

וואָס ווייטער איז אַלץ ליכטיגער געוואָרען, און איך האָב אָנגעהויבען לעזען די אַנאָנסען אונטען לעבען טהיר. איך האָב שוין זאָגאַר געקענט איבערלייענען די מאָגערע, פֿערקרימטע אותיות „תכריכים ביי יונגפֿרוי אַנדערסען אין טויער רעכטס". דאָס האָט מיך אַ היבשע ווײַלע בעשעפֿטיגט. אונטען, האָב איך געהערט, האָט דער זייגער געשלאָגען אַכט, איידער איך בין אויפֿגעשטאַנען און זיך אָנגעטהאָן.

דערנאָך האָב איך געעפֿענט דאָס פֿענסטער און אַרויסגעקוקט אויף דרויסען. פֿון דאָ, וואו איך בין געשטאַנען, האָב איך געקענט זעהן אַ שטריק גרעט צו הייגגען און אַ פֿרייעס פֿעלד. ווייט אַוועק איז געלעגען אַן אָנגע־שאָטען בערגעל פֿון אַן אָבגעבערענטער שמיעדעריי, וואָס אַ פּאָר אַרבייטער האָבען געהאַלטען אין אָבראַמען. כ'האָב זיך אָנגעשפּאַרט מיט'ן עלענבויגען אָן פֿענסטער־שוועל און אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ אין דער לופֿטען. עס מאַכט זיך געוויס אַ קלאָרער טאָג; דער אָסיען איז געקומען, די צאַרטע קיהלע יאָהרעס־צייט, ווען אַלצדינג בייט איבער די פֿאַרב און פֿערגעהט דערנאָך. דער ליאַרם, וואָס האָט זיך שוין אָנגעהויבען אין די גאַסען, האָט מיך געצויגען אויף דרויסען. אָט דאָס ליידיג שטיבעל, וואו די פּאָדלאָגע האָט זיך געטרייסעלט און געוואָרפֿען אַרויף און אַראָב ביי יעדען טריט וואָס איך האָב געמאַכט, איז געווען אַזוי ווי אַן אָרעמער טויטענזאַרג; קיין רעכטער שלאָס אויף דער טהיר, קיין אויוועין; ביינאַכט פֿלעג איך די זאָקען ניט אויסטהאָן, כדי זיי זאָלען זיך ביי מיר אויף די פֿיס אַביסעל צוטריקענען ביז מאָרגען אין דער פֿריה. דאָס איינציגע, פֿון וואָס איך האָב אַ שטיקעל נחת געהאַט, איז געווען אַ קליינער, רויטער שאָקעל־שטוהל, אויף וועלכען איך פֿלעג ביינאַכט זיצען און חלום'ן און טראַכטען וועגען אַלערליי זאַכען. טאָמער האָט געבלאָזען אַ שאַרפֿער ווינד, און די טהירען אונטען זיינען אָפֿען געווען, האָבען זיך דורך דער פּאָדלאָגע און דורך די וועגד אַריינגע־שפּאַרט אַלערליי משונה'דיגע קרעכצענדיגע קלאַנגען, און דאָס „מאָרגענבלאַט" דאָ אונטען לעבען טהיר איז נעביך אויסגעריסען געוואָרען: יעדער ריס, וואָס עס האָט געקראָגען, איז געווען אַזוי לאַנג ווי אַ האַנד.

כ'האָב זיך אויפֿגעהויבען און גענומען זוכען אין אַ בינדעל, וואָס איז געלעגען הינטען אין אַ ווינקעל לעבען מיין בעט, אפשר וועל איך דאָרט פֿאָרט געפֿינען וואָס עס איז אויף אָנבייסען; אָבער אומזיסט. דערנאָך בין איך ווידער צוגעגאַנגען צום פֿענסטער.

גאָט ווייסט, האָב איך געטראַכט, צי וועט עס זיך מיר שוין גאָרניט איינגעבען צו געפֿינען עפּעס אַ שטעלע. די פֿיעלע אָבשלאָגען, די האַלבע צוזאָגען, אַן אָפֿענער ניין, זיסע האָפֿנונגען, וואָס זיינען אַוועק מיט'ן רויך,

נייע פּראָבעס, וואָס האָבען זיך יעדעסמאָל אויסגעלאָזט מיט גאָרנישט: דאָס אַלצדינג האָט געמאַכט אַ תל פון מיין מוטה. צולעצט האָב איך געזוכט אַ שטעלע אַלס קאַסע־געהילף, בין איך אָבער צו שפּעט געקומען, אַחוץ דעם האָב איך ניט געקענט שאַפען די פופציג קראָנען, וואָס איז נייטיג איינצו־לייגען פון זיכערהייט וועגען. איך האָב מיך אויך געמעלדעט ביי דער פאָזשאַרנע קאָמאַנדע, אַלס פייער־מאַן. מיר זיינען געשטאַנען אונזערע פופציג לייט אין קאָרידאָר און אויסגעשטרעקט יעדער איינער זיין ברוסט, כדי צו ווייזען וואָס פאַר אַ גבור ער איז. אַ בעאַמטער איז אַרומגעגאַנגען און האָט בעטראַכט די קאַנדידאַטען, זיי געטאַפּט די אָרעמס און זיי געשטעלט פערשיעדענע פראַגען. פאַר מיר איז ער פערבייגעגאַנגען, האָט נור צוגעשאָקעלט מיט׳ן קאָפּ און געזאָגט, אַז מחמת די ברילען, וואָס איך טראָג, קען איך גאָר ניט אַריינקומען אין דעם כלל פון די קאַנדידאַטען. איך בין נאָך אַמאָל אַוועק אַהין, שוין אָהן ברילען, און בין דאָרט געשטאַנען מיט איינגעקאָרטשעטע ברעמען און מיט אַזאַ שאַרפען בליק ווי אַ מעסער, און דער מאַן איז אַריבער פערביי מיר און האָט אַ שמייכעל געטהאָן — ער האָט מיך ווידער דערקענט! ערגער פון אַלצדינג איז נאָך געווען, וואָס מיין אַנצוג האָט אָנגעהויבען אַזוי שלעכט צו ווערן, אַז איך האָב שוין מעהר ניט געהאַט דאָס אויסזעהן פון אַן אַנשטענדיגען מענשען, וואָס איז ראשית כל נייטיג אויף צו קריגען אַ שטעלע.

ווי רעגעלמעסיג און גלאַט איז עס מיט מיר כסדר געגאַנגען באַרג־אַראָב! צולעצט האָב איך זיך אויסגעבייטעלט און אויסגעליידיגט פון אַלעס מעגליכע, וואָס איך האָב נאָר געהאַט. קיין קעמעל אפילו איז מיר ניט געבליבען אָדער אַ בוך צו לייענען, בשעת מיר אינז געווען קאַלעמוטנע אויף׳ן האַרצען. דעם גאַנצען זומער נאָכאַנאַנד פלעג איך געהן אויף די בית עולם׳ס אָדער אין שלאָס־פּאַרק, וואו איך פלעג זיצען און שרייבען אַרטיקלען פאַר די צייטונגען, קאָלום פאַר קאָלום, מכח די פערשידענסטע זאַכען, פלאי פלאים׳דיגע איינפעלע, שטימונגען, ערפינדונגען פון מיין אונרוהיגען מוח. אין מיין פערצווייפלונג האָב איך אָפּטמאָל אויסגעקליבען אַזעלכע משונה׳דיגע, זעלטזאַמע טהעמאַס, מיט וועלכע איך האָב זיך לאַנג אָבגעמוטשעט, און וועלכע פלעגען דערנאָך ניט אָנגענומען ווערן. אַז איינס איז פאַרטיג געווען, האָב איך דאָס צווייטע אָנגעפאַנגען; דעם רעדאַקטאָר׳ס ניין האָט מיך זעלטען דערשלאָגען; כ׳האָב זיך כסדר געטראַכט, איינמאָל מוז עס דאָך געראָטען! און ווירקליך, אָפּטמאָל, אַז איך האָב געשאַפען עפּעס רעכטס, האָט מיר די אַרבייט פון איין איינציגען נאָכמיטאָג איינגע־בראַכט גאַנצע פינף קראָנען.

ווידער אַמאָל האָב איך אָבגעטראָטען פֿון פֿענסטער, בין צוגעגאַנגען צום וואַש־בעקען און האָב אַרויפֿגעשפריצט אַביסעל וואַסער אויף מיינע הויזען־קניע, כדי זיי זאָלען אויסזעהען שוואַרצער און נייער. נאָכדעם ווי איך האָב דאָס געטהאָן, האָב איך, ווי דער שטייגער איז, אַריינגעלייגט פּאַפּיר און אַ בלייפֿעדער אין קעשענע און בין אַרויסגעגאַנגען. שטילערהייט האָב איך זיך אַראָבגעגנב'עט פֿון די טרעפּ, די בעל הבית'טע מיינע זאָל מיך ניט בעמערקען; שוין פֿון אַ פּאָר טעג האָב איך געדאַרפֿט צאָהלען דירה־געלד, און איך האָב גאָרנישט געהאַט וואָס צו געבען.

ס'איז געווען ניין אַזייגער. הער גערויש פֿון וועגען און פֿערשיעדענע קולות האָבען אָנגעפֿילט די לופֿט, אַ שרעקליכער מאָרגען־כאָר, אין וועלכען די טריט פֿון די פֿוס־געהער האָבען זיך אויסגעמישט מיט די קנאַקעריי פֿון די קוטשער־בייטשען. דער דאָזיגער ליאַרם האָט מיך גלייך אויפֿגעמונטערט, און איך האָב מיך פֿון דאָס ניי אָנגעהויבען פֿיהלען צופֿריעדען. כ'האָב ווייניג וואָס חשק געהאַט צו מאַכען אַ שפּאַציר אין דער פֿרישער לופֿט. צו וואָס האָבען מיינע לונגען געדאַרפֿט האָבען לופֿט! איך בין געווען שטאַרק ווי אַ ריעז און האָב געקענט טראָגען אַ גאַנצען וואָגען אויף מיינע פּלייצעס. אַ צאַרטע, זעלטענע שטימונג, דאָס געפֿיהל פֿון אַ פֿרעהליכער זאָרגלאָזיגקייט איז איבער מיר געקומען. כ'האָב גענומען בעטראַכטען די מענשען, וואָס איך האָב בעגעגענט; כ'האָב געלייענט די פּלאַקאַרדען אויף די ווענד; כ'האָב אויפֿגעכאַפּט וואָס פֿאַר עס איז בליק, וואָס מען האָט מיר פֿון טראַמוויי אַראָב צוגעוואָרפֿען; כ'בין נתפעל געוואָרען פֿון יעטוועדער קליי־ניגקייט, פֿון אַלע קליינע פּאַסירונגען, וואָס האָבען געטראָפֿען און זיינען טאַקי באַלד פֿערשוואונדען אויף מיין וועג.

אַז מען וואָלט אין אַזאַ הערליכען טאָג געהאַט כאָטש וואָס עס איז צו עסען! דער איינדרוק פֿון'ם קלאָרען פֿריה־מאָרגען האָט מיך געפֿאַנגען גענומען, איך בין געוואָרען שטאַרק צופֿריעדען, געקליבען נחת פֿון זיך אליין און פֿאַר פֿרייד האָב איך גאָר אָהן אַ שום גרונד אָנגעהויבען זינגען. ביי אַ יאַטקע איז געשטאַנען אַ פֿרוי מיט אַ קאָרב אויף'ן אָרם און האָט אָבגעקליבען וואורשטלאַך אויף וואַרעמעס. אַז איך בין פֿערבייגעגאַנגען, האָט זי אויף מיר אויסגעשטעלט אַ פּאָר אויגען. זי האָט מעהר ניט געהאַט ווי איין פֿאָדער־צאָהן אין מויל. נערוועז און לייכט אויפֿגערעגט צו ווערען ווי איך בין די לעצטע טעג געוואָרען, האָט דאָס געזיכט פֿון דער פֿרוי גלייך געמאַכט אויף מיר אַ דערווידערדיגען איינדרוק. דער לאַנגער, געלער צאָהן האָט אויסגעזעהן אַזוי ווי אַ קליינער פֿינגער, וועלכער איז אַרויסגעקראָכען פֿון מויל, און דער בליק, מיט וועלכען זי האָט מיך אָנגעקוקט, איז געווען

דורכגענומען, פֿון הוילע וואורשט. כ'האָב אויף'ן שטעל פֿערלאָרען דעם אַפעטיט און ס'איז מיר געוואָרען ניט גוט אויף'ן האַרצען. אַז איך בין צוגעקומען צום באַזאַר, בין איך צוגעגאַנגען צום ברונען און האָב געטרונקען אַביסעל וואַסער. איך גיב אַ קוק — אויף'ן ערלעזער־טהורם איז צעהן אזייגער.

איך האָב זיך ווייטער געלאָזט געהן איבער די גאַסען און זיך אַרומ־געדרעהט אָהן אַ שום זאָרג, געבליבען שטעהן ביי איין קאָלץ, כאָטש ס'איז גאָרניט נייטיג געווען, זיך פֿערקירעוועט אין אַ זייטיג געסעל, ניט האָבענדיג דאָרט וואָס צו טהאָן—; כ'האָב זיך אין דעם דאָזיגען פֿרעהליכען פֿריה־מאָרגען געלאָזט אַרומפֿיהרען פֿון זיך אַליין אָהן אַ שום ציעל, זיך אַרומגעוויגט אָהן זאָרג אַהין און אַהער צווישען די גליקליכע מענשען. די לופֿט איז געווען לייכט און קלאָהר און אויף מיין געמיטה איז קיין שום שאָטען ניט געלעגען.

זייט צעהן מינוטען איז אַן אַלטער מאַן געגאַנגען הינקענדיג פֿאַר מיר. אין איין האַנד האָט ער געטראָגען אַ בינדעל און איז געגאַנגען מיט'ן גאַנצען קערפער זיינעם און האָט געאַרבייט מיט אַלע כוחות, צו קומען אַליץ ווייטער. כ'האָב געהערט ווי ער סאָפעט פֿאַר אָנשטריינגונג און ס'איז מיר איינגעפֿאַ־לען, אַז איך וואָלט איהם געקענט טראָגען זיין בינדעל; אָבער איך האָב ניט געמאַכט קיין פֿערזוך, איהם אָנצוּיאָגען. אויבען אויף דער „גרענעץ" האָט מיך בעגעגענט האַנז פּאַולי, וועלכער האָט מיך בעגריסט און איז אַריבערגעלאָפֿען. וואָס איילט ער זיך אַזוי? איך האָב אויף קיין פֿאַל ניט געהאַט אין זינען צו בעטען ביי איהם אַ קראָנע און האָב געהאַט בדעה איהם גאָר אין גיכען אָבצושיקען די קאָלדרע, וואָס ער האָט מיר מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק אַנטליהען. זאָל מיר נור אַקאָרשט אַביסעל גראַמער ווערן, בין איך, כ'לעבען, ניט דער מענש, וואָס וועט אימיצען בלייבען שולדיג אַ קאָלדרע. אפשר וואָלט איך נאָך הײנט געקענט אָנהויבען אַן אַרטיקעל איבער „די פֿערברעכען פֿון דער צוקונפֿט" אָדער די „פֿרייהייט פֿון'ם ווילען" אָדער אירגענד וואָס אַנדערש, עפּעס וואָס זאָל האָבען די ווערטה געלעזען צו ווערען און וואָס וועט מיר איינברייגגען לכל הפחות צעהן קראָנען... און טראַכטענדיג וועגען דעם דאָזיגען אַרטיקעל האָב איך אין מיר פּלוצלונג דערפֿיהלט אַ שטאַרקען חשק, שוין אויף'ן שטעל אָנצוּ־פֿאַנגען און שעפּען פֿון מיין פֿולען מוח. אויבען אין שלאָס־פּאַרק האָב איך מיר געוואָלט אויסזוכען אַ פּאַסענדען אָרט צום זיצען און ניט אָבטרעטען ביז וואַנען דער אַרטיקעל וועט זיין פֿאַרטיג.

אָבער דער אַלטער קריפּעל, וואָס איז געגאַנגען פֿאַר מיר אויף דער

גאַס, האָט נאָך אַלץ געמאַכט זיינע צאַפּעלדיגע בעוועגונגען. ענדליך האָט עס מיך אָנגעהויבען פּערדריסען, וואָס איך דאַרף די גאַנצע צייט האָבען דעם דאָזיגען קאַליקע פֿאַר די אויגען. ס׳האָט אויסגעוויזען, אַז זיין רייזע וועט גאָר קיין סוף ניט נעהמען; פּלייכט לאָזט ער זיך פונקט אויף דעם זעלבען מאַרשרוט וואָס איך, און איך וועל דעם גאַנצען וועג פֿון איהם ניט פּטור ווערן. אין מיין פֿערדרוס האָט זיך מיר אויסגעדוכט, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט זיך ביי יעדען קאָליץ געגומען גענוהן לאַנגזאַמער און געוואַרט אַ ווייל, כדי צו זעהן וואָס פֿאַר אַ וועג איך געה, און דערנאָך ווידער אַ הויב געטהאָן זיין בינדעל און געגאַנגען ווייטער, אום צו זיין פֿאַר מיר. אָט די פֿערקריפּעלטע בריאה, וועלכע האָט זיך מיך כסדר געוואָרפֿען אין די אויגען, האָט מיר אַלץ מעהר און מעהר פֿערביטערט דאָס האַרץ. איך האָב געפֿיהלט ווי ער האָט מיר וואָס ווייטער אַלץ מעהר צוריסען מיין גליקליכע שטימונג און פֿערוואַנדעלט דעם ריינעם שעהנעם פֿריה־מאָרגען אין הוילע מיאוס׳קייט. ער האָט אויסגעזעהן אַזוי ווי אַ גרויסער, אומגעלומפּערטער שרץ, וואָס וויל זיך אַראָבלאָזען מיט אַלע כוחות ערגעץ וואו אויף דער ערד און פֿערנעהמען דעם גאַנצען טראָטואַר פֿאַר זיך אַליין. אַז מיר זיינען אָנגעקומען אויבען, אויף׳ן שפּיץ גאַס, האָב איך עס שוין מעהר ניט געקענט דערטראָגען; כ׳האָב זיך אָבגעשטעלט ביי אַ פֿענסטער פֿון אַ קלייט, כדי איהם צו געבען אַ געלעגענהייט זיך צו דערווייטערן פֿון מיר. אַז איך האָב אין אַ פּאָר מינוטען אַרום ווידער גענומען געהן, איז דער מאַן פֿון דאָס ניי געוועזן עטליכע טריט פֿאַר מיר; אויך ער איז געבליבען שטעהן. זיך ניט בערעכענענדיג וואָס איך טהו, האָב איך געמאַכט אַ דריי פֿיער ווילדע טריט, האָב איהם דעריאָגט און איהם דערלאַנגט אַ קלאַפּ אָן פּלייצע.

ער איז גלייך געבליבען שטעהן. מיר האָבען אויסגעשטעלט די אויגען איינער אויף׳ן צווייטען.

„אַ שילינג אויף מילך!" האָט ער ענדליך אַ זאָג געטהאָן און האָט אָנגעבויגען דעם קאָפּ אָן אַ זייט.

אַזוי; נו, מעהר האָט מיר טאַקי ניט געפֿעהלט! כ׳האָב גענומען זוכען אין די קעשענעס און געזאָגט:

„אויף מילך, יאָ, הם! געלד געהט היינט־צו־טאָג ניט צו פֿוס, און איך ווייס גאָרניט, צי איהר זייט זעהר נויט־בעדערפֿטיג."

„פֿון נעכטען אָן האָב איך גאָרנישט געגעסען," האָט זיך דער מאַן אָבגערופֿען. „כ׳האָב קיין העלער ניט ביי דער נשמה, און קיין אַרבייט האָב איך נאָך אויך ניט געפֿונען."

„איהר זייט אַ בעל־מלאכה?"

„יאָ, כ'בין אַ נאָדעל־מאַכער."
„וואָס?"
„נאָדעל־מאַכער. אַ רעשטע, כ'קען אויך מאַכען שיך."
„זעהט איהר, דאָס איז שוין גאָר אַן אַנדער זאַך," האָב איך געזאָגט.
„וואַרט אויס דאָ אַ פּאָר מינוטען, כ'וועל אייך ברייגגען אַביסעל געלד, אַ פּאָר ערע."*)

מיט דער גרעסטער איילעניש בין איך אַרונטער די פּילעסטרעדע, וואו איך האָב געוואוסט פון אַ געלד־לייהער ערגעץ־וואו אויף אַ צווייטען עטאַזש. דעם אמת זאָגענדיג בין איך נאָך קיינמאָל ביי איהם ניט געווען. אַז איך בין אַריין אין טויער, האָב איך אויף גיך אויסגעטהאָן מיין וועסט, זי צוזאַמענגעדרעהט און גענומען אונטער מיין אָרם. דערנאָך בין איך אַרויף אויף די טרעפּ און האָב אָנגעקלאַפּט אין טהיר. כ'האָב זיך פערנייגט און אַ וואָרף געטהאָן די וועסט אויף'ן טיש.
„אָנדערהאַלבען קראָנען," האָט דער מאַן געזאָגט.
„גוט," האָב איך געענטפערט. „אַז זי וואָלט מיר ניט געווען אַביסעל צו ענג, וואָלט איך זי, פערשטעהט זיך, ניט אַוועקגעגעבען."
ער האָט מיר דערלאַנגט דאָס געלד און דעם לייה־צעטעל און איך בין אַרויס צוריק. אָט די זאַך מיט דער וועסט איז אייגענטליך געווען אַן אויסגעצייכענטער איינפאַל; מיר איז נאָך איבערגעבליבען גענוג געלד פאַר אַ היבשען אָנבייסען, און פאַרנאַכט איז מיין אַרטיקעל איבער די פערברעכען פון דער צוקונפט פאַרטיג געווען. גלייך אויף'ן שטעל האָט מיר דאָס לעבען אָנגעהויבען אויסזוויזען פריינדליכער און איך בין צוריקגעלאָפען צו דעם מאַן, כדי וואָס גיכער פון איהם פטור צו ווערן.
„ביטע!" האָב איך זיך אָבגערופען. „מיך פרייט, וואָס איהר האָט זיך גלייך צו מיר געווענדעט."
דער מאַן האָט צוגענומען דאָס געלד און האָט מיך גענומען אָבמעסטען מיט די אויגען פון קאָפּ ביז די פיס. וואָס קוקט ער מיך פאָרט אַזוי אָן? מיר האָט זיך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט מעהר פון אַלצדינג בעטראַכט מיינע הויזען־קניע, און זיין אונפערשעמטהייט האָט מיך אַרויס־געבראַכט פון די כלים. וואָס זשע, אָט דער שלעפער דאָ מיינט אַפנים, אַז איך בין ווירקליך אַזוי אָרעם, ווי איך זעה אויס? האָב איך דען ניט אַזוי גוט ווי אָנגעפאַנגען אַן אַרטיקעל פון צעהן קראָנען? איבערהויפט האָב איך

*) אַן „ערע" איז אַ הונדערטעל קראָנע, וואָס בעטרעפט אונגעפעהר אַ שילינג אָדער פופציג קאָפּיקעס.

ניט געהאַט וואָס מורא צו האָבען פאַר דער צוקונפט; כ'האָב געקאָכט אין פיעל טעפּ. וואָס זשע געהט עס אַלזאָ אָן אַ פרעמדען מענשען, אַז איך גיב אַוועק אין אַזאַ הערליכען טאָג אַ טרינק־געלד? דעם דאָזיגען מענשען'ס בליק האָט מיך זעהר גערעגערט, און איך האָב בּיי זיך אָבגעמאַכט, איהם דערלאַנגען אַ גאָב, איידער איך געה אַוועק. איך האָב געצויגען מיט די אַקסלען און געזאָגט:

„מיין גוטער מאַן, איהר האָט אַ מיאוס'ע טבע, אויסצוגלאָצען אַ פּאָר אויגען אויף מענשען און זיי קוקען צופיעל אויף די קניע, ווען מען גיט אייך אַ קראָנע."

ער האָט זיך אָנגעשפּאַרט מיט'ן קאָפּ אָן וואַנד און האָט געעפענט דאָס מויל. בּיי איהם הינטער דעם בעטלער־שטערן האָט עפּעס געאַרבּייט, ער האָט אַודאי געמיינט, אַז איך טרייב דאָ מיט איהם קאַטאָוועס און האָט צוריק אָבגעגעבען דאָס געלד.

כ'האָב געקלאַפּט מיט'ן פוס און געשאָלטען און געשריען, ער זאָל דאָס געלד האַלטען פאַר זיך. וואָס מיינט ער, איך האָב די גאַנצע קאַשע אומזיסט פערקאָכט? מעגליך, אַז איך בין איהם אָט די קראָנע זאָגאַר שולדיג; נישקשה, כ'געדענק גוט מיינע אַלטע חובות; ער שטעהט פאַר אַ מענשען, וועלכער איז עהרליך, ביז דאָס מינדסטע פינגער'ל זיינס עהרליך. הקיצור, דאָס געלד געהערט צו איהם... אָה, ניטאָ פאַרוואָס צו דאַנקען! ס'איז איינפאַך געווען מיין פערגניגען דערבּיי, אַדיע.

און איך האָב זיך געלאָזט געהן. ענדליך בּין איך פּטור געוואָרען פון דיזען צרה'דיגען קאַליקע, וואָס האָט זיך אָנגעזעצט אויף מיר, און איך בין אַלזאָ געווען אונגעשטערט. איך בין פון דאָס ניי אַראָב מיט דער פּילעסטראַדע און בין געבליבען שטעהן בּיי אַ באַקאַליי־קלייט. אין פענסטער איז געלעגען אַ גאַנצער באַרג מיט שפּייז, און איך האָב בעשלאָסען אַריינצוגעהן און זיך מיטנעהמען עפּעס אויף'ן וועג.

„אַ שטיק קעז און אַ ברויטעל!" האָב איך געזאָגט און אַ וואָרף געטהאָן מיין האַלבע קראָנע אויף דעם קלייט־טיש.

„ברויט און קעז פאַר דאָס גאַנצע?" האָט די פרוי געפרעגט איראָניש, ניט אַ קוק געבענדיג אויף מיר.

„יאָ, פאַר די גאַנצע פופציג ערע," האָב איך געענטפערט.

איך האָב געקראָגען דאָס, וואָס איך האָב פערלאַנגט, געזאָגט דער אַלטער, דיקער פרוי אַ זעהר העפליכען גוטען טאָג און איך בין מיט שנעלע טריט אַרויף דעם שלאָס־באַרג צום פּאַרק. כ'האָב זיך אויסגעזוכט אַ באַנק פאַר זיך אַליין און אָנגעהויבען מיט חשק עסען מיין פּראָוויאַנט. ווי גוט

מיר איז געוואָרען אויף'ן האַרצען דערפֿון! שוין אַ היבשע צייט, אַז איך האָב ניט געהאַט אַזאַ רייכען מאָהל־צייט, און וואָס ווייטער איז דיזעלבע געזעטיגטע רוהיגקייט אַלץ שטאַרקער געוואָרען אין מיר, די רוהיגקייט, וואָס מען פֿיהלט נאָך אַ לאַנגען געוויין. מיין מוטה איז געוואַקסען און געוואַקסען; מיר איז שוין ניט גענוג געווען צו שרייבען אַן אַרטיקעל איבער אַזאַ איינפֿאַכע און זעלבסט־פֿערשטענדליכע זאַך ווי „די פֿערברעכען פֿון דער צוקונפֿט", וועלכע יעדער איינער וואָלט נאָך אַלעמען אַליין געקענט אויסגעפֿינען, יאָ, זיי גאָר פשוט אויפֿזוכען אין דער וועלט־געשיכטע. איך האָב זיך געפֿיהלט בכח פֿאַר עפּעס גרעסערעס, כ'בין געווען אין דער שטימונג, גאַנצע בערג איבערצוקעהרען, און האָב ביי זיך אָבגעמאַכט צו שרייבען אַן אָבהאַנדלונג אין דריי טהייל איבער „דאָס פֿילאָזאָפֿישע וויסען". נאַטירליך וועל איך דאָ קענען האָבען אַ געלעגענהייט צו מאַכען אַש פֿון קאַנט'ס עטליכע פּלפּולים...

אז איך האָב געהאַט בדעה, אַרויסצונעהמען מיין שרייב־געצייג און אָנהויבען אַרבייטען, ערשט איך כאַפּ זיך, אַז איך האָב מיין בלייפֿעדער ניט; כ'האָב זי פֿערגעסען ביים „פֿעטער"; זי האָט געשטעקט אין דער וועסט־קעשענע.

רבונו של עולם, ווי ס'איז מיר דאָס אַביסעל געגאַנגען מיט דער פּוטער אַראָב! כ'האָב זיך געשטילט דעם כעס מיט אַ פּאָר קללות, זיך אויפֿגע־הויבען פֿון באַנק און גענומען געהן אויף'ן וועג הין און צוריק. איבעראַל איז געווען שטיל; העט ווייט לעבען דער קעניגין'ס לוסט־הויז האָבען אַ פּאָר קליינטשינקע מיידעלאַך אַרומגעפֿיהרט די קליינע וועגעלאַך, ווייטער האָט מען קיין שום מענשען אין די אויגען ניט געזעהן. כ'בין געווען זעהר פֿערביטערט און בין אַרומגעלאָפֿען ווי אַ משוגע'נער אַרויף און אַראָב לעבען מיין באַנק. אָט דאָס הייסט אַביסעל אַ שלים־מזל! אַן אַרטיקעל אין דריי טהייל מוז געהן קאַפּוט, גאָר פשוט דערפֿאַר וואָס איך האָב אפילו ניט קיין בלייפֿעדער פֿאַר צעהן ערע אין קעשענע! אַשטייגער, ווען איך זאָל אַקאָרשט אַריבערגעהן אין דער פילעסטראַדע און אָבנעהמען מיין בלייפֿעדער? ס'וואָלט נאָך אַלץ געבליבען גענוג צייט, אָנצושרייבען אַ היבשעס שטיק, איידער די שפּאַציר־געהער וועלען אָנפֿילען דעם פּאַרק. ס'קען דאָך אַזוי פֿיעל אָבהייגען פֿון אָט דער אָבהאַנדלונג איבער „דאָס פֿילאָזאָפֿישע וויסען"; פֿילייכט גאָר דאָס גליק פֿון מעהרערע מענשען — ווער קען וויסען! איך האָב זיך געטראַכט ביי זיך, אַז זי קען אפשר ברייגגען הילף פֿאַר אַסך יונגע מענשען. נאָך אַ שטיקעל ישוב־הדעת, איז ביי מיר געבליבען זיך ניט צו פֿערטשעפּען מיט קאַנט'ן; דאָס קען דאָך אויסגעמיטען ווערן, כ'דאַרף נור, צוקומענדיג צו דער פֿראַגע מכח צייט און אָרט, אַ זאָג טהאָן עפּעס, וואָס זאָל זיין ניט אַהין און ניט אהער; פֿאַר רענאַן'ס קריוודע אָבער האָב

איך זיך ניט געוואָלט אָננעהמען, פאַר דעם אַלטען גלח רענאַן... על כל פנים האָט זיך דאָ געהאַנדעלט, אָנצושרייבען אַן אַרטיקעל פון אַזוי־פיעל און אַזוי־פיעל שפּאַלטען; די אונבעצאָהלטע דירה־געלד, דער לאַנגער בליק פון דער בעל הבית'טע, בשעת איך פלעג איהר בעגעגענען אין דער פריה אויף די טרעפּ, האָבען מיך געמוטשעט דעם גאַנצען טאָג און זאָגאַר אין מיינע פרעהליכע שטונדען, ווען איך האָב, דוכט זיך, גאָר קיין אומעטיגע געדאַנקען ניט געהאַט, האָבען זיי מיך אויך ניט צורוה געלאָזט. כ'מוז מאַכען אַ סוף דערפון. אין איילעניש האָב איך פערלאָזען דעם פּאַרק, אום אָבצונעהמען מיין בלייפעדער ביים געלד־לייהער.

אַז איך בין אַרונטער דעם שלאָס־באַרג, האָב איך אָנגעיאָגט צוויי דאַמען, וואָס זיינען געגאַנגען פאַר מיר. אַריבערגעהענדיג פערביי זיי, האָב איך זיך פערטשעפּעט אָן איינער'ס אַן אַרבעל; כ'גיב אַ קוק, זי האָט אַ פול, בלייכלאַך געזיכט. מיט אַמאָל ווערט זי רויט און עפּעס מאָדנע שעהן. כ'וויים ניט פאַרוואָס, — אפשר איז דאָס געווען אַ וואָרט, וואָס זי האָט פון אַ פערבייגעהער געהערט, אפשר נור אַ שטילער געדאַנק. אָדער איז דאָס פּילייכט געווען, מחמת דעם וואָס איך האָב איהר אָרם אָנגעריהרט? איהר פולע ברוסט הויבט זיך אויף און לאָזט זיך אַראָב אַ פּאָר מאָל, און די האַנד איהרע ווערט אַזוי ווי צוגעשמידט צום זונען־שירם. וואָס איז איהר אַזוינס געשעהן?

כ'בין געבליבען שטעהן און האָב זיי ווידער געלאָזט געהן פאַר מיר. כ'האָב אין דער רגע ניט געקענט ווייטער געהן; דער גאַנצער עסק איז מיר עפּעס פאָרגעקומען אַזוי מאָדנע. איך בין געווען שטאַרק צורייצט, אויפגעערעגט אויף זיך אַליין, מכח דער געשיכטע מיט דער בליי־פעדער, און מורא'דיג צוקאָכט פון דער גרויסער פאָרציע ברויט מיט קעז, וואָס איך האָב אַרייגעפּאַקט אין זיך אויף אַ ליידיגען מאָגען. מיט אַמאָל גיבען זיך מיינע געדאַנקען גאָר אַ קעהר אין אַן אַנדער משונה'דיגער זייט: עס יאַוועט זיך אין מיר עפּעס אַ מאָדנער חשק, די דאָזיגע דאַמע צו פערטומלען, זי אָבצושרעקען, איהר נאָכצוגעהן און אויף וואָס פאַר עס איז אופן איהר צו לאַסט צו פאַלען. ווידער אַמאָל יאָג איך איהר אָן, געה פערביי, דרעה זיך פלוצלונג אום און שטעה געזיכט צו געזיכט אַנטקעגען איהר, כדי איהר צו בעטראַכטען. איך שטעה און קוק איהר אין די אויגען און אויף'ן שטעל, כהרף עין, געפין איך אויס עפּעס אַ נאָמען, וואָס איך האָב פריהער קיינמאָל ניט געהערט, עפּעס אַן אויסגעצויגענער, נערוועזער קלאַנג: אילאַיאַלי! און אַזוי ווי זי שטעהט גאַנץ נאָהענט לעבען מיר, גיב איך זיך אַ הויב און זאָג מיט אַ צודרינגליכען טאָן:

„איהר פֿערלירט אייער בוך, פֿריילין.“

כ'האָב געהערט, ווי מיין האַרץ האָט ביי דיזע ווערטער אַ קלאַפּ געטהאָן אין דער הויך

„מיין בוך?“ גיט זי אַ פֿרעג איהר בעגלייטערין און געהט זיך ווייטער איהר וועג.

מיין כעס איז געוואַקסען, און איך בין נאָכגעגאַנגען נאָך די דאַמען. אין דער רגע בין איך געווען זיכער ביי זיך, אַז איך האָב אָבגעטהאָן עפּעס אַ משוגענע זאַך, ניט ווילענדיג, אונגערן, פֿערשטעהט זיך. ביי מיר איז געווען אַ גאַנצע מישינינע; עפּעס האָט מיר אַזוי ווי געשטופּט אָבצוטהאָן די וואַהנזיניגסטע שטיק, און איך האָב געמוזט פֿאָלגען. אומזיסט האָב איך גע'טענה'ט צו מיר אַליין, אַז מיין בענעהמען זיך איז פֿון אַ פֿעררוקטען, ס'האָט ניט געהאָלפֿען. כ'האָב געמאַכט אַלערליי נאַרישע העוויות הינטער דער דאַמע'ס רוקען און אַ פּאָר מאָל האָב איך זיך צוהוסט ווי אַ ווילדער, בשעת איך בין פֿערבייגעגאַנגען נאָהענט לעבען איהר. און ווי איך בין מיר אַזוי געגאַנגען שטילערהייט מיט עטליכע טריט פֿאַר איהר, האָב איך געפֿיהלט איהר בליק אויף מיין רוקען, און איך האָב מיך ניט ווילענדיג איינגעבויגען פֿאַר שאַנדע, וואָס איך האָב זיך אויף אַזאַ אונערהערטען אופן אָנגעזעצט אויף איהר. וואָס ווייטער האָט זיך אין מיר פֿערקליבען אַ וואונדערבאַרעס געפֿיהל, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט געווען העט וויט, ערגעץ אַנדערש; כ'האָב געהאַט עפּעס אַ ניט קלאָהרעס געפֿיהל, — פונקט ווי דאָס וואָלט גאָרניט געווען איך, וואָס געהט דאָ איינגעבויגען איבער'ן גאַס.

אין אַ פּאָר מינוטען אַרום איז די דאַמע צוגעקומען צו פּאַשאַ'ס בוכהאַנדלונג; איך בין שוין פֿריהער געבליבען שטעהן ביים ערשטען פֿענ־סטער, און אַז זי איז פֿערבייגעגאַנגען, שטעה איך שוין ווידער פֿאַר איהר און זאָג:

„איהר פֿערליערט אייער בוך, פֿריילין.“

„אָבער ניין, וואָס פֿאַר אַ בוך?“ זאָגט זי צוטראָגען. „דו ווייסט ניט פֿון וואָס פֿאַר אַ בוך ער רעדט אייגענטליך?“

און זי בלייבט שטעהן. כ'האָב אַ מורא'דיגען פֿערגניגען פֿון איהר צוטומעלטקייט, די דאָזיגע ראַטהלאָזיגקייט אין איהר בליק פֿערשאַפֿט מיר אַן אונבעשרייבליכען נחת רוח. דער געדאַנק איהרעד איז ניט אים שטאַנד צו בעגרייפֿען מיינע עטליכע, ווילדע ווערטער; זי האָט, דוכט זיך, גאָר ניט געהאַט קיין בוך מיט זיך, ניט אַמאָל אַ בלעטעל פֿון אַ בוך, און דאָך זוכט זי אין די קעשענעס, בעקוקט זיך אַלע ווייִלע די הענד, קעהרט אום דעם קאָפּ, קוקט זיך אום אויף דער גאַס הינטער זיך, און שטרענגט נעביך

אָן איהר קליין, צאַרט מוח׳ל, כדי צו דערגרונטעוועו, פון וואָס פאַר אַ בוך איך רעד איינענטליך. איהר געזיכט ענדערט זיך אַלע ווײַלע, אָט נעהמט עס אָן דעם און אָט יענעם אויסדרוק, און זי אָטהעמט אַזוי שטאַרק, אַז מען קען כמעט הערען יעדען הויך; זאָגאַר די קנעפּ אויף איהר קלייד זעהען אויס אַזוי ווי זיי וואָלטען געקוקט אויף מיר, מיך דורכגענומען אַזוי ווי אַ שורה דערשראָקענע אויגען.

„קוק זיך גאָרניט אום אויף איהם,“ מאַכט איהר בעגלייטערין און גיט איהר אַ ציה ווייטער, „ער איז דאָך שכור. דו זעהסט דען ניט, אַז ער איז שכור?!“

ווי פרעמד איך בין מיר אַליין געוועזען אין דיזען מאָמענט, פערזונקען, פאַלשטענדיג געפאַנגען פון מאָדנע, אונזיכטבאַרע איינפליסע, — דאָך איז מיר קיין זאַך ניט אַריבער פאַר די אויגען, איך זאָל עס ניט בעמערקען. אַ גרויסער, ברוינער הונד איז אַריבערגעלאָפען די גאַס אין דער ברייט אַראָב נאָך טיוואָלי, ער האָט געטראָגען אַ שמאָלען האַלז־באַנד פון ניי־זילבער. ווייטער אַרויף אין דער גאַס האָט מען אין אַ וואוינונג אויף׳ן צווייטען שטאָק געעפענט אַ פענסטער. אַ מיידעל האָט זיך אַרויסגעבויגען און גענומען ווישען די שויבען פון דרויסען. קיין זאַך איז מיר ניט פערבייגעגאַנגען אונבעמערקטערהייט, כ׳בין געוועזען גאַנץ קלאָהר און ביים פולען פערשטאַנד, אַלצדינג איז מיר פאָרגעקומען אַזוי ליכטיג און אַזוי דייטליך, עפּעס אַזוי ווי אַ שטאַרקעס ליכט וואָלט פלוצלונג אַ שיין געטהאָן פאַר מיינע אויגען. די דאַמען, וואָס זיינען געגאַנגען אין פאָראויס, האָבען געהאַט יעדע איינע אַ בלויען פויגעל־פליגעל אויף׳ן הוט און אַ שאָטישעס זיידען־באַנד אַרום האַלז. כ׳האָב זיי געהאַלטען פאַר שוועסטער.

זיי האָבען זיך פערקירעוועט און זיינען געבליבען שטעהן לעבען אייזלער׳ס מוזיק־געשעפט, וואו זיי האָבען גערעדט איינע מיט דער אַנדערער. אויך איך בין געבליבען שטעהן. דערנאָך זיינען זיי צוריקגעקומען, געגאַנגען אויף׳ן זעלבען וועג, אַריבערגעגאַנגען פערביי מיר און האָבען זיך געלאָזט אַרויפגעהן דירעקט נאָך סאַנט אָלאַף׳ס פּלאַץ. די גאַנצע צייט בין איך זיי נאָכגעגאַנגען אַזוי נאָהענט הינטער זיי ווי איך האָב נאָר געקענט. איינמאָל האָבען זיי זיך אומגעדרעהט און מיר צוגעוואָרפען אַ האַלב דערשראָקענעם, האַלב נייגיריגען בליק; כ׳האָב אין זייערע מיענעס ניט געזעהן ניט קיין צאָרן און ניט קיין זאָרג. די דאָזיגע געדולד, וואָס זיי האָבען געהאַט מיט מיינע שטיק, האָט מיך איינפאַך פערשעהמט און איך האָב אַראָבגעלאָזט די אויגען. כ׳האָב זיי שוין מעהר ניט געוואָלט בעלעסטיגען, נאָר זיי בלויז פון

דאַנקבאַרקייט מיט די בליקען נאָכגעהן, זיי ניט פֿערלירען פֿון די אויגען, ביז וואַנען זיי וועלען ערגעץ־וואו פֿערשווינדען.

ביים נומער צוויי, אַ גרויס פֿיער־שטאָקיג הויז, האָבען זיי זיך נאָך אַמאָל אומגעדרעהט און דערנאָך זיינען זיי אַריין אין טהיר. כ'האָב זיך אָנגעשפּאַרט אָן אַ גאַז־לאַמטערנע לעבען דעם פֿאָנטאַן און זיך צוגעהערט צו זייערע טריט אויף די טרעפּ; אויף'ן צווייטען עטאַזש זיינען די טריט פֿערשטומט געוואָרען. איך טרעט אָב פֿון די לאַמטערנע און קוק אַרויף אויף'ן הויז. דאָ פּאַסירט עפּעס מערקווירדיגעס. די פֿאָרהענגלאַך הויבען זיך אויף, גלייך נאָכדעם עפֿענט זיך אַ פֿענסטער, אַ קאָפּ ווערט אַרויסגעשטעקט, און צוויי שאַרפֿבליקענדע אויגען שטעלען זיך אָב אויף מיר. אילאַיאַלי! האָט זי אַ זאָג געטהאָן אין דער שטיל און האָט געפֿיהלט, ווי איך בין רויט געוואָרען. פֿאַרוואָס האָט זי ניט געררופֿען נאָך הילף? פֿאַרוואָס האָט זי ניט אַראָבגעוואָרפֿען אַ בלומען־טאָפּ, מיר אויף'ן קאָפּ, אָדער פֿאַרוואָס האָט זי ניט אַראָבגעשיקט עמיצען, מיך דורכטרייבען פֿון דאַנען? מיר קוקען זיך איינע די אַנדערע אין די אויגען און ריהרען זיך ניט פֿון אָרט; דאָס געדויערט אַ מינוט; געדאַנקען פֿליהען אַרום פֿון גאַס אין פֿענסטער, פֿון פֿענסטער אין גאַס, אָבער קיין וואָרט ווערט ניט גערעדט. זי קעהרט זיך אָב, איך ווער אַ פֿערציטערטער פֿון אויפֿרעגונג; כ'זעה אַ שולטער, אַ רוקען, וואָס פֿערשווינדט אין צימער. דאָס דאָזיגע לאַנגזאַמע אָבטרעטען פֿון פֿענסטער, די בעטאָנונג, וועלכע איז געלעגען אין דיזען מאַך מיט דער פּלייצע, דאָס איז געווען עפּעס אַזוי ווי אַ וואונק צו מיר; מיין בלוט האָט דערשפּירט דיזען צאַרטען גרוס, און אין דערזועלבער רגע בין איך געוואָרען זעהר פֿרעהלאַך. דערנאָך בין איך אַרונטער מיט דערזועלבער גאַס.

כ'האָב ניט געוואַגט זיך אומצוקוקען און ניט געוואוסט, צי איז זי נאָך אַמאָל צוגעגאַנגען צום פֿענסטער. וואָס מעהר אָט די פֿראַגע האָט זיך דערוועקט אין מיר, אַלץ אונרוהיגער און נערוועזער בין איך געוואָרען. וואַהרשיינליך איז זי אין יענער רגע געשטאַנען דאָרט אויבען און מיר נאָכגעקוקט די טריט, און עס איז מיר פשוט געוואָרען אונערטרעגליך צו וויסען, אַז אימיצער קוקט מיר נאָך פֿון הינטען. כ'האָב צונויפֿגענומען מיינע כוחות און גענומען געהן ווייטער. די פֿיס האָבען מיר געציטערט און איך האָב זיך געשאָקעלט געהענדיג, מחמת איך האָב געוואָלט מיין גאַנג שעהן מאַכען. כדי אויסצוּאווייזען רוהיג און גלייכגילטיג, האָב איך געפֿאָכעט מיט די אָרעמס, אַ שפּיי געטהאָן און פֿערוואָרפֿען דעם קאָפּ אַהינטער, אָבער ס'האָט גאָרנישט געהאָלפֿען. איך האָב אַלץ געפֿיהלט די פֿערפֿאָלגענדע אויגען הינטער מיין רוקען, און אַ שוידער איז מיר אַריבער איבער'ן לייב.

ענדליך בין איך דורך אַ זייטיג געסעל אַראָבגעלאָפען אין די פילעסטרעדע, אָבצונעהמען מיין בליי־פעדער.

ס'איז מיר גאָרנישט שווער אָנגעקומען, איהר צוריקצוקריגען. דער געלד־לייהער האָט מיר אַליין צוגעטראָגען די וועסט און האָט מיך געבעטען דורכזוכען אַלע קעשענעס; כ'האָב אויך געפונען אַ פּאָר לייה־צעטלען, וועלכע איך האָב צוגענומען, און בעדאַנקט דעם פריינדליכען מאַן פאַר דער טובה, וואָס ער האָט מיר געטהאָן. ער איז מיר וואָס ווייטער אַלץ מעהר געפעלען, און מיט אַמאָל האָב איך זיך בערעכענט, אַז מען דאַרף אויף איהם מאַכען אַ גוטען איינדרוק. כ'האָב אַ טראָט געטהאָן צו דער טהיר און זיך דערנאָך ווידער אומגעקעהרט צום קלייט־טיש, פונקט ווי איך וואָלט עפּעס פערגעסען; כ'האָב גערעכענט אַז איך בין איהם שולדיג אַן ערקלעהרונג און האָב אָנגעהויבען שטילערהייט אונטערברומען, אום צו־צוציהען זיין אויפמערקזאַמקייט. דערנאָך האָב איך גענומען די בליי־פעדער אין דער האַנד און איהר אויפגעהויבען אין דער הויך.

ס'וואָלט מיר, פערשטעהט זיך, ניט איינגעפאַלען צו מאַכען אַזאַ לאַנגען וועג צוליעב אַ פּראָסט־פּשוט'ער בליי־פעדער, האָב איך געזאָגט; אָבער מיט דער דאָ איז עפּעס אַנדערש, גאָר אַ זאַך פאַר זיך. ווי איינפאַך עס זעהט אויס — אָבער דאָס דאָזיגע שטיקעל האָלץ האָט פּשוט געמאַכט פון מיר דאָס וואָס איך בין, ס'האָט מיך אַזוי צו זאָגען אַרויפגעבראַכט אויף מיין פּלאַץ אין לעבען...

מעהר זאָג איך ניט. דער מאַן איז צוגעגאַנגען נאָהענט צום קלייט־טיש.

„אַזוי," מאַכט ער און קוקט מיר אָן מיט נייגיריגע אויגען.

מיט דער בליי־פעדער האָב איך געשריבען מיין אָבהאַנדלונג איבער דאָס פילאָזאָפישע וויסען אין דריי בענדער, האָב איך ווייטער געזאָגט קאַלטבלוטיג. צי האָט ער גאָרניט געהערט דערפון?

דער מאַן גלויבט, אַז ער האָט דעם נאָמען געהערט, דעם טיטעל פון'ם ווערק.

יאָ, דאָס איז טאַקי פון מיר! ס'דאַרף איהם אַלזאָ אייגענטליך ניט וואונדערן, וואָס איך וויל די בליי־פעדער האָבען צוריק ביי מיר; זי האָט אַ צו גרויסען ווערטה פאַר מיר, זי איז כמעט ווי אַ קליינער מענש! על כל פנים בין איך איהם זעהר, זעהר דאַנקבאַר פאַר זיין גוט־האַרץ און וועל עס איהם ניט פערגעסען — געוויס, כ'וועל עס איהם קיינמאָל ניט פער־געסען; אַ מאַן אַ וואָרט; אָט אַזוי בין איך שוין איינמאָל פאַר אַלע מאָל און ער פערדיענט עס בשר. אַריע.

כ'האָב זיך געלאָזט געהן צו דער טהיר מיט אַזאַ אָנשטעל, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט געקענט דעם מאַן פֿערשאַפֿען אַ הויכע שטעלע ביי דער פּאָזשאַרנער קאָמאַנדע. דער פֿריינדליכער געלד־לייהער האָט זיך פֿאַר מיר צוויי מאָל פֿערנייגט, איידער איך בין אַרויס פֿון דער טהיר, און איך האָב זיך נאָך אַמאָל אומגעדרעהט און געזאָגט אַדיע.

אויף די טרעפּ איז מיר אַנטקעגען געקומען אַ פֿרוי, וואָס האָט געהאַלטען אַ רייזע־טאַש אין דער האַנד. זי האָט זיך עפּעס אַזוי ווי דער־שראָקען, זיך אָבגערוקט אָן אַ זייט, כדי מיר מאַכען פּלאַץ דורכצוגעהן, און איך האָב ניט ווילענדיג זיך געכאַפּט פֿאַר דער קעשענע איהר עפּעס צו געבען. אַזוי ווי איך האָב דאָרט גאָרנישט געפֿונען, בין איך צוטומעלט געוואָרען און מיט אַן אַראָבגעלאָזטען קאָפּ דורכגעלאָפֿען פֿערביי איהר. אין אַ ווײַלע אַרום האָב איך דערהערט, אַז זי קלאַפּט אויך ביים „פֿעטער" אין טהיר. דאָרט, פֿאַר דער טהיר, איז געווען אַ גראַטקע פֿון אייזען־דראָט און איך האָב גלייך דערקענט דעם קלאַנג, בשעת אימיצער האָט עס אָנגעריהרט מיט אַ פֿינגער.

די זונן איז געשטאַנען אין מיטען הימעל, ס'איז געווען אונגעפֿעהר צוועלף אַזייגער. די שטאָדט האָט אָנגעהויבען קאָכען, אַלץ נעהענטער איז געקומען די צייט פֿון שפּאַצירען, און גריסענדע מענשען מיט לאַכענדיגע פּנים'ער האָבען געמוטען געהן אַרויף און אַראָב אין דער קאַרל־יאָהאַן־גאַס. כ'האָב צונויפֿגעקאָרטשעט די עלענבויגען מיינע, זיך געמאַכט קליין, מען זאָל מיך ניט אַרויסזעהן און זיך דורכגעג'גנב'עט דורך עטליכע בעקאַנטע, וואָס זיינען געשטאַנען אין אַ ווינקעלע לעבען דער אוניווערזיטעט און האָבען זיך איינגעקוקט אויף די פֿערבייגעהער. אַזוי בין איך מיט פֿערזונקענע מחשבות אַרויף דעם שלאָס־באַרג.

אָט די אַלע מענשען, וואָס איך האָב בעגעגענט, ווי לייכט און לוסטיג האָבען זיי דאָס געוויגט די קעפּ זייערע און זיך געגאַנגען לאַנגזאַם, טריט ביי טריט, דורך דאָס לעבען, פּונקט ווי אויף אַ באַל. אין קיין איינציגען אויג איז קיין שום קומער ניטאָ, אויף קיין פּלייצע קיין שום משא ניט; ניט אַמאָל אַן אומעטיגע מחשבה אפשר, ניט אַמאָל אַן אינעווייניגסטער, בעהאַלטענער שמערץ אין קיין איינער פֿון די דאָזיגע פֿרעהליכע נשמות. און איך געה מיר גאַנץ נאָהענט לעבען אָט די מענשען, יונג און נאָר וואָס פֿון איי אַרויס, און איך האָב שוין פֿערגעסען, ווי דאָס גליק זעהט אויס! אַזוי בין איך אַריין אין אַ שמועס מיט דעם דאָזיגען געדאַנק און האָב אויסגעפֿונען, אַז דאָס איז בנאמנות אַ גרויסע, מורא'דיגע עולה געגען מיר. פֿאַרוואָס איז מיר די לעצטע חדשים אַזוי שלעכט, אַזוי סטראַשנע שלעכט געגאַנגען?

כ'קען גאָר מיינע געדאַנקען ניט צונויפנעהמען, און פון אַלע זייטען קומען אויף מיר אָן אַזעלכע מאָדנע פּלאָגען. כ'קען זיך ניט אַוועקזעצען אַליין אויף אַ באַנק אָדער געהן ערגעץ־וואו, עס זאָלען מיר ניט בעפאַלען אַזעלכע קליינע צופעלע, אָהן אַ שום בעדייטונג, אַזעלכע מאָדנע, קלעגליכע קלייניגקייטען, וואָס שפּאַרען זיך אַריין אין מיין געדאַנק און צוטרייבען מיינע כוחות אין אַלע ווינדען. אַ הונד, וואָס לויפט דורך פערביי מיר, אַ געלע רויז ביי אַן אויסגעפוצטען פראַנט אין לאַפּעל, קענען מיר צוטומלען די מחשבות און מיך בעשעפטיגען אַ לאַנגע צייט. וואָס איז מיר אַזוינס געשעהן? וואָס זשע, איז דאָס אפשר אַן אצבע אלהים? צי טייטעלט דאָס גאָט מיט'ן פינגער אויף מיר? פאַרוואָס ניט פונקט אַזוי גוט אויף אַ מאַן אין זיד־אַמעריקאַ? אַז איך פלעג זיך גוט בערעכענען, איז מיר וואָס ווייטער אַלץ מעהר קשה געוואָרען, פאַרוואָס עפּעס בין איך גראָד אויסגעקליבען געוואָרען אַלס פּרוביר־שטיין פאַר די קאַפּריזען פון'ם שיקזאַל. ס'איז דאָך אַ מאָדנע זאַך; האָט איהר געהערט אַביסעל? מען זאָל אַריבערשפּרינגען אַ גאַנצע וועלט מיט מענשען און זיך אָבשטעלען גראָד אויף מיר! דער סוחר פון אַנטיקען פּ א ש אַ און דער שיפס־אַגענט ה ע נ ע כ ע ן לעבען דאָך נאָך אויך עפּעס אויף דער וועלט.

כ'בין אַרומגעגאַנגען, האָב כסדר געטראַכט וועגען דער זאַך און ניט געקענט פּטור ווערען דערפון, און די שווערסטע טענות האָב איך געהאַט צו גאָט, פאַרוואָס ער לאָזט עפּעס גראָד מיך ליידען פאַר די שולד פון אַנדערע. זאָגאַר נאָכדעם ווי איך האָב שוין געפונען אַ באַנק און זיך אַנידערגעזעצט, האָט די דאָזיגע פראַגע אַלץ ניט אויפגעהערט מיך צו מוטשען און צושטערען מיינע געדאַנקען וועגען אַלע אַנדערע זאַכען. פון יענע טעג אין מאַי אָן, זינט מיינע צרות האָבען זיך אָנגעהויבען, האָב איך דייטליך געשפּירט ווי איך ווער אַלץ שוואַכער און שוואַכער; כ'בין צו מאַט געוואָרען און האָב קיין כוח ניט געהאַט אַליין צו רודערן, אַליין צוצוגעהן אַהין, וואו מיר האָט זיך געגלוסט. אַ מחנה פון קליינע שעדליכע ווערים האָבען זיך אַריינגעשפּאַרט צו מיר אינעווייניג און אויסגענאָגט און אויסגעהייהלט האָבען זיי מיך. ווי, צי האָט גאָט ניט אַקאָרשט ברעה, מיך אין גאַנצען צו פערניכטען?! כ'בין אויפגעשטאַנען און אַרומגעגאַנגען לעבען באַנק אַרויף און אַראָב.

מיין גאַנצעס וועזען האָט זיך אין דער רגע געפונען אין אַ צושטאַנד פון העכערען שמערץ; כ'האָב זאָגאַר געפיהלט אַ ווייטאָג אין די אָרעמס און האָב זיי כמעט ניט געקענט האַלטען ווי געוועהנליך. נאָך מיין לעצטער שוערער מאָהלצייט האָב איך זיך זעהר גוט געפיהלט; כ'בין געוועהן צו

זאַט און אויפגערייצט און האָב אַרומגעשפּאַצירט אַהין און אַהער, זיך ניט אומקוקענדיג אויף קיינעם; די מענשען, וואָס זיינען דורכגעגאַנגען פערביי מיר, האָבען אויסגעזעהן ווי שאָטענס. ענדליך איז מיין באַנק פערנומען געוואָרען, צוויי העררען האָבען זיך דאָרט אַנידערגעזעצט פעררויכערט זייערע ציגאַרען און אָנגעפאַנגען הויך צו שמועסען איינער מיט'ן צווייטען. כ'בין אין כעס געוואָרען און האָב געוואָלט אויסלאָזען מיין ביטער האַרץ צו זיי, נאָר כ'האָב זיך באַלד מישב געווען און בין אַוועק אויף דער אַנדער זייט פּאַרק, וואו איך האָב זיך ווידער אויסגעזוכט אַ באַנק. דאָ האָב איך זיך אַנידערגעזעצט.

דער געדאַנק וועגען גאָט האָט מיך פון דאָס ניי גענומען מוטשען. ס'איז מיר אויסגעקומען עפּעס גאָרניט פערנינפטיג, גאָרניט מעשה מענש, וואָס יעדעס מאָל, ווען איך זוך נור אַ שטעלע, איז ער דאָ אין מיטען און צושטערט אַלצדינג — וואָרים נאָך אַלעמען האָב איך דאָך ניט געבעטען זוער ווייסט וואָס, בלויז דאָס טעגליך שטיקעל ברויט. בעמערקט האָב איך, אַז ווען איך בין אַ לענגערע צייט הונגעריג, פלאַקערט מיין מוח שטילערהייט אויס און מיין קאָפּ בלייבט ליידיג, פוסט. גאַנץ גרינג ווערט ער דעמאָלט, אַזוי ווי ער וואָלט גאָרניט געווען; כ'פיהל גאָר זיין געוויכט ניט אויף די שולטערן, און ס'דוכט זיך מיר עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט דאַן אויסגעגלאָצט אַ פּאָר צו גרויסע, אויפגעריסענע אויגען אויף יעדען איינעם, וואָס ציהט צו מיין אויפמערקזאַמקייט.

כ'בין געזעסען אויף דער באַנק און האָב געטראַכט און געטראַכט און אַלץ פערביטערטער געוואָרען אויף גאָט און די לאַנגע, לאַנגע יסורים, וואָס ער האָט אויף מיר אָנגעשיקט. אויב ער רעכענט, אַז ער וועט קענען מיך אַרויפשלעפּען צו זיך אויבען און מיך דאָרט בעסער מאַכען, דורך דעם וואָס ער פּייניגט מיך צום טויט און שיקט אויף מיר אָן איין שלים־מזל נאָך'ן אַנדערן, האָט ער אַ ביטערן טעות; דאָס איז זיכער. און כמעט וויינענדיג פאַר עקשנות האָב איך אַרויפגעקוקט אויבען און עס איהם איינמאָל פאַר אַלע מאָל אַוועקגעזאָגט אין מיין שטילער מחשבה.

גאַנצע שטיקער דערפון, וואָס איך האָב קינדרווייז געלערנט, זיינען מיר אַרויף אויף'ן זינען. דער ביבעל־טאָן, דער ניגון פון דער תורה האָט מיט אַמאָל אָבגעקלונגען אין מיינע אויערן, און איך האָב גאַנץ שטיל גענומען ריידען צו זיך אַליין, אָנבויגענדיג מיט שפּאָט דעם קאָפּ אָן אַ זייט. נאָך וואָס דאגה איך זיך אַזוי, וואָס איך וועל עסען, וואָס איך וועל טרינקען, אין וואָס איך וועל מיין עלענדען גוף אַרומוויקלען? ציי האָט מיין פאָטער אין הימעל ניט געזאָרגט פאַר מיר, אַזוי ווי פאַר די קליינע פויגעלאַך אויף'ן

דאַך? און האָט ער מיר דען ניט זיין חסר געוויזען, אָנצייגענדיג מיט׳ן מינדסטען פֿינגערל אויף זיין אָרעמען, פֿראָסטען קנעכט? גאָט האָט מיין נערוווען־נעץ מיט׳ן פֿינגער אָנגעריהרט און די פֿעדים דאָרט לאַנגזאַם צופלאָנטערט. און גאָט האָט זיין פֿינגער צוריקגענומען, און קניפּלאַך און וויכינקע, צאַרטע וואָרצעלאַך זיינען היינגען געבליבען. און גאָט׳ס פֿינגער האָט אַ לאָך געבויערט און אַ וואונד ביי מיר אין מוח. אָבער ווי גאָט האָט מיר נור אָנגעריהרט מיט׳ן פֿינגער פֿון זיין האַנד, האָט ער מיך תיכף אָבגעלאָזען און מיך שוין מעהר ניט געטשעפּעט און פֿון אַלדאָס בייז מיך אָבגעהיט. נייערט אין פֿריעדען האָט ער מיך געלאָזט געהן, און אַוועקגע־לאָזט האָט ער מיך מיט יענער וואונד. און קיין שום בייז טרעפֿט מיך ניט פֿון גאָט, וואָס איז דער האַר פֿון דער וועלט לעולם ועד סלה...

פֿון סטודענטען־וועלדעל האָט מיר דער ווינד געבראַכט צו טראָגען מוזיק; ס׳איז שוין אַלזאָ געווען נאָך צוויי אַזייגער. כ׳האָב אַרויסגענומען מיין פּאַפּיר, אום צו פּראָבירען, צי וועל איך קענען שרייבען, אין דערזועלבער רגע איז מיר אַרויסגעפֿאַלען מיין באַראַביער־ביכעל פֿון קעשענע. כ׳האָב עס געעפֿענט און איבערגעציהלט די בלעטלאַך, עס זיינען נאָך געווען זעקס אַבאָנעמענטס־קאַרטען. גאָט זיי דאַנק! האָב איך ניט ווילענדיג אַ זאָג געטהאָן, כ׳וועל זיך נאָך, הייסט עס, קענען אַ פּאָר וואָכען ראַזירען און כאָטש אויסזעהן אביסעל מעשה מענש! דאָס דאָזיגע קליינע פֿערמעגען, וואָס איז מיר נאָך געבליבען, האָט מיר גלייך געמאַכט בעסער אויפֿגעלייגט: אַ ווײַלע האָב איך געגלעט די קאַרטען און דערנאָך ווידער אַריינגעשטעקט דאָס ביכעל אין קעשענע.

שרייבען האָב איך פֿונדעסטוועגען ניט געקענט. נאָך אַ פּאָר שורות איז מעהר ניט געגאַנגען; די געדאַנקען מיינע זיינען געווען ערגעץ אַנדערש, און איך האָב זיך ניט געקענט צוזאַמעננעהמען צו אַ בעשטימטער אָנ־שטריינגונג. אַלצדינג און יעדע זאַך בעזונדער האָט געווירקט אויף מיר און מיך צורודערט. פֿליגען און קליינטשיקע פֿליגעלאַך האָבען זיך אַראָבגעלאָזט אויף׳ן פּאַפּיר און האָבען מיך געשטערט; כ׳האָב געבלאָזען, כדי זיי אַוועקצוטרייבען, אָבער אומזיסט. די קליינינקע ברואים׳לאַך לייגען זיך אויס אין דער לייננג און אין דער ברייט, מאַכען זיך שווער און ווילען ניט אָבטרעטען, אַזוי אַז די דינע פֿיסלאַך זייערע קרימען זיך אַזש אויס. ניט פֿון אָרט זיי צו ריהרען. זיי געפֿינען שוין עפּעס, אָן וואָס זיך אָנצוהאַלטען, פֿערטשעפּען די פֿיס אָן אַ קאָמאַ, אַ פּאַסיקעל, אָדער אַ קנייטש אויף׳ן פּאַפּיר און בלייבען אַזוי לאַנג, ניט ריהרענדיג זיך פֿון אָרט, ביז וואַנען ס׳פֿערגלוסט זיך זיי אַליין צו אַנטלויפֿען.

אַ היבשע וויילע האָבען מיך די דאָזיגע קליינע טייוואָלים בעשעפֿטיגט, כ'האָב פֿערלייגט אַ פֿוס איבער אַ פֿוס און מיר גענומען צייט, זיי צו בעטראַכטען. פלוצלונג האָבען אַ ציטער געטהאָן אַ פּאָר הויכע טענער פֿון אַ קלאַראָנעט פֿון וועלדעל אַרויף צו מיר און האָבען מיינע געדאַנקען געגעבען אַ שטויס. פֿון פֿערדרוס, וואָס איך האָב ניט געקענט אָנשרייבען מיין אַרטיקעל, האָב איך דאָס פּאַפּיר ווידער אַריינגעלייגט אין קעשענע און זיך אָנגעשפּאַרט אויף דער באַנק. אין דער רגע איז מיר דער קאָפּ אַזוי קלאָר, אַז איך קען טראַכטען איבער די פֿיינסטע געדאַנקען און ניט מיעד ווערען. ווי איך ליג דאָ אַזוי אין דער דאָזיגער פּאָזיציע און וואַרף אַריבער מיין בליק איבער דער ברוסט אויף מיינע פֿיס, דערשפּיר איך אַז דער פֿוס גיט מיר אַלע וויילע אַ ציה, ביי יעדען פּולס־שלאָג. איך גיב זיך אַ הויב אַביסעל און דערלאַנג אַ קוק אויף מיינע פֿיס, און אין דער רגע פֿאַלט אויף מיר אָן אַ פֿאַנטאַסטישע, מאָדנע שטימונג, וועלכע איך האָב קיינמאָל פֿריהער ניט געהאַט; אַ שטילער, מאָדנער שטויס געהט מיר דורך דורך די נערווען, עפּעס אַזוי ווי אַ שטראָם פֿון קאַלטען ליכט וואָלט זיי דורכ־גענומען. אַז איך האָב אַ קוק געטהאָן אויף מיינע שיך, האָב איך געפֿיהלט עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט זיך געטראָפֿען מיט אַ גוטען פֿריינד און צוריק־געקראָגען אַן אויסגעריסענעם שטיק פֿון מיין איך; אַ געפֿיהל פֿון ווידער־דערקענונג געהמט דורך אַלע מיינע חושים, טרעהרען שטעלען זיך מיר אין די אויגען, און מיר דוכט זיך עפּעס אַזוי ווי די שיך מיינע וואָלטען געווען אַ שטיל רוישענדער טאָן, וואָס שלאָגט מיר אַנטקעגען. שוואַכקייט! האָב איך אַ זאָג געטהאָן הארט און צונויפֿגעדריקט די פֿויסטען און נאָך אַמאָל אַ זאָג געטהאָן: שוואַכקייט! כ'האָב זיך אויסגעלאַכט פֿון מיר אַליין פֿאַר די דאָזיגע לעכערליכע געפֿיהלען, זיך געמאַכט צום נאַר, שטרענג און פֿערנינפֿטיג איינגע'טענה'ט מיט זיך אַליין און מיט געוואַלט צונויפֿגעדריקט די אויגען, כדי די טרעהרען זאָלען ניט אַרויסשפּאַרען. אַקוראַט ווי איך וואָלט מיינע שיך צום ערשטען מאָל דערזעהן, הויב איך אָן זיי צו בעטראַכ־טען, ווי זיי זעהן אויס; די מיענעס וואָס זיי מאַכען, בשעת איך גיב אַ ריהר מיט די פֿוס; זייער פֿאָרמע, די אָבגעטראָגענע אויבערשטע לעדער, און דערביי געפֿין איך אויס, אַז די קנייטשען זייערע און די ווייסע נעט גיבען די שיך אַ געוויסען אויסדרוק, אַ פֿיזיאָגנאָמיע. עטוואָס פֿון מיין אייגענעם וועזען איז אַריבערגעגאַנגען אין דיזע שיך, זיי האָבען אויף מיר געווירקט אַזוי ווי אַ הויך געגען מיין אייגענעם איך, אַן אָטהעמדיגער טהייל פֿון מיר גופא..

מיט אָט די געפֿיהלען האָב איך לאַנג פֿערבראַכט, פֿילייכט אַ גאַנצע שטונדע. אַ קליינער, אַלטער מאַן האָט זיך אַנידערגעזעצט אויף'ן אַנדערן ברעג פֿון מיין באַנק; בעת ער האָט זיך אַנידערגעזעצט, האָט ער זיך שטאַרק אָבגעסאָפּעט נאָך'ן גאַנג און געזאָגט: „יאָ, יאָ, יאָ, יאָ, יאָ, יאָ, יאָ, יאָ, יאָ, ווירקליך!"

אַזוי ווי אַ שטורם־ווינד האָט עס מיר געראַוישט אין קאָפּ, בשעת איך האָב זיין שטימע געהערט; כ'האָב די שיך געלאָזט בלייבען שיך, און מיר האָט זיך שוין געדוכט, עפּעס אַזוי ווי די ביטערע מרה שחורה, וועלכע האָט מיר נאָר וואָס געהאַלטען פֿעסט אין די הענד און פֿון מיר אָרערן געצויגען, וואָלט גאָר אָבגעשטאַמט פֿון אַ לאַנג פֿערשוואונדענער צייט, פֿילייכט שוין אַ יאָהר אָדער צוויי און הויבט שוין אָן פֿערלאָשען ווערן ביי מיר אין זכרון. כ'האָב אָנגעפֿאַנגען בעטראַכטען דעם אַלטען.

וואָס איז מיר אָט דער קליינער אַלטער אָנגעגאַנגען? גאָרנישט! ניט אַ האָר אפילו. נאָר אַ צייטונג האָט ער אין דער האַנד געהאַלטען, אַן אַלטע נומער, מיט די אַנאָנסען פֿון דרויסען; ס'האָט אויסגעוויזען, אַז עפּעס איז איינגעוויקעלט דערין. כ'בין נייגיריג געוואָרען און כ'האָב שוין קיין אויג ניט געקענט אָבטהאָן פֿון דער צייטונג; אַ משוגענע אידעע איז מיר אַ־ויף אויף'ן זינען, ס'קען אפשר זיין אַ מערקווירדיגע צייטונג, איינציג אין איהר סאָרט. מיין נייגיריגקייט איז געוואַקסען און איך האָב זיך גענומען אַרומ־רוקען איבער דער באַנק אַהין און צוריק. ווער ווייס? אפשר זיינען דאָ גאָר דאָקומענטען, געפֿעהרליכע פּאַפּירען, וואָס ער האָט ערגעץ פֿון אַן אַרכיוו אַרויסגע'גנב'עט. פֿאַר די אויגען האָט מיר געשוועבט עטוואָס פֿון געהיימע אָבמאַכען, קאָנספּיראַציעס.

דער מאַן איז זיך געזעסען שטיל און האָט געטראַכט פֿון עפּעס. פֿאַרוואָס האָט ער זיין צייטונג ניט געטראָגען ווי יעטוועדער אַנדערער טראָגט אַ צייטונג, מיט'ן טיטעל פֿון דרויסען? וואָס זיינען דאָס פֿאַר קונץ־שטיק? דאָס פּעקעל זיינס, ווייזט אויס, וויל ער פֿון האַנד ניט אַרויסלאָזען, פֿאַר קיין געלד ניט; ער וואַגט אפשר ניט, עס זיין אייגענער קעשענע אפילו צו פֿערטרויען. כ'וואָלט זיך געקענט וועטען אויף מיין לעבען, אַז דאָ מוז עפּעס שטעקען הינטער דעם.

אַזוי בין איך געזעסען און האָב געקוקט גלאַט אין דער וועלט אַריין, ניט ווימענדיג בעשטימט אויף וואָס איך קוק. גראָד די אונמעגליכקייט, אַריינצוקריכען אין דער פֿערשטעלטער, געהיימער אַנגעלעגנהייט, האָט מיך שיער ניט אַראָבגעפֿיהרט פֿון זינען פֿאַר נייגירינקייט. כ'האָב איבערגעטאַפּט מיינע קעשענעס, געזוכט עפּעס, וואָס איך זאָל דעם מאַן

קענען געבען, כדי אַריינגעהן מיט איהם אין אַ שמועס; כ'האָב ארויס־גענומען מיין באַרביער־ביכעל, האָב עס אָבער גלייך צוריק אַריינגעלייגט. מיט אַמאָל בין איך געפאַלען אויף אַ המצאה, אַן אונערהערטע חוצפה, כ'האָב זיך אַ קלאַפּ געטהאָן אָן מיין לייריגער בוזים־קעשענע און געזאָגט:

„איהר ווערט אפשר רויכערן אַ ציגאַרעטעל?"

אַ דאַנק; דער מאַן רויכערט ניט; ער האָט עס געמוזט אָוועקוואַרפען, כדי זיינע אויגען צו שוינען, ער איז כמעט בלינד. אַ שעהנעם דאַנק פונדעסטוועגען!

צי ערליידט שוין פון לאַנג אָן אויף די אויגען? דאַן קען ער דאָך מן הסתם לעזען אויך ניט? ניט אַמאָל די ציישונג?

ליידער ניט אַמאָל די ציישונג.

דער מאַן האָט אַ קוק געטהאָן אויף מיר. די קראַנקע אויגען זיינען געוועזען אַריבערגעצויגען מיט אַ הייטעל און האָבען אויסגעזעהן ווי פערגלעזערט; זיין בליק איז געוועזען ביסטרע און האָט געמאַכט אַ דערווידערדיגען איינדרוק.

„איהר זייט פרעמד דאָ?" האָט ער געפרעגט.

יאָ. — צי קען ער אפילו ניט איבערלייענען דעם נאָמען פון דער ציישונג, וועלכע ער האַלט אין דער האַנד?

קוים. אבעריגענס האָט ער גלייך געהערט, אַז איך בין דאָ פרעמד; עטוואָס אין מיין שפּראַך, אין דעם טאָן מיינעם האָט עס אויסגעזאָגט. ער האָט אַזאַ פיינעם געהער; ביינאַכט, אַז אַלע שלאָפען, הערט ער ווי די לייט אין צווייטען צימער, לעבען זיינעם, אָטהעמען... „וואָס איך האָב אייך געוואָלט פרעגען, וואו וואוינט איהר ערגעץ?"

כ'האָב אויף'ן שטעל געהאַט אַן אָנגעגרייטען ליגען. כ'האָב געלייגט ניט ווילענריג, אָהן אַן איבערעכנונג און אָהן אַ שום הינטער־געדאַנק.

„סאַנט אָלאַף'ס פּלאַץ נומער 2."

ווירקליך? ער קען יעטוועדען שטיין אויף סאַנט אָלאַף'ס־פּלאַץ. דאָרט איז פאַרהאַן אַ פאָנטאַן, אַ פּאָר גאַז־לאַמטערנעס, עטליכע בוימער, ער קען זיך גאַנץ גוט דערמאָנען אָן דעם... „וואָס ער נומער וואוינט איהר? —"

כ'האָב געוואָלט מאַכען אַ סוף צום עסק און בין אויפגעשטאַנען, אויסער זיך פאַר נייגירינקייט צו וויסען וואָס די ציישונג בעדייט. דער סוד מוז אַרויס, ס'מעג קאָסטען וואָס עס וויל זיך.

„אַז איהר קענט ניט לעזען די ציישונג, טאָ פאַרוואָס זשע..."

„אין נומער 2, מיין איך, האָט איהר געזאָגט?" האָט דער מאַן זיך גע'טענה'ט דאָס זייניגע, זיך ניט אומקוקענדיג אויף מיין צורודערטקייט. „כ'האָב אַמאָל געקענט אַלע לייט אין נומער 2. ווי הייסט דער בעל הבית אייערער?"

אין דער גרעסטער אייליגקייט האָב איך אויסגעפונען עפּעס אַ נאָמען, כדי זיך אָבצושטעפּען פון איהם. אין אַ רגע האָב איך מיר דעם נאָמען צורעכט געמאַכט און איהם אַ שליידער געטהאָן, אום די שטיק צרה מיינע זאָל ניט קענען ווייטער געהן און מיך אויפהערען מוטשען.

„האַפּאָלאַטי", האָב איך זיך אָבגערופען.

„האַפּאָלאַטי, יאָ," האָט דער מאַן צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ; קיין איינציגע זילבע אפילו האָט ער ניט פערלאָרען פון דעם דאָזיגען שווערען נאָמען.

ערשטווינט האָב איך איהם אָנגעקוקט; ער איז געזעסען זעהר ערנסט מיט אַ פערטראַכטער מינע. קוים האָב איך נור אויסגערעדט דיזען נאַרישען נאָמען, וועלכער איז מיר אַזוי פלוצלונג איינגעפאַלען, האָט דער מאַן עס אָנגענומען פאַר גאַנץ ריכטיג און האָט געמאַכט דעם איינדרוק, אַזוי ווי ער וואָלט איהם שוין פריהער אַמאָל געהערט. דערווייל האָט ער אַנידערגעלייגט זיין פּעקעל אויף דער באַנק, און איך האָב דערפיהלט ווי מיין נייגיריגקייט נעהמט דורך מיט אַ ציטער אַלע נערווען מיינע. איצט האָב איך בעמערקט אַ פּאָר פעטע פלעקען אויף דער צייטונג.

„איז אייער בעל הבית ניט אַ מאַטראָז?" האָט דער מאַן אַ פרעג געטהאָן, אָהן דער מינדעסטער שפור פון איראָניע אין זיין שטימע. „כ'מיין, איך דערמאָן זיך, אַז ער איז געווען אַ מאַטראָז."

„מאַטראָז, ענטשולדיגט, דאָס מוז זיין דער ברודער, וועמען איהר קענט; דיזער איז י. א. האַפּאָלאַטי, אַגענט."

כ'האָב געמיינט, דאָס וועט מאַכען אַ סוף צום פּלאָנטער; אָבער דער מאַן איז מרוצה געווען אויף אַלצדינג, ס'האָט איהם גאָר-נישט אויסגעמאַכט. ווען איך וואָלט איהם אַשטייגער אויסגעטראַכט אַ נאָמען ווי באַראַבאַס רויזען-קנאָספּע, וואָלט דאָס אויך וואַהרשיינליך קיין שום חשד ניט דערוועקט.

„ווי איך האָב געהערט, איז ער אַ מעכטיגער מאַן," האָט ער געזאָגט און איז זיך ווייטער געגאַנגען זיין וועג. —

„אָה, אַ חכם אַ יונג," האָב איך געענטפערט, „אַ טיכטיגער געשעפטסמאַן, אַן אַגענט פאַר אַלץ וואָס איהר ווילט אין דער וועלט,

רויטע יאגדעס פֿון כינא, פֿעדערן און פוך פֿון רוסלאַנד, פֿעל, האָלץ, שרייב־טינט..."

„העי־העי, ווייסט דער רוח וואָס נאָך!" האָט מיר דער אַלטער איבער־געשלאָגן די רייד, אויף'ן העכסטען גראַד אויפֿגעלייגט.

דאָס האָט אָנגעהויבען אינטערעסאַנט צו ווערען. כ'בין אריינגעצויגען געוואָרען אַזוי ווי אין אַ נעץ, און איין ליגען נאָך'ן אַנדערן האָט זיך מיר אַרויסגעשפאַרט פֿון מוח. איך האָב זיך צוריק אַנידערגעזעצט, זיך פֿערגעסען אָן דער צייטונג, אָן די וויכטיגע דאָקומענטען און גענומען טענה'ן מיט חשק, איהם אַריינפֿאַלען אין די רייד. דאָס וואָס דער דאָזיגער אַלטער קאַרליק האָט מיר אַזוי געקוקט אין מויל און געגלויבט יעדעס וואָרט, וואָס איך האָב אַרויסגערעדט, האָט מיך איינפֿאַך ווילד געמאַכט; כ'האָב איהם געוואָלט פֿערשיטען מיט ליגענס פֿון קאָפּ ביז די פֿיס, איהם אָנריירען אַזעלכע ניט געשטויגענע, ניט געפֿלויגענע זאַכען, אַז ער זאָל פֿאַר ערשטוינונג קיין וואָרט ניט קענען ברייגנען איבער די ליפען.

צי ער האָט געהערט מכח דעם עלעקטרישען גרואַנג־בוך, וואָס האַפּאַלאַטי האָט אויסגעפֿונען?

„ווי — עלעק..."

מיט עלעקטרישע בוכשטאַבען, וואָס לייכטען אין דער פֿינסטער! זעהר אַ גרויסאַרטיגע אונטערנעהמונג, וואָס קאָסט אָב מאַסען מיליאָנען פֿון קראָנען, מיט איינינגע גיסערייען און דרוקערייען, און וואָס בעשעפֿטיגט גאַנצע מחנות פֿון גוט־בעצאָהלטע מעכאַניקער, ווי איך האָב געהערט, אַן ערך זיבען הונדערט מענשען.

„יאָ, קען איך דאַרויף נישט זאָגען!" האָט זיך דער מאַן אָבגערופֿען. מעהר האָט ער גאָרנישט געזאָגט; ער האָט געגלויבט יעדעס וואָרט, וואָס איך האָב דערצעהלט, און דאָך איז ער דערפֿון ניט נתפעל געוואָרען. כ'בין אַביסעל ענטטוישט געוואָרען דעריבער, מחמת איך האָב זיך געריכט, אַז מיינע ניט געשטויגענע, ניט געפֿלויגענע מעשיות וועלען איהם אַרויסברייגנען פֿון די כלים.

כ'האָב אויסגעטראַכט נאָך אַ פֿאָר מורא'דיגע שקרים, אָבגעלאָזט דעם צוים און געלייגט אויף וואָס די וועלט שטעהט, דערצעהלט, אַז האַפּאָלאַטי איז 9 יאָהר געווען אַ מיניסטער אין פערזיען. „איהר האָט, ווייזט אויס, גאָר קיין בעגריף ניט וואָס דאָס הייסט אַזוינס, זיין מיניסטער אין פערזיען?" האָב איך געפֿרעגט. דאָס איז אַסך מעהר איידער דאָ אַ קעניג אין לאַנד, אַן ערך אַזוי פֿיעל ווי סולטאַן, אויב ער ווייס, וואָס דאָס איז אַזוינס. האַפּאָלאַטי אָבער האָט זיך מיט אַלעמען איספראַיועט און איז קיין איינמאָל

ניט אַריינגעפֿאַלען. און דערנאָך האָב איך דערצעהלט פֿון אילאַיאַלי'ן, פֿון זיין מאָכטער אילאַיאַלי, אַ פּרינצעסין, וואָס האָט דריי הונדערט שקלאַפֿינען און ליגט אויף אַ געלעגער פֿון געלע רויזען, דאָס שעהנסטע וועזען, וואָס איך האָב ווען עס איז געזעהן, ביי גאָט, כ'האָב אין מיין גאַנצען לעבען וואָס עהנליכעס ניט געזעהן!

„ווירקליך? אַזאַ פּאַרשוין?" האָט דער אַלטער געזאָגט גלייכגילטיג און אַראָבגעקוקט אויף דער ערד.

אַזאַ פּאַרשוין? זי איז שעהן, רייצענד, אַן אמת'ער יצר הרע! אויגען אַזוי ווי רויע זייד, אָרעמס ווי בורשטין! איין איינציגער בליק איהרער פֿיהרט דיך אַראָב פֿון וועג אַזוי ווי אַ קוש, און אַז זי האָט מיך גערופֿען איז די שטימע איהרע צוגאַנגען אין אַלע מיינע גליעדער! פֿאַרוואָס זאָל זי עפּעס ניט זיין שעהן? וואָס זשע, ער האַלט איהר אפשר פֿאַר אַ משרת־יונגעל אָדער פֿאַר עפּעס וואָס עס איז פֿון דער פּאַזשאַרנע קאָמאַנדע? זי איז גאַנץ איינפֿאַך אַ הימלישעס וועזען, קען איך איהם זאָגען, אַ פֿאַבעל־האַפֿטע פֿיגור.

„יאָ, יאָ!" האָט זיך דער מאַן אָבגערופֿען אַביסעל צוטומעלט.

זיין רוהיגקייט האָט מיך געערגערט; מיין אייגענע שטימע האָט מיך אויפֿגערעגט, און איך האָב גערעדט מיט אַ פֿאָלשטענדיגען ערנסטען טאָן. די גע'גנב'עטע פּאַפּירען, דער געהיימער אָבמאַך מיט דיזער אָדער יענער פֿרעמדער מאַכט זיינען פֿערגעסען געוואָרען; דאָס קליינע פֿלאַכע פּעקעל איז געלעגען צווישען אונז אויף דער באַנק, און איך האָב שוין קיין שום לוסט ניט געהאַט צו דערגעהן וואָס דערין טהוט זיך. כ'בין אין גאַנצען פֿערנומען געווען מיט מיינע אייגענע געשיכטען, וועלכע האָבען אַרויסגע־רופֿען מאָדנע בילדער און זיי דורכגעפֿיהרט פֿאַר מיינע אויגען; דאָס בלוט איז מיר אַרויף אין קאָפּ און איך האָב זיך צולאַכט אויף'ן קול.

אַצונד האָט דער מאַן אַפּנים געוואָלט אַוועקגעהן. ער האָט זיך אַ הויב געטהאָן, און כדי ניט אָבצוברעכען פּלוצלונג, פֿון דער העלער הויט, האָט ער געזאָגט:

„אָט אַפּנים ער מוז האָבען געוואַלדיג גרויסע רייכטהימער, דער דאָזיגער האַפּאָלאַטי?"

ס'אַ חוצפה אַביסעל פֿון אַ בלינדען, מיאוס'ען אַלטען זיך אַזוי אַרומ־צואוואַרפֿען מיט יענעם פֿרעמדען נאָמען, וואָס איך האָב אויסגעפֿונען אַקוראַט ווי עס וואָלט געווען אַ פּראָסט פּשוט'ער נאָמען, וואָס שטעהט אויף'ן שילד ביי יעטוועדען קרעמער אין שטאָדט! ער האָט זיך ניט פֿער־היקעט ביי קיין איינציגען בוכשטאַב און האָט קיין זילבע ניט פֿערגעסען;

דיזער נאָמען האָט זיך פֿעסט אַריינגעביסען ביי איהם אין מוח און האָט זיך פֿון אָרט ניט גערוהרט. כ'בין געוואָרען אין כעס; מיר האָט שרעקליך פֿערדראָסען אויף דעם דאָזיגען מאַן, וועמען קיין זאַך איז ניט אים שטאַנד געווען אַריינצובריינגען אין פֿערלעגענהייט און ערוועקען אין איהם אַ מיסטרויען צו מיינע רייד.

„דאָס וויים איך ניט," האָב איך דעריבער געענטפֿערט בייזלאַך, „דאָס וויים איך אַבסאָלוט ניט. אַ רעשטע, זאָג איך אייך איינמאָל פֿאַר אַלע מאָל, אַז דער מאַן הייסט יאָהאַן אַרענדט האַפּאָלאַטי."

„יאָהאַן אַרענדט האַפּאָלאַטי," האָט דער אַלטער ווידערהאָלט אַביסעל ערשטוינט איבער מיין שטאַרקען טאָן. דערנאָך איז ער אַנשווייגען געוואָרען.

„זיין פֿרוי האָט איהר בעדאַרפֿט זעהן," האָב איך געשריען כמעט ווי אַ משוגע'נער, „אַ דיקליכע פערזאָן... וואָס זשע, איהר גלויבט זיך, הייסט עס, גאָרנישט, אַז זי איז בעזונדערנס דיק?"

חלילה, איבער דעם וויל ער זיך לחלוטין ניט אַמפערן מיט מיר, פֿאַר אַזאַ מאַן פאַסט זיך גאָרניט שלעכט צו האָבען אַ היבשלאַך דיקע פֿרוי.

שטיל און רוהיג האָט דער אַלטער געענטפֿערט אויף מיינע משוגעת'ן, און דערביי האָט ער עפעס אַזוי ווי געזוכט ספעציעלע ווערטער, פונקט ווי ער וואָלט מורא געהאַט, ער זאָל זיך חלילה ניט פֿערטשעפען מיט מיר.

„צום טייוועל נאָכאַמאָל, מענש וואָס איהר זייט, איהר מיינט אַפנים, אַז איהר האָט דאָ מיט אַ ליגנער צו טהאָן?" האָב איך אַ געשריי געטהאָן אויסער זיך פֿאַר כעס. „איהר גלויבט אודאי גאָרניט, אַז ס'איז פֿאַרהאַן אַזאַ מאַן מיט'ן נאָמען האַפּאָלאַטי? אין מיין לעבענסטאָג האָב איך ניט געזעהן אַזוי פֿיעל איינגעשפאַרטקייט, אַזוי פֿיעל רשעות ביי אַן אַלטען מאַן. וואָס פֿאַלט אייך פֿאָרט איין, צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר? איהר האָט זיך אפשר נאָר וואָס געטראַכט, אַז איך בין אַ גאַנץ אָרעמער מענש, וואָס זיצט זיך דאָ כמלך בגדוד, אַזוי ווי אַ הונד אויף זיין מיסט, און האָט קיין שאַכטעל מיט פאַפּיראָסען ניט אין קעשענע? צו אַזאַ מין בעהאַנדלונג בין איך ניט געוועהנט, וויל איך אייך זאָגען, און כ'וויל עס, הערט איהר, פֿון קיינעם ניט אַריבערטראָגען, ניט פֿון אייך און ניט פֿון קיין אַנדערן! איהר מעגט עס טאַקע וויסען!"

דער מאַן איז אויפֿגעשטאַנען. שטום און מיט אַן אָפֿענעם מויל איז ער געשטאַנען און אויסגעהערט מיין שטורמדיגע דרשה ביז'ן סוף. דערנאָך האָט ער האַסטיג אַ כאַפּ געטהאָן זיין פעקעל פֿון באַנק און געגומען געהן אַדער, בעסער געזאָגט, לויפֿען מיט שטרויכלענדע טריט פֿון אַ זקן איבער דעם וועג בארג־אראב.

כ׳בין געבליבען זיצען און געקוקט אויף זיין רוקען, וועלכער איז אַלץ מעהר פֿערשוואונדען און האָט וואָס ווייטער עפּעס אַלץ אויסגעקרימטער אויסגעזעהן. כ׳ווייס ניט, ווי אַזוי ס׳איז געקומען, אָבער מיר האָט זיך פּלוצלונג אָבגעדוכט, אַז קיין אונעהרליכערן, אויסגעלאַסענערן רוקען ווי דעם דאָזיגען האָב איך אין מיין לעבען ניט געזעהן, און איך האָב קיין שום חרטה ניט געהאַט, וואָס איך האָב דעם מענשען אויסגעזידעלט, איידער ער איז אַוועק...

דער טאָג האָט גענומען פֿערשווינדען, די זונן האָט אָנגעהויבען אונטערגעהן, אַ שטילער ווינד האָט געבלאָזען צווישען די בוימער, און די קליינע מיידעלאַך, וועלכע זיינען ווייטער געזעסען אונטען ביי דער הוידעלקע, האָבען גענומען זיך רוקען מיט זייערע וועגעלאַך אַהיים. מיר איז געווען אַזוי גוט און אַזוי רוהיג אויף׳ן האַרצען. די אויפֿרעגונג, אין וועלכער איך האָב מיך נאָר וואָס געפֿונען, איז וואָס ווייטער אַלץ מעהר פֿערשוואונדען, כ׳בין געוואָרען מיעד און שלעפֿעריג; די סך ברויט, וואָס איך האָב אַריינגענומען אין זיך, איז ניט געבליבען אָהן אַ ווירקונג אויף מיר. שטאַרק צופֿריעדען מיט זיך אַליין האָב איך זיך אָנגעשפּאַרט אָן אַ באַנק, צוגעמאַכט די אויגען און בין אַלץ שלעפֿעריגער געוואָרען; כ׳האָב איינגעדרעמעלט און ס׳האָט שוין געהאַלטען דערביי, איך זאָל אַריינפֿאַלען אין אַ פֿעסטען שלאָף, מיט אַמאָל קומט צו אַ פּאַרק-אויפֿזעהער, לייגט מיר אַרויף די האַנד אויף׳ן אַקסעל און זאָגט:

„דאָ שלאָפֿט מען ניט.“

„ניין,“ האָב איך זיך אָבגערופֿען און זיך גלייך אויפֿגעהויבען. און מיט איין קלאַפּ איז מיר די טרויעריגע לאַגע מיינע ווידער געשטאַנען לעבעדיג פֿאַר די אויגען. איך מוז דאָך וואָס עס איז טהאָן, דאָס אָדער יענעס אָנפֿאַנגען! א שטעלע געפֿינען האָט זיך מיר ניט איינגעגעבען; די רעקאָמענדאַציעס, וואָס איך האָב געהאַט צו צייגען, זיינען שוין אַלט געוואָרען, אַחוץ דעם האָבען זיי געשטאַמט פֿון ווינציג וואָס בעקאַנטע פּערזאָנען און האָבען דעריבער קיין שום ווירקונג ניט געקענט האָבען. אויסערדעם האָבען מיר אָט די ענטפֿערס אויף „ניין“, וואָס איך האָב כסדר געקראָגען אין פֿערלויף פֿון גאַנצען זומער, אַביסעל דערשלאָגען. נו מילא — דירה-געלד מוז איך על כל פנים צאָהלען, און איך מוז געפֿינען אַן אויסוועג, ווי אַזוי עס צו קריגען. מיט אַלעם איבעריגע איז דאָ נאָך צייט.

ניט ווילענדיג האָב איך ווידער אַרויסגענומען פּאַפּיר און בליי-פֿעדער און אָנגעשריבען די ציפֿערן פֿון׳ם יאָהר 1848 אויף אַל[illegible] עקען. ווען איין איינציגער ברויזענדער געדאַנק זאָל כאָטש וועלען מיך אַ פּאַק טהאָן און

מיר די ווערטער אַריינלייגען אין מויל! ס'האָט שוין פֿריהער אַמאָל געטראָפֿען — ס'האָט ווירקליך פּאַסירט, אַז מיר זיינען אָנגעקומען אַזעלכע מאָמענטען, אין וועלכע איך האָב אָהן מיה, אָהן אַ שום אָנשטריינגונג אָנגעשריבען לאַנגע און דערצו נאָך זעהר, זעהר געלונגענע אַרטיקלען.

און אָט זיץ איך אַלזאָ דאָ אויף דער באַנק און שרייב צעהנדליגע מאָל דעם ציפֿער 1848, כ'שרייב די דאָזיגע צאָהל אין דער ברייט און אין דער לייננג אויף אַלערליי אופֿנים, אין אלערהאַנד פֿאָרמען, און איך וואַרט, מיר זאָל עפּעס איינפֿאַלען אַ אידעע, אַ מחשבה, וואָס זאָל טויגען אויף עפּעס. אַ הויפֿען פּוסטע געדאַנקען שוועבט מיר אַרום אין קאָפּ, די שטימונג פֿון'ם פֿערגעהענדען טאָג מאַכט מיך אומעטיג און סענטימענטאַל. דער הערבסט איז געקומען און הויבט אָן אַלצדינג צו פֿערוואַרפֿען אין טיעפֿען שלאָף. פֿליגען און אינזעקטען האָבען שוין געקראָגען דעם ערשטען קלאַפּ, אין די בוימער און אויף דער ערד הערט מען די קולות פֿון קעמפּפֿענדע לעבענס, פֿערטהאָן, אונרוהיג, ארומלויפֿענדיג, אַרבייטענדיג, כדי ניט אומצוקומען! אַלע ציטערנדע ווערים-ברואים גיבען זיך נאָך איינמאָל אַ ריהר, שטעקען אַרויס די געלע קעפּלאַך ווייערע פֿון די פֿייכטע גראָזען, הויבען אויף די פֿיסלאַך, שלעפּען זיך מיט לאַנגע פֿעדים פֿאָראויס, דערנאָך פֿאַלען זיי פּלוצלונג אַנידער, דרעהען זיך אום מיט די בייכער נאָך אויבען. יעדעס געוויקס האָט זיין בעזונדער שטעמפּעל, אַ צאַרטען הויך פֿון דער ערשטער קעלט; די וואָרצלען שטרעקען זיך אויס בלייך אַנטקעגען דער זונן, און די בלעטער פֿון די בוימער פֿאַלען אַראָב אויף דער ערד מיט אַזאַ טומעל, אַזוי ווי וואַנדערענדע זייד־ווערים. ס'איז דער הערבסט, אין רעכטען מיטען דעם פּורים־שפּיעל פֿון דער אויסשטאַרבונג! די רויטקייט פֿון די רויזען איז קראַנקהאַפֿט, אַ פֿיבערדיגער, מאָרנער גלאַנץ אויף דער בלוט־רויטער פֿאַרב.

אָט די צושטערונגס-אַרבייט אין מיטען דעם איינגעדרעמעלטען וועלט-אַל האָט אויף מיר געמאַכט אַ ביטערן איינדרוק; כ'האָב זיך אַליין געפֿיהלט עפּעס אַזוי ווי אַ וואָרים, וואָס דאַרף אומקומען. אַ דערשראָקענער האָב איך זיך אויפֿגעכאַפּט פֿון אָרט און געמאַכט אַ פּאָר טריט אויף'ן פֿוס-וועג. ניין! האָב איך אַ געשריי געגעבען, צונויפֿדריקענדיג ביידע פֿויסטען מיינע, ס'מוז נעהמען אַ סוף דערצו; און איך האָב זיך ווידער אַנידערגעזעצט, גענומען די בליי-פֿעדער אין דער האַנד און געוואָלט איינמאָל פֿאַר אַלע מאָל אָנשרייבען אַן אַרטיקעל; די פֿערצווייפֿלונג האָט דאָך קיין שום נוצען ניט, אַז מען דאַרף צאָהלען דירה-געלד.

לאַנגזאַם, גאַנץ לאַנגזאַם האָבען זיך מיינע געדאַנקען גענומען צו־נויפקלייבען איינע צו די אַנדערע. דאָס האָב איך אויסגענוצט, און רוהיג און איבערלייגט האָב איך אָנגעשריבען אַ פּאָר זייטלאַך אַלס הקדמה צו וואָס עס איז; דאָס האָט געקענט ווערן אַן אויסגעצייכענטער אָנהויב צו וואָס איהר ווילט נאָר אַליין.

דערנאָך האָב איך אָנגעהויבען טראַכטען וועגען אַ בעשטימטע פראַגע, וועלכע איך זאָל בעהאַנדלען, וועגען אַ מענשען, אַ זאַך, אויף וועמען איך זאָל זיך קענען אַרויפוואַרפען — אָבער כ'האָב גאָרנישט געפונען. אין משך פון די דאָזיגע אַרויסגעוואָרפענע, פּרוכטלאָזע אָנשטריינגונגען זיינען מיינע געדאַנקען דערוואייל ווידער אַראָב פון גלייכען וועג; כ'האָב געפיהלט ווי מיין מוח האָט גאָר פשוט באַנקראָטירט, ווי מיין קאָפּ איז וואָס ווייטער אַלץ פוסטער און פוסטער געוואָרען, ביז וואַנען ער איז מיר ענדליך געוואָרען אַזוי גרינג און אָהן אַ שום אינהאַלט, אַז איך האָב איהם גאָר אויף די פלייצעס ניט געשפּירט. די דאָזיגע מורא'דיגע פוסטקייט ביי מיר אין קאָפּ האָב איך מיט מיין גאַנצען קערפּער געפיהלט, כ'בין מיר אַליין פאָרגעקומען, אַזוי ווי אויסגעהייהלט פון קאָפּ ביז די פּיס.

„רבונו של עולם, גאָטעניו־טאַטע!" האָב איך מיט שמערץ אויסגערופען און האָב דיזען געשריי ווידערהאָלט עטליכע מאָל נאָכאַנאַנד, ניט צוליי־געגדיג קיין וואָרט דערצו.

דער ווינד האָט גערוישט אין די בלעטער, ס'האָט אויסגעזעהן, אַז אַ שטורם דאַרף אָנקומען. אַ רגע בין איך נאָך געבליבען זיצען און געקוקט פערלאָרען אויף מיינע פּאַפּירען. דערנאָך האָב איך זיי צונויפגעלייגט און זיי לאַנגזאַם אַריינגעשפּאַרט אין קעשענע. ס'איז געוואָרען קיהל, און איך האָב קיין וועסט ניט געהאַט אויף זיך; כ'האָב זיך צוגעקנעפּעלט דעם ראָק ביז צום האַלז און אַריינגעשטעקט די הענד אין די קעשענעס. דערנאָך האָב איך זיך אויפגעהויבען און זיך געלאָזט געהן.

אַז עס וואָלט מיר כאָטש נור דאָס איינציגע מאָל אָבגעגליקט — דאָס איינציגע מאָל! שוין צוויי מאָל האָט מיין בעל הבית'טע מיט די אויגען דאָס דירה־געלד געמאָהנט, און איך האָב זיך געמוזט איינבויגען און אין פערלעגענהייט אַ שאָקעל טהאָן מיט'ן קאָפּ און זיך דורכ'גנב'ענען פערביי איהר. דאָס קען איך ניט טהאָן נאָך אַמאָל; אַז איך וועל אָט די אויגען דאָס נעכסטע מאָל בעגעגענען, וועל איך גאָר פשוט ערקלעהרען, אַז איך ציה אַרויס פון צימער און וועל בלייבען אַן עהרליכער מאַן; אַזוי קען עס לאַנג ניט אָנגעהן.

אַז איך בין צוגעקומען צום אַרויסגאַנג פֿון פּאַרק, האָב איך ווידער דערזעהן דעם אַלטען קאַרליק, וועמען איך האָב מיט מיין ווילדע צו־קאָכטקייט פּעריאָגט פֿון מיר. דאָס געהיימניספֿאָלע צייטונגס־בלאַט איז געלעגען אָפֿען לעבען איהם אויף דער באַנק; דאָרט איז געלעגען עסענוואַרג, מאכלים פֿון פֿערשיעדענע סאָרטען, וועלכע ער האָט אַצונד געגעסען. כ'האָב געוואָלט צוגעהן צו איהם און זיך ענטשולדיגען, בעטען אום פֿערצייהונג פֿאַר מיין אויפֿפֿיהרונג, אָבער דאָס עסען זיינס האָט מיך אָבגעשטויסען; די אַלטע פֿינגער, וועלכע האָבען אויסגעזעהן ווי צעהן אויסגעקרימטע נעגעל, פֿעסט איינגעגראָבען אין דאָס פֿעטע שטיק ברויט מיט פּוטער, האָבען אין מיר אַרויסגערופֿען אַ ניט־גוטקייט, און איך בין דורכגעגאַנגען פֿערביי איהם, ניט אויסריידענדיג צו איהם קיין וואָרט. ער האָט מיך דערקענט; טרוקען ווי צוויי שטיקער האָלץ האָבען זיינע אויגען מיך אָנגעקוקט, און ער האָט זיך קיין קרים ניט געטהאָן דערביי.

איך בין מיר געגאַנגען מיין וועג ווייטער.

מחמת געוואוינהייט בין איך געבליבען שטעהן ביי יעדער אַרויסגע־האַנגענער צייטונג, וועלכע איך בין נור פֿערבייגעגאַנגען, כדי דורכצושטודירען די „פֿערלאַנגטס", די אַנאָנסען, וואו מען זוכט מענשען פֿאַר ליידיגע שטעלען, און איך בין גליקליך געווען צו געפֿינען אַ שטעלע, וואָס איך וואָלט געקענט גאַנץ גוט אָננעהמען: אַ קרעמער אין גרענלאַנדסלערעט האָט געזוכט אויף אַ פּאָר שטונדען יעדען אָבענד אַ מאַן, וואָס זאָל איהם פֿיהרען די ביכער; געהאַלט וועט דערנאָך בעשטימט ווערן. כ'האָב זיך פֿערצייכענט דעם מאַן'ס אַדרעס און שטילערהייט געבעטען גאָט, ער זאָל מיר צושיקען דעם דאָזיגען פּלאַץ. כ'האָב געוואָלט פֿערלאַנגען וויינינגער פֿון יעדען אַנדערן פֿאַר דער אַרבייט, פֿופֿציג ערע איז גענוג, אָדער אפשר גאָר פֿערציג ערע, דאָס לאָז איך איבער אויף זיין יושר.

אַז איך בין געקומען אַהיים, האָב איך אויף'ן טיש געפֿונען אַ צעטעל פֿון מיין בעל הבית'טע, וואו זי האָט מיך געבעטען, איך זאָל ענטוועדער צאָהלען דירה־געלד אין פֿאָראויס אָדער זיך אַרויסציהען אַזוי שנעל ווי מעגליך. כ'דאַרף אויף איהר קיין פֿאַראיבעל ניט האָבען, מחמת זי איז געצוואונגען עס צו פֿערלאַנגען. מיט פֿריינדשאַפֿטליכען גרוס, מאַדאַם גונדערסען.

איך האָב אָנגעשריבען אַ בריעף, זיך אָנבאָטענדיג פֿאַר דער שטעלע, צו דעם קרעמער קריסטי, גרענלאַנדסלערעט נומער 31, איהם אַריינגעלייגט אין אַ קאָנווערט און אַרונטערגעטראָגען אין פּאָסט קעסטעל ביים קאָלץ פֿון דער גאַס. דערנאָך בין איך ווידער אַרויף צו מיר אין צימער און האָב

זיך ארייננעזעצט אין דעם שאָקעל־שטוהל. ס'איז געוואָרען אַלץ פינסטע־רער און פינסטערער. אַצונד איז שוין געווען שווער זיך צו האַלטען אויף די פים.

אויף מאָרגען האָב איך זיך אויפגעכאַפּט גאַנץ פריה. ס'איז נאָך געווען גאַנץ דונקעל, בשעת איך האָב די אויגען אויפגעמאַכט, און ערשט אין אַ היבשע ווײַלע אַרום האָב איך געהערט ווי דער זייגער אין דער וואוינונג אונטער מיר האָט געשלאָגען פינף. כ'האָב געוואָלט ווידער איינ־שלאָפען, ס'איז מיר אָבער ניט געגאַנגען; וואָס ווייטער בין איך אַלץ מונטערער געוואָרען און איך בין געלעגען און האָב געטראַכט פון טויזענד זאַכען.

פלוצלונג פאַלען מיר איין אַ פּאָר גוטע זעצע, וואָס קענען צוניץ קומען פאַר אַ סקיצע אָדער אַ פעליטאָן, פיינע אָבגעטאָקטע שטיקלאַך, וואָס אַזוינס האָב איך נאָך קיינמאָל ניט ערפונדען. איך ליג מיר אַזוי און ווידערהאָל די ווערטער און געפין, אַז זיי זיינען אויסגעצייכענט. וואָס ווייטער קומען צו נאָך ווערטער און שליסען זיך אָן איינע אָן די אַנדערע. מיט אַמאָל בין איך גאַנץ מונטער און כ'שטעה אויף און נעהם הינטער מיין בעט פאַפּיר און בליי־פעדער. מיר קומט פאָר, עפּעס אַזוי ווי אַן אָדער וואָלט אין מיר געפּלאַצט, איין וואָרט לויפט נאָך דאָס אַנדערע, שליסט זיך צונויף מיט די פריהערדיגע; איין סצענע קומט נאָך דער צווייטער, די האַנדלונג און די געשפּרעכען קוועלען אַרויס פון מיין מוח, און אַ וואונדערבאַרער פער־גניגען נעהמט מיך אַרום. איך שרייב מיט אימפעט, אַזוי ווי אַ שד וואָלט געזעסען אין מיר און מיך געטריבען, און איך פיל אָן אָהן אַן אָברוה איין בויגען נאָך'ן אַנדערן. די געדאַנקען קומען מיר אָן אַזוי פלוצלונג און פלייצען אַרויס מיט אַזעלכע שטראָמען, אַז איך מוז אַרויסלאָזען אַ מאַסע פיינע נעבענ־זאַכען, אינטערעסאַנטע קלייניגקייטען, וועלכע איך האָב איינפאַך קיין מעגליכקייט ניט אויפצושרייבען אַזוי שנעל ווי זיי קומען מיר אַרויף אויף'ן זינען, כאָטש איך אַרבייט מיט אַלע כוחות. עס שפּאַרט און שפּאַרט וואָס ווייטער אַלץ מעהר אַרויס פון מיר; איך בין פול מיט מיין שטאָף, און יעדעס וואָרט, וואָס איך שרייב, ווערט מיר איינפאַך אַריינגעלייגט אין מויל.

עס געדויערט, געדויערט אַ רעכטע ווײַלע, איידער דיזער מערקווירדיגער אויגענבליק געהט פערביי. פופצעהן, צוואַנציג בעשריבענע זייטלאַך ליגען פאַר מיר אויף די קניע. ענדליך בין איך פאַרטיג און לייג אַוועק די בליי־פעדער אָן אַ זייט. האָבען אַלזאָ אָט די פאַפּירען ווירקליך אַ ווערטה, דאַן בין איך געראַטעוועט! איך שפּרינג אַרויס פון בעט און טהו זיך אָן. ס'ווערט

אַלץ ליכטיגער, איך קען שוין דערקענען דעם לייכט־טהורם־אינספעקטאָר'ס אַנאָנסע דאָרט ביי דער טהיר, און ביים פענסטער איז שוין אַזוי ליכטיג, אַז איך קען על פי נויטה זעהן ווי צו שרייבען. איך נעהם זיך אַלזאָ גלייך איבערשרייבען מיינע פאַפּירען אויף ריין.

אַ מאָדנער געדיכטער וואָלקען פון ליכט און פאַרבען געהט אויף פון אָט די פאַנטאַזיען; כ'פערגייג זיך פאַר איין איינפאַל נאָך'ן אַנדערן און טראַכט זיך, אַז דאָס איז דאָס בעסטע, וואָס איך האָב ווען עס איז געלעזען. כ'ווער איינפאַך שכור פאַר נחת, די פרייד מונטערט מיך אויף, און עס פיהלט זיך מיר אַזוי יום טוב'דיג, אַזוי גרויסאַרטיג צו מוטה. איך וועג אָב מיין שריפט אין דער האַנד און בעשטים גלייך אויף'ן אָרט אַ פרייז: פינף קראָנען. ס'וועט דאָך קיין מענשען ניט איינפאַלען נאָך צו ווען אַראָב־דינגען פון פינף קראָנען; אדרבה, צעהן קראָנען איז אויך אַ גאָרנישט, ווען מען זאָל נעהמען אין בעטראַכט וואָס פאַר אַן אינהאַלט דאָס איז. כ'האָב ניט בדעה אַזאַ מערקווירדיגע אַרבייט אַוועקצוגעבען בחינם; אַזוי ווייט ווי איך וויים, וואַלגערן זיך אַזוינע ראָמאַנען ניט אַרום אין גאַס. און איך האָב אָבגעמאַכט מיט מיר אַליין אויף צעהן קראָנען.

אין צימער איז וואָס ווייטער אַלץ ליכטיגער געוואָרען. איך האָב געוואָרפען אַ בליק אונטען ביי דער טהיר און האָב אָהן מיה געקענט איבערלייענען די דינע בוכשטאַבען וועגען יונגפרוי אַנדערסען'ס תכריכים רעכטס ביים אַריינגאַנג אין טויער. עס האָט שוין אָבער אויך מיט אַ היבשער ווילע צוריק געשלאָגען זיבען.

איך בין אויפגעשטאַנען און האָב זיך אַנידערגעשטעלט אין מיטען צימער. נאָך אַלעמען, האָב איך זיך געטראַכט, איז מאַדאַם גונדערסען'ס נאָטיס געקומען אין דער ריכטיגער צייט. דאָס איז אייגענטליך קיין צימער ניט פאַר מיר; זעהר פראָסטע גרינע פאָרהענגלאַך פאַר די פענסטער און צופיעל טשוועקעס אויף די ווענד, די קליידער אויפצוהייגען, זיינען אויך ניטאָ. דער קלעגליכער שאָקעל־שטוהל דאָ הינטען אין ווינקעל איז דאָך אייגענטליך נור אַ וויץ פון אַ שאָקעל־שטוהל, איבער וועלכען מען קען זיך קאַטשען פאַר געלעכטער. ער איז צו נידעריג פאַר אַן ערוואַקסענעם מענשען; אחוץ דעם איז ער אַזוי ענג, אַז מען דאַרף אַזוי צו זאָגען האָבען אַ משרת, אום פון דאָרט ווי עס איז ווידער אַרויסצוקריכען. הקיצור, דאָס צימער איז ניט געוועזען איינגעריכטעט אַזוי, אַז מען זאָל זיך דערין קענען אָבגעבען מיט גייסטיגע זאַכען, און איך וואָלט עס סיי ווי סיי ניט געהאַלטען. פאַר קיין פאַל ניט! איך האָב שוין צו לאַנג געשוויגען און דערטראָגען און אויסגעהאַלטען אין דעם דאָזיגען שטאַל.

אָנגעפּילט מיט האָפנונג און צופרידענהייט און נאָך אַלץ פאַרטהאָן מיט מיין סקיצע, וועלכע איך האָב אַלע ווילע אַרויסגענומען פון טאַש און איבערגעלייענט, האָב איך בעשלאָסען ניט צו מאַכען קיין שהיות און טאַקי שוין זיך נעהמען אַריבערציהען פון דאַנען. כ'האָב אַרויסגענומען מיין בינדעל, אַ רויטע פאַטשיילקע, וואו ס'זיינען געלעגען אַ פּאָר ריינע קעלנער און אַ שטיק צוקנייטשטע צייטונגס-פּאַפּיר, אין וועלכען איך האָב אַמאָל מיט-געבראַכט ברויט אַהיים, צוזויפגעדרעהט מיין קאָלדרע און אַריינגעלייגט דעם רעשט ווייסע שרייב פּאַפּיר צו מיר אין קעשענע. דערנאָך האָב איך פון זיכערהייט וועגען אַ זוך געטהאָן אין אַלע ווינקעלאַך, כדי צו וויסען אויף געוויס, אַז איך האָב גאָרנישט פערגעסען, און אַז איך האָב מעהר גאָרנישט געפונען, בין איך צוגעגאַנגען צום פענסטער און האָב אַרויסגע-קוקט אויף דרויסען. אַ טרויעריגער, פייכטער פריה-מאָרגען; ביי דער אָבגעברענטער שמידעריי איז קיין מענש ניט געווען, און דער גרעט-שטריק אין הויף, צוזאַמענגעפרעסט פון נאַסקייט, האָט זיך געצויגען פון איין וואַנד צו דער אַנדערער. דאָס אַלץ איז מיר שוין פון פריהער געווען בעקאַנט; דעריבער האָב איך גלייך אָבגעטראָטען פון פענסטער, גענומען מיין בינדעל אונטער'ן אָרים, זיך פערנייגט פאַר דעם לייכט-טהורם-אינספּעקטאָר'ס אַנאָנסע און פאַר יונגפרוי אַנדערסען'ס תכריכים און געעפענט די טהיר.

פלוצלונג האָב איך זיך דערמאָנט אָן מיין בעל הבית'טע; איך מוז איהר דאָך לאָזען וויסען, אַז איך ציה זיך אַרויס, כדי זי זאָל זעהן, אַז זי האָט צו טהאָן מיט אַן אָרענטליכען מענשען. כ'האָב איהר אויך געוואָלט דאַנקען פאַר די פּאָר טעג, וואָס איך האָב דאָס צימער בענוצט איבער דער צייט. די געוויסהייט, אַז איך בין שוין איצט ווידער געראַטעוועט פאַר אַ לענגערע צייט, האָט מיך אַזוי שטאַרק בעהערשט, אַז איך האָב דער פרוי זאָגאַר פערשפּראָכען פינף קראָנען, ווען איך וועל אַמאָל פערבייגעהן אין דער גאַס; איך וועל איהר נאָך אַלעמען בעווייזען, וואָס פאַר אַן עהרליכען מענשען זי האָט עס געהאַט אונטער איהר דאַך.

דאָס צעטעל האָב איך איבערגעלאָזט אויף'ן טיש.

נאָך אַמאָל בין איך געבליבען שטעהן ביי דער טהיר און איך האָב זיך אומגעדרעהט. דער דאָזיגער פרעהליכער געדאַנק, אַז איך ווער פון דאָס ניי דערהויבען, האָט מיך ענטציקט און מיך דאַנקבאַר געמאַכט צו גאָט און צו דער גאַנצער וועלט, און איך בין געפאַלען אויף די קניע לעבען בעט און הויך אויף'ן קול האָב איך געדאַנקט גאָט פאַר זיין גרויסען חסד, וואָס ער האָט מיט מיר געטהאָן דעם דאָזיגען פריה-מאָרגען. כ'האָב געוואוסט, אָה, כ'האָב עס געוואוסט, אַז דער דאָזיגער שטראָם פון

אינספיראַציאָן, וועלכען איך האָב נאָר וואָס דורכגעלעבט און אויפֿגעשריבען, איז געווען אַ נס מן השמים, אַ גאָט־זאַך, אַן ענטפֿער אויף מיין נויט־געשריי פֿון נעכטען. דאָס איז גאָט! דאָס איז גאָט! האָב איך צו מיר אַליין געזאָגט און געוויינט פֿאַר בעגייסטערונג איבער מיינע ווערטער. אַלע ווײַלע האָב איך זיך געמוזט אָבשטעלען און זיך צוהערען, צי געהט ניט אימיצער אויף די טרעפּ. ענדליך בין איך אויפֿגעשטאַנען און אַרויס־געגאַנגען; שטיל בין איך אַרונטער אַלע טרעפּ און דערגרייכט אומגעזעהן די גאַס־טהיר.

די גאַסען האָבען געבלאַנקט פֿון'ם רעגען, וואָס איז גאַנץ פֿריה געגאַנגען, דער הימעל איז געהאַנגען טרויעריג איבער דער שטאָדט, און אין ערגעץ האָט זיך ניט געוויזען קיין זונען־שטראַהל. ווי שפּעט קען עס זיין? ווי מיין שטייגער איז געווען בין איך ראשית כל אַוועק צום ראַטה־הויז און דאָרט האָב איך געזעהן, אַז עס איז האַלב ניין אַזייגער. ס'זיינען מיר נאָך אַלזאָ געבליבען אַ פּאָר שטונדען; ס'האָט דאָך קיין זינן ניט אַריינקומען אין דער רעדאַקציע פֿאַר צעהן און אפשר עלף אַזייגער. ביז דאַן מוז איך, הייסט עס, אַרומגעהן אין די גאַסען און דערווייל אַ טראַכט טהאָן, ווי מען דאַקאַזשעט עפּעס אַ קליינעם אָנבייסען. פֿאַר שפּעטער האָב איך ניט געזאָרגט; כ'האָב קיין מורא ניט געהאַט, אַז איך וועל זיך היינט מוזען לייגען שלאָפֿען אַ הונגעריגער: די צייטען זיינען גאָט צו דאַנקען פֿערביי! אַן איבערגעקומענער קריזיס, אַ פֿינסטערער וויסטער חלום; פֿון אַצונד אָן געהט עס ווידער ווי ס'דאַרף צו זיין!

דערווייל האָט מיר די גרינע קאָלדרע אָנגעהויבען פֿאַלען צו לאַסט; כ'קען זיך דאָך ניט אַרומטראָגען מיט איהר פֿאַר אַלע מענשען אין די אויגען. וואָס פֿאַר אַ פּנים וועל איך ביי זיי האָבען? כ'האָב זיך אַלזאָ מישב געווען, וואו איך וואָלט זי אַם בעסטען געקענט אַוועקלייגען אויף עטליכע שטונדען. דאָ איז מיר איינגעפֿאַלען, איך זאָל אַריבערגעהן צו זעמב'ן אין געשעפֿט און זי לאָזען איינפּאַקען אין פּאַפּיר. דאָס וועט שוין בעסער אויסזעהן, און עס וועט אויך קיין שאַנדע ניט זיין, זי צו טראָגען. איך בין אַריין אין קלייט און האָב פֿאָרגעלייגט מיין פֿערלאַנג פֿאַר איינעם פֿון די קאָמים.

ראשית האָט ער בעטראַכט די קאָלדרע, דערנאָך מיך; מיר האָט זיך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט אין זיך, אין זיין געדאַנק, אַביסעל געצווינגען מיט די אַקסלען און געלאַכט, בשעת ער האָט ביי מיר צוגענומען דעם פּאַק. דאָס האָט מיך בעלייריגט.

„גאָט איז מיט אייך! גיט נאָר גוט אַכטונג!" האָב איך אַ געשריי געטהאָן. „ס'ליגען דאָ צוויי גלעזערנע וואַזען; דאָס פּאַקעט געהט קיין סמירנאַ."

דאָס האָט געהאָלפען, — דאָס האָט געהאָלפען גרויסאַרטיג. מיט יעדען קעהר, וואָס ער האָט זיך געטהאָן, מיט יעדער מיענע האָט דער מאַן מיך געבעטען, איך זאָל איהם ענטשולדיגען, פאַרוואָס ער האָט תיכף ניט בערעכענט, אַז דאָ מוזען זיין אַזעלכע וויכטיגע זאַכען אין דער קאָלדרע. אַז ער איז פאַרטיג געוואָרען מיט'ן פערפּאַקען, האָב איך איהם געדאַנקט פאַר דער הילף אַזוי ווי אַ מאַן וואָס האָט שוין עפּטער אַריבערגעשיקט טייערע זאַכען קיין סמירנאַ. ער האָט מיר געעפענט די טהיר און זיך צוויי מאָל פערנייגט, בשעת איך בין אַרויסגעגאַנגען.

איך האָב זיך אַרומגעדרעהט צווישען די לייט אויף דעם סטאָרטאָרוו און זיך דאָס רוב געהאַלטען לעבען די ווייבער, וואָס האָבען פערקויפט די בלומען-טעפּ. די שווערע רויטע רויזען, וואָס די בלעטער זייערע האָבען געגלאַנצט בלוטיג און רויט אין דעם פייכטען פריה-מאָרגען, האָבען אין מיר דערוועקט אַ חשק, מיך אָנגערעדט צו גנב'ענען איינע פון זיי, און איך האָב זיך נאָכגעפרעגט אויף'ן פרייז, נור כדי צו קענען שטעהן אַזוי נאָהענט ווי מעגליך לעבען די בלומען. אַז מיר וועט איבערבלייבען אַביסעל געלד, וועל איך זיי קויפען, מעג זיין וואָס עס וויל זיך; נישקשה, כ'קען דאָך דערנאָך עפּעס אָבשפּאָרען פון מיינע לעבענס-בעדירפניסע, כדי זיך אויסצוגלייכען.

ס'איז געוועזען צעהן אַזייגער, און איך בין אַרויף אין דער רעדאַקציע. דער מאַן מיט דער שער רויעט זיך אין אַ גאַנצען באַרג אַלטע צייטונגען; דער רעדאַקטאָר איז נאָך ניטאָ. אויף זיין אויפפאָדערונג דערלאַנג איך איהם מיין פּעקעל מאַנוסקריפּט, גיב דעם מאַן אָנצוהערען, אַז דאָס איז עפּעס מעהר ווי סתם אַ געוועהנליכע שרייבאַכץ און בעט איהם גאַנץ שטאַרק, ער זאָל עס איבערגעבען דעם רעדאַקטאָר אין דער האַנד אַריין, אַזוי גיך ווי ער וועט קומען. שפּעטער בייטאָג וועל איך אַליין אַריבער-קומען נאָך אַ תשובה.

„גוט!" האָט דער שערל-מאַן געזאָגט און זיך ווייטער גענומען צו זיינע צייטונגען. — מיר האָט זיך אפילו געדוכט, אַז ער נעהמט די זאַך צו גלייכגילטיג; אָבער כ'האָב גאָרנישט געזאָגט, נאָר אַ לייכטען שאָקעל געגעבען מיט'ן קאָפּ און איך בין מיר אַוועק מיין וועג.

אַצונד האָב איך ווידער צייט געהאַט. אַז עס וואָלט זיך נור אַביסעל אויסגעלייטערט! ס'איז געווען אַ קלעגליכעס וועטער, אָהן ווינד און אָהן

פּרישקייט. פֿון זיכערהייט וועגען האָבען די דאַמען געפּעפּנט ווייערע רעגענשירמס, און די וואָלענע היטעלאַך פֿון די מאַנסבילען האָבען אויסגעזעהן פֿלאַך און אומעטיג. כ׳בין נאָך אַמאָל דורכגעגאַנגען דעם מאַרק און האָב בעטראַכט די גרינוואַרג און די רויזען. פלוצלונג דערפֿיהל איך אַ האַנד אויף מיין פּלייצע און איך דרעה זיך אום. די „יונגפֿרוי" זאָגט מיר גוט מאָרגען.

„גוט מאָרגען," האָב איך געענטפֿערט מיט אַ שטיקעל פֿראַגע, כדי גלייך טאַקי געוואָהר צו ווערן וואָס ער וויל. די „יונגפֿרוי" איז מיר ניט זעהר שטאַרק געפֿעלען.

ער קוקט נייגיריג אויף דאָס גרויסע שפּאָגעל־נייע פּעקעל אונטער מיין אָרים און פֿרעגט:

„וואָס טראָגט איהר דאָ?"

„כ׳בין געווען ביי זעמב׳ן אין געשעפֿט און האָב זיך געקויפֿט שטאָף אויף אַן אַנצוג," האָב איך מיט אַן אויפֿגעבלאָזענעם טאָן געענטפֿערט. „איך וויל שוין מעהר ניט אַרומגעהן אַזוי אָבגעריסען; מען קען נאָך אויסזעהן צו קאַרג ביי לייטען אין די אויגען."

ער קוקט מיך אָן און שטוינט.

„איבעריגענס, ווי געהט עס אייך?" פֿרעגט ער לאַנגזאַם.

„אויסגעצייכענט גוט; בעסער ווי מען האָט גאָר געקענט ערוואַרטען."

„איהר האָט, הייסט עס, איצט אַ בעשעפֿטיגונג?"

„בעשעפֿטיגונג?" האָב איך געענטפֿערט שטאַרק פֿערוואונדערט, „איך בין דאָך בוכהאַלטער ביי דער גרויסהענדלער־פֿירמאַ קריסטי."

„אַך, אַזוי גאָר!" רופֿט ער זיך אָב און טרעט אָב אַביסעל צוריק, „גאָט, ווי איך פֿערגין דאָס אייך! אַז מען וואָלט נור יעצט ניט אויסבעטלען ביי אייך דאָס געלד, וואָס איהר פֿעררייענט! אַ גוטען טאָג אייך!"

גלייך נאָכדעם קעהרט ער זיך אום און קומט צוריק; ער ווייזט אָן מיט׳ן שטעקען אויף מיין פּעקעל און זאָגט:

„כ׳קען אייך נאַראַיען מיין שניידער. איהר וועט קיין בעסערן שניידער ניט געפֿינען איידער איזאַקסען. זאָגט איהם נור, אַז איך האָב אייך געשיקט."

דאָס איז מיר שוין אַביסעל צופֿיעל. וואָס האָט ער אַריינצושטעקען זיין נאָז אין מיינע אַנגעלעגענהייטען? וואָס געהט עס איהם אָן וואָס פֿאַר אַ שניידער איך וועל נעהמען? איך בין געוואָרען מלא רציחה; דער אָנבליק פֿון דיזען פּוסטען, אויסגעפּוצטען מענשען האָט מיך דערצאָרענט,

און איך האָב איהם אויף אַ גאַנץ גראָבען אופן דערמאָנט אָן די צעהן קראָנען, וואָס ער האָט ביי מיר געבאָרגט. נאָך איידער ער האָט צייט געהאַט צו ענטפערן, האָב איך חרטה געהאַט, וואָס איך האָב איהם געמאָנט; כ'בין צוטומעלט געוואָרען און האָב איהם ניט געקוקט אין די אויגען. אַזוי ווי אַ דאַמע איז גראָד אין דער רגע פערבייגעגאַנגען, האָב איך גלייך אָבגעטראָטען אָן אַ זייט, כדי זי דורכצולאָזען און דערנאָך האָב איך זיך מיט דער געלעגענהייט בענוצט און זיך אַרויסגעמאַכט פון דער צרה.

וואוהין טהוט מען זיך אַלזאָ אַהין, אין דער צייט וואָס איך מוז וואַרטען? מיט אַ ליידיגער קעשענע קען איך אין קאַפע ניט אַריינגעהן, און קיין בעקאַנטער איז אויך ניטאָ ביי דער האַנד, וואו צו פערברייגען די עטליכע שטונדען. אינסטינקטיוו האָב איך זיך אַוועקגעלאָזט איבער דער שטאָדט, פערבראַכט אַ היבשע צייט אויף'ן וועג פון מאַרק צו דער „גרענעץ", כ'האָב געלייענט, די „אָבענד-פּאָסט", וועלכע איז אָקאָרשט אַרויסגעהאַנגען געוואָרען, בין אַראָב די קאַרל-יאָהאַן-גאַס, האָב זיך דערנאָך אומגעקעהר-ט און זיך געלאָזט געהן צום ערלעזער-בית עולם, וואו איך האָב געפונען אַ רוהיגען פּלאַץ אויף אַ בערגעל לעבען דער קירכע.

דאָרט בין איך געזעסען שטיל און האָב גע'חלום'ט אין דער פייכטער לופט אַריין, געדרעמעלט און שיעור ניט איינגעפראָרען. און די צייט איז פערגאַנגען. איז עס דען אַזוי זיכער, אַז מיין פעליטאָן איז טאַקי אַ קליינעס מייסטערווערק, אַ קונסט-אַרבייט? גאָט ווייסט, צי ס'האָט זיך ניט פער'גנב'עט ערגעץ-וואו אַ פעהלער אָדער אפשר גאָר עטליכע פעהלערן! אויב אַזוי איז עס ענדליך גאָר ניט אָנגענומען געוואָרען, גאָר פשוט ניט אָנגענומען געוואָרען! ס'איז אפשר געווען מיטעלמעסיג אָדער גאָר שלעכט; ווער קען מיר גאַראַנטירען, צי עס ליגט שוין גאָר איצט ניט אין פּאַפּיר-קאָרב?... מיין האָפנונג, מיין בטחון איז צוטרייסעלט געוואָרען, כ'בין אויפגעשפרונגען און מיט אימפעט אַנטלאָפען פון בית עולם.

אונטען אין אַקערסגאַרדען האָב איך אַריינגעקוקט דורך די פענסטער פון די קלייטען און געזעהן, אַז עס איז ערשט עפעס נאָך צוועלף. דאָס האָט מיך נאָך פערצווייפעלטער געמאַכט, כ'בין געווען אַזוי זיכער, אַז עס איז שוין ווייט, ווייט נאָך מיטאָג, און פאַר פיער אַזייגער האָט עס דאָך קיין זינן ניט צו געהן צום רעדאַקטאָר. דאָס שיקזאַל פון מיין פעליטאָן האָט מיך אָנגעפילט מיט אומעטיגע געדאַנקען; וואָס מעהר איך האָב

ג׳עטראַכט דערפון, אַלץ אונגלויבליכער איז עס מיר פאָרגעקומען, אַז איך זאָל האָבען אָנגעשריבען אַ רעכטע זאַך אַזוי פלוצלונג, פון דער העלער הויט, כמעט אין שלאָף, מיט אַ מוח פול מיט פיבער און חלומות. פער־שטעהט זיך, אַז איך האָב זיך גענאַרט און זיך דעם גאַנצען פריה־מאָרגען פאַר גאָרנישט און ווידער גאַרנישט געפרעהט! פערשטעהט זיך!... כ׳בין אַרויף שנעל מיט אַ קאַלדראַשען פערביי סאַנט האַנזהאַוגען, פון דאָרט אַרויס אויף אָפענע פעלדער, דערנאָך אין די ענגע גאַסען ביי די זעגמיהלען; אַזוי בין איך געגאַנגען איבער בוי־פלעצער און פעראַקערטע פעלדער, ביז איך בין ענדליך אַרויס אויף אַ וועג, וועלכער האָט זיך געצויגען זעהר ווייט און איך האָב ניט געקענט זעהן, וואו ער ענדיגט זיך.

דאָ בין איך שטעהן געבליבען און האָב בעשלאָסען זיך אומצוקעהרען. איך בין געווען דערהיצט פון גאַנג און איך האָב זיך געלאָזט געהן לאַנגזאַם און זעהר דערשלאָגען צוריק. צוויי וועגען מיט היי זיינען מיר אַנטקעגען געקומען; די פיהרער זיינען געלעגען אויבען אויף די וועגען און האָבען געזונגען. ביידע זיינען געגאַנגען מיט הוילע קעפ, ביידע האָבען געהאַט קיילעכדיגע, זאָרגלאָזע געזיכטער. כ׳האָב זיך געקלעהרט, אַז זיי וועלען מיר אודאי עפעס זאָגען, מיר צוואַרפען עפעס אַ בעמערקונג אָדער מאַכען מיט מיר אַ וויץ, און אַז איך בין געווען נאָהענט גענוג צו זיי, האָט מיך איינער פון זיי טאַקי אַ רוף געטהאָן און געפרעגט, וואָס איך טראָג אונטערן אָרים.

„אַ קאָלדרע,” האָב איך געזאָגט.

„וויפיעל איז דער זייגער?” האָט ער געפרעגט.

„כ׳ווייס ניט אויף ריכטיג, אַרום דריי, מיין איך.”

דאָ האָבען זיי זיך ביידע צולאַכט און זיינען געפאָהרען ווייטער. אין דעריזעלבער רגע האָב איך דערפיהלט אַ שניט איבער׳ן אויער מיט אַ בייטש און דער הוט מיינער איז מיר אַרונטערגעריסען געוואָרען פון קאָפּ; די יונגע חברה־לייט האָבען מיך ניט געקענט דורכלאָזען אַזוי טרוקען און ניט אָבטהאָן מיר קיין שפיצעל. צוטומעלט אַביסעל פון קלאַפּ, האָב איך זיך אַ כאַפּ געטהאָן פאַר׳ן קאָפּ, דערנאָך האָב איך אויפגעזוכט מיין הוט און בין מיר אַוועק ווייטער מיין וועג. אונטען אין סאַנט האַנזהאַוגען האָב איך בעגעגענט אַ מאַן, פון וועמען איך בין געוואָהר געוואָרען, אַז עס איז שוין נאָך פיער אַזייגער.

נאָך פיער! שוין נאָך פיער אַזייגער! כ׳האָב גענומען שטעלען פיס, בין כמעט אַרונטערגעלאָפען אין שטאָדט, דערנאָך האָב איך זיך פערקירעוועט אין אַ זייטען־גאַס און געיאָגט זיך אין דער רעדאַקציע. ווער ווייסט, דער

רעדאַקטאָר איז שוין אפשר לאַנג דאָרט געווען און איז שוין אַוועק? כ'בין נעגאַנגען און געלאָפֿען; עטליכע מאָל האָב איך זיך אויסגעגליטשט, זיך אָנגעשלאָגען אָן ווענען, וואָס זיינען פֿערבייגעפֿאָהרען, אַריבערגעיאָגט אַלע שפּאַציר־געהער, זיך דורכגעשפּאַרט צווישען די פֿערד — הקיצור, כ'בין געלאָפֿען ווי אַ משוגע'נער, אַבי קומען צו דער רעכטער צייט. כ'האָב זיך אַריינגעשליידערט אין דער הויז־טהיר, מיט אימפעט די טרעפּ אַרויף; אין פֿיער שפּאַן בין איך אויבען און קלאַפּ אָן.

קיין ענטפֿער.

ער איז ניטאָ! ער איז שוין ניטאָ! טראַכט איך. כ'גיב אַ נעהם אָן די קליאַמקע. די טהיר איז אָפֿען; קלאַפּ איך אָן נאָך אַמאָל און בין אינעווייניג.

דער רעדאַקטאָר זיצט זיך ביי זיין טיש, מיט'ן פּנים צום פֿענסטער און די פֿעדער אין דער האַנד, גרייט צום שרייבען. דערהערענדיג מיין קייכענדען גוטען אָבענד, גיט ער זיך אַביסעל אַ דרעה אויס צו מיר, קוקט מיך אָן, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ און זאָגט:

„כ'האָב נאָך קיין צייט ניט געהאַט, איבערצולייענען אייער סקיצע."

כ'פֿרעה זיך אַזוי שטאַרק, וואָס ער האָט זי וועניגסטענס ניט אַריינ־געוואָרפֿען אין קאָרב, אַז איך זאָג:

„נו געווים, מיין הערר, כ'קען מיר שוין פֿאָרשטעלען, אַז איהר האָט קיין צייט ניט געהאַט. ס'איז גאָרנישט אַזאַ יאָגעניש דערמיט. אין אַ פּאָר טעג פֿילייכט, אָדער. . ."

„יאָ, כ'וועל זעהן. אַ איבעריגענס, האָב איך דאָך אייער אַדרעס."

און איך האָב פֿערגעסען איהם אָנזאָגען די בשורה, אַז איך האָב שוין מעהר גאָר קיין אַדרעס ניט.

די אָדיענץ איז צו ענדע, כ'פֿערנייג זיך, שטעל אַ פּאָר טריט און לאָז זיך געהן. די האָפֿנונג פֿלאַקערט פֿון דאָס ניי אויף אין מיר; נישקשה, ס'איז נאָך גאָרנישט פֿערלאָרען. אדרבה, ס'איז נאָך אַלצדינג צו געווינען. און מיין מוח האָט גענומען פֿאַנטאַזירען פֿון אַ גרויסער אסיפה פֿון די פמליא של מעלה אויבען אויף'ן הימעל, וואו ס'איז געבליבען בהסכם כולם, אַז איך זאָל פֿערדיענען, צעהן קראָנען פֿערדיענען פֿאַר אַ פֿע־ליטאָן. . .

ווען איך וואָלט אַצונד בלויז געהאַט וואו זיך אַהינצוטהאָן פֿאַר דער איינער נאַכט! כ'בין זיך מישב, וואו איך וואָלט אַם בעסטען געקענט אַריינקריכען, און אָט די פֿראַגע פֿערנעהמט אַזוי שטאַרק מיין מוח, אַז איך בלייב שטעהן אין מיטען גאַס. כ'פֿערגעס וואו איך בין ערגעץ אין

דער וועלט און כ׳שטעה פונקט ווי אַן איינזאַם אינזעלע אין מיטען ים, אַרום וועלכען די כוואַליעס קאָכען און שפרינגען אַרום מיט שטורם. אַ ציימונגס־אינגעל דערלאַנגט מיר דעם „וויקינג". צו קאָמיש איז ער, צו קאָמיש — כ׳הויב אויף דעם קאָפּ, גיב אַ קוק און ווער אַ פּערציטערטער — כ׳שטעה ווידער לעבען זעמב ס מאַגאַזין.

שנעל קעהר איך זיך אום צוריק, פּערדעק דאָס פּעקעל אַזוי גוט ווי עס לאָזט זיך און לויף אַראָב מיט דער קירכען־גאַס, שטאַרק פּער׳־דאַגה׳ט, טאָמער האָט מען מיך געזעהן דורך׳ן פּענסטער פון קלייט. כ׳געה פּערביי דעם טהעאַטער, פון דאָרט אַראָב צום ים. איך זוך יך ווידער אויס אַ באַנק און הויב פון דאָס ניי אָן צו גריבלען אין זיך.

וואו אין דער וועלט וואָלט איך פּאָרט געקענט זיך אַהינטהאָן איבער נאַכט? שוין זשע איז אין ערגעץ ניטאָ אַ לאָך, וואו איך זאָל מיך פּער׳־גנב׳ענען און זיך בעהאַלטען ביז אין דער פריה? מיין שטאָלץ האָט מיר פּערבאָטען צו געהן ווידער אין מיין אַלטער דירה; וואָס, מיין וואָרט וועל איך דאָך ניט ברעכען; מיט כעס האָב איך אָבגעשטויסען דעם געדאַנק פון מיר און געשמייכעלט אין זיך, זיך דערמאָנענדיג אָן דעם קליינעם רויטען שאָקעל־שטול. אויף די פליגלען פון מיין פאַנטאַזיע געטראָגען, האָב איך זיך פּלוצלונג געפונען אין אַ צימער מיט צוויי פּענסטער, וואו איך האָב אַמאָל געוואוינט אויף העדגעהאַוגען; אויף׳ן טיש האָב איך געזעהן אַ שיסעל פול מיט דיקע רייפּטלאַך ברויט מיט פּוטער, וועלכע האָבען מיט אַמאָל אָנגענומען גאָר אַן אַנדע־ פּנים און זיינען פּערוואַנ־דעלט געוואָרען אין ביפסטייק, אין רייצענדען ביפסטייק, מיט אַ שנעע־ווייסע סערוויעטקע, מיט ברויט לרוב און זילבערנע גאָפּעל־מעסער. אין דער רגע האָט זיך געעפענט די טהיר. מיין בעל הבית׳טע איז אַריינגעקומען און האָט מיך געפּרעגט, צי וויל איך נאָך טהעע...

פאַנטאַזיעס און נאַרישע חלומות! כ׳האָב זיך פּותר חלום געווען, אַז ווען איך זאָל עפּעס עסען, וואָלט זיך מיר דער קאָפּ פּערדרעהט, דער מוח וואָלט זיך מיר אָנגעצונדען און עס וואָלט זיך ווידער אָנגעהויבען אַ סדרה פון דיזעלביגע משוגע׳נע איינפּעלע. איך פּערטראָג ניט קיין עסען, און געוווג, דאָס איז שוין מיט מיר אַזוי, אַזאַ מאָדנע נאַטור האָב איך.

אפשר וועט זיך דאָך נאָך געפינען עפּעס אַן עצה מכח נאַכטלעגער. איידער ס׳וועט פינסטער. ס׳ברענט דאָך ניט אַזוי; אויף׳ן ערגסטען פאַל קען איך זיך אויסזוכען אַן אָרט אין וואַלד, די גאַנצע געגענד אַרום דער שטאָדט איז דאָך פריי פאַר מיר, און קיין שטאַרקע קעלט האָבען מיר דאָך דערווייל אויך ניט.

דרויסען איז דער ים געלעגען רוהיג און שווער, שיפען און שיפלאך האבען זיך גערוהרט און זיך געגראבען אין דעם בלייערנעם וואסער, זועהרענד דער רויך האט ארויסגעשאסען אזוי ווי דיקע קישענס פון די קוימענס און די קלאפעריי פון די מאשינען האט דורכגענומען די פייכטע לופט. ניט קיין זונן און ניט קיין ווינד; די בוימער הינטער מיר זיינען געווען נאס, און די באנק, אויף וועלכער איך בין געזעסען, איז געווען קאלט און גליטשיג. די צייט איז זיך אזוי פערגאנגען, איך בין געזעסען פער'חלום'ט, בין מיעד געווארען זיצענדיג און מיין רוקען איז געווארען קאלט. גלייך נאכדעם האב איך דערשפירט, אז די אויגען פאלען מיר צו. און איך האב זיי געלאזט פאלען. . .

אז איך האב זיך אויפגעכאפט, איז געווען פינסטער ארום מיר. האלב צודולט און דערפארפרערען האב איך א נעהם געטהאן מיין פעקעל און אנגעהויבען לויפען. איך בין געגאנגען שנעלער און שנעלער, כדי זיך צו דערווארעמען, האב זיך געקלאפט מיט די ארעמס, געריבען די פיס, וועלכע זיינען מיר געווען כמעט אזוי ווי אבגענומען, און אזוי בין איך א־רויף ביז דער פייער־וואך. ס'איז געווען ניין אזייגער, כ'בין געשלאפען עטליכע שטונדען.

וואס הויבט מען אן צו טהאן? ערגעץ וואו מוז איך דאך זיין. איך שטעה און קוק אויף דער פייער־וואך און גריבעל אין זיך, צי וואלט מיר אקארשט ניט געלונגען, זיך אריינצוכאפען אין איינעם פון די קארידארען, אבטשאטעווען א רגע, ווען דער פאטרול קעהרט זיך אום מיט'ן פנים אויף דער אנדער זייט. כ'געה ארויף אויף די טרעפ און האב ברעה, זיך אריינלאזען אין א שמועס מיט'ן בחור; ער גיט מיר גלייך אב מיין כבוד, הויבט אויף זיין האק אוןווארט אויף דעם, וואס איך האב איהם צו זאגען. די דאזיגע אויפגעהויבענע האק, מיט דער שארפער זייט אנטקעגען מיר, נעהמט מיך דורך עפעס אזוי ווי א קאלטער שטראם דורך די נערוון; פאר מורא ווער איך שטום און איך טרעט גלייך אב צוריק. כ'זאג גאר־נישט, נאר איך לאז מיך אלץ ווייטער אויעקגעהן פון איהם; כדי עס זאל עפעס ניט קשה זיין. גיב איך מיר א מאך מיט דער האנד איבער'ן שטערן, אקוראט ווי איך וואלט וואס עס איז פערגעסען, און איך געה מיר מיין וועג. אז איך בין ווידער געווען אונטען אויף'ן טראטואר, איז מיר אזוי גרינג געווארען אויף'ן הארצען, פונקט ווי איך וואלט נאר וואס ניצול געווארען פון א גרויסער סכנה. דערנאך האב איך גענומען שפאנען מיט שנעלע טריט ווייטער.

אַ פֿראָסט האָט דורכגענומען אַלע מיינע גליעדער און מיר האָט אָנגעהויבען שטאַרק הונגערן; וואָס ווייטער איז מיר אַלץ שפּל'ער געוואָרען אויף'ן האַרצען און אַזוי בין איך אַרויף די קאַרל יאָהאַן־גאַס! כ'האָב געשאָלטען גאַנץ הויך אויף'ן קול און ס'האָט מיך ווינציג וואָס געאַרט, וואָס אַלע מענשען הערען עס. אונטען ביי דער סטאָרטינגס־געביידע, גלייך לעבען ערשטען לייב, קומט מיר פּלוצלונג אַרויף אויף'ן זינען אַ מאַלער, וואָס איך האָב געקענט, אַ יונגער מענש, וועמען איך האָב אַמאָל אין טיוואָלי געראַטעוועט פֿון אַ פּאַטש און דערנאָך בין איך ביי איהם איינמאָל געווען אויף בעזוך. איך קנאַק צו מיט די פֿינגער און לאָז זיך אַרונטער צו דער טאָרדענסקיאָלדסגאַדע, געפֿין אַ טהיר, וואו ס'שטעהט אויף אַ קאַרטעל דער נאָמען ס. זאַכאַריאַס באַרטעל, און איך קלאַפּ אָן.

ער איז אַליין אַרויסגעקומען; ס'האָט זיך פֿון איהם געהערט אַ ריח פֿון ביער און טאַבאַק, איינפֿאַך ניט צום אויסהאַלטען.

„גוטען אָבענד!" האָב איך געזאָגט.

„גוטען אָבענד! אַך, איהר זייט עס? אָבער צום טייפֿעל, פֿאַרוואָס קומט איהר אַזוי שפּעט? פֿאַר אַ ליכט געהט עס גאָרנישט. זינט דעמאָלט האָב איך נאָך אַ באַרג מיט היי צוגעמאָלט און אַ פּאָר ענדערונגען געמאַכט. איהר מוזט עס אָנקוקען בייטאָג, ס'האָט קיין זינן ניט עס איצט צו זעהן."

„ווייזט מיר עס דאָך," האָב איך זיך אָבגערופֿען; איבעריגענס, האָב איך גאָר ניט אָנגעהויבען וויסען, פֿון וואָס פֿאַר אַ בילד ער רעדט.

„גראָד אונמעגליך!" האָט ער געענטפֿערט. „ס'וועט אין גאַנצען געל ווערן! און אַחוץ דעם נאָך עפּעס." — דערביי איז ער צוגעגאַנגען גאַנץ נאָהענט צו מיר און שושקענדיג געזאָגט: „כ'האָב היינט ביינאכט אַ מיידעל ביי מיר, ס'לאָזט זיך אַלזאָ גאָרניט מאַכען."

„נו יאָ, אויב אַזוי, קען דאָך גאָר קיין רייד ניט זיין דערפֿון."

כ'האָב געזאָגט אַ גוטע נאַכט און בין מיר אַוועק.

ס'איז אַלזאָ קיין אַנדער אויסוועג ניט געבליבען נאָר זיך אויסזוכען עפּעס אַן אָרט אין וואַלד. אַז די ערד וואָלט נור ניט געווען אַזוי פֿייכט! כ'האָב אַ קלאַפּ געטהאָן אָן מיין קאָלדרע און זיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר צוגעוועהנט צום געדאַנק, אַז איך מוז נעכטיגען אויף דרויסען. כ'האָב זיך אַזוי לאַנג געפּלאַגט, זוכענדיג אַ לאָדזשי אין דער שטאָדט, אַז עס איז מיר אין גאַנצען שוין געווען איבער דער טבע. מיר האָט זיך געוואָלט אַ ווילע אָברוהען פֿון די זאָרגען און דורכמאַרשירען די גאַסען אָהן אַ שום מינדעסטען

גערדאַנק אין קאָפּ, זאָל זיין וואָס עס וויל זיך. איך בין צוגעגאַנגען צו דעם אוניווערזיטעטס־זייגער, האָב געזעהן, אַז עס איז שוין נאָך צעהן, און פֿון דאָרט האָב איך זיך געלאָזט געהן אַרויף אין שטאָדט. ערגעץ־וואו אויף העגדעהאוגען בין איך געבליבען שטעהן לעבען אַ קלייט פֿון עסענוואַרג, וואו ס'זיינען געשטאַנען עטליכע מאכלים אין פֿענסטער. לעבען אַ קיילעכ־דיגען לעבעל ברויט איז אַ קאַץ געלעגען און געשלאָפֿען; גערדיכט הינטער איהר איז געשטאַנען אַ טעפּעל מיט שמאַלץ און עטליכע גלעזער מיט גרויפּען. איך בין געשטאַנען אַ רגע און האָב זיך צוגעקוקט צו די דאָזיגע עסענוואַרג; אַזוי ווי איך האָב אָבער גאָרנישט געהאַט מיט וואָס צו קויפֿען, האָב איך זיך אויף גיך אָבגעקעהרט און בין מיר ווייטער אַוועק מיין וועג. כ'בין געגאַנגען לאַנגזאַם, אַלץ ווייטער און ווייטער, איין שטונדע נאָך דער אַנדערער, ביז וואַנען איך בין ענדליך אָנגעקומען אין שטאַדט־בוכענוואַלד.

דאָ האָב איך זיך אַנידערגעזעצט, זיך אויסרוהען. דערנאָך האָב איך גענומען זוכען אַ פּאַסענדען פּלאַץ, צווישֿגעבראַכט אַביסעל גראָז און גרינע בלעטער און זיך אויסגעבעט אַ געלעגער אויף אַ שטיקעל ערד, וואו ס'איז ניט געווען שטאַרק פֿייכט; דאַן האָב איך געעפֿענט מיין פּעקעל און אַרויסגענומען די קאָלדרע. איך בין געווען גאַנץ מיעד און צו'הרג'עט פֿון'ם ווייטען וועג און איך האָב זיך גלייך געלעגט שלאָפֿען. אַ היבשע ווײלע האָב איך זיך אַרומגעוואָרפֿען אַהין און אַהער, איידער איך האָב געפֿונען די ריכטיגע לאַגע; מיין אויער האָט מיר אַביסעל וועה געטהאָן, ער איז געווען אָנגעשוואָלען פֿון'ם קלאַפּ, וואָס איך האָב געקראָגען, און איך האָב אויף איהם ניט געקענט ליגען. די שיך מיינע האָב איך אויסגעטהאָן, זיי געלייגט ביי מיר צוקאָפּענס און אויבען דערויף דאָס פּאַפּיר פֿון זעמב'ס מאַגאַזין.

אַרום און אַרום האָט געהערשט אַ גרויסאַרטיגע שטימונג אין דער פֿינסטער; אַלצדינג איז געווען שטיל, אַלצדינג. אָבער אויבען אין דער הויך האָט גערוישט דער אייביגער געזאַנג, דאָס וועהען פֿון ווינד, דער ווייטער גערויש, די שושקעריי, וואָס ווערט קיינמאָל ניט אַנשוויגען. כ'האָב זיך אַזוי לאַנג צוגעהערט צו דעם דאָזיגען קראַנקען גערויש אָהן אַ סוף, אַז מיר האָט אָנגעהויבען דערפֿון שווינדלען אין קאָפּ. דאָס זיינען אַוודאי געווען די קאָנצערטען פֿון די וועלטען, וואָס דרעהען און קייקלען זיך איבער מיר, פֿון די שטערן, וועלכע שטודירען איין אינאיינעם א ניגון...

„צו'ן אַלדע שווארץ יאָהר!" האָב איך געזאָגט און זיך צולאַכט אויף'ן קול, כדי זיך צו מאַכען קוראַזש, „דאָס זיינען די פלעדער־מייז דאָרט אין לאַנד כנען!"

און איך בין אויפגעשטאַנען און האָב זיך ווידער געלייגט, זיך אָנ־געטהאָן די שטיוועל און אַרומגעגאַנגען אין דער פינסטער און זיך פון דאָס ניי געלייגט, געקעמפפט און געליטען אין הוילע אַנגסטען און צאָרן ביז בעגינען צו טאָג. דאַן בין איך ענדליך אַנשלאָפען געוואָרען.

אַז איך האָב אויפגעמאַכט די אויגען, איז שוין געוועזן העלער טאָג, און מיר האָט זיך געדוכט, אַז עס מוז שוין אודאי זיין מיטאָג־צייט. כ'האָב זיך אָנגעטהאָן די שטיוועל, איינגעפאַקט מיין קאָלדרע און זיך אַוועקגעלאָזט צוריק אין שטאָדט אַריין. אויך היינט האָט מען קיין זונן ניט געקענט זעהן, און ס'האָט מיך געשווידערט פון קעלט אַזוי ווי אַ הונד; מיינע פיס זיינען געוועזן ווי אָבגעשטאָרבען, און די אויגען האָבען מיר גענומען טרעהרען, עפעס אַזוי ווי זיי וואָלטען ניט געקענט פערטראָגען דעם שיין פון טאָג.

ס'איז געוועזן דריי אַזייגער. דער הונגער האָט זיך געלאָזט פיהלען, איך בין געוואָרען מיעד און ווען ניט ווען איז מיר געוואָרען איבעל אויף'ן האַרצען. כ'האָב זיך פערקירעוועט צו דער דאַמפף־קיך, איבער־געלייענט דעם צעטעל פון געריכטען, וואָס איז געהאַנגען אויף דרויסען, און געצויגען מיט די אַקסלען, עפעס אַזוי ווי גערויכערטע פלייש וואָלט פאַר מיר קיין מאכל ניט געווען; פון דאָרט בין איך אַראָב צו דעם אייזענ־באַהן־פלאַץ.

מיט אמאָל האָט מיר מאָדנע אָנגעהויבען שווינדלען אין קאָפ; כ'בין אַוועק ווייטער און האָב זיך געוואָלט מאכען כלא ידע, אָבער ס'איז אַלץ ערגער געוואָרען און ענדליך האָב איך זיך געמוזט אַנידערזעצען אויף אַ טרעפ. אין מיין גאַנצען זינן איז פאָרגעקומען אַ פאָלשטענדיגע ענדערונג, אַזוי ווי ביי מיר אינעווייניג וואָלט זיך עפעס אָבגערוקט אָן אַ זייט, אָדער אַ פאָרהאַנג, אַ געוועבאַכץ וואָלט זיך אָבגעריסען ביי מיר אין מוח. אַ פאָר מאָל האָב איך אויפגעאָטהעמט, אַריינגעשעפט אין זיך לופט און געבליבען זיצען פערוואונדערט. כ'בין ניט געוועזן בעוואוסטלאָז, מחמת איך האָב דייטליך געפיהלט דעם ווייטאָג אין אויער, און אַז אַ בעקאַנטער איז פערביי־געגאַנגען, האָב איך איהם תיכף דערקענט, זיך אויפגעהויבען און איהם בעגריסט.

וואָס איז דאָס פֿאָרט פֿאַר אַ מין מוטשענדעס געפֿיהל, וואָס איז נאָך צוגעקומען אַזוי ווי אַ צוגאָב צו מיינע צרות? נעהמט זיך עס דערפֿון וואָס איך בין געשלאָפֿען אויף דער הוילער ערד? אָדער איז עס מחמת דעם וואָס איך האָב נאָך קיין אָנבייסען ניט געגעסען? בכלל גערעדט, האָט עס פשוט גאָר קיין זינן ניט אַזוי צו לעבען; ביי קריסטוס'עס הייליגע וואונדען! אסור צי איך פֿערשטעה, פֿאַרוואָס דער שיקזאַל רודף'ט מיך אַזוי! און פלוצלינג קומט מיר אַרויף אַ געדאַנק, אַז ס'וואָלט שוין בעסער געווען גלייך צו ווערען אַ שווינדלער און אַריבערגעהן מיט דער קאָלדרע צום „פֿעטער" אין קעלער. כ'וואָלט זי געקענט פֿערזעצען פֿאַר אַ קראָנע, קריגען דערפֿאַר אַ דריי היבשע מאָהלצייטען און זיך דורכמוטשען, ביז ס'וועט זיך מאַכען וואָס עס איז; פֿאַר האַנז פאַולי'ן וואָלט איך שוין יאַקאָש געפֿונען עפּעס אַ תירוץ. איך האָב זיך אַלזאָ געלאָזט געהן צום קעלער, כ'בין אָבער געבליבען שטעהן ביים אַריינגאַנג, האָב אונענטשלאָסען צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און זיך גלייך אומגעקעהרט צוריק.

וואָס ווייטער איך בין אַוועק, אַלץ פֿרעהליכער בין איך געוואָרען דעריבער וואָס איך בין אין דעם דאָזיגען שווערען נסיון געבליבען דער זיעגער. דער געדאַנק, אַז איך בין נאָך ריין און עהרליך, האָט זיך מיר אַריינגעשפּאַרט אין מוח, מיר געגלעט די נשמה; כ'בין געווען אַזוי צופֿרידען צו וויסען ביי זיך, אַז איך בין אַ מענש מיט אַ כאַראַקטער, אַ ווייסער לייכט־טהורם אין מיטען פֿון אַ קאַלעמוטנעם מענשען־ים, אויף וועלכען עס שווימט קיין אַנדער זאַך ניט אַרום נור צובראָכענע שטיקער פֿון אַ צושלאָ־גענעם שיף. פֿערזעצען אַן אַנדערן'ס אייגענס פֿאַר אַ מאָהלצייט, זיך בראַנדמאַרקען די נשמה דורך דעם ערשטען קליינעם טריט, בעפֿלעקען די עהרע מיט דעם ערשטען שוואַרצען פֿלעק, זיך רופֿען גנב און זיך שעהמען צו קוקען זיך אַליין אין די אויגען — קיינמאָל ניט! קיינמאָל ניט! כ'האָב דאָך עס גאָרנישט געמיינט אין ערנסט, ס'איז מיר אפילו, ריכטיג געזאָגט, אויף'ן געדאַנק ניט געקומען; פֿאַר לויזע, יאָגענדע מחשבות איז מען דאָך ניט פֿעראַנטוואָרטליך, איבערהויפּט אַז מען האָט נאָך אַזאַ מורא'דיגען קאָפּ־ווערטהאָג און אַז מען ווערט פֿערמאַטערט צום טויט, זיך אַרומטראָגענדיג מיט אַ קאָלדרע, וואָס געהערט צו אַן אַנדערן.

מיט דער צייט וועט זיך אודאי מאַכען עפּעס אַן אויסוועג! נאָך אַלעמען איז דאָך נאָך דאָ דער סוחר אויף גרענלאַנדסלערעט. וואָס זשע, כ'בין אפשר יעדע שעה פֿון טאָג פֿערביי געלאָפֿען זיין קלייט, זינט איך האָב איהם מיין בריעף געשיקט? כ'האָב איהם פֿילייכט די טהיר אָבגעהאַקט, אין דער פֿריה און פֿאַרנאַכט איהם דעם קאָפּ געדרעהט, ער זאָל מיך ענדליך

דורכטרייבען? כ׳בין דאָך אפילו קיין איין מאָל ביי איהם ניט געווען. ס׳איז דאָך ניט געזאָגט, אַז עס מוז דוקא זיין אַן אומזיסטער גאַנג, אפשר וועט מיר דאָסמאָל גראָד אָבגליקען; דאָס גליק האָט דאָך אָפּט אַזעלכע מאָדנע פּערקרימטע וועגען. איך בין אַלזאָ אַוועק נאָך גרענלאַנדסלערעט.

אָט דער לעצטער געדאַנק האָט מיך אַביסעל פּערמאַטערט; כ׳בין געגאַנגען זעהר לאַנגזאַם און האָב זיך מישב געווען, וואָס דעם קרעמער צו זאָגען. אפשר איז ער אַ גוטע נשמה: וועט ער זיין אויפגעלייגט, וועט ער מיר גאָר געבען אַ קראָנע אַן אַדרויף אויף מיין אַרבייט, ניט וואַרטענדיג איך זאָל עס ביי איהם בעטען; אַזעלכע לייט האָבען אָפּטמאָל אויסגעצייכנעטע איינפּעלע.

כ׳האָב זיך אַריינגעכאַפּט אין אַ טהויער און אָבגעשוואַרצט מיינע הויזען־קניע מיט אַביסעל שפייאַכץ, כדי אַביסעל בעסער אויסצוזעהן, דערנאָך האָב איך אַוועקגעלייגט מיין קאָלדרע אין אַ דונקלען ווינקעל הינטער אַ קאַסטען, בין אַריבער די גאַס און אַריין אין דער קליינער קלייט.

אַ מאַן איז אינעווייניג און מאַכט פּאַפּירענע זעקלאַך פון אַלטע צייטונגען.

„קען איך ריידען מיט הערר קריסטי׳ן?" האָב איך געפרעגט.

„דאָס בין איך אַליין," האָט דער מאַן געענטפערט.

נו, מיין נאָמען איז דער און דער, כ׳האָב זיך ערלויבט איהם אָנבאָטען מיין אַרבייט; כ׳וויס אַלזאָ ניט, צי האָב איך אויף וואָס צו וואַרטען.

ער האָט אַ פּאָר מאָל ווידערהאָלט מיין נאָמען און אָנגעהויבען לאַכען.

„אַצונד זאָלט איהר אַקאָרשט עפּעס זעהן!" האָט ער זיך אָבגערופען און אַרויסגענומען מיין בריעף פון בוזים־קעשענע. „ווילט איהר אַזוי נוט זיין זעהן, ווי איהר בעגעהט זיך מיט ציפערן, מיין הערר? איהר האָט אויף אייער בריעף אָנגעשריבען דאָס יאָהר 1848." און דער מאַן האָט זיך צולאַכט אויף׳ן קול.

דאָס איז יעדענפאַלס ניט גאַנץ ריכטיג, האָב איך געזאָגט צוטומעלטערהייט, אַ פּערטראַכטקייט, אַ געדאַנקענלאָזיגקייט, — דאָס מוז איך צוגעבען.

„זעהט איהר, איך מוז האָבען אַ מענשען, וואָס זאָל קיין טעות ניט האָבען און ניט פּערבייטען קיין צאָהלען," האָט ער געזאָגט. „ס׳טהוט מיר לייד. אייער האַנדשריפט איז אַזוי דייטליך, אייער בריעף געפעלט מיר אויך ניש׳קשה׳דיג. . ."

כ'האָב געוואַרט אַ רגע. דאָס האָט אויף קיין פֿאַל ניט געקענט זיין דאָס לעצטע וואָרט זיינס. דאַן האָט ער זיך ווידער גענומען צונויפֿקלעפּען זיינע פּאַפּירענע זעקלאַך.

ס'טהוט מיר לייד, האָב איך זיך פֿערענטפֿערט, זעהר שטאַרק לייד טהוט עס מיר; אָבער דאָס וועט זיך דאָך ניט ווידערהאָלען, און דער דאָזיגער קליינער טעות קען דאָך מיך ניט מאַכען לחלוטין אונפֿעהיג פֿאַר דער בוכהאַלטעריי בכלל.

„חלילה, ווער זאָגט עס דען?" האָט ער געענטפֿערט; „ביי מיר אָבער האָט עס געוואויגען אַזוי פֿיעל, אַז ביי מיר איז תיכף געבליבען צוצונעהמען אַן אַנדער מענשען."

„די שטעלע איז אַלזאָ פֿערנומען?" האָב איך געפֿרעגט.

„יאָ."

„ליעבער גאָט, דאָס הייסט אַלזאָ, אַז מען קען שוין דערצו גאָרניט העלפֿען!"

„ניין, ס'טהוט מיר לייד, אָבער..."

„אַדיע!" האָב איך געזאָגט.

איצט האָט מיך אַ פּאַק געטהאָן אַ גליהענדער, ברוטאַלער צאָרן. כ'האָב אַרויסגענומען מיין פּעקעל פֿון טהויער, פֿערביסען די צייהן, זיך אָנגעשלאָגען אָן שטילע פֿריעדליכע לייט אויף'ן טראָטואַר און ביי קיינעם ניט געבעטען קיין ענטשולדיגונג. אַז איינער פֿון די פֿערביינעהער איז שטעהן געבליבען און אויף מיר אַ בייזען קוק געגעבען פֿאַר מיין בענעהמען, האָב איך זיך אומגעדרעהט און איהם אַריינגעשריען אין אויער אַריין עפּעס אַ נאַרישען וואָרט אָהן אַ שום זינן, איהם געוויזען אַ פּאָר קולאַקעס, און איך בין מיר געגאַנגען וויטער; אַ בלינדער צאָרן, אַ מין משוגעת, וואָס איך האָב בשום אופן ניט געקענט איינהאַלטען, האָט מיך אַ פּאַק געטהאָן. ער האָט גערופֿען אַ פּאָליציסט, און איך האָב זיך גאָר קיין בעסערס ניט געוואונשען, נאָר אויף איין רגע כאָטש צו האָבען אַ פּאָליציימאַן צווישען די הענד. כ'בין מיט אַ כיוון געגאַנגען פּאַמעליך, כדי ער זאָל מיך קענען דעריאָגען; אָבער ער איז ניט געקומען. וואָס זשע, ליגט דען אין דער אמת'ן וואָס פֿאַר ס'איז שכל אין דעם וואָס די סאַמע ערנסטע אָנשטריינגונגען פֿון אַ מענשען פֿאַלען דורך? נאָך וואָס האָב איך אָנגעשריבען א יף'ן בריעף 1848? וואָס געהער זיך מיט מיר אָן דאָס דאָזיגע פֿערפֿלוכטע יאָהר? אָט מוז איך, הייסט עס, הונגערן אַזוי שטאַרק, אַז מיינע געדערים קרימען זיך אין מיר אַזוי ווי ווערים, און אין ערגעץ שטעהט ניט געשריבען, אַז איך וועל האָבען אפילו דאָס מינדעסטע צו עסען שפּעטער, אַז דער טאָג

וועט פֿערבייגעהן. און וואָס שפּעטער ס'איז געוואָרען, אַלץ אויסגעהייהלטער האָב איך זיך געפֿיהלט גייסטיג און קערפּערליך; יעדען טאָג האָב איך זיך אַלץ מעהר אַריינגעלאָזען אין אונעהרליכע האַנדלונגען. כ'האָב געזאָגט ליגען אויף וואָס די וועלט שטעהט, ניט ווערענדיג רויט דערביי, כ'האָב אַרויסגעשווינדעלט ביי אָרעמע לייט זייער דירה־געלד, כ'האָב זאָגאַר געקעמפֿט מיט די לומפּיגע תאוות, צו פֿערכאַפּען פֿרעמדע קאָלדרעס — אַלצדינג אָהן אַ שום חרטה, אָהן אַ בייזען געוויסען. ביי מיר אינעווייניג האָט עס אָנגעהויבען פֿוילען, שוואַרצע פילצען, וועלכע האָבען זיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר אויסגעשפּרייט. און דאָרט אויבען זיצט גאָט און האַלט זיינע אויגען אָפֿען איבער מיר און גיט אַכטונג, אַז מיין אונטערגאַנג זאָל געשעהן נאָך אַלע רעגלען פֿון דער קונסט, גלייכמעסיג און פּאַמעליך, און זאָל חלילה ניט אַרויס פֿון טאַקט. און דאָרט אין אָבגרונד פֿון גיהנום לויפֿען אַרום די בייזע טייוואָלים און קאָכען זיך און ערגערן זיך, וואָס עס געדויערט אַזוי לאַנג, ביז וואַנען איך וועל אַמאָל בעגעהן אַ גרויס פֿערברעכען, אַן אונפֿערצייהליכע זינד, פֿאַר וועלכע גאָט אין זיין גערעכטיגקייט זאָל מיך אַריינוואַרפֿען אין גיהנום...

כ'בין געגאַנגען שנעלער, אַלץ שנעלער, נאָר פּלוצלונג האָב איך זיך אַ קעהר געטהאָן נאָך לינקס און בין אַריין אין אַ העל־בעלויכטענעם, שעהן פֿערפּוצטען אַריינגאַנג. כ'בין ניט שטעהן געבליבען, אויף קיין רגע אפילו האָב איך זיך ניט אָבגעשטעלט, אין דער צייט וואָס די מאָדנע אויסשטאַטונג פֿון'ם אַריינגאַנג איז מיר גלייך אַריין אין קאָפּ. כ'האָב קיין זאַך ניט פֿערפֿעהלט צו זעהן, יעדע קליינינקייט אויף די טהירען, די דעקאָראַציעס, די אויסגעפֿלאַסטערטע שטיינער, אַלצדינג איז געשטאַנען קלאָהר און דייטליך פֿאַר מיין אינערליכען בליק, בעת איך בין אַרויפֿגעלאָפֿען די טרעפּ. אויף'ן צווייטען שטאָק האָב איך אַ שטאַרקען ציה געטהאָן ביים גלעקעל. פֿאַרוואָס בין איך גראָד שטעהן געבליבען אויף'ן צווייטען שטאָק? און וואַרום גראָד אַ ציה טאָהן דאָס דאָזיגע גלעקעל, וואָס איז דאָך דאָס ווייטסטע פֿון די טרעפּ?

אַ יונגע דאַמע אין אַ גראָה קלייד מיט שוואַרצע טאַשמעס האָט געעפֿענט די טהיר; אַ ווייל"ע האָט זי מיך אָנגעקוקט ערשטוינט, דערנאָך האָט זי אַ שאָקעל געטהאָן מיט'ן קאָפּ און געזאָגט:

„ניין, היינט האָבען מיר גאָרנישט.“ און דאָס זאָגענדיג האָט זי זיך אויסגעדרעהט און געוואָלט צומאַכען די טהיר.

נאָך וואָס האָב איך זיך פֿאָרט אַזוי ערנידריגט פֿאַר אָט דער פּערזאָן? זי האַלט מיך גאָר פּשוט פֿאַר אַ בעטלער, און פּלוצלונג בין איך געוואָרען

קאַלט און רוהיג. כ'האָב אַרונטערגענומען דעם הוט, זיך פֿערנייגט ווי ס'דאַרף צו זיין, און אַקוראַט ווי איך וואָלט גאָר איהרע ווערטער ניט געהערט, האָב איך זעהר העפֿליך געזאָגט:

„פֿערצייהט מיר, פֿריילין, וואָס איך האָב אַזוי שטאַרק געקלונגען; אָבער איך האָב ניט געוואוסט וואָס פֿאַר אַ גלאָק דאָס איז. דאָ, דוכט זיך, וואוינט אַ קראַנקער הערר, וועלכער זוכט אַ מאַן, וואָס זאָל איהם אַרומ־פֿיהרען אויף זיין קראַנקען־שטוהל."

אַ רגע איז זי געבליבען שטעהן ביז די דאָזיגע ליגנערישע ערפֿינדונג איז איהר אַריין אין מוח; איהר מיינונג איבער מיין פערזאָן איז, ווייזט אויס, שטאַרק צוטרייסעלט געוואָרען.

„ניין," האָט זי זיך ענדליך אָבגערופֿען, „ניין, דאָ וואוינט ניט קיין קראַנקער הערר."

„ניט? אַ בעיאָהרענטער הערר? צוויי שטונדען אַ טאָג צו פֿאָהרען, 40 עהרע די שטונדע?"

„ניין."

„דאַן בעט איך נאָך אַמאָל אום ענטשולדיגונג," האָב איך געזאָגט, „ס'איז פֿילייכט אויף'ן ערשטען שטאָק. כ'האָב נור ביי געלעגענהייט געוואָלט רעקאָמאַנדירען אַ מאַן, וועמען איך קען און פֿאַר וועמען איך אינטערעסיר מיך. מיין נאָמען איז וועדעל־יאַרלסבערג." כ'האָב זיך נאָך אַמאָל פֿערנייגט און זיך געלאָזט געהן; די יונגע דאַמע איז געוואָרען רויט ווי פֿייער, אין איהר פֿערלעגענהייט האָט זי זיך ניט געקענט אַ ריהר טהאָן פֿון אָרט, זי איז געבליבען שטעהן און געקוקט אויף מיר, בשעת איך בין אַראָב פֿון די טרעפ.

מיין רוה האָט זיך אומגעקעהרט, און אין קאָפּ איז מיר געוואָרען קלאָהר. דער דאַמע'ס ווערטער, אַז זי קען מיר היינט גאָרנישט געבען, האָבען אויף מיר געווירקט אַזוי ווי אַ שפריץ־באָד. אַזוי ווייט האַלט עס שוין אַלזאָ, אַז יעדער אַבי־ווער טייטעלט אין געדאַנקען אויף מיר מיט'ן פֿינגער און זאָגט: אָט געהט אַ בעטלער, איינער פֿון יענע, וועמען מען טראָגט אַרויס דאָס עסען דורך דער טהיר פֿון קאָרידאָר.

אין דער מעלערגאַדע בין איך געבליבען שטעהן לעבען אַ רעסטאָראַנט און אַריינגעזויגען אין זיך דעם פֿרישען ריח פֿון פֿלייש, וואָס מען האָט אינעווייניג געבראָטען; כ'האָב שוין געהאַלטען די האַנד אויף דער קליאַמקע און געוואָלט גאָר אָהן טענות אַריינגעהן, נאָר איך האָב זיך־נאָך בעצייטענס בערעכענט און איך בין אַוועק ווייטער. אַז איך בין געקומען אויף'ן סטאָר־טאָרוו און געזוכט אַ פּלאַץ זיך אויסצורוהען, זיינען אַלע ביינק געווען

פֿערנומען, און אומזיסט בין איך אַרומגעגאַנגען די גאַנצע קירכע אַרום און אַרום — ניט געווען קיין שטיקעל אָרט, וואו זיך אַנידערצוזעצען. נאַטירליך! האָב איך ביטער געזאָגט צו מיר אַליין, נאַטירליך! נאַטירליך! און איך בין אַוועק צוריק פֿון וואַנען איך בין געקומען. ביים עק פֿון באַזאַר האָב איך זיך פֿערקירעוועט צום שפרינג־ברונען, גענומען אַ טרונק וואַסער און בין אַוועק ווייטער; כ'האָב געצויגען איין פֿוס הינטער'ן אַנדערן, זיך גענומען צייט ביי יעדען קלייט־פֿענסטער און זיך אָבגעשטעלט קוקען אויף יעדען וואָגען, וואָס איז דורכגעפֿאָהרען פֿערביי מיר. אין קאָפּ האָב איך דערשפירט אַ גליהענדע היץ און אין די שלייפֿען האָט מיר אָנגעהויבען מורא'דיג קלאַפּען; דאָס וואַסער, וואָס איך האָב געטרונקען, איז מיר זעהר שלעכט בעקומען און מיר איז געוואָרען פֿאַסקודנע אויף'ן האַרצען. אַזוי בין איך געקומען צום קריסטוס־בית־עולם. כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט, אַרויפֿגעלייגט די עלענבויגען אויף די קניע און אָנגעשפּאַרט דעם קאָפּ אין די הענד; אין אָט דער צונויפֿגעקאָרטשעטער פּאָזיציע איז מיר געווען גוט, און איך האָב מעהר ניט געפֿיהלט דאָס נאָגען אין דער ברוסט.

אויף אַ גרויסען פֿלאַכען גראַניט־שטיין לעבען מיר איז געלעגען אַ שטיין־האַקער אויפֿ'ן בויך און האָט אויסגעקריצט אַ טעקסט פֿאַר אַ מצבה; ער האָט געטראָגען בלויע ברילען און האָט מיך פלוצלונג דערמאָנט אָן אַ בעקאַנטען, וועמען איך האָב שוין כמעט פֿערגעסען, אַ מענשען, וועלכער איז געווען אָנגעשטעלט אין אַ באַנק און וועמען איך האָב מיט אַ שטיקעל צייט צוריק געטראָפֿען אין קאַפֿע־הויז.

ווען איך וואָלט פֿאָרט געקענט זיך אויסרייסען די שעהמעדיגקייט פֿון האַרצען און זיך ווענדען צו איהם! אַרויסזאָגען איהם גאָר פשוט דעם גאַנצען אמת, אַז עס געהט מיר איצט גאַנץ שלעכט און אַז ס'קומט מיר אָן זאָגאַר שווער, זיך ביים לעבען צו דערהאַלטען! כ'וואָלט איהם געקענט אַוועקגעבען מיין באַרביער־ביכעל... כאַפּט עס דער רוח, מיין באַרביער־ביכעל? קוויטלאַך פֿאַר אַן עריך אַ קראָנע! און נערוועז גיב איך זיך אַ נעהם צו דעם דאָזיגען אוצר. אַזוי ווי איך געפֿין עס ניט אַזוי גיך, גיב איך אַ שפרונג; כ'ווער אָבגעבאָדען מיט שוויים זוכענדיג און געפֿין עס ענדליך סאַמע אונטען ביי מיר אין בוזים־קעשענע אינאיינעם מיט אַנדערע ריינע און בעשריבענע ווערטהלאָזע פּאַפּירען. כ'האָב איבערגעציהלט אַסך מאָל אָט די זעקס קוויטלאַך, הין און צוריק; כ'דאַרף זיי דאָך מעהר ניט; וואָלט עס דען ניט געווען אַ המצאה פֿון מיר, זיך מעהר ניט צו ראַזירען? אויף אַזאַ אופֿן וואָלט איך זיך געקענט זעהן מיט אַ האַלבע קראָנע, אַ ווייסע האַלבע קראָנע אין זילבער! די באַנק מאַכט זיך צו אַרום זעקס

אַזייגער; צווישען זיבען און אַכט קען איך דעם בחור מיינעם אָבוואַרטען ביים קאַפע־הויז.

אַ היבשע ווײלע בין איך געזעסען און האָב זיך געפרעהט מיט דעם ראָזיגען געדאַנק. די צייט איז דערווייל פערגאַנגען. אויבען אין די קאַסטאַניען־בוימער האָט גערוישט דער ווינד, דער טאָג האָט געהאַלטען ביים פערשווינדען. אָבער צי איז עס ניט אַקאָרשט צו נאַריש צו קומען מיט זעקס באַרביער־קוויטלאַך צו אַ יונגען מאַן, וואָס איז אָנגעשטעלט אין אַ באַנק? ער האָט אפשר צוויי פולע באַרביער־ביכלאַך ביי זיך אין קעשענע, אַסך ריינערע און פיינערע קוויטלאַך איידער מיינע. ווער קען דאָס וויסען! און איך האָב דורכגעטאַפּט אַלע מיינע קעשענעס, געזוכט עפּעס אַנדערע זאַכען, וואָס איך וואָלט געקענט צולייגען אַלס צוגאָב; אָבער כ'האָב גאָר־נישט געפונען. ווען איך וואָלט איהם נור געקענט אָנבאָטען מיין האַלז־טוך! כ'קען דאָך זיך בעגעהן אָן איהם, אַז איך קנעפּעל זיך צו פעסט דעם ראָק, און דאָס מוז איך דאָך סיי ווי סיי טהאָן, מחמת איך האָב קיין וועסט ניט אויף מיר. כ'האָב אַלזאָ אויפגעבונדען דאָס קראַוואַטעל, אַ גרויסע שלייף, וואָס האָט מיר בעדעקט אַ האַלבע ברוסט, עס גוט אַרומ־געפוצט און עס פערפּאַקט אינאיינעם מיט'ן באַרביער־ביכעל אין אַ שטיק וויים שרייב־פּאַפּיר. דערנאָך האָב איך פערלאָזען דעם בית עולם און בין אַראָב צום קאַפע־הויז.

ביים ראַטה־הויז איז שוין געווען זיבען אַזייגער. איך האָב זיך אַרומ־געדרעהט לעבען קאַפע־הויז, בין געגאַנגען אַרויף און אַראָב ביים אייזערנעם טויער און כ'האָב געהאַלטען אַ שאַרפעס אויג איבער אַלע וואָס זיינען אַריין און אַרויס דורך דער טהיר. ענדליך אַרום אַכט אַזייגער האָב איך דערזעהן דעם יונגען מאַן פריש און עלעגאַנט, צוגעהענדיג גלייך צום קאַפע־הויז. דאָס האַרץ מיינס האָט געפלאַטערט ווי אַ קליין פויגעלע ביי מיר אין ברוסט, בשעת איך האָב איהם דערזעהן, און ניט בעגריסענדיג איהם אפילו, האָב איך זיך אַלאָז געטהאָן צו איהם.

„אַ האַלבע קראָנע, אַלטער פריינד!" האָב איך זיך מיט העזה אָנגערופען, „אָט—אָט האָט איהר סחורה," און בעת מעשה האָב איך איהם אַריינגערוקט דאָס קליינע פּעקעל אין דער האַנד.

„האָב איך ניט!" האָט ער געזאָגט, „בנאמנות, כ'האָב ניט!" און בעת מעשה האָט ער אויסגעקעהרט דאָס בייטעלע זיינס פאַר מיינע אויגען. „נעכטען ביינאַכט האָב איך צוגעהוליעט און כ'האָב זיך אויף אַזאַ אופן אויסגעבייטעלט; גלויבט מיר, כ'האָב גאָרנישט."

„ניין, מיין פֿריינד, געווים האָט איהר גאָרנישט!" האָב איך געענטפֿערט און איהם געגלויבט אויף'ן וואָרט; ער האָט דאָך קיין שום אורזאַכע ניט געהאַט, צוליעב אַ קליינינגקייט אַ ליגען צו זאָגען; ס'האָט זיך מיר אויך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי די בלויע אויגען זיינע וואָלטען איהם פּייכט געוואָרען, בשעת ער האָט דורכגעגנישטערט זיינע קעשענעס און גאָרנישט געפֿונען. כ'האָב זיך געלאָזט אַוועקגעהן. „ענטשולדיגט," האָב איך געזאָגט, „כ'בין נור אַצונד אין אַ קליינער פֿערלעגענהייט."

כ'בין שוין געוועזן אַ גאַנצע שטיק אַרונטער אין גאַס, מיט אַמאָל רופֿט ער מיך צוריק; דאָס פּעקעל האָב איך פֿערגעסען אָבגעהמען ביי איהם.

„איהר קענט עס האַלטען! האַלט עס!" האָב איך געענטפֿערט. „כ'פֿערגין עס אייך מיט'ן גאַנצען האַרצען! דאָס זיינען בלויז אַ פּאָר קליינינגקייטען — אַ גאָרנישט — ס'הייסט אַזוי, אַלצדינג וואָס איך פֿערמאָג אויף דער וועלט!" און איך בין אַליין געריהרט געוואָרען פֿון מיינע אייגענע ווערטער, זיי האָבען אַזוי אומעטיג, אַזוי טרייסטלאָז געקלונגען אין דעם דונקעלען אָווענד, אַז איך האָב אָנגעהויבען וויינען...

דער ווינד איז געוואָרען שטאַרקער, די וואָלקענס האָבען זיך ווילד געיאָגט איינע נאָך די אַנדערע, און וואָס דונקעלער אַלץ קעלטער איז געוואָרען. די גאַנצע גאַס ביז אַראָב אונטען האָב איך געוויינט; כ'האָב אַזוי שטאַרק רחמנות געהאַט אויף זיך אַליין און כ'האָב כסדר ווידערהאָלט אַ פּאָר ווערטער, אַן אויסרוף, וועלכער האָט מיר פֿון דאָס ניי אַרויסגעפרעסט טרעהרען פֿון די אויגען, יעדעס מאָל וואָס זיי האָבען נאָר וואָס אויפֿגעהערט צו פֿליסען: אָה גאָט, ווי ס'טוהט מיר וועה! אָה גאָט, מיר טהוט אַזוי וועה!

אַ שטונדע איז אַריבער, זי איז אַריבער אַזוי לאַנגזאַם און אומעטיג. כ'האָב זיך אויפֿגעהאַלטען אַ שטיקעל צייט אין דער טאָרוואַדע, בין געזעסען אויף די הויז־טרעפּ, כ'האָב זיך אַריינגעכאַפּט אין די הויפֿען, אַז אימיצער איז פֿערבייגעגאַנגען און איך האָב ווי צוטומעלט געקוקט אין די ליכטיגע מאַגאַזינען, וואו די מענשען האָבען זיך אַרומגעיאָגט מיט געלד און מיט סחורה; ענדליך האָב איך געפֿונען אַ רוהיגען ווינקעל הינטער אַ הילצערן פּרעפעל צווישען דער קירכע און דעם באַזאַר.

ניין, היינט ביינאַכט קען איך מעהר ניט אַרויסגעהן אין וואַלד, מעג זיך זיין וואָס ס'וויל זיך; כ'האָב שוין מעהר קיין כח ניט דערצו, און דער וועג איז אַזוי מורא'דיג לאַנג. כ'וועל פֿערברייגגען די נאַכט אַזוי גוט ווי ס'וועט זיך לאָזען און בלייבען וואו איך בין; אַז עס וועט ווערן צו קאַלט,

קען איך אַביסעל אַרומגעהן אַרום דער קירכע; גענוג שוין זיך ברעכען דעם קאָפּ און זוכען עצות וואו זיך אַהינצוטהאָן! און איך האָב זיך צוגע־שפּאַרט און גענומען איינדרעמלען.

דער ליאַרם אַרום און אַרום האָט זיך איינגעשטילט, די געשעפּטען זיינען צוגעמאַכט געוואָרען; אַלץ זעלטענער האָבען זיך געלאָזט הערען די טריט פון פערביינגעהער און שפּעטער איז אויך פינסטער געוואָרען אין אַלע פענסטער. . .

כ׳האָב אויפגעמאַכט די אויגען און דערזעהן אַ געשטאַלט פאַר מיר. די בלאַנקע קנעפּ, וואָס האָבען געבלישטשעט אַנטקעגען מיר, האָבען מיר אָנגעדייטעט, אַז דאָס איז אַ פּאָליציסט; דעם מאַן׳ס געזיכט האָב איך ניט געקענט זעהן אין דער פינסטער.

„גוטען אָוועגד!" האָט ער געזאָגט.

„גוטען אָוועגד!" האָב איך געענטפערט און מורא געקראָגען. אין מיין פערלעגענהייט האָב איך זיך אויפגעהויבען. ער איז געשטאַנען אַנטקעגען מיר און האָט זיך ניט גערירט פון אָרט.

„וואו וואוינט איהר?" האָט ער געפרעגט.

אויס געוואוינהייט און אָהן אַסך איבערלייגעניש, האָב איך איהם געגעבען מיין אַלטען אַדרעס, דאָס קליינע דאַך-שטיבעל, וואָס איך האָב פערלאָזען.

ער איז נאָך אַלץ געשטאַנען אַנטקעגען מיר.

„כ׳האָב עפּעס אַן עולה געטהאָן?" האָב איך מיט מורא געפרעגט.

„ניין, חלילה!" האָט ער געענטפערט. „אָבער איהר וואָלט ליעבערשט געגאַנגען אַהיים, ס׳איז צו קאַלט דאָ צו ליגען."

„יאָ, ס׳איז אמת, איך פיהל, ס׳ווערט קיהל."

און איך האָב געזאָגט אַ גוטע נאַכט און אינסטינקטיוו זיך געלאָזט געהן אויף׳ן וועג צו דער אַלטער דירה. אַז איך זאָל גוט אַכטונג געבען, וואָלט איך אפשר געקענט אַרויפגעהן, קיינער זאָל מיך ניט הערען; בסך הכל זיינען דאָרט פאַרהאַן אַכט טרעפּען-לייטערס, און נור די טרעפלאַך פון די צוויי אויבערשטע האָבען אַביסעל געסקריפּעט.

ביי דער טהיר האָב איך אויסגעטהאָן די שטיוועל און בין אַרויפגע־גאַנגען. איבעראַל איז שטיל; אויף׳ן צווייטען עטאַזש האָב איך דערהערט דעם לאַנגזאַמען טיק-טאַק פון אַ זייגער און אַ קינד, וואָס האָט געוויינט גאַנץ שטיל; דאַן גאָרנישט מעהר. כ׳האָב געפונען מיין טהיר, וועלכע איך האָב אונטערגעהויבען אַביסעל אין די זאַווערס, זי געעפענט, ווי מיין

שטייגער איז געווען, אָהן אַ שליסעל, און איך בין אַריין אין צימער און האָב שטילערהייט צוגעמאַכט די טהיר הינטער מיר.

אַלצדינגג איז נאָך געווען אַזוי ווי איך האָב עס איבערגעלאָזט. די גאַרדינען פון'ם פענסטער זיינען געווען פערשאַרט אָן אַ זייט און דאָס בעט איז געשטאַנען ליידיג; אויף'ן טיש האָט געבלישטשעט עפּעס אַ ווייסע זאַך, וואַהרשיינליך מיין צעטעל צו דער בעל הבית'טע; אָט אפנים זי איז נאָך ניט אויבען געווען, זייט איך בין אַוועק. כ'האָב אַ פּיהר געטהאָן די האַנד איבער'ן ווייסען פלעק און צו מיין פערוואונדערונג האָב איך דערפיהלט אַ בריעף. אַ בריעף? כ'נעהם איהם צום פענסטער, צוגלידער מיט גרויס מיה, אין דער פינסטער, די שלעכט געשריבענע בוכשטאַבען און איך דערקען ענדליך מיין אייגענעם נאָמען. אַהאַ! טראַכט איך זיך, אַן ענטפער פון דער בעל הבית'טע, אַן אָנזאָג ניט מעהר צו בלייבען אין צימער, ווען מיר זאָל אפשר זיך גלוסטען ווידער אַמאָל צו קומען!

און לאַנגזאַם, גאַנץ לאַנגזאַם געה איך ווידער אַרויס פון צימער; כ'טראָג די שטיוועל אין איין האַנד, דעם בריעף אין דער אַנדערער און די קאָלדרע אונטער'ן אָרים. איך מאַך זיך גאַנץ לייכט און פערבייס מיט די צייהן אויף די סקריפענדיגע טרעפּלאַך; ענדליך קום איך בשלום אַראָב פון די פיעלע טרעפּ און שטעה ווידער אונטען ביי דער הויז-טהיר.

דערנאָך טהו איך זיך אָן די שיך, אייל זיך ניט, און פערבינד מיר לאַנגזאַם די רימענס, און אַז איך בין שוין פאַרטיג, בלייב איך נאָך זיצען אַ ווײלע שטיל, קוק ווי אַ גולם אין דעם חשך אַריין און האַלט דעם בריעף אין דער האַנד.

ענדליך שטעה איך אויף און געה.

אויבען אין גאַס בלישטשעט דער געלער שיין פון אַ גאַז-לאַמטערנע, כ'געה אַרונטער אונטער'ן ליכט, שפּאַר אָן מיין פעקעל אָן דעם שטאַנג פון דער לאַמטערנע און עפען אויף דעם בריעף, — אַלצדינגג זעהר, זעהר לאַנגזאַם.

עפּעס אַזוי ווי אַ ליכט-שטראָם וואָלט מיר פּלוצלונג דורכגעלאָפען דורך דער ברוסט; — כ'הער ווי איך לאָז אַליין אַרויס אַ שטילען קלאַנג, אַ נאַרישען געשריי פון פרייד: דער בריעף איז געווען פון רעדאַקטאָר, מיין פעליטאָן איז אָנגענומען און שוין אויסגעזעצט געוואָרען. „אַ פּאָר קליינע ענדערונגען... אַ פּאָר שרייב-פעהלערן פערבעסערט... טאַלאַנטפאָל געמאַכט... ווערט מאָרגען געדרוקט... צעהן קראָנען."

כ'האָב געלאַכט און געוויינט, אין גרויסע שפּרונגען בין איך אַרונ־טערגעלאָפען די גאַס, באַלד בין איך שטעהן געבליבען, געפאַלען אויף די

קניע און מיין האַרץ איז צוגאַנגען פֿון נחת. און די שטונדען זיינען אַריבער.

די גאַנצע נאַכט ביז א שטיק אויף'ן טאָג בין איך אַרומגעלאָפֿען אין די גאסען, און כמעט פֿעררוקט פֿאַר פֿרייד, האָב איך כסדר ווידערהאָלט: טאַלאַנטפֿאָל געמאַכט, אַלזאָ אַ קליינעס מייסטער-ווערק, אַ געניאַלע שטיקעל אַרבייט. און צעהן קראָנען.

צווייטער טהייל.

אַ פּאָר וואָכען שפּעטער בין איך איינמאָל אָוועגד־צייט געווען אויף דרויסען.

איך בין ווידער געקומען אויף איינעם פון די בית עלמין׳ס און האָב געשריבען אַן אַרטיקעל פאַר אַ צייטונג; בעת ווען איך בין דערמיט בעד־שעפטיגט געווען, איז געוואָרען צעהן אַזייגער, די נאַכט האָט זיך אַראָבגעלאָזט און ס׳איז געקומען די צייט צו פערשליסען דעם טויער פון בית עולם. כ׳בין געווען הונגעריג, זעהר הונגעריג; די צעהן קראָנען האָבען געסטייעט אויף אַ גאַנץ קורצע צייט; איצט האָב איך שוין זינט צוויי, דריי טעג גאָרנישט געהאַט געגעסען און איך האָב זיך געפיהלט שטאַרק פערמאַטערט, אָנגעגריפען פון׳ס שרייבען מיט דער בליי־פעדער. אין קעשענע האָב איך געהאַט אַ העלפט פון אַ קליין מעסערל און אַ שליסעל־בונד, אָבער ניט קיין העלער.

אַז דער טויער פון בית עולם איז פערשלאָסען געוואָרען, האָב איך דאָך אין פלוג געדאַרפט געהן אַהיים, נאָר מחמת אינסטינקטיווער מורא פאַר מיין צימער, וואו ס׳איז געווען פוסט און דונקעל, אַ פערלאָזענער וואַרשטאַט פון אַ באָרנער, אין וועלכען איך האָב זיך געמוזט דערוויילע אויפהאַלטען, האָב איך זיך אַוועקגעלאָזט ווייטער; איך בין געגאַנגען גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין פערביי דעם ראַטה־הויז, אַראָב צום ים, ביז צו אַ באַנק אויף דער אייזענבאַהן־בריק, וואו איך האָב זיך אַנידערגעזעצט.

אין דער רגע האָב איך קיין טרויעריגע מחשבה ניט געהאַט, כ׳האָב זיך פערגעסען אָן מיין נויטה און זיך געפיהלט בערוהיגט, קוקענדיג אויף׳ן ים, וועלכער איז זיך געלעגען פריעדליך און שעהן אין האַלב־דונקעל. פון אַלטער געוואוינהייט האָב איך זיך געוואָלט דערקוויקען די נשמה דורכלע־זענדיג דעם אַרטיקעל, וואָס איך האָב נאָר וואָס אָנגעשריבען און וועלכער האָט מיר אין מיין ליידיגען מוח אויסגעוויזען צו זיין דאָס בעסטע, וואָס איך האָב ביז יעצט געשאַפען. כ׳האָב אַרויסגענומען מיין מאַנוסקריפט פון קעשענע, עס געהאַלטען גאַנץ נאָהענט פאַר די אויגען, כדי צו קענען זעהן, און איך בין דורכגעפלויגען איין זייטעל נאָך׳ן אַנדערן. ענדליך בין איך מיעד געוואָרען לייענענדיג און כ׳האָב ווידער צונויפגעלייגט די פאַפּירען. אַרום און אַרום איז רוהיג; דער ים ליגט אויסגעצויגען אַזוי ווי בלויער

פערלמוטער, און די קליינע פויגעלאַך פליהען דורך שטילערהייט פערביי מיר. אַביסעל ווייטער געהט אַרום אַ פּאָליציי־מאַן אויף דער וואַך, ווייטער זעהט מען קיין שום מענשען ניט, און דער גאַנצער האַפען ליגט איינגעהילט אין טיעפער שטילקייט.

איך צעהל נאָך אַמאָל איבער מיין געלד: אַ העלפט פון אַ קליין מעסערל, אַ שליסעל־בונד, אָבער ניט קיין העלער. פלוצלינג לייג איך פון דאָס נייע אַריין די האַנד אין קעשענע און שלעפ אַרויס די פּאַפּירען. דאָס איז געווען אַ מעכאַנישע האַנדלונג, אַן אונבעוואוסטער נערווען־ציטער. כ׳זוך מיר אויס אַ ווייס, אונבעשריבען בלעטעל און — ווייס גאָט, פון וואַנען דער דאָזיגער געדאַנק האָט זיך צו מיר גענומען — קייקעל עס צונויף אַזוי ווי אַ רעהרעל, פערמאַך עס פאָרזיכטיג פון ביידע זייטען, אַזוי אַז עס זעהט אויס ווי אָנגעפילט. דערנאָך דערלאַנג איך עס אַ וואָרף אויף דער ערד, דער ווינד האָט עס פערטראָגען נאָך ווייטער, ענדליך איז עס געבליבען ליגען.

איצט האָט דער הונגער מיך אָנגעהויבען צו מוטשען. כ׳האָב געקוקט אויף דאָס ווייסע פּאַפּירענע זעקעלע, וואָס האָט אויסגעזעהן אַזוי ווי אָנגעשטאָפּט מיט זילבער־געלד און האָט מיך אַליין אַזוי ווי איינגערעדט, אַז עס ענטהאַלט ווירקליך וואָס עס איז אין זיך. כ׳האָב זיך אָנגעשטריינגט צו טרעפען די סומע, אַז איך וועל טרעפען ריכטיג, וועט זי געהערען צו מיר! און איך האָב זיך גענומען פאָרשטעלען ביי מיר אין מוח ווי די קליינע פיינינקע צעהן־עהרע־שטיקלאַך ליגען אונטען אויף׳ן גרונד און די פעטע קראָנען־שטיקער פון אויבען — אַ גאַנץ זעקעל פול מיט געלד! מיט אויפ־געריסענע, זשאַדנע אויגען האָב איך געקוקט דערויף און זיך אַליין צוגערעדט צוצוגעהן אַהין און אַוועק׳גנב׳ענען דאָס פּאַפּיר־זעקעל.

מיט אַמאָל האָב איך דערהערט ווי דער פּאָליציי־מאַן הוסט — ווי האָט עס מיר פּאָרט געקענט איינפאַלען, איהם נאָכצוטהאָן? כ׳הויב זיך אויף פון דער באַנק און הוסט, ווידערהאָל עס דריי מאָל, כדי ער זאָל עס דערהערן. ווי ער וועט זיך דאָס אַ וואָרף טהאָן אויף דאָס פּאַפּיר־ביימעלע, אַז ער וועט קומען דערצו! איך בין געווען מלא שמחה איבער דיזען וויץ, האָב זיך מיט פערגניגען געריבען די הענד און געפלוכט אויף וואָס די וועלט שטעהט. אַז ער וועט זיך דאָס אַביסעל מוזען אָבטראָגען מיט אַ נאָז, דער הונד! אַ לע[illegible]דיגע[illegible]ינט ער זיך מוזען בעגראָבען פאַר חרפה איבער דער דאָזיגער אי[illegible]שער שטוקע! כ׳בין געווען שכור פון הונגער, ער האָט מיר דעם קאָפּ פערדרעהט.

אין אַ פּאָר מינוטען אַרום איז ער אָנגעקומען, דער פּאָליציסט; ער האָט זיך אומגעקוקט אין אַלע זייטען און געקלאַפּט מיט די אייזענבעשלאָגענע אָבזאַצען איבער'ן ברוק. ער איילט זיך ניט, ער האָט דאָך נאָך די גאַנצע נאַכט פֿאַר זיך; דאָס בייטעלע זעהט ער ניט, — ניט פֿריהער איידער עס קומט צו גאַנץ נאָהענט דערצו. דאַן שטעלט ער זיך אָב און בעטראַכט עס. ס'זעהט אויס אַזוי ווייס און ווערטפֿאָל, ווי עס ליגט זיך דאָ; פֿילייכט אַ קליינע סומע דעריין, ווי? אַ קליינע סומע זילבער־געלד?... ער הויבט עס אויף. הם! לייכט, זעהר לייכט! אפשר איז דאָס אַ טהייערע פֿעדער פֿון אַ הוט... און ער עפֿענט עס פֿאָרזיכטיג מיט די גרויסע לאַפּעס זיינע און קוקט אַריין. כ'האָב געלאַכט, געלאַכט און זיך געקלאַפּט אויף די קניע, געלאַכט אַזוי ווי אַ פֿערריקטער. קיין שום קלאַנג איז מיר ניט אַרויס פֿון האַלז; מיין געלעכטער איז געווען שטיל, אין זיך אַזוי ווי טרעהרען...

דאָ הערט זיך ווידער אַ קלאַפּעריי איבער'ן פֿלאַסטער, און דער פּאָליציי־מאַן געהט אַריבער די בריק. איך בין געזעסען דאָ מיט די טרעהרען אין די אויגען און אַריינגעצויגען אין זיך לופֿט, אויסער זיך פֿון לוסטיגקייט. כ'האָב אָנגעהויבען ריידען הויך, כ'האָב זיך אַליין דערצעהלט וואָס עס איז וועגען דעם פּאַפּירענעם זעקעל, נאָכגעמאַכט די בעוועגונגען פֿון דעם אָרעמען פּאָליציסט, אַריינגעקוקט אין דער הויהלער האַנד און געהאַלטען אין איין ווידערהאָלען: „ער האָט געהוסט, בשעת ער האָט עס אַוועקגעוואָרפֿען! ער האָט געהוסט, בשעת ער האָט עס אַוועקגעוואָרפֿען!" צו די דאָזיגע ווערטער האָב איך צוגעלייגט נייע, דעם גאַנצען זאַץ אומגעדרעהט און איהם ענדליך פֿערשניצט מיט אַזאַ מין שפּיץ: „ער האָט געהוסט איינמאָל — קהע — הע!"

איך בין פֿערמאַטערט געוואָרען פֿון די פֿערשיעדענע נוסחאות, מיט וועלכע איך האָב אָט די ווערטער אַרויסגערעדט, און ס'איז געוואָרען גאַנץ שפּעט, ביז מיין לוסטיגקייט האָט גענומען אַ סוף. דאַן איז אויף מיר אָנגעפֿאַלען אַ טרוימערישע רוהיגקייט, אַ בעקוועמע מאַטקייט, וועלבער איך האָב זיך גלייך אונטערוואָרפֿען. ס'איז געוואָרען פֿינסטערער, אַ לייכט ווינטעל האָט אַביסעל צושאָקעלט דעם פערלמוטער פֿון ים; די שיפֿען מיט די אויפֿגעהויבענע מאַסטען האָבען מיר אויסגעוויזען אַזוי ווי שטילע שדים, וואָס שטעהען און וואַרטען אויף מיין נשמה. [illegible]'האָב [illegible] געפֿיהלט קיין שום שמערץ, דער הונגער האָט איהם אַזוי [illegible]טויט; אַנשטאָט דעם האָב איך זיך געפֿיהלט אַזוי אַנגענעהם [illegible], אונבעריהרט פֿון אַלצדינג

אַרום מיר, און צופֿריעדען, וואָס קיינער זעהט מיך ניט. כ'האָב אַנידער־געלייגט די פֿיס אויף דער באַנק און זיך צוגעשפּאַרט אַ ווײילע; אויף אַזאַ'ן אופֿן האָב איך געהאַט גרויס הנאה דערפֿון וואָס איך בין אָבגעזונדערט פֿון אַלעמען. קיין וואָלקען ביי מיר אין דער זעעלע, קיין געפֿיהל פֿון אונצופֿרידענהייט, אַזוי ווייט ווי איך האָב געקענט דענקען, קיין לוסט, קיין שום פֿערלאַנג, וואָס איז געבליבען אונערפֿילט. איך בין געבליבען מיט אָפֿענע אויגען אין אַ צושטאַנד פֿון פֿערגעסענהייט, אויסגעטהאָן פֿון אַלצדינג.

נאָך אַלץ קיין שום קלאַנג ניט, וואָס זאָל מיר שטערן מיין רוהה, די מילדע דונקעלהייט האָט פֿון מיר פֿערבאָרגען דאָס גאַנצע וועלטאַל און האָט מיך אַזוי ווי בעגראָבען דאָ אין רוהה — נור דער פוסטער גערויש פֿון דער שטילקייט קלינגט מיר מאָנאָטאָן אין די אויערן. און די פֿינסטערע טייוואָלים דאָ אויף דרויסען וועלען מיך צוציהען צו זיך, ווען די נאַכט וועט אָנקומען, און זיי וועלען מיך פֿערטראָגען ווייט אין פֿרעמדע לענדער, וואו קיין מענשען וואוינען ניט. און זיי וועלען מיך צו פרינצעסין אילאַיאַלי אין פּאַלאַץ פֿערטראָגען, דאָרט וואו מען וועט מיך בעגעגענען מיט אַזעלכע הערליכקייטען, גרעסער ווי יעטוועדע הערליכקייט פֿון די מענשען. און זי אַליין וועט זיצען אין אַ פּראַכטפֿאָלען, שטראַהלענדען זאַאַל, אויף אַ טראָהן פֿון געלע רויזען, און זי וועט מיר די האַנד אויסשטרעקען, בשעת איך וועל אַריינקומען, און מיך בעגריסען, אַז איך וועל צוגעהן נעהנטער און אַנידער־פֿאַלען אויף די קניע לעבען איהר: „זיי מיר אין מיין לאַנד ווילקאָמען, ריטער! שוין צוואַנציג זומערן אַז איך האַר אויף דיר און רוף דיך אין אַלע שטערן־העלע נעכט, און אַז דו האָסט געטרויערט, האָב איך דאָ דרינען געוויינט, און בעת דו ביסט געשלאָפֿען, האָב איך דיר די הערליכסטע חלומות צוגעשיקט!...‟ און די שעהנע נעהמט מיך אָן פֿאַר דער האַנד און געהט מיט מיר, און פֿיהרט מיך דורך לאַנגע קאָרידאָרען, וואו גרויסע מחנות מענשען שרייען הורראַה, דורך ליכטיגע גערטנער, וואו דריי הונדערט יונגע מיידלאַך שפּיעלען און לאַכען, אין אַ צווייטען זאַאַל אַריין, וואו אַלצדינג איז לויטער שטראַהלענדער שמאַראַגד. דאָ אינעווייניג שיינט די זונן, דורך גאַלעריען און קאָרידאָרען ציהען זיך ליעבליכע געזאַנגס־כאָרען, אַ בערויש־ענדער ריח שלאָגט מיר אין פנים אַריין. איך האַלט איהר האַנד אין מיינער און פֿיהל, ווי אַ פֿער'כשוף'טע ווילדע פֿרייד נעהמט דורך אַלע מיינע גליעדער; כ'נעהם אַרום מיט מיין אָרים איהר טאַליע, און זי שעפּטשעט: ניט דאָ, קום מיט מיר נאָך וויטער! און מיר געהען אַריין אין רויטען זאַאַל, וואו אַלצדינג איז לויטער רובין, אַ שוימענדע פּראַכט, וואו איך לאָז זיך אַראָב אויף דער ערד. דאָ דערפֿיהל איך, ווי זי נעהמט מיך אַרום מיט

איהרע אָרעמס, דער הויך פֿון איהר אָטהעם געהט מיר אַריבער איבער'ן געזיכט, און זי שעפּטשעט: ווילקאָמען, געליעבטער! קוש מיך!.. קוש מיך! נאָך... נאָך...

כ'זעה שטערן פֿאַר מיינע אויגען, אַזוי ווי איך ליג דאָ אויף דער באַנק, און מיינע געדאַנקען טונקען זיך אונטער אין אַן אָרקאַן פֿון ליכט...

דערנאָך בין איך אַריינגעפֿאַלען אין שלאָף, דער פּאָליציסט האָט מיך אויפֿגעוועקט. כ'האָב זיך אויפֿגעזעצט, אומ'ברחמנות'דיג צוריקגערופֿען אין לעבען און אין עלענד. מיין ערשטעס געפֿיהל איז געווען אַ נאַרישע פֿער־וואונדערונג, פֿאַר וואָס איך געפֿין זיך דאָ אונטער'ן פֿרייען הימעל; אָבער באַלד נאָכדעם איז מיר שטאַרק ביטער געוואָרען אויף'ן האַרצען; כ'האָב שיעור ניט אַרויסגעפּלאַצט אין אַ געוויין, פֿאַר וויטאָג וואָס איך לעב נאָך אויף דער וועלט! בשעת איך בין געשלאָפֿען האָט גערעגענט; די קליידער מיינע זיינען געווען אין גאַנצען דורכגענעצט, און איך האָב געשפּירט אַ ביטערע קעלט אין אַלע מיינע גליעדער. פֿאַר דער צייט איז נאָך פֿינסטערער געוואָרען און קוים מיט צרות האָב איך געקענט דערקענען דעם פּאָליציי־מאַן, וואָס איז געשטאַנען אַנטקעגען מיר.

„אַזוי — וי," האָט ער געזאָגט, „אַצונד שטעהט אויף!"

כ'האָב זיך גלייך אויפֿגעהויבען; אַז ער וואָלט מיר געהייסען, זיך גלייך אַנידערלייגען, וואָלט איך איהם אויך געפֿאָלגט. איך בין געווען זעהר נידערגעשלאָגען און אָהן כוחות; און צו אַלע צרות האָט זיך נאָך דער הונגער גראָד אין דער רגע אָבגערופֿען.

„וואַרט אַקאָרשט!" האָט מיר דער פּאָליציסט נאָכגעשריען, „דער עזעל־קאָפּ פֿערגעסט זיין הוט! אָט אַזוי — נאַ, איצט געהט!"

„מיר האָט זיך אויך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי — אַזוי ווי איך וואָלט וואָס פֿערגעסען," האָב איך צוטומעלטערהייט געשטאַמעלט. „אַ דאַנק. גוטע נאַכט!"

און שוואַנקענדיג בין איך אַוועק ווייטער.

אַז איך וואָלט געהאַט כאָטש איין קליין שטיקעלע ברויט! אַזוי אַ פֿיין קליין קאָרן־ברויטעל, פֿון וועלכען מען זאָל בשעת'ן געהן קענען אָבבייסען! איך האָב זיך געניי פֿאָרגעשטעלט דעם בעשטימטען סאָרט קאָרן־ברויט, וואָס איך וואָלט מיט אַזאַ אונבעשרייבליכען אַפּעטיט צוגעביסען. ס'האָט מיך מורא'דיג געהונגערט, כ'האָב זיך געוואונשען דעם טויט, כ'בין גע־וואָרען סענטימענטאַל און איך האָב זיך צואוויינט. ניטאָ קיין סוף צו מיין עלענד! מיט אַמאָל בין איך געבליבען שטעהן אין מיטען גאַס, אַ קלאַפּ געטהאָן מיט'ן פֿוס אָן דר'ערד און זיך צושאָלטען אויף'ן קול. ווי

אַזוי האָט מיך דער פּאָליציסט אָנגערופֿען? עזעל־קאָפּ. כ'וועל איהם ווייזען, וואָס עס הייסט אַזוינס, מיך רופֿען עזעל־קאָפּ! דערביי האָב איך זיך אומגעדרעהט און גענומען לויפֿען צוריק. כ'האָב געקאָכט פֿאַר כעס. אונטען אין גאַס האָב איך זיך אויסגעגליטשט און ביין געפֿאַלען; אָבער דאָס האָט מיך גאָרנישט געאַרט, כ'האָב אַ שפּרונג געטהאָן און גענומען לויפֿען ווייטער. אונטען ביים אייזענבאַהן־פּלאַץ בין איך אָבער געוואָרען אַזוי מיעד, אַז איך האָב שוין מעהר קיין כוח ניט געהאַט, אַרונטערלויפֿען ביז צו דער בריק; דערצו האָט זיך מיין כעס בשעת'ן לויפֿען אָבגעקיהלט. ענדליך בין איך שטעהן געבליבען און האָב אָבגעצויגען דעם אָטהעם. צי איז דען נאָך אַלעמען ניט אַלץ איינס, וואָס אַזאַ פּאָליציסט האָט געזאָגט? — יאָ, אָבער איך וועל זיך דאָך ניט לאָזען שפּייען אין דער קאַשע פֿון יעדען גאָרנישט! — מילא — האָב איך זיך אַליין איבערגעשלאָגען די רייד — מען האָט איהם בעסער ניט געלערנט! און די דאָזיגע ענטשולדיגונג איז מיר גענוג געווען; צוויי מאָל האָב איך נאָך ווידער־האָלט: מען האָט איהם בעסער ניט געלערנט! און דערנאָך האָב איך זיך געלאָזט געהן צוריק.

גאָט, וואָס דיר קען אַלץ איינפֿאַלען! האָב איך זיך געטראַכט מיט פּערדרוס; אין מיטען דערינען אין אַ שטאָק־פֿינסטערער נאַכט אַרומלויפֿען ווי אַ פּעררוקטער ביז'ן די קניע אין בלאָטע; דער הונגער האָט מיר גענאָגט און געטאָטשעט און מיך ניט צורוה געלאָזט. אַלע ווייל האָב איך אַ שלונג געטהאָן אַביסעל שפּייאַכץ, אום זיך אויף אַזאַ'ן אופן צו זעטיגען, און מיר האָט זיך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי דאָס וואָלט געהאָלפען. פּיעלע וואָכען נאָכאַנאַנד האָב איך זעהר ווייניג געהאַט צו עסען, ביז וואַנען עס איז געקומען אַזוי ווייט, און אין דער לעצטער צייט האָבען זיך מיינע כוחות איינפֿאַך אויסגעלאָזט. אַז איך בין שוין אפילו יאָ אַמאָל געווען גליקליך גענוג, אויף אַזאַ אָדער אַן אַנדער אופן צוזאַמענצוזאַמען אַ פֿינף קראָנען, האָט דאָס דאָזיגע געלד קיינמאָל ניט געהאַלטען אַזוי לאַנג, איך זאָל זיך קענען ערהוילען, איידער אַ נייע הונגער־צייט איז אָנגעקומען. ערגער פֿון אַלצדינג איז געווען מיט מיין רוקען און מיט מיינע אַקסלען; דאָס ביסעלע טאָטשען אין דער ברוסט האָב איך אויף אַ ווייליע געקענט איינהאַלטען, ווען איך האָב אַ שטאַרקען הוסט געטהאָן, אָדער ווען איך האָב זיך היבשלאַך איינגעבויגען ביים געהן; אָבער פֿאַר'ן רוקען און אַקסלען האָב איך קיין שום עצה ניט געהאַט. וואָס איז דער שכל דערפֿון, וואָס עס וויל גאָר פֿאַר מיר בשום אופן ניט אָנהויבען טאָגען? בין איך אפשר ניט אַזוי בערעכטיגט צו לעבען ווי יעדער אַנדע־ער,

ווי דער סוחר פֿון אַלטע ביכער פּאַשאַ, למשל, אָדער דער שיף-עקספּע־דיטאָר הענעכען? צי האָב איך דען ניט קיין שולטערן ווי אַ ריעז און צוויי שטאַרקע אָרעמס צום אַרבייטען? האָב איך דען ניט געזוכט אין דער מעלערגאַרדע אַ פּלאַץ, וואו מען האַקט האָלץ, כדי דאָרט וועניגסטענס צו פֿערדיענען דאָס טעגליכע שטיקעל ברויט? צי בין איך דען פֿויל? האָב איך דען ניט קיין שטעלעס געזוכט און פֿאָרלעזונגען געהערט און צייטונגס-אַרטיקלען געשריבען און טאָג און נאַכט געאַרבייט און געליינט ווי אַ וואַהנזיניגער? און צי האָב איך דען ניט די גאַנצע צייט געלעבט ווי אַ קאַרגון, געגעסען ברויט מיט מילך, ווען איך האָב געהאַט פֿיעל; ברויט, ווען איך האָב געהאַט ווייניג, און געהונגערט, ווען איך האָב גאָר־נישט געהאַט? וואָס זשע, כ'האָב אפשר געוואוינט אין האָטעל אָדער געהאַט אַ גאַנצען אַפּאַרטאַמענט מיט צימערן אויף'ן ערשטען שטאָק? אויף אַ בוידים האָב איך געוואוינט, אין אַ באָדנעריי, פֿון וואַנען גאָט און די וועלט זיינען פֿאָריגען ווינטער אַנטלאָפֿען, מחמת עס האָט דאָרט אַריינ־געשנייט. כ'הויב ווירקליך ניט אָן פֿערשטעהן וואָס דאָ טהוט זיך!

דאָס אַלצדינג האָב איך געטראַכט, געהענדיג אַזוי איבער'ן גאַס, אָבער דערביי איז ניט געווען קיין פֿונק פֿון בייזקייט אָדער ביטערקייט ביי מיר אין געדאַנק.

לעבען אַ פֿאַרבען-האַנדלונג בין איך געבליבען שטעהן און כ'האָב אַריינגעקוקט אין פֿענסטער; כ'האָב פּרובירט איבערלייענען די עטיקעטען אויף אַ פּאָר שאַכטלאַך, אָבער ס'איז געווען צו דונקעל. פֿון פֿערדרוס אויף מיר אַליין פֿאַר דעם דאָזיגען נייעם איינפֿאַל, און ברוגז, כמעט צאָרנדיג דערפֿאַר וואָס איך קען ניט אויסגעפֿינען וואָס עס ליגט אין אָט די שאַכטלאַך, האָב איך אַ קלאַפּ געטהאָן אָן פֿענסטער און בין מיר אַוועק ווייטער. אויבען אין גאַס האָב איך בעמערקט אַ פּאָליציי־מאַן, כ'האָב זיך צוגעאיילט איהם אָנצוזאָגען, און צוגעהענדיג גאַנץ נאָהענט צו איהם, האָב איך מיר ניט דיר ניט אַ זאָג געטהאָן:

„ס'איז צעהן אַזייגער."

„ניין, צוויי," האָט ער געענטפֿערט פֿערוואונדערט.

„ניין, צעהן," האָב איך געזאָגט. „ס'איז צעהן דער זייגער." און אויסער זיך פֿאַר כעס בין איך אַוועק אַ פּאָר טריט ווייטער, צונויפֿגע־דריקט די פֿויסט און געזאָגט: „הערט אַקאָרשט, ווייסט איהר, ס'איז צעהן אַזייגער!"

ער האָט זיך אַ ווײַלע מישב געווען, בעטראַכט מיין פּערזאָן, מיך אָנגעקוקט ווי אַ צוטומעלטער און ענדליך גאַנץ רוהיג געזאָגט:

„יעדענפֿאַלס איז עס צייט, איהר זאָלט געהן אַהיים. זאָל איך מיטגעהן?"

אָט די פֿריינדליכקייט האָט מיך ענטוואַפֿענט; כ'האָב געפֿיהלט, ווי די טרעהרען קומען מיר אין די אויגען, און איך האָב אויף גיך גע־ענטפֿערט:

„ניין, אַ דאַנק! — איך האָב נור אַביסעל צולאַנג געבוממעלט... אין אַ קאַפֿע... אַ שעהנעם דאַנק אייך."

ער האָט צוגעלייגט די האַנד צום הוט, בשעת איך בין אַוועקגע־גאַנגען. זיין פֿריינדליכקייט האָט מיך איבערוועלטיגט, אַזוי ווי געפֿאַנגען גענומען, און איך האָב געוויינט, ווייל איך האָב ניט געהאַט קיין פֿינף קראָנען איהם צו געבען. איך בין געבליבען שטעהן און האָב איהם נאָכגעקוקט, ווי ער איז זיך געגאַנגען לאַנגזאַם זיין וועג, דערנאָך האָב איך זיך אַ קלאַפּ געטהאָן אָן שטערן און נאָך שטאַרקער געוויינט, וואָס מעהר ער האָט זיך פֿון מיר דערווייטערט. איך האָב זיך אַליין פֿערשאָלטען פֿאַר מיין אָרימקייט, זיך אויסגערופֿען וואָס אין דער קאָרט שטעהט און זיך בעשאָטען מיט קללות פֿון קאָפּ ביז די פֿיס. דאָס איז זיך אַזוי גע־גאַנגען ביז וואַנען איך בין שוין כמעט געוועזען אין דערהיים. אַז איך בין צוגעקומען צו דער טהיר, ערשט איך כאַפּ זיך, אַז איך האָב פֿערלאָרען מיינע שליסלען.

יאָ, פֿערשטעהט זיך! האָב איך מיט ביטערקייט געזאָגט, פֿאַרוואָס האָב איך טאַקי ניט געדאַרפֿט פֿערלירען די שליסלען? אָט וואוין איך דאָ אין אַ הויף, וואו אונטען איז אַ שטאַל און אויבען אַ באָדנערייי; דעם טויער שליסט מען צו ביינאַכט, און קיינער, קיינער קען איהם ניט אויפֿשליסען — טאָ פֿאַרוואָס האָב איך טאַקי ניט געמעגט פֿערלירען מיינע שליסלען? איך בין דורכגענעצט ווי אַ הונד, אַביסעלע הונגעריג, אַ גאַנץ קליין ביסעלע הונגעריג, און עפּעס אַזוי מיעדלאַך אין די קניע — פֿאַרוואָס זשע טאַקי ניט פֿערלירען? פֿאַרוואָס רוקט זיך אייגענטליך דאָס הויז אין גאַנצען ניט אַרויס העט ווייט הינטער דער שטאָדט, בשעת איך קום און וויל אַריינגעהן?... און, פֿערהאַרטעוועט פֿון הונגער און נויטה, האָב איך געלאַכט פֿון זיך אַליין.

כ'האָב געהערט ווי די פֿערד אין שטאַל קלאַפּען מיט די פֿיס און איך האָב געקענט זעהן מיין פֿענסטער פֿון דרויסען; אָבער דעם טויער האָב איך ניט געקענט עפֿענען, און אַריינגעהן האָב איך אויך ניט געקענט. מיעד און פֿערביטערט האָב איך אַלזאָ בעשלאָסען, צוריקצוגעהן צו דער ב ריק און אויפֿזוכען מיינע שליסלען.

ס'האָט ווידער אָנגעהויבען רעגענען, און איך האָב שוין געשפירט, ווי דאָס וואַסער איז מיר דורך אויף די שולטערן ביז אויף'ן לייב. ביים ראַטהויז איז מיר פּלוצלונג אויפגעקומען אַ גליקליכער געדאַנק: כ'האָב געוואָלט בעטען די פּאָליציי, זי זאָל מיר עפענען דעם טויער. אַלזאָ ניט געטראַכט, כ'האָב זיך גלייך געווענדט צו אַ פּאָליציסט און איהם געבעטען, ער זאָל אַזוי גוט זיין מיטקומען מיט מיר. און מיך אַריינלאָזען, אויב ער קען.

יאָ, אויב ער קען, יאָ! אָבער ער האָט ניט געקענט; ער האָט קיין שליסלען ניט. די פּאָליציי-שליסלען זיינען ניט דאָ, זיי געפינען זיך אין דער דעטעקטיוו-אָבטהיילונג.

וואָס זשע טהוט מען פּאָרט?

נו יאָ, מען געהט אַוועק אין אַ האָטעל און מען לייגט זיך שלאָפען.

אין האָטעל אַריין קען איך ניט געהן; כ'האָב קיין געלד ניט. כ'האָב לאַנג געבומעלט... אין אַ קאַפע-הויז... איהר פערשטעהט דאָך אַוראי!...

אַ ווייל זיינען מיר אַזוי געשטאַנען אויף די טרעפ פון ראַטהויז. ער האָט זיך מישב געווען, זיך בעטראַכט און מיך אָנגעקוקט פון אויבען ביז אַראָב. דער רעגען האָט שטאַרק געגאָסען.

„געהט אַריין צום אויפזעהער און מעלדעט זיך, אַז איהר זייט היימלאָז,“ האָט ער זיך אָבגערופען.

היימלאָז? דאָס איז מיר נאָך ניט איינגעפאַלען. יאָ, צום טייפעל, דאָס איז אַ גוטע אידעע! און איך האָב דעם פּאָליציסט גלייך בעדאַנקט פאַר דעם דאָזיגען אויסגעצייכענטען איינפאַל. צי דאַרף איך נור גאַנץ איינפאַך אַריינגעהן און זאָגען, אַז איך בין היימלאָז?

גאַנץ איינפאַך!...

„אייער נאָמען?“ האָט דער אויפזעהער געפרעגט.

„טאַנגען — אַנדרעאַס טאַנגען.“

כ'ווייס ניט, פאַרוואָס איך האָב אַ ליגען געזאָגט. מיינע געדאַנקען האָבען אַרומגעפלאַטערט און האָבען מיר געבראַכט מעהר איינפעלע וויפיעל איך האָב געדאַרפט! אָט דער מאָדנער נאָמען איז מיר איינגעפאַלען גלאַט אַזוי, און איך האָב איהם אַ שליידער געטהאָן אָהן אַ שום אויסרעכנונג. כ'האָב געלייגט אָהן אַ פאַרוואָס.

„בעשעפטיגונג?“

דאָס הייסט מיר אונטערגעשטעלט אַ ביינקעלע. הם! בעשעפטיגונג! וואָס איז פּאָרט מייי בעשעפטיגונג? תחילת האָב איך זיך געוואָלט

מאַכען פֿאַר אַ באָדנער, אָבער איך האָב עס ניט געממייעט צו טהאָן; כ'האָב זיך גענומען אַ נאָמען, וואָס ניט יעדער באָרנער האָט; אַחוץ דעם בין איך געגאַנגען אין ברילען. דאָ פֿאַלט מיר איין, צו זיין פֿרעך; כ'גיב אַ טראָט פֿאָרווערטס און זאָג פֿעסט און ערנסט:

„זשורנאַליסט."

דער אויפֿזעהער איז פֿערציטערט געוואָרען, איידער ער האָט אויפֿ־געשריבען דאָס וואָס איך האָב געזאָגט, און גרויס ווי אַ הימלאָזער שטאַאַטס־ראַטה בין איך געשטאַנען פֿאַר איהם. דאָס וואָס איך האָב אַזוי גיך ניט געענטפֿערט, האָט ניט דערוועקט קיין שום חשד. ווי' זעהט עס פֿאָהרט אויס—אַ זשורנאַליסט אין ראַטהויז, אָן אַ דאַך איבער'ן קאָפּ!

„אין וואָס פֿאַר אַ ציימונג — הערר טאַנגען?"

„אין מאָרגענבלאַט," האָב איך געענטפֿערט. „ליידער האָב איך היינט ביינאַכט אַביסעל צו לאַנג געבומעלט..."

„אַך, דערפֿון איז דאָך גאָר קיין רייד ניט!" האָט ער מיר איבער־געשלאָגען די רייד, און דערנאָך האָט ער מיט אַ שמייכעל צוגעלייגט: „אַז די יוגענד הוליעט אַמאָל צו... גאַנץ בעגרייפֿליך..." זיך ווענדענדיג צו אַ פּאָליציסט, האָט ער דערנאָך געזאָגט, אויפֿשטעהענדיג און זיך העפֿליך פֿערבויגענדיג פֿאַר מיר: „פֿיהרט אַרויף דעם הערר אין דער רעזערווירטער אָבטהיילונג. גוטע נאַכט!"

ס'איז מיר אַריבער אַ שוידער איבערן לייב פֿון מיין אייגענער פֿרעכהייט, און איך האָב צונויפֿגעדריקט די פֿויסטען, אום זיך צו שטייפֿען. ווען איך וואָלט כאָטש דאָס „מאָרגענבלאַט" ניט אַריינגעמישט אין דער קאַשע! כ'האָב געוואוסט, אַז רעדאַקטאָר פֿריעלע וועט קריצען מיט די צייהן, אַז ער וועט זיך דערוויסען דערפֿון, און אַז דער שליסעל האָט געסקריפעט אין שלאָס, האָט מיך דער דאָזיגער קלאַנג דערמאָנט אָן דעם.

„דאָס גאַז ברענט צעהן מינוט," האָט דער פּאָליציי־מאַן געזאָגט נאָך ביי דער טהיר שטעהענדיג.

„און דאַן ווערט עס אויסגעלאָשען?"

„דאַן ווערט עס אויסגעלאָשען."

כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט אויף'ן בעט און געהערט, ווי דער שליסעל האָט זיך אומגעדרעהט. דאָס ליכטיגע קעמערל האָט אויסגעזעהן אַזוי פֿריינדליך; כ'האָב זיך געפֿיהלט אַזוי היימיש און זיך צוגעהערט מיט פֿערגניגען צום רעגען, וואָס איז געגאַנגען אויף דרויסען. כ'האָב זיך גאָר קיין בעסערס ניט געוואונשען, ווי אַזאַ קליין בעקוועם קעמערל! מיין

צופרידענהייט איז געשטיגען; מיט'ן הוט אין דער האַנד און דעם בליק געווענדט אויף'ן גאַז־פלאַם, זיץ איך מיר אויף'ן ברעג בעט. כ'האָב גע־מוזט דענקען וועגען די פערשידענע מאָמענטען פון דעם דאָזיגען בעגעגעניש מיינעם מיט דער פאָליציי. דאָס ערשטע! און ווי האָב איך עס אָנגעפיהרט! זשורנאַליסט טאַנגען, האַ? און דאַן דאָס „מאָרגענבלאַט"! ווי האָב איך דעם מאַן געטראָפען פונקט אין האַרצען אַריין מיט'ן „מאָרגענבלאַט"! דערפון איז גאָר קיין רייד ניט, ווי? ביז צוויי אַזייגער צוגעהוליעט אין „שטיפגאַרדען", דעם שליסעל פון הויז און דעם טייסטער מיט עטליכע טויזענד קראָנען פערגעסען אין דערהיים! פיהרט דעם הערר אַרויף אין דער רעזערווירטער אָבטהיילונג...

פלוצלונג פערלעשט זיך דאָס גאַז, עפעס אַזוי פלוצלונג, טאַקי מיט'ן אויג ניט צו כאַפּען; כ'זיץ אין טיעפען הושך, כ'קען ניט זעהן, ניט מיינע הענד, ניט די ווייסע ווענד אַרום מיר, גאָרנישט! ס'בלייבט אַלזאָ קיין אַנדער זאַך ניט צו טהאָן, נור שלאָפען געהן. און איך האָב זיך אויסגעטהאָן.

אָבער איך בין ניט געווען שלעפעריג און האָב ניט געקענט שלאָפען. אַ צייט לאַנג בין איך געלעגען און האָב געקוקט אין די פינסטערניש, אין די דאָזיגע געדיכטע חשכות, וואָס האָט קיין סוף און קיין עק ניט, און וואָס איך הויב ניט אָן בעגרייפען. מיין געדאַנק האָט עס בשום אופן ניט געקענט משיג זיין. די פינסטערקייט האָט גאָר קיין שיעור און קיין ערך ניט געהאַט און זי האָט מיר געדריקט אויף'ן האַרצען. כ'האָב צוגעמאַכט די אויגען, אָנגעהויבען שטיל צו זינגען, זיך אַרומגעוואָרפען אויף'ן געלעגער אַהין און אַהער, כדי זיך צוצושטרייען; אָבער אומזיסט. דער חשך האָט גענומען מיינע געדאַנקען אין פלען און האָט מיך ניט צורוה געלאָזט אויף אַ רגע אפילו. ווי וואָלט אַשטייגער געווען, ווען איך זאָל זיך אַליין אויפלייזען אין דער פינסטערניש, ווערן איינס דער־מיט? כ'זעץ זיך אויף אויף'ן בעט און גיב אַ מאַך מיט די אָרעמס אין דער לופטען.

מיין נערוועזער צושטאַנד האָט גענומען די אויבער־האַנד, און וואָס איך האָב ניט צוטאָהן דאַגעגען — ס'האָט גאָרנישט געהאָלפען. כ'בין געווען אַזוי ווי אַ שפּיעלכעל ביי די מערקווירדיגסטע פאַנטאַזיען אין די הענד; וואָס זיי האָבען געוואָלט, האָבען זיי פון מיר געמאַכט. כ'האָב זיך אַליין געוואָלט בערוהיגען, כ'האָב שטילערהייט זיך צוגעזונגען אַלערליי וויעג־ליעדער און געשוויצט פאַר אָנשטריינגונג, זיך צו רוה צו ברייננגען. כ'האָב געקוקט אין חשך אַריין, און ווירקליך, אין מיין לעבען האָב איך אַזאַ מין

פינסטערניש ניט געזעהן. ס'איז גאר קיין ספק ניט, אז איך געפין זיך דא אין א בעזונדער סארט פינסטערקייט, א פערצווייפעלטען עלעמענט, פון וועלכען קיינער האט ביז אהער ניט געוואוסט. די לעבעדיכסטע געדאנקען האבען מיך בעשעפטיגט, און אלצדינג האט אויף מיר אנגע־ווארפען א מורא. דאס קליינע לעבעל אין וואנד האט מיר געגעבען צו דיינקען, א לעבעל פון א טשוואק, וואס איך האב געפונען, א צייכען אויף דער וואנד. כ'טאפ עס אן, טהו א בלאז אינעווייניג און וויל טרעפען ווי טיעף עס איז. דאס איז זיכער ניט אבי אזוי א לעבעל, בשום אופן ניט; דאס איז א געהיימניספאלער לאך, פאר וועלכען איך מוז זיך גוט היטען. און פול מיט דעם געדאנק וועגען דאס דאזיגע לעבעל, אויסער זיך פאר מורא און נייגירינגקייט, האב איך ענדליך געמוזט אויפשטעהן פון בעט און אויסזוכען דאס האלבע קליינע מעסערל מיינס, כדי אויסמעסטען די טיעפקייט און זיך איבערצייגען, אז עס דערגרייכט ניט ביז אין דעם צווייטען קעמערל פון דער אנדער זייט.

כ'האב זיך ווידער געלייגט, כדי צו פרובירען, אפשר וועל איך קענען איינשלאפען, אבער אין דער ווירקליכקייט, אום צו קעמפפען פון דאס ניי מיט דער פינסטערקייט. דער רעגען האט אויפגעהערט, און איך האב מעהר קיין שום קלאנג ניט געהערט. א צייט לאנג האב איך זיך צו־געהערט צו טריט אין גאס, און איך האב זיך ניט צופרידענגעשטעלט, ביז וואנען איך האב געהערט דורכגעהן אימיצען, נאך'ן טאן נאך אור־טהיילענדיג, איז דאס געווען א פאליציסט. פלוצלינג האב איך עטליכע מאל צוגעקנאקט מיט די פינגער און זיך צולאכט אויף'ן קול. צו'ן אלדע שווארץ יאהר! — כ'האב זיך איינגערעדט, אז איך האב אויסגעפונען א ניי ווארט. כ'זעץ זיך אויף אין בעט און זאג: „ניטא אזוי וואס אין דער שפראך, איך האב עס אויסגעפונען, קובאאא. עס האט בוכשטאבען ווי א ווארט, ביים זיסעסטען גאט, מענש, דו האסט א ווארט אויסגעפונען... קובאאא... פון גרויסער גראמאטיקאלער בעדייטונג..."

מיט אפענע אויגען, ערשטוינט איבער מיין געפונענעם אוצר, זיץ איך דא און לאך פאר שמחה. דאן הויב איך עפעס אן שעפטשען; ווער ווייס, מען קען זיך נאך אונטערהערען, און איך האב געהאט בדעה צו האלטען מיין ערפינדונג בסוד. איצט איז אויף מיר אנגעקומען די פרעהליכע משוגעת פון הונגער; כ'האב זיך געפיהלט ליידיג און פריי פון שמערץ, און מיינע געדאנקען האבען זיך אוועקגעלאזט אהן א שום אבהאלט. שטילערהייט האלט איך זיך מיט זיך אליין אן עצה. מיט די מערק־ווירדיגסטע געדאנקען-שפרונגען פרוביר איך דערגרונטעווען די בעדייטונג

פון מיין נייעם ווארט. ס'דארף ניט גראד בעדייטען גאט אדער טיוואלי, און ווער זאגט עס, אז עס מוז דוקא הייסען טהיר-גארטען? אז איך רעכען זיך גוט אויס, איז עס אפילו ניט לחלוטין נייטיג, עס זאל הייסען הייגג־שליסעל אדער זונענ־אויפגאנג. פאר א ז א מין ווארט א זינן צו געפינען, איז ניט שווער. כ'וועל ווארטען ביז וואנען ס'וועט אליין קומען, פון זיך. דערווייל קען איך דאך זיך אביסעל דורכשלאפען.

כ'ליג אויף'ן בעטעל און לאך, כ'זאג אבער גארנישט, ניט דאפיר און ניט דאגעגען. עס געהען פערביי א פאר מינוטען און איך ווער נערוועז, דאס נייע ווארט מוטשעט מיך גאר אהן אן אויפהער, פערשווינדט און קומט אלע ווײלע צוריק, און ענדליך פערנעהמט עס אין גאנצען מיין מוח און מאכט מיך ערנסט. ביז אהער בין איך נור איינשטימיג געווארען מיט זיך אליין וועגען דעם וואס עס בעדייטעט נ י ט, כ'האב אבער נאך ניט בעשלאסען, וואס עס זאל יא בעדייטען. דאס איז א קלייניגקייט, א נעבען־זאך! גיב איך א געשריי צו מיר אליין, און איך כאפ זיך אן ביים ארים און ווידערהאל, דאס איז א נעבענ־זאך. גאט צו דאנקען, דאס ווארט איז געפונען, און דאס איז דער עיקר. דער געדאנק אבער מוטשעט מיך גאר אהן א סוף און לאזט מיך ניט אנשלאפען ווערן; קיין זאך איז אין מיינע אויגען ניט געווען גוט גענוג פאר דאס דאזיגע אויסערגעוועהנליך זעלטענע ווארט. ענדליך זעץ איך זיך ווידער אמאל אויף אין בעט, נעהם ארום דעם קאפ מיט ביידע הענד און זאג: ניין, דאס גראד איז אונמעגליך, אויסוואנדערונג אדער טאבאק־פאבריק קען מען דערמיט ניט בעצייכענען! וואלט מען עס געקענט אזוי פערטייטשען, וואלט איך דאך שוין פון לאנג אן זיך ענטשלאסען דערצו. ניין, אייגענטליך איז דאס ווארט געשאפען, אויסצודריקען דערמיט עטוואס זעעלישעס, א געפיהל, א צושטאנד — צי קען איך דען דאס ניט איינזעהן? און איך פערטראכט זיך כדי צו געפינען עטוואס זעעלישעס. פלוצלונג דוכט זיך מיך אב, עפעס אזוי ווי אימיצער וואלט גערעדט, וואלט זיך אריינגעמישט אין מיין שמועס מיט זיך אליין, און איך ענטפער מיט כעס: ווי זשע בלייבט? ניין, אזא מין אידיאט איז ניטא אויף דער גאנצער וועלט! פאדים צום שטריקען! געה צו'ן אלדע שווארץ יאהר! דאס הייסט א ביסעל א בהמה! כ'פרעג אייך אדרבה: פארוואס בין איך עפעס מחויב עס צו טייטשען פאדים צו שטריקען, אז איך האב ספעציעל עטוואס דאגעגען, עס זאל הייסען פאדים צום שטריקען? איך אליין האב דאס ווארט אויס־געפונען און איך האב דאס פולע רעכט, עס פערטייטשען ווי איך וויל.

אַזוי ווייט ווי איך ווייס, האָב איך וועגען דעם נאָך לעת עתה ניט אַרויסגעזאָגט דאָס לעצטע וואָרט...

אָבער מיין מוח איז וואָס ווייטער אַלץ מעהר צומישט געוואָרן. ענדליך בין איך אַרויסגעשפּרונגען פֿון בעט און גענומען זוכען די וואַסער־לייטונג. כ׳בין ניט דורסטיג געווען, נאָר דער קאָפּ האָט מיר געברענט ווי פייער, און איך האָב דערשפּירט אַן אינסטינקטיווען פערלאַנג נאָך וואַסער. אַז איך האָב זיך אָנגעטרונקען, בין איך צוריק אַריין אין בעט און איך האָב מיט געוואַלט געזוכט אַנשלאָפען צו ווערן. כ׳האָב פערמאַכט די אויגען און זיך אָנגעטהאָן אַ כח צו זיין רוהיג. אַזוי בין איך געלעגען עטליכע מינוט, זיך ניט אַ ריהר טהאָנדיג פֿון אָרט, כ׳בין אָבגעגאָסען געוואָרען מיט שוויים און כ׳האָב געפיהלט, ווי דאָס בלוט שפּאַרט זיך אַרויף מיט כח דורך מיינע אָדערן. ניין, דאָס איז ווירקליך געווען אַ פיינע זאַך, ווי ער האָט געזוכט דאָס געלד אין דעם פּאַפּיר־זעקעל! ער האָט אויך נור איינמאָל געהוסט. צי געהט ער ניט אַקאָרשט נאָך אַרום דאָרט אונטען? ער מוז אודאי דאָרט זיצען אויף מיין באַנק... דער בלויער פערלמוטער... די שיפען...

כ׳האָב געעפענט די אויגען. ווי אַזוי האָב איך זיי דען געקענט האַלטען צוגעמאַכט, אַז איך האָב בשום אופן ניט געקענט איינשלאָפען? און דערזעלבער חושך האָט געהערשט אַרום מיר, דיזעלבע אונערגרינדליכע, שוואַרצע אייביגקייט, געגען וועלכער מיינע געדאַנקען האָבען זיך ערהויבען און וועלכע זיי האָבען בשום אופן ניט געקענט בעגרייפען. מיט וואָס האָב איך זי געזאָלט פערגלייכען? כ׳האָב זיך געמאַטערט מיט אַלע כחות צו געפינען אַ וואָרט, וואָס זאָל זיין שוואַרץ גענוג, כדי צו בעצייכענען די דאָזיגע פינסטערקייט, אַ וואָרט, וואָס זאָל זיין אומ׳ברחמנות׳דיג שוואַרץ, אַז עס זאָל מיר דאָס מויל אָבשוואַרצען, בשעת איך וועל עס אַרויסריידען. רבונו של עולם, וואָס פאַר אַ פינסטערניש! און דאָס האָט געמאַכט, אַז איך האָב ווידער געמוזט טראַכטען וועגען דעם ברעג ים און די שיפען, יענע שוואַרצע טייוואָלים, וואָס זיינען געלעגען אויף דרויסען און האָבען געוואַרט אויף מיר. זיי האָבען מיך געוואָלט צוציהען צו זיך און מיך צוהאַלטען און מיט מיר אַרומפאָהרען איבער לאַנד און ים, דורך פינסטערע מדינות, וואָס קיין מענש האָט נאָך אין די אויגען ניט געזעהן. מיר דוכט זיך אויס, אַז איך בין אויף׳ן שיף, כ׳פיהל ווי איך ווער אַרונטערגעצויגען אין וואַסער, ווי איך שוועב אין די וואָלקענס, ווי איך זינק און זינק... פלוצלינג לאָז איך אַרויס אַ הייזעריגען געשריי פֿון שרעק און האַלט זיך אָן מיט אַלע כחות אָן בעט; כ׳האָב אַ געפעהרליכע רייזע געמאַכט,

דורכגעשניטען די לופט אַזוי ווי אַ בינטעל זאַכען, וואָס מען האָט פון ערגעץ אַריבערגעשליידערט. ווי דערלעזט האָב איך זיך געפיהלט, אַז איך האָב מיט דער האַנד אַ קלאַפּ געטהאָן אָן דאָס האַרטע בעטעל! אַזוי איז דאָס שטאַרבען, האָב איך זיך געזאָגט, אַצונד וועסט דו שטאַרבען! און איך בין געלעגען אַ קורצע ווײַלע און זיך געטראַכט, אַז איך מוז איצט שטאַרבען. ענדליך זעץ איך זיך אויף אויף'ן בעט און גיב אַ פרעג שטרענג: ווער זאָגט עס, אַז איך מוז שטאַרבען? אַז איך האָב דאָס וואָרט אויס־געפונען, האָב איך אויך דאָס רעכט אַליין צו בעשטימען, וואָס עס זאָל בעדייטען. . . כ'האָב געהערט ווי איך פאַנטאַזיר, כ'האָב עס נאָך געהערט, בעת איך האָב גערעדט. מיין משוגעת איז געווען אַן אויסברוך פון שוואַכקייט און פערמאַטערטקייט, אָבער איך בין ניט געווען אויסער מיין זינען. און פלוצלונג איז מיר דורך אַ געדאַנק דורך'ן מוח, אַז איך בין משוגע געוואָרען. פול מיט פחד, שפרינג איך אַרויס פון בעט. כ'לויף צו דער טהיר, וועלכע איך וויל עפענען, כ'וואַרף זיך אַ פּאָר מאָל אַרויף אויף איהר, כדי זי צו צוברעכען, כ'קלאַפּ זיך קאָפּ אָן וואַנד, קלאָג זיך פאַנאַנדער אויף'ן קול, ביים זיך אין די פינגער, כ'וויין און פלוך. . .

אַלעס איז געווען שטיל; די ווענד האָבען נאָר אָבגעשלאָגען מיין אייגענע שטימע צוריק. כ'בין אַנידערגעפאַלען אויף דער ערד, ניט האָבענדיג מעהר קיין כח אַרומצוואַלגערען איבער'ן קעמערל. מיט אַמאָל דערזעה איך הויך אויבען, אין מיטען אַנטקעגען מיין בליק אַ גראָה פיער־עקיג שטיק אויף דער וואַנד, אַ ווייסען פלעק, אַן אַהנונג — דעם שיין פון טאָג. כ'האָב געפיהלט, אַז עס איז דאָס ליכט פון טאָג, כ'האָב עס געפיהלט מיט יעדען אבר מיינעם. אַה! ווי גרינג מיר איז דאָס געוואָרען אויף'ן האַרצען! כ'האָב זיך אויסגעצויגען אויף דער ערד מיט'ן פּנים אַראָב און זיך צוואווינט פאַר פרייד איבער אָט דעם ליכט־שיין, כ'האָב געשלוכצט אויס דאַנקבאַרקייט, צוגעוואָרפען דעם פענסטער ליעבליכע קושען מיט די הענד און איך האָב זיך אויפגעפיהרט ווי אַ משוגע'נער. אויך אין דער רגע בין איך געווען ביים זינען, כ'האָב גאַנץ גוט געוואוסט, וואָס איך טהו. יעטוועדע אומעטיגקייט איז מיט אַמאָל פערשוואונדען, שמערץ און פערצווייפלונג האָבען אויפגעהערט צו עקזיסטירען פאַר מיר, און אין דעם אויגענבליק האָב איך ניט געהאַט קיין שום וואונש, וואָס זאָל ניט קענען ערפילט ווערן, אַזוי ווייט ווי מיינע געדאַנקען האָבען מיר גערייכט. כ'האָב זיך אויפגעהויבען פון דער ערד, צונויפגעלייגט די הענד און געדולדיג געוואַרט, עס זאָל טאָג ווערן.

וואָס פֿאַר אַ נאַכט איז דאָס פֿאָרט געווען! אַז מען זאָל גאָרניט האָבען געהערט דעם ליאַרם, האָב איך זיך געוואונדערט. אָבער איך בין דאָך געווען אין דער רעזערווירטער אָבטהיילונג, הויך איבער אַלע געפֿאַנגענע. אַ מיניסטער אָהן אַ היים, ווען איך דאַרף זיך אַזוי אויסדריקען. זיך פֿיהלענדיג כסדר אין דער בעסטער שטימונג, מיט די אויגען אויף דער שויב, וועלכע איז וואָס ווייטער אַלץ העלער געוואָרען, האָב איך זיך אַמוזירט דערמיט, זיך צו מאַכען פֿאַר אַ מיניסטער; כ'האָב זיך גערופֿען „פֿאָן טאַנגען" און גענומען ריידען אויף אַ מיניסטערשען לשון. די פֿאַנטאַזיען מיינע האָבען ניט אויפֿגעהערט, נאָר איך בין געווען אַביסעל וועניגער נערוועז. ווען איך וואָלט נור ניט געווען אַזוי נאַכלעסיג איבערצולאָזען מיין בריעף־טאַש אין דערהיים! דאַרף איך האָבען די עהרע צו העלפֿען דעם הערר מיניסטער אין בעט אַריין? און מיט טיעפֿען ערנסט, מיט פֿיעל צערעמאָניעס בין איך צוגעגאַנגען צום בעטעל און זיך אַנידערגעלייגט.

איצט איז געוואָרען אַזוי ליכטיג, אַז איך האָב שוין געקענט דערקענען די שפּאַלטען אין די ווענד פֿון קעמערל און באַלד נאָכדעם האָב איך אויך דערזעהן די שווערע ריגלען פֿון דער טהיר. דאָס האָט מיך צושטרייט. די איינ־פֿאָרמיגע, שווינדעלדיגע, אונדורכדרינגליכע פֿינסטערניש, וואָס האָט מיך געשטערט זיך אַליין צו זעהן, איז אָבגעבראָכען געוואָרען; מיין בלוט האָט זיך בערוהיגט און באַלד האָב איך דערפֿיהלט, ווי מיינע אויגען האָבען זיך צוגעמאַכט.

אַ פּאָר קלעפּ אין מיין טהיר האָבען מיך אויפֿגעוועקט. שנעל, אין אימפּעט בין איך אַראָבגעשפּרונגען פֿון בעט, און האָב זיך אויף גיך אָנגעטאָהן; מיינע קליידער זיינען נאָך געווען נאַס פֿון נעכטען ביינאַכט אָן.

„מעלדעט זיך אַקאָרשט אונטען ביים טאָג־אויפֿזעהער," האָט דער פּאָליציי־מאַן געזאָגט.

אַלזאָ ווידער אַמאָל פֿאָרמאַלנע שטיק דורכצומאַכען! האָב איך זיך געטראַכט מיט פֿערדרוס.

איך בין אַראָב אונטען אין אַ גרויס צימער, וואו עס זיינען געזעסען אַ דרייסיג אָדער פֿערציג מענשען, אַלע אָהן אַ היים, אָהן אַ דאַך איבער ן קאָפּ. און איינער נאָך'ן אַנדערן איז אויפֿגערופֿען געוואָרען פֿון פּראָטאָקאָל־בוך, איינער נאָך'ן אַנדערן האָט געקראָגען אַ קוויטעל אויף עסען. דער־טאָג־אויפֿזעהער האָט אַלץ כסדר געזאָגט צום פּאָליציסט, וואָס איז געשטאַנען לעבען איהם:

„ער האָט שוין געקראָגען אַ קוויטעל? יאָ, פֿערגעסט זיך אַקאָרשט ניט זיי צו געבען קוויטלאַך. זיי זעהען אויס, אַזוי ווי זיי וואָלטען אַלע נייטיג געדאַרפֿט אַ מאָהל־צייט."

און איך שטעה מיר אַזוי און קוק אויף די קוויטלאַך און וואָלט זעהר גערן געוואָלט האָבען איינס.

„אַנדרעאַס טאַנגען, זשורנאַליסט!"

איך בין צוגעגאַנגען און האָב זיך פֿערנייגט.

„אָבער מיין ליעבער, ווי קומט איהר אַהער?"

כ'האָב ערקלעהרט דעם גאַנצען עסק, איבערדערצעהלט די אייגענע געשיכטע פֿון נעכטען ביינאַכט, וואָרט ביי וואָרט, כ'האָב געלייגט מיט אָפֿענע אויגען, ניט אַ פּינטעל טהאָנדיג מיט קיין ברעם, כ'האָב געלייגט מיט דער גרעסטער אויפֿריכטיגקייט. כ'האָב אַביסעל צו לאַנג געבו־מעלט, ליידער... אין קאַפּע... דעם שליסעל פֿון דער הויז־טהיר פֿערלאָרען...

„יאָ," האָט ער זיך אָבגערופֿען און געלאַכט, „אַזוי געהט עס! האָט איהר כאָטש גוט געשלאָפֿען?"

„ווי אַ מיניסטער!" האָב איך געענטפֿערט. „ווי א מיניסטער!"

„ס'פֿרעהט מיך!" האָט ער געזאָגט און איז אויפֿגעשטאַנען. „אַ גוטען טאָג!"

און איך בין אַוועק.

אַ קוויטעל! אויך פֿאַר מיר אַ קוויטעל! זינט לאַנגע דריי טעג און נעכט האָב איך גאָרנישט געגעסען. אַ ברויט! אָבער קיינער האָט מיר ניט אָנגעבאָטען קיין קוויטעל, און איך האָב קיין מוטה ניט געהאַט צו פֿערלאַנגען איינס. דאָס וואָלט אַרויסגערופֿען אַ חשד. דעם קאָפּ אין דער הויך מיט שטאָלץ, אַזוי ווי אַ מיליאָנער געה איך אַרויס פֿון ראַטה־הויז.

די זונן האָט שוין געשיינט און געוואַרימט, ס'איז געוועזן צעהן דער זייגער, און יאָנגסטאָרוועט איז שוין געוועזן פֿול מיט מענשען, פֿול מיט לעבען. וואוהין געהט מען פֿאָרט? כ'גיב זיך אַ קלאַפּ אין דער קעשענע און טאַפּ אָן מיין מאַנוסקריפּט; אַרום עלף אַזייגער האָב איך געוואָלט פּרובירען טרעפֿען דעם רעדאַקטאָר. כ'שטעה אַ ווײַלע אויף דער באַלו־סטראַדע און קוק זיך צו צום רוישענדען לעבען אונטער מיר; מיין קאָסטיום האָט זיך דערוויל דערוואַרעמט און האָט גענומען אַרויסלאָזען פֿון זיך אַ פּאַרע. דער הונגער איז פֿון דאָס ניי אָנגעקומען, האָט מיר גענומען נאָגען אין דער ברוסט, האָט געקלאַפּט און מיר געשטאָכען מיט

קליינע, שטילע שטעך, וועלכע האָבען מיר פֿערשאַפֿט.א וויטאָג. צי האָב איך שוין ווירקליך ניט קיין פֿריינד, קיין שום בעקאַנטען, צו וועמען איך זאָל זיך קענען ווענדען? כ'זוך ביי מיר אין זכרון, טאָמער וועל איך געפֿינען אַ מאַן, וואָס זאָל מיר געבען צעהן ערע, און איך געפֿין איהם ניט. ס'איז דאָך געוועזען אַזאַ גרויסאַרטיגער טאָג; אַזוי פֿיעל זונן און אַזוי פֿיעל ליכט אַרום מיר; דער הימעל האָט זיך געוויגט און געקאַטשעט אַזוי ווי אַ צאַרטער ים איבער די בערג...

גאָרניט בעמערקענדיג, האָב איך זיך געפֿונען אויף'ן וועג אַהיים.

כ'בין געוועזען מורא'דיג הונגעריג, און איך האָב אויפֿגעהויבען אַ האָלץ־שפענדעל פֿון גאַס און עס גענומען קייען. דאָס האָט געהאָלפֿען. פֿאַרוואָס בין איך ביז אַהער ניט געפֿאַלען אויף דער המצאה?!

דער טויער איז געשטאַנען אָפֿען; דער שטאַל־דיענער האָט, ווי דער שטייגער איז, מיר אָבגעגעבען אַ גוט מאָרגען.

„אַ שעהנער טאָג!" האָט ער געזאָגט.

„יאָ," האָב איך געענטפֿערט, ווייטער האָב איך גאָרנישט געפֿונען וואָס צו זאָגען. ווי וואָלט אַשטייגער געוועזען, ווען איך בעט ביי איהם לייהען אַ קראָנע? ער וואָלט עס אודאי גערן געטהאָן, ווען ער קען נור. אַחוץ דעם האָב איך איהם אַמאָל אַ בריעף געשריבען.

ער איז געשטאַנען און געשלונגען אין זיך, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט מיר וועלען וואָס זאָגען.

„אַ שעהנער טאָג, יאָ, מיין הערר. כ'דאַרף היינט בעצאָהלען דירה־געלד, איהר וואָלט מיר אפשר געקענט לייהען אַ פֿינף קראָנען, וואָס? בלויז אויף אַ פּאָר טאָג. איהר האָט דאָך מיר שוין אַ מאָל אַ טובה געטהאָן."

„ניין, דאָס קען איך ווירקליך ניט, יענז אָלאַף," האָב איך געזאָגט. „איצט ניט. אפשר שפּעטער, היינט נאָכמיטאָג פֿילייכט." דאָס זאָגענדיג בין איך אַרויף אויף די טרעפּ צו מיר אין צימער.

דאָ האָב איך זיך אַ וואָרף געטהאָן אויף'ן בעט און זיך צולאַכט. אָט דאָס הייסט אביסעל אַ גליק, וואָס ער האָט מיר פֿערכאַפּט דעם וועג! מיין עהרע איז גערעטעט! פֿינף קראָנען — מענש איינער, זאָל דיך גאָט שומר ומציל זיין! האָסט פּונקט אַזוי גוט געקענט פֿערלאַנגען פֿון מיר פֿינף אַקציעס פֿון דער דאַמפּף־קיך אָדער אַ פּאַלאַץ דרויסען אין אַקער.

און דער געדאַנק מכח די דאָזיגע פֿינף קראָנען האָט מיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר געקיצעלט, כ'האָב אַלץ העכער און העכער געלאַכט. בין איך ניט א שד א יונג? ווי? פֿינף קראָנען! נו יאָ, דערצו בין איך טאַקי דער

ריכטיגער מאַן. מיין לוסטינקייט האָט אַלץ געשטיגען, און איך האָב גאָרנישט געהאַט דאַגעגען. פֿע, צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר, שמעקט עס אַביסעל נאָך עסען דאָ! דער עכטער פֿרישער ראָסעל-פֿלייש-ריח פֿון מיטאָג! פֿע! און איך מאַך מיט אימפעט אויף דאָס פֿענסטער, כדי אַרויסצולאָזען דעם שרעקליכען גערוך. קעלנער! אַ האַלבען ביפֿסטייק! און זיך אומדרעהענדיג צום טיש, צו דעם דאָזיגען צובראָכענעם, הינקעדיגען טיש, וועלכען איך פֿלעג מוזען אונטערשפּאַרען מיט די קניע, בשעת איך פֿלעג דאַרפֿען שרייבען, האָב איך זיך טיעף פֿערנייגט און געפֿרעגט: איהר ווילט אפשר אַ גלאָז ווײַן? ניין? מיין נאָמען איז טאַנגען, מיניסטער טאַנגען. ליידער האָב איך אַביסעל צו לאַנג געבומעלט... טהיר-שליסעל...

און ווידער אַמאָל האָבען זיך מיינע געדאַנקען אַוועקגעלאָזען אָהן אָבהאַלט אויף פֿערפּלאָנטערטע, קרומע וועגען. כ'האָב, דוכט זיך, גוט געוואוסט, אַז איך רעד אָהן אַ שום צוזאַמענהאַנג, און איך האָב ניט אויסגערעדט קיין איין וואָרט, וואָס איך זאָל ניט האָבען געהערט אָדער פֿערשטאַנען. כ'האָב זיך אַליין געזאָגט: נו, אַצונד קריכסט דו שוין ווידער אויף די גלייכע ווענד! און דאָך האָב איך ניט געקענט אַנדערש מאַכען. מיר איז פֿאָרגעקומען, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט געלעגען אוּפֿערהייט און גערעדט פֿון שלאָף. דער קאָפּ איז מיר געווען לייכט, אָהן ווייטאָג, אָהן זאָרג, און מיין גייסט איז געווען קלאָהר. ס'האָט מיך געטראָגען און געהויבען אין דער לופֿטען און איך האָב גאָרנישט געהאַט דאַגעגען.

קומט אַריין! יאָ, קומט אַקאָרשט אַריין! ווי איהר זעהט, אַלעס איז לויטער רובין. אילאַיאַלי, אילאַיאַלי! די רויטע הויכע זיידענע קאַנאַפּע! ווי שטאַרק זי אָטהעמט! קוש מיך, געליעבטע! נאָך! נאָך! די אָרעמס דיינע זיינען ווי ווייסער בורשטין, דיינע ליפּען לייכטען... קעלנער, כ'האָב דאָך געבעטען אַ ביפֿסטייק...

די זונן האָט אַריינגעשיינט אין מיין פֿענסטער, כ'האָב געהערט ווי די פֿערד אונטען קייען זייער האָבער; און איך זיץ מיר דאָ און זויג מיין האָלץ-שפּענדעל, אויפֿגעלייגט און לוסטיג ווי אַ קינד. עטליכע מאָל כסדר האָב איך אָנגעטאַפּט מיין מאַנוסקריפּט; כ'האָב עס גאָר ניט אין זינען געהאַט אפילו, נאָר דער אינסטינקט מיינער האָט מיר געזאָגט, אַז עס עקזיסטירט, מיין בלוט האָט מיך אָן דעם דערמאָנט. און איך האָב עס אַרויסגענומען פֿון קעשענע.

עס איז פֿייכט געוואָרען, דעריבער האָב איך עס אויסגעשפּרייט און עס געלייגט טריקענען אין דער זונן. דערנאָך האָב איך גענומען אַרומגעהן אין מיין צימער אַרויף און אַראָב. ווי קלעגליך אַלעס האָט אויסגעזעהן!

אויף דער פאָדלאָגע אַרום און אַרום איבערגעבליבענע קליינע שטיקלאַך בלעך, אָבער קיין איינציגער שטול צו זיצען, ניט אַמאָל אַ טשוואָק אויף די נאַקעטע ווענד; אַלצדינג איז אַוועק צום „פֿעטער" אין קעלער און איז פֿערצעהרט געוואָרען. אויף׳ן טיש אַ פּאָר בויגען פּאַפּיר, אָנגעלייגט מיט שטויב. אויף אַ פֿינגער די דיק — דאָס איז געווען אַלץ, וואָס איך האָב פֿערמאָגט מיין אייגענס; די אַלטע, גרינע קאָלדערע אויף׳ן בעט האָט האַנז פּאַולי מיר מיט עטליכע חדשים צוריק אַנטליהען... האַנז פּאַולי! איך גיב אַ קנאַק מיט די פֿינגער. האַנז פּאַולי פּעטערסען מוז מיר העלפֿען! און איך וויל זיך דערמאָנען זיין אַדרעס. ווי אַזוי האָב איך זיך פֿאָרט געקענט פֿערגעסען אָן האַנז פּאַולי׳ן! ער וועט אַודאי זיין שטאַרק ברוגז וואָס איך האָב זיך תיכף ניט געווענדעט צו איהם. אויף גיך טהו איך אָן מיין הוט, נעהם צונויף דאָס מאַנוסקריפּט, שטעק עס אַריין אין טאַש און לויף אַרונטער די טרעפּ.

„הער אַקאָרשט, יענז אָלאַף," האָב איך אַריינגעשריגען אין שטאַל אריין, „כ׳מיין גאַנץ זיכער, אַז איך וועל דיר היינט נאָכמיטאָג קענען העלפֿען!"

צוקומענדיג צום ראַטה־הויז, דערזעה איך, אַז עס איז שוין נאָך עלף דער זייגער, און איך בעשליס ביי מיר, אַריבערגעהן תיכף אין דער רעדאַקציע. לעבען טהיר פֿון ביראָ בין איך שטעהן געבליבען, כדי נאָכזעהן, צי מיינע פּאַפּירען ליגען אויף אַ לאַד, איין זייטעל נאָך׳ן אַנדערן; כ׳האָב זיי אַ ווילע געגלעט מיט אַ בעזונדערן געפֿיהל פֿון איבערגעבענהייט, דערנאָך האָב איך זיי צוריק אַריינגעלייגט אין קעשענע און אָנגעקלאַפּט אָן טהיר. כ׳האָב געקענט הערען, ווי דאָס האַרץ קלאַפּט מיר, בעת איך בין אַריין אין צימער.

דער מאַן מיט׳ן שערל איז ווי דער שטייגער געווען אויף זיין פּלאַץ. איך פֿרעג זיך נאָך אויף׳ן רעדאַקטאָר. קיין ענטפֿער. דער מאַן זיצט און בויערט אויס די לאָקאַל־נאָטיצען פֿון די פּראָווינציעלע בלעטער.

כ׳ווידערהאָל מיין פראַגע און געה צו אַביסעל נעהנטער צו איהם.

דער רעדאַקטאָר איז נאָך ניטאָ, האָט ער זיך ענדליך אָבגערופֿען, זיך ניט אומקוקענדיג אפילו צו מיר.

ווען ער דאַרף קומען?

גאַנץ אומבעשטימט, ווירקליך גאַנץ אומבעשטימט.

ביז ווי שפּעט דאָס ביראָ איז אָפֿען?

דערויף האָב איך גאָר קיין ענטפֿער ניט געקריגען און איך האָב געמוזט אַוועקגעהן. דער מענש האָט די גאַנצע צייט קיין בליק אפילו אויף

מיר ניט געוואָרפֿען; ער האָט געהערט מיין שטימע און דורך איהר האָט ער מיך דערקענט. אַזוי שלעכט ביסט דו דאָ פֿערשריבען, אַז מען האַלט עס ניט אַמאָל פֿאַר נייטיג דיר צו ענטפֿערן, האָב איך זיך געטראַכט. צי איז דאָס ניט אַקאָרשט אַן אָנזאָג פֿון רעדאַקטאָר אַליין? זינט ער האָט אָנגענומען מיין בעריהמטען פֿעליטאָן פֿאַר צעהן קראָנען, האָב איך איהם פֿערוואָרפֿען מיט אַרבייט, כ'האָב איהם כמעט יעדען טאָג די טהיר אָבּ־געקלאַפּט מיט זאַכען, וואָס האָבען ניט געטויגט און וועלכע ער האָט נעביך געמוזט איבערלייענען און זיי מיר צוריקגעבען. אפשר וויל ער מאַכען אַ סוף דערצו, איינמאָל פֿאַר אַלע מאָל אַ סוף... איך בין אַרויס אין גאַס און האָב זיך געלאָזט געהן נאָך האָמאַנדסביען.

האַנז פּאַולי פּעטערסען איז געווען אַ בויערן־סטודענט, וועלכער האָט געוואוינט אין הויף פֿינף טרעפּען הויך אין אַ בוידים־שטיבעל: האַנז פּאַולי פּעטערסען איז אַלזאָ געווען אַן אָרימאַן. האָט ער אָבער אַ קראָנע, וועט ער זי געבען. איך בין אַזוי זיכער געווען, אַז איך וועל זי קריגען ביי איהם, עפּעס אַזוי ווי זי וואָלט שוין געלעגען ביי מיר אין קעשענע. דעם גאַנצען וועג האָב איך זיך געפֿרעהט מיט דער דאָזיגער קראָנע — אַזוי פֿערזיכערט בין איך מיט איהר געווען. אַז איך בין צוגעקומען צו דער הויז־טהיר איז זי געווען צוגעמאַכט, און איך האָב געמוזט אָנקלינגען.

„כ'האָב וואָס צו ריידען מיט סטודענט פּעטערסען," האָב איך געזאָגט און געוואָלט אַריינגעהן. „איך וויים וואו זיין צימער איז."

„סטודענט פּעטערסען?" האָט דאָס מיידעל איבערגעפֿרעגט. צי איז דאָס ניט דער וואָס האָט געוואוינט אין בוידים־שטיבעל? דער האָט זיך אַרויסגעצויגען. וואוהין, ווייסט זי ניט; זיינע בריעף אָבער, האָט ער געבעטען, זאָל מען איבערשיקען אין דער טאָלדבאָדגאַדע צו הערמאַנסען, און דערנאָך האָט זי אָנגערופֿען די נומער.

פֿול מיט גלויבען און האָפֿנונג געה איך אַרונטער די גאַנצע טאָלד־באָדגאַדע, כדי זיך נאָכפֿרעגען אויף האַנז פּאַולים אַדרעס. דאָס איז געווען דער לעצטער אויסוועג, און איך האָב איהם געמוזט אויסנוצען. אונטערוועגנס בין איך דורכגעגאַנגען פֿערביי אַ נייע הויז, וואָס האָט זיך געהאַלטען אין בויען און וואו צוויי סטאָליאַרעס זיינען געשטאַנען און געהובעלט. כ'האָב אָ..געהויבען זוכען אין הויפֿען אָבגעהובעלטע און אָבגעזעגטע שטיקלאַך, אַרויסגענומען צוויי בלאַנקע שפּענדלאַך און אַריינגעשטעקט איינעם אין מויל און דעם אַנדערן אויף שפּעטער אין קעשענע. דאַן בין איך אַוועק ווייטער. איך האָב געקרעכצט פֿאַר הונגער. אין פֿענסטער פֿון אַ בעקעריי האָב איך

געזעהן אַ וואונדערבאַר גרויס ברויט פֿאַר צעהן ערע, דאָס גרעסטע לעבעל ברויט, וואָס מען קען איבערהויפּט קריגען פֿאַר דעם פּרייז.

„איך קום, זיך נאָכפֿרעגען אויף סטודענט פּעטערסען'ס אַדרעס."

„בערנט אַנקערס גאַדע נומער 10, דאַך־וואוינונג." צי וויל איך ניט אַרויסגעהן אַהין? נו, צי איך וואָלט דאַן געוואָלט זיין אַזוי גוט און מיט־נעהמען אַ פּאָר בריעף, וואָס זיינען אָנגעקומען פֿאַר איהם?

איך געה אַרויף אין שטאָדט, אויף דעם זעלבען וועג, מיט וועלכען איך בין געקומען, כ'געה ווידער פֿערביי די סטאָליאַרעס, וועלכע זיינען יעצט געזעסען מיט זייערע בלעכענע טעפּ צווישען די קניע און האָבען געגעסען זייער גוטען וואַרעמעס פֿון דער דאַמפֿ־קיך; כ'געה דורך די בעקעריי, וואו דאָס צעהן־ערע־ברויטעל ליגט נאָך אויף זיין אָרט, און ענדליך, האַלב טויט פֿון מיעדקייט, קום איך צו צו דער בערנט אַנקערס גאַדע. די טהיר איז געווען אָפֿען, און איך בין אַרויף די פֿיעל טרעפּ ביז'ן בוידים אַרויף, כ'נעהם אַרויס די בריעף פֿון טאַש, כדי האַנז פּאַולי'ן מיט אַמאָל צו דערפֿרעהען, בשעת איך וועל אַריינגעהן צו איהם.

ער וועט מיר אַודאי ניט אָבזאָגען די טובה, אַז איך וועל איהם אַלצדינג דערצעהלען, גאַנץ געוויס ניט. האַנז פּאַולי האָט אַן איידעל האַרץ, דאָס האָב איך שוין אָפֿט וועגען איהם געזאָגט...

אויף דער טהיר האָב איך געפֿונען זיין קאַרטע: „ה. פּ. פּעטערסען, סטוד. טעאָלאָג. — אַהיים־געפֿאָהרען."

כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט, כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט אויף דער קאַלטער פּאָדלאָגע, פֿינסטער, מיעד, צובראָכען. אַ פּאָר מאָל זאָג איך איבער מעכאַניש: „אַהיים־געפֿאָהרען! אַהיים־געפֿאָהרען!" דאַן ווער איך גאַנץ שטיל. קיין טרעהר אין מיינע אויגען, קיין געדאַנק, קיין שום געפֿיהל. מיט אויפֿגעריסענע אויגען בין איך געזעסען און האָב געקוקט אויף די בריעף, ניט האָבענדיג בדעה וואָס עס איז צו טהאָן. צעהן מינוטען זיינען פֿערביי, פֿילייכט צוואַנציג, אָדער מעהר; איך בין אַלץ געזעסען אויף דעם זעלבען אָרט און האָב מיט קיין פֿינגער ניט געריהרט. מען וואָלט געזאָגט, איך זיץ דאָ און דרעמעל. מיט אַמאָל הער איך אימיצען קומען אויף די טרעפּ; כ'שטעה אויף און זאָג:

„איך זוך סטודענט פּעטערסען, דאָ זיינען צוויי בריעף פֿאַר איהם."

„ער איז אַהיים־געפֿאָהרען," האָט די פֿרוי געענטפֿערט. „אָבער נאָך די פֿעריען קומט ער צוריק. אַז איהר ווילט, קען איך די בריעף נעהמען צו זיך."

„יאָ, אַ דאַנק אייך, ס'איז מיר זעהר אַנגענעהם," האָב איך געזאָגט, „דאַן וועט ער זיי געפינען, אַז ער וועט קומען צוריק. ס'קען זיין וואָס וויכטיגעס אין זיי. גוטען טאָג!"

אַז איך בין אַראָב אונטען, בין איך געבליבען שטעהן און אין מיטען גאַס, מיט צונויפגעדריקטע פויסטען, האָב איך הויך אויף'ן קול געזאָגט: כ'וועל דיר וואָס זאָגען, מיין ליבער הערר גאָט, דו ביסט אַן אַלצאיינס! און איך שאָקעל מיט'ן קאָפּ ווי אַ משוגע'נער און שריי מיט צונויפגעביסענע ציינער צו די וואָלקען אַרויף: כאַפּט מיך דער רוח, דו ביסט אַן אַלצ־איינס!

איך בין אָבגעגאַנגען אַ פּאָר טריט און ווידער שטעהן געבליבען. פלוצלינג ענדער איך די האַלטונג, לייג צונויף די הענד, און בויג אָן דעם קאָפּ אָן אַ זייט און פרעג מיט אַ זיסען, פרומען קול:

„צי האָסט דו פאָרט אַרויפגערופען צו איהם, מיין קינד?"

דאָס האָט עפּעס ניט געקלונגען ווי ס'דאַרף צו זיין.

מיט אַ גרויסען „אי", זאָג איך, מיט אַ פולען גרויסען „אי"! אַלזאָ נאָך אַמאָל: צי האָסט דו פאָרט אַרויפגערופען צו איהם, מיין קינד? און איך לאָז אַראָב דעם קאָפּ און נעהם אָן אַ וויינענדיגע שטימע און ענטפער: ניין!

דאָס האָט אַלץ ניט געקלונגען ווי ס'דאַרף צו זיין.

דו נאַר איינער, דו פערשטעהסט דאָך גאָר ניט, ווי צו חנפה'נען, ליגען צו זאָגען! יאָ, מוזט דו ענטפערן, יאָ, כ'האָב גערופען צו גאָט דעם האַרר פון דער וועלט! און דו מוזט זיך צו דיינע ווערטער אויס־קלייבען דעם אומעטיגסטען, קלאָגעדיגסטען ניגון, וואָס דו האָסט ווען עס איז געהערט. אָט אַזוי — נור נאָך אַמאָל! יאָ, דאָס איז שוין בעסער געווען. אָבער דו מוזט זיפצען דערביי, זיפצען ווי אַ לונגען־פייפעל. אָט — אַזוי.

און אַזוי לאָז איך זיך אַריין אין צבוע'יאַטסטוואָ, קלאַפּ אונגעדולדיג מיט'ן פוס, אַז עס גיט זיך מיר ניט איין, און רוף זיך אַליין דומקאָפּ, אין דער צייט וואָס די ערשטוינטע פערבייגעהער דרעהען זיך אום און קוקען מיך אָן ווי אַ משוגע'נעם.

כ'האָב אַלץ כסדר געקייט מיין הובעל־שפענדעל און זיך געלאָזט געהן, אַזוי שנעל ווי איך האָב נור געקענט, איבער די גאַסען. נאָך איידער איך האָב זיך אומגעקוקט, בין איך שוין געווען אונטען ביים אייזענבאַהן-פלאַץ. אויף דער ערלעזער-קירכע איז דער זייגער געווען האַלב צווי. כ'האָב זיך אָבגעשטעלט אַ ווייליע און זיך מישב געווען וואָס צו טהאָן. אַ

מאַטער שוויס איז מיר אַרויס אויף'ן געזיכט און האָט מיר געפינטעלט אין די אויגען. קום מיט צום ברעג, האָב איך צו זיך אַליין געזאָגט. דאָס הייסט, אויב דו האָסט צייט? איך האָב זיך פערנייגט פאַר זיך אַליין און בין אַראָב צום האַפען.

אויף דרויסען זיינען געלעגען די שיפען, דער ים האָט זיך געקאַטשעט אין זונען־שיין. איבעראַל האָט עס געלעבט, אַ פייפעריי פון די דאַמפף־קעסלען, טרעגער מיט קאַסטענס אויף די פלייצעס, אַ מונטערער געזאַנג פון די אָנלאָדער ביי די שיפלאַך. אַ קוכען־פרוי זיצט לעבען מיר און בויגט זיך מיט איהר ברוינער נאָז איבער איהר סחורה. דער קליינער טיש איז פול מיט נאַשערייען, און איך קעהר זיך ניט ווילענדיג אָב פון דיזען אָנבליק. דער ריח פון איהרע מאכלים פילט אָן דעם גאַנצען האַפען; פע, עפענט אויף די פענסטער! כ'ווענד זיך צו אַ מאַן, וואָס זיצט לעבען מיר און טענה מיט איהם איין וועגען די צרות, וואָס מען האָט פון די קוכען־ווייבער, וועלכע וואַקסען אויס דאָרט וואו מען פערזעעט זיי ניט... וואָס, ניין? איהר וועט דאָך אָבער מודה זיין, אַז... אָבער דער גוטער מאַן האָט אַפּנים דערשמעקט עפעס אונאַנגענעהמעס און האָט מיך אפילו ניט געלאָזט ענדיגען, נאָר ער האָט זיך אויפגעהויבען און איז אַוועקגעגאַנגען. אויך איך בין אויפגעשטאַנען און איהם נאָכגעגאַנגען, פעסט ענטשלאָסען, צו בעווייזען דעם מאַן זיין טעות.

„זאָגאַר צוליעב די געזונדהייטס־פערהעלטניסען," האָב איך געזאָגט און איהם אַ קלאַפּ געטהאָן אין פלייצע.

„ענטשולדיגט, איך בין אַ פרעמדער דאָ און כ'וויים גאָרנישט פון די געזונדהייטס־פערהעלטניסען." זאָגט ער און קוקט מיך אָן מיט צושראָקענע אויגען.

זעהט איהר, דאָס איז עפעס אַנדערש, — אַז ער איז אַ פרעמדער... צי קען איך איהם פיליכט ניט דיענען מיט וואָס עס איז? איהם אַרומ־פיהרען? ניט? ס'וואָלט פאַר מיר געווען אַ פערגניגען און איהם וואָלט עס גאָרנישט געקאָסט.

אָבער דער מאַן האָט אַבסאָלוט געוואָלט פטור ווערן פון מיר און ער איז אויף גיך אַריבערגעלאָפען די גאַס אויף'ן אַנדערן טראָטואַר.

כ'בין ווידער אַריבער צו מיין באַנק און האָב זיך אַנידערגעזעצט. איך בין געווען זעהר אונרוהיג, און די גרויסע קאַטערינקע, וועלכע האָט געשפיעלט ניט ווייט פון מיר, האָט עס נאָך ערגער געמאַכט. אַ האַרטע, מעטאַלישע מוזיק, אַ שטיקעל „וועבער", צו וועלכען אַ קליין מיידעלע זינגט צו אַ טרויעריגען ניגון. דאָס דורכדרינגענדע, ליידענדע אין די טענער פון דער

קאַטערינקע צוקאָכט אין מיר דאָס בלוט, מיינע נערוועז הויבען אָן ציטערן, פונקט ווי די מוזיק וואָלט אָבגעקלונגען אין זיי, און אין אַ ווײלע אַרום שפּאַר איך זיך אָן אויף דער באַנק און זינג מיט. וואָס טהוט מען ניט אָב, אַז מען הונגערט! כ'פיהל זיך אַזוי ווי פערלאָרען אין דיזע טענער, אויפ־געלעזט אין טענער, איך פלאַץ אַרויס און מיר דוכט זיך עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט געשוועבט אין דער לופטען איבער בערג, אַריין אין ליכטיגערע וועלטען.

„איין ערע!" זאָגט דאָס קליין מיידעלע פון דער קאַטערינקע און שטרעקט מיר אויס דעם בלעכענעם טעלער, „בלויז איין ערע!"

„יאָ," ענטפער איך אונבעוואוסט און כ'שפּרינג אויף און זוך דורך מיינע קעשענעס. אָבער דאָס קינד מיינט, אַז איך טרייב קאַטאָוועס און עס געהט זיך אַוועק, ניט זאָגענדיג קיין וואָרט. אָט די שטומע דולדזאַמקייט איז געווען צופיעל פאַר מיר; וואָלט זי מיך אויסגעזידעלט, וואָלט עס מיר ליעבער געווען; דער שמערץ האָט מיך געפּאַקט און איך האָב זי גערופען צוריק. „כ'האָב ניט קיין איין העלער, האָב איך געזאָגט, אָבער איך וועל זיך ניט פערגעסען אָן דיר, מאָרגען פיללייכט. ווי הייסט דו? אַזוי? אַ שעהנער נאָמען; כ'וועל איהם ניט פערגעסען, אַלזאָ מאָרגען."

אָבער איך האָב פערשטאַנען, אַז זי גלויבט מיר ניט, כאָטש זי האָט קיין וואָרט ניט גערעדט, און איך האָב געוויינט פאַר פערצווייפלונג דערפאַר וואָס אָט דאָס קליינע גאַסען־מיידעל וויל מיר ניט גלויבען. נאָך אַמאָל האָב איך זי צוגערופען, מיט אימפּעט האָב איך פאַנאַנדערגעעפנט מיין ראָק און איהר געוואָלט אַוועקגעבען מיין וועסט. איך וועל דיך בעפרידיגען, וואַרט נור אַ רגע.

איך האָב ניט געהאַט קיין וועסט!

ווי האָב איך זי גאָר געקענט זוכען! וואָכען זיינען אַריבער, זינט איך האָב זי געהאַט. אויף וואָס פאַר אַ וועלט בין איך? דאָס צוטומעלטע מיידעל האָט שוין מעהר ניט געוואַרט און איז אויף גיך אַוועק. און איך האָב געמוזט זי לאָזען אַוועקגעהן. די מענשען זיינען זיך צונויפגעלאָפען און האָבען געלאַכט אויף'ן קול; אַ פּאָליציי־דיענער שפּאַרט זיך אַריין אין עולם און וויל וויסען, וואָס דאָ איז אַזוינס געשעהן.

„גאָרנישט," האָב איך געענטפערט, „אָבער טאַקי גאָרנישט! כ'האָב בלויז געוואָלט אַוועקגעבען דער קליינער מיידעלע דאָרט מיין וועסט... פאַר איהר פאָטער... דעריבער האָט איהר ניט וואָס צו לאַכען. כ'קען דאָך געהן אַהיים און זיך אָנטהאָן אַן אַנדערע."

„קיין ספּעקטאַקעל אויף דער גאַס!" האָט דער פּאָליציי־מאַן געזאָגט. „אָט — אַזוי, מאַרש!" און ער גיט מיר אַ שטופּ פּאָרווערטס. „דאָס זיינען אייערע פּאַפּירען?" האָט ער מיר נאָכגעשריען.

יאָ, צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר, מיין צייטונגס־אַרטיקעל, אַ מאַסע וויכטיגע שריפטען! ווי האָב איך געקענט זיין אַזוי אונפּאָרזיכטיג!

כ'נעהם צו מיין מאַנוסקריפּט, איבערצייג זיך, אַז עס ליגט אין אָרדנונג, און לאָז זיך געהן, זיך גאָר ניט אומקוקענדיג, גלייך אין די רעדאַקציע. אויף דעם ערלעזער־טהורם איז שוין געווען פיער דער זייגער.

דאָס ביורא איז פערשלאָסען. ווי אַ גנב כאַפּ איך זיך אין דער שטיל צוריק אַרונטער פון די טרעפּ און בלייב שטעהן ביי דער טהיר, ניט וויסענדיג וואָס פאַר אַן עצה זיך צו געבען. וואָס טהוט מען פאָרט? כ'שפּאַר זיך אָן אָן דער וואַנד, קוק אַראָב אויף די שטיינער און דיינק נאָך. פאַר מיינע פיס ליגט אַ שטעק־נאָדעל; כ'בויג זיך אָן און הויב זי אויף. אַשטייגער, ווען איך זאָל אָבשניידען די קנעפּ פון מיין ראָק? וואָס וואָלט איך דען פאַר זיי געקענט קריעגען? פיליכט וועט דאָס מיר גאָרנישט נוצען, קנעפּ זיינען נאָך אַלעמען ניט מעהר ווי קנעפּ, אָבער איך האָב זיי גענומען, און זיי בעטראַכט פון אַלע זייטען און איך האָב געפונען, אַז זיי זיינען אַזוי גוט ווי ניי. ס'איז פאָרט, הייסט עס, אַ גוטער געדאַנק; כ'קען זיי אָבשניידען מיט מיין מעסערל און זיי אַוועקטראָגען צום „פעטער" אין קעמערל. די האָפנונג, אַז איך וועל קענען פערקויפען די דאָזיגע פינף קנעפּ, האָט מיך גלייך אויפגעמונטערט, און איך האָב געזאָגט: „איי, איי, עס וועט געהן!" די פרייד האָט מיך בעהערשט, און איך האָב אָנגעהויבען אַראָבנעהמען די קנעפּ איינעם נאָך'ן אַנדערן. דערביי האָב איך שטילערהייט, אין זיך, געפיהרט פאָלגענדען שמועס:

„נו יאָ, זעהט איהר דאָך, ס'געהט איינעם אַביסעל ניט ווי געהעריג. איז, אַ מאָמענטאַנע פערלעגענהייט... אָבגעניצט, זאָגט איהר? רעדט ניט קיין נאַרישקייטען! כ'וואָלט געווען אַ בעלן צו זעהן דעם, וואָס ניצט אָב זיינע קנעפּ וויניגער איידער איך. כ'געה תמיד מיט אַן אָפענעם ראָק, וויל איך אייך זאָגען; ס'איז שוין מיין טבע אַזוי, אַזאַ אָריגינאַליטעט... ניין, ניין, אַז איהר ווילט ניט, אַזוי—! אָבער איך מוז וועניגסטענס האָבען מיינע צעהן ערע דערפאַר... אָבער, גאָט איז מיט אייך, ווער זאָגט עס חלילה, אַז איהר מוזט? איהר קענט האַלטען מויל און מיך לאָזען צו רוה... יאָ, יאָ, ברינגט אַקאָרשט די פּאָליציי, פון מיינעטוועגען! כ'וועל אויסוואַרטען דאָ, ביז וואַנעט דער פּאָליציסט וועט קומען. און גנב'ענען וועל איך ביי

איך אויך גאָרנישט. .. נו, אַדיע, אַדיע! מיין נאָמען איז אַלזאָ טאַנגען, כ'האָב אַביסעל צו לאַנג געבומעלט. .."

מיט אַמאָל קומט אימיצער אַרונטער פון די טרעפּ. אויף דער רגע כאַפּ איך זיך אויף פון מיינע חלומות, כ'דערקען דעם שערעל-מאַן און שטעק אויף גיך אַריין די קנעפּ אין קעשענע. ער וויל אַריבערגעהן, ער ענטפערט אפילו ניט אָב אויף מיין גרוס און מיט אַמאָל נעהמט ער זיך בעטראַכטען מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט די נעגעל פון זיינע פינגער. כ'שטעל איהם אָב און פרעג זיך נאָך אויף'ן רעדאַקטאָר.

„ניטאָ."

„ס'אַ ליגען!" האָב איך זיך אָבגערופען. און מיט אַ חוצפה, וואָס האָט מיך אַליין אַריינגעבראַכט אין ערשטוינונג, האָב איך וויטער געזאָגט: „איך מוז מיט איהם ריידען; אַ זעהר נייטיגער ענין. ידיעות פון שטיפּטס-גאַאַרדען."

„איהר קענט דאָס מיר דען ניט זאָגען, וואָס?"

„אייך?" האָב איך געענטפערט און איהם אָנגעקוקט פון אויבען ביז אַראָב.

דאָס האָט געהאָלפען. ער איז גלייך צוריקגעגאַנגען מיט מיר און מיר געעפענט די טהיר. איצט איז מיר אַזוי ווי עפּעס געשטאַנען אין האַלז. כ'האָב שטאַרק פערביסען מיט די צייהן, כדי זיך צו מאַכען קוראַזש, אָנגעקלאַפּט און איך בין אַריין צום רעדאַקטאָר אין פריוואַט-ביוראָ.

„גוטען טאָג! איהר זייט עס?" האָט ער פריינדליך געזאָגט. „זיצט!"

וואָלט ער מיר די טהיר געוויזען, וואָלט עס מיר ליעבער געווען; די טרעהרען זיינען מיר שוין געשטאַנען אין די אויגען, און איך האָב געענטפערט:

„כ'בעט אייך, ענטשולדיגט. .."

„זיצט," האָט ער ווידערהאָלט.

כ'האָב זיך אַלזאָ אַנידערגעזעצט און ערקלעהרט, אַז איך האָב ווידער אַן אַרטיקעל, וועלכען איך וואָלט זעהר געוואָלט האָבען געדרוקט אין זיין צייטונג. כ'האָב זיך דערמיט אַזוי פיעל מיה געגעבען, ער האָט מיך אַזוי פיעל אָנשטריינגונג געקאָסט.

„כ'וועל איהם איבערלייענען," האָט ער געזאָגט און האָט איהם ביי מיר צוגענומען. „מיה גיט איהר זיך געוויס ביי אַלצדינג, וואָס איהר שרייבט, אָבער איהר זייט צו היציג, צו איבעראיילט. אַז איהר וואָלט נור געווען אַביסעל געזעצטער! צופיעל פיעבער! כ'וועל איהם אָבער לייענען!" און דאָס זאָגענדיג האָט ער זיך ווידער אָבגעקעהרט צום טיש.

בין איך אַלזאָ געבליבען זיצען. וואָלט איך אפשר בעטען ביי איהם אַ קראָגע? איהם ערקלעהרען, פאַרוואָס ס'איז שטענדיג פאַרהאַן צופּיעל פּיבער, צופּיעל היץ דעריין? ער וואָלט מיר דאַן אודאי געהאָלפען; ס'איז ניט דאָס ערשטע מאָל געווען.

כ'האָב זיך אויפגעהויבען. הם! אָבער אַז איך בין ביי איהם געוועזן דאָס לעצטע מאָל, האָט ער זיך פאַר מיר בעקלאָגט, אַז עס איז איהם זעהר ענג אין געלד, ער האָט זאָגאַר דאָס אינגעל אַרומגעשיקט, צונויפמאַכען די עטליכע קראָנען פאַר מיינעם אַן אַרטיקעל. דאָס קען נאָך יעצט אויך זיין אַזוי. ניין, דאָס זאָל ניט געשעהן! וואָס זשע, זעה איך דען גאָרניט, אַז ער איז פערנומען מיט זיין אַרבייט?

„אויסערדעם נאָך עפּעס?" האָט ער געפרעגט.

„ניין," האָב איך געענטפערט און פּרובירט זיך מאַכען האַרץ און שטאַרקען מיין שטימע. „ווען זאָל איך ווידער אַריינקומען?"

„אַך, ווען איהר וועט פערבייגעהן," האָט ער געענטפערט. „אַזוי אין אַ פּאָר טאָג אַרום."

כ'האָב מיין בקשה איבער די ליפּען ניט געבראַכט. אָט דעם מאַן'ס פריינדליכקייט האָט גאָר קיין שיעור און קיין ערך ניט געהאַט ביי מיר אין די אויגען, און איך האָב געוואָלט צייגען, אַז איך ווייס ווי זי צו שעצען. ליעבערשט פערהונגערן. דעריבער בין איך אַוועק.

זאָגאַר ווען איך בין געשטאַנען אויף דרויסען און האָב פון דאָס ניי דערפיהלט די הונגער־ליידען, — דאַן אפילו האָב איך קיין חרטה ניט געהאַט וואָס איך האָב פערלאָזען דאָס ביוראָ, ניט בעטענדיג קיין קראָנע ביים רעדאַקטאָר. כ'האָב אַרויסגענומען דאָס צווייטע האָלץ־שפענדעל פון טאַש און עס אַריינגעשטעקט אין מויל. דאָס האָט ווידער געהאָלפען. פאַרוואָס האָב איך דאָס שוין פריהער ניט געטהאָן? שעמען מעגסט דו זיך, האָב איך אַ זאָג געטהאָן אין דער הויך; האָסט דו ווירקליך געקענט טראַכטען דערפון צו בעטען ביי דעם מאַן אַ קראָנע און איהם דורך דעם ווידער אַריינברייגגען אין אַ פערלעגענהייט? און איך בין גאַנץ גראָב געוואָרען געגען זיך אַליין פאַר דער אונפערשעהמטהייט, וואָס איך האָב בּרעה געהאַט אָבצוטהאָן. ביי גאָט, דאָס איז דאָס נידערטרעכטיגסטע, וואָס איך האָב ביז איצט געהערט! האָב איך געזאָגט; אָבשלאָגען אַ מענשען די טהירען און איהם כמעט די אויגען אויסגראַבלען, נור דערפאַר וואָס דו דאַרפסט האָבען אַ קראָנע, דו הונד וואָס דו ביסט! אַלזאָ היידאַ! שנעל! שנעל! דו בהמה איינע! איך וועל לערנען מיט דיר אַביסעל דרך ארץ!

כדי זיך אַליין צו בעשטראָפֿען, האָב איך אָנגעהויבען לויפֿען, כ׳בין דורכגעלאָפֿען איין גאַס נאָך דער אַנדערער, כ׳האָב זיך אַליין אָנגעטריבען מיט ביטערע קללות און געשריען און געליאַרעמט אויף זיך אין דער הויך אַזוי ווי אַ משוגע׳נער, ווען איך האָב געוואָלט זיך אָבשטעלען. דערווייל בין איך אַרויפֿגעקומען הויך אין דער פּילעסטראַדע. אַז איך בין ענדליך שטעהן געבליבען, גרייט אויסצוברעכען אין אַ געוויין פֿאַר כעס, וואָס איך האָב ניט געקענט ווייטער לויפֿען, האָב איך געציטערט מיט מיין גאַנצען קערפּער און איך האָב זיך מיט האַסט אַנידערגעזעצט אויף אַ טרעפּ. ניין, וואַרט אַקאָרשט! האָב איך זיך אָבגערופֿען. און כדי זיך צו פּייניגען ווי ס׳בעדאַרף צו זיין, האָב איך זיך גלייך אויפֿגעהויבען און זיך געצוואונגען צו בלייבען שטעהן, און דערנאָך האָב איך זיך צולאַכט פֿון זיך אַליין און חוזק געמאַכט פֿון מיין איינענעם עלענד. ענדליך, נאָכדעם ווי עס זיינען אַריבער עטליכע מינוטען, האָב איך דורך אַ שאָקעל מיט׳ן קאָפּ זיך אַליין געגומען די ערלויבעניש, זיך צו זעצען; און זאָגאַר דאַן האָב איך אויך אויסגעקליבען דעם אונבע־קוועמסטען אָרט אויף די הויז־טרעפּ.

רבונו של עולם, וואָס פֿאַר אַ חיות דאָס איז געווען, זיך אָבצורוהען! כ׳האָב זיך אָבגעווישט דעם שוויים פֿון געזיכט און טיעף אויפֿגעאָטהעמט. בין איך דאָס אַביסעל געלאָפֿען! אָבער איך האָב קיין חרטה ניט געהאַט דערויף, ס׳איז געווען כשר פֿערדיענט. ווי האָב איך גאָר געקענט טראַכטען דערפֿון, צו וועלען האָבען אַ קראָנע? אַצונד האָב איך דערזעהן די פֿאָלגען! און מיט אַ מילדען טאָן האָב איך זיך אָנגעהויבען אויס׳מוסר׳ן אַזוי ווי אַ מוטער וואָלט עס געטהאָן. כ׳בין אַלץ ריהרענדער געוואָרען, און מיעד און אָהן כחות האָב איך אָנגעהויבען וויינען. אַ שטיל, אינעווייניג געוויין, אַן אינערליכעס שלוכצען אָהן טרעהרען.

אַ פֿערטעל שעה אָדער מעהר בין איך געזעסען אויף דעם זעלבען אָרט. מענשען זיינען צוגעקומען און פֿערבייגעגאַנגען, אָבער קיינער האָט מיך ניט געטשעפּעט. דאָ און דאָרט האָבען זיך געשפּיעלט קליינע קינדער; אויף דער אַנדער זייט אין גאַס אויף אַ בוים האָט געזונגען אַ יונגער פֿויגעל.

אַ פּאָליציי־מאַן קומט צו מיר צו.

„פֿאַרוואָס זיצט איהר דאָ?" האָט ער געפֿרעגט.

„פֿאַרוואָס איך זיץ דאָ? פֿאַר פֿערגניגען."

„אַ האַלבע שעה האָב איך אויף אייך אַן אויג," האָט ער געזאָגט. „איהר זיצט שוין דאָ אַ האַלבע שעה."

„אונגעפעהר! האָט איהר נאָך וואָס צו זאָגען?" דערביי האָב איך זיך אויפגעהויבען און מיט פערדרוס בין איך אַוועק ווייטער.

צוקומענדיג צום סקווער בין איך געבליבען שטעהן און האָב אַרונ־טערגעקוקט די גאַס. פאַר פערגניגען! אָט דאָס איז אַביסעל אַן ענטפער געווען! פאַר מיעדקייט! האָסט דו געזאָלט זאָגען, אי דאָס מיט אַ וויינענדיגער שטימע — דו ביסט אַ בהמה, ווערסט זיך קיינמאָל ניט אויסלערנען ריידען ווי אַ צבוע'יאַק, קיינמאָל ניט! — פון מאַטקייט! און דערביי האָסט דו געדאַרפט קייכען אַזוי ווי אַ פערד.

אַז איך בין צוגעקומען צו דער פייער־וואַך, בין איך שטעהן געבליבען. אַ נייער איינפאַל. כ'האָב צוגעקנאַקט מיט די פינגער, זיך צולאַכט הויך אויף'ן קול, אַז אַלע פערבייגעהער האָבען זיך אָבגעשטעלט קוקען אויף מיר מיט ערשטוינונג, און דערנאָך האָב איך געזאָגט: ניין, אַצונד געהסט דו טאַקי באמת אַרוים צו פאַסטאָר לעוויאָן. דאָס מוזט דו ווירקליך טהאָן. יאָ, נור אויף פראָבע. וואָס האָסט דו דען צו פערלירען? ס'איז דאָך אַזאַ שעהנעס וועטער.

כ'בין אַריין אין פאַשאַ'ם בוכהאַנדלונג, כ'האָב אויפגעזוכט פאַסטאָר לעוויאָן'ס אַדרעס אין אַדרעס־קאַלענדאַר און זיך אַוועקגעלאָזט אַהין. אַצונד געהט עס! האָב איך געזאָגט. נאָר קיין דומהייטען איצט! געוויסען, זאָגסט דו? וויים איך וואָס פאַר אַן אונזין; דו ביסט צו אָרים, זיך צו האַלטען אָן געוויסען. דו ביסט אויסגעהונגערט, קומסט מיט אַ וויכטיגע בקשה, דאָס סאַמע ערשטע, וואָס איז אַם נייטיגסטען. אָבער דו מוזט אָנבויגען דעם קאָפּ אָן אַ זייט און צופאַסען אַ ניגון צו דיינע ווערטער. דאָס ווילסט דו ניט? ווי? דאַן גיב איך ניט אַ טראָט ווייטער, זאָלסט עס נור וויסען. אַלזאָ כסדר: דו געפינסט זיך אין אַ צושטאַנד פון קאַמפף, ראַנגעלסט זיך ביינאַכט מיט די כוחות פון פינסטערניש און מיט גרויסע, שטומע טייוואָלים, אַז ס'איז איינפאַך אַ גרויל; דו הונגערסט און דורשסט נאָך וויין און מילך, און דו קריגסט גאָרנישט. אַזוי ווייט האַלט עס מיט דיר. אַצונד שטעהסט דו דאָ און דו האָסט מעהר קיין בוימעל ניט אין דיין לאָמפּ. אָבער דערפאַר גלויבסט דו אין זיין חסד, אין זיין גנאָד, געלויבט איז גאָט, דו האָסט דעם גלויבען נאָך ניט פערלאָרען! און דאַן מוזט דו די הענד צונויפלייגען און אויסזעהן ווי אַ שוואַרץ יאָהר, אַקוראַט ווי דו וואָלסט טאַקי געהאָפט אויף גאָט'ס גנאָד. וואָס איז שייך צום מ אַ מ אָ ן, האָסט דו איהם פיינט בתכלית השנאה, אין סיי וואָס פאַר אַ פאָרם ער זאָל ניט זיין; עפּעס אַנדערש איז מיט אַ געבעט־בוך, אַ זכר, אַן עראינערונג אויף אַ פאָר קראָנען... איך

בין געשטאַנען ביים פּאַסטאָר׳ס טהיר און האָב געלייענט: „ביוראָ־צייט פֿון 12 ביז 4.״

אַצונד קיין קינדערייען! האָב איך זיך אָבגערופֿען; איצט ווערט מען ערנסט! אָט אַזוי, — דעם קאָפּ אַראָב — נאָך אַביסעל... און דאַן האָב איך אָנגעקלונגען אין דער פֿאַמיליען-וואוינונג.

„כ׳וואָלט געוואָלט ריידען מיט דעם הערר פּאַסטאָר,״ האָב איך געזאָגט צום מיידעל; אָבער ס׳איז מיר אונמעגליך געווען צוצולייגען גאָט׳ס נאָמען דערצו.

„ער איז אַרויסגעגאַנגען,״ האָט זי געענטפֿערט.

אַרויסגעגאַנגען! אַרויסגעגאַנגען! דאָס האָט מיין גאַנצען פּלאַן צו נישט געמאַכט, פֿערוואָרפֿען אַלצדינג, וואָס איך האָב געהאַט בדעה צו זאָגען. וואָס האָט מיר אַלזאָ גענוצט אָט דער לאַנגער וועג? און אָט בין איך אַזוי געשטאַנען דאָ.

„ס׳איז עפּעס נייטיגעס?״ האָט דאָס מיידעל געפֿרעגט.

„חלילה!״ האָב איך געענטפֿערט, „אויף קיין פֿאַל ניט! ס׳איז נור אַזוי אַ הערליכעס גנאַדען־וועטער, בין איך אַרויסגעקומען צו איהם צו גאַסט.״

דאָ בין איך געשטאַנען און דאָרט איז זי געשטאַנען. כ׳האָב אומישנע אויסגעשטרעקט די ברוסט, כדי איהר אויפֿמערקזאַם צו מאַכען אויף דער שפּילקע, מיט וואָס מיין ראָק איז געווען פֿערשפּילעט; מיט די אויגען האָב איך זיך ביי איהר געבעטען, זי זאָל זעהן, נאָך וואָס איך בין געקומען; אָבער די אַרעמע האָט גאָרנישט בעגריפֿען.

אַ הערליכעס גנאַדען־וועטער, יאָ, יאָ. די פֿרוי פּאַסטאָרין, הייסט עס, איז אויך ניטאָ אין דערהיים?

יאָ, אָבער זי האָט אַ פֿוס־לייםונג, ליגט אויף׳ן קאַנאַפּע און קען זיך ניט ריהרען... צי וויל איך ניט אָנזאָגען עפּעס דעם פּאַסטאָר?

ניין. כ׳מאַך אָפּט אַזעלכע שפּאַציר-גענג, כדי צו האָבען אַביסעל בעוועגונג. ס׳איז אַזוי געזונד נאָך׳ן עסען.

כ׳האָב זיך אומגעקעהרט צוריק. צו וואָס טויג נאָך ווייטער פּלוידערן? אַחוץ דעם האָט מיר אָנגעהויבען שווינדלען אין קאָפּ; ס׳האָט ניט געפֿעהלט קיין סך, און איך וואָלט טאַקי אויף צו׳ן אמת׳ן געפֿאַלען פֿון די פֿיס. ביוראָ־שטונדען פֿון 12 ביז 4; כ׳האָב אָנגעקלאַפּט מיט אַ שעה שפּעטער ווי ס׳שטעהט געשריבען, — די צייט פֿון גנאָד איז אַריבער! —

אויף'ן סטאָרטאָרוו האָב איך זיך אַנידערגעזעצט אויף איינע פֿון די בענק ביי דער קירכע. אום גאָטעס ווילען, ווי פֿינסטער, ווי קלעגליך עס זעהט אויס פֿאַר מיר! כ'האָב ניט געוויינט, איך בין צו מיעד געווען; פֿערמאַטערט, אויסגעמוטשעט ביז גאָר בין איך דאָ געזעסען, כ'האָב זיך גאָרנישט פֿאָרגענומען טהאָן, כ'האָב זיך פֿון אָרט נישט געריהרט, כ'בין געווען אויסגעהונגערט. כ'האָב אודאי געהאַט אַן ענטצינדונג אין דער ברוסט, ס'האָט אַזוי שמערצליך געברענט דאָרט אינעווייניג. דאָס קייען פֿון'ם שפענדעל האָט שוין אויך ניט געהאָלפֿען; מיינע צייהן זיינען מיעד געוואָרען פֿון דער אומזיסטער אַרבייט, און איך האָב זיי געלאָזט צורוה. כ'האָב זיך אונטער־געגעבען. אַחוץ דעם האָט אַ שטיק ברוינע אַפּעלסין-שאָלאַכץ, וואָס איך האָב געפֿונען אויף דער גאַס און תיכף גענומען אויסנאָגען, מיר פֿערשאַפֿט אַן איבעלקייט. איך בין געווען קראַנק; די פּולס־אָדערן זיינען געלעגען בלוי אָנגעשוואָלען אויף מיינע הענד.

אויף וואָס וואַרט איך נאָך אייגענטליך? אַ גאַנצען טאָג בין איך אַרומגעלאָפֿען זוכען אַ קראָנע, כדי צו קענען דערהאַלטען מיין לעבען אַ שעה לענגער. צי איז דען אין גרונד גענומען ניט אַלץ איינס, אויב דאָס אונפֿערמיידליכע וועט קומען אַ טאָג פֿריהער אָדער שפּעטער? וואָלט איך זיך געוואָלט אויפֿפֿיהרען ווי אַן אָרענטליכער מענש, דאַן וואָלט איך שוין לאַנג אַוועק אַהיים, כ'וואָלט זיך אַנידערגעלייגט רוהיג און זיך איבערגעלאָזט ביים שיקזאַל אין די הענד. מיינע געדאַנקען זיינען אין דער רגע געווען גאַנץ קלאָהר. אַצונד וואָלט איך געוואָלט שטאַרבען, ס'איז הערבסט־צייט, און אַלצדינג איז פֿערזונקען אין שלאָף. איך האָב שוין יעדעס מיטעל איבערגעטהאָן, יעדען הילפֿס-קוואַל אויסגעשעפּט. כ'האָב זיך סענטימענטאַל פֿערטיעפֿט אין די דאָזיגע געדאַנקען, און יעדעס מאָל, ווען איך האָב ווידער געהאָפֿט אויף אַ מעגליכקייט געראַטעוועט צו ווערען, האָב איך זיך אַליין צוגעשעפּטשעט: דו נאַר איינער, דו האָסט דאָך שוין אָנגעהויבען שטאַרבען! כ'מוז נאָך אַפֿריהער אַ פּאָר בריעף אָנשרייבען, אַלץ פֿאַרטיג מאַכען, זיך אַליין האַלטען גרייט. כ'וועל זיך גוט אַרומוואַשען און מיין בעט זויבער און פֿיין אויסבעטען; צוקאָפּענס וועל איך זיך אונטערלייגען די ווייסע בויגענס פּאַפּיר, דאָס ריינסטע וואָס איך פֿערמאָג, און די גרינע קאָלדרע קען איך...

די גרינע קאָלדרע! מיט אַמאָל בין איך ווידער געווען אויף, דאָס בלוט איז מיר אַרויף אין קאָפּ און איך האָב געקראָגען שטאַרקע האַרץ־קלאַפּעניש. כ'הויב זיך אויף פֿון באַנק און געה ווייטער; דאָס לעבען ריהרט זיך פֿון דאָס ניי אין אַלע גליעדער, און אָהן אויפֿהער ווידערהאָל איך די אָבגעריסענע

ווערטער: די גרינע קאָלדרע! די גרינע קאָלדרע! כ׳געה אַלץ שנעלער און שנעלער, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט גערראַפּט וואָס עס איז אָניאָגען, און אין עטליכע אויגענבליקען בין איך ווידער אין דערהיים אין מיין באָרנעריי.

זיך ניט אָבשטעלענדיג אויף אַ רגע אפילו, געה איך גלייך צו צום בעט אין דרעה צונויף האַנז פּאַולי׳ס קאָלדרע. ס׳וואָלט דאָך ווירקליך געווען מערקווירדיג, ווען מיין גוטער איינפאַל זאָל מיך דאָס מאָל ניט ראַטעווען! מכח די נאַרישע מחשבות, וועלכע האָבען זיך גענומען אָבדופען אין מיר, די שטילע אינערע שטימע, וועלכע האָט גערעדט צו מיר פון אַ געוויסען בראַנדמאַרק, וועגען דעם ערשטען שוואַרצען פלעק אייף מיין עהרע — דערפון האָב איך זיך ווייניג וואָס געמאַכט; דאָס איז מיר געווען לחלוטין אַלצאיינס. כ׳בין ניט געווען קיין הייליגער, קיין טוגענד־אידיאָט, כ׳האָב מיין פערשטאַנד נאָך...

און איך האָב גענומען די קאָלדרע אונטערן אָרים און בין אַוועק אין דער סטערנסגאַדע נומער 5.

דאָרט האָב איך אָנגעקלאַפּט און בין אַריין אין גרויסען, פרעמדען זאַאַל, צום ערשטען מאָל; דאָס גלעקעל אויף דער טהיר האָט שעהנע עטליכע מאָל פערצווייפעלט געקלונגען איבער מיין קאָפּ. פון אַ זייטיגען צימער איז אַרויסגעקומען אַ מאַן, וואָס האָט אַ פולען מויל מיט עסען און קייט; ער איז צוגעגאַנגען צום קלייט־טיש.

„כ׳בעט אייך, גיט מיר אַ האַלבע קראָנע אויף מיינע ברילען!" האָב איך געזאָגט, „אין אַ פּאָר טעג אַרום וועל איך זיי בעשטימט ווידער אויסלייזען."

„ווי? ניין, דאָס זיינען דאָך שטאָלענע ברילען."

„יאָ."

„דערויף קען איך גאָרנישט געבען."

„אַך ניין, דאָס קענט איהר טאַקי ניט! אייגענטליך איז דאָס נור געווען אויף קאַטאָוועס. אָט דאָ האָב איך אַ קאָלדרע, וועלכע נוצט מיר מעהר ניט, און איך האָב גערעכענט, אַז איהר וואָלט זי ביי מיר געקענט צונעהמען."

„ליידער האָב איך אַ גאַנצען סקלאַד מיט בעט־געוואַנד," האָט ער געענטפערט, און אַז איך האָב זי אויפגעעפענט, האָט ער אויף איהר געוואָרפען איין איינציגען בליק און געזאָגט:

„ניין, ענטשולדיגט, די קען איך אויך ניט נעהמען!"

„כ׳האָב אייך צוערשט געוואָלט ווייזען די שלעכטע זייט," האָב איך זיך אָבגערופען, „אויף דער אַנדער זייט איז זי פיעל בעסער."

„יאָ, יאָ, אָבער דאָס העלפֿט אויך גאָרנישט, כ'וויל זי ניט, און קיין מענש וועט אייך דערפֿאַר קיין צעהן ערע אפילו ניט געבען."

„דאָס איז אמת, פֿיעל איז זי ניט ווערטה, אָבער איך האָב געמיינט, זי וואָלט געקענט פֿילייכט צוזאַמען מיט אַן אַנדער אַלטע קאָלדרע פֿערקויפֿט ווערן ביי אויקציאָן."

„מעגליך, אָבער ס'נוצט אייך גאָרנישט."

„25 ערע?" האָב איך געפֿרעגט.

„ניין, איך וויל זי ניט, מענש, כ'וויל זי ביי מיר אין שטוב ניט האָבען."

כ'האָב גענומען מיין קאָלדרע ווידער אונטערן אָרים און בין אַוועק אַהיים.

כ'האָב זיך געמאַכט כלא ידע, אַקוראַט ווי עס וואָלט גאָרנישט געשעהן, די קאָלדרע ווידער אויסגעשפרייט איבער'ן בעט, זי אויסגעגלייכט, ווי מיין שטייגער איז געווען צו טהאָן, און איך האָב פּרובירט אָבווישען יעטוועדע שפּור פֿון מיין לעצטער טהאַט. אין דער רגע, וואָס איך האָב בעשלאָסען אָבצוטהאָן די דאָזיגע קינדעריי, האָב איך באין אופן ניט געקענט זיין ביים קלאָרען פֿערשטאַנד; וואָס מעהר איך האָב זיך פֿערטראַכט דעריבער, אַלץ מורא'דיגער איז עס מיר פֿאָרגעקומען. אַן אָנפֿאַל פֿון שוואַכקייט, אַ שלאַפֿ־קייט ביי מיר אינעווייניג האָט מיך אודאי געמוזט אַ פּאַק טהאָן. קוים האָב איך זיך נאָר אַריינגעדרעהט אין דעם דאָזיגען נעץ, האָט מיר שוין דאָס האַרץ געזאָגט, אַז עס וועט דערפֿון קיין גוטס ניט אַרויסקומען, און דעריבער טאַקי האָב איך אַפֿריהער זיך געפּרואווט מיט די ברילען. און עס האָט מיר הנאה געטהאָן וואָס איך האָב ניט געפֿונען קיין געלעגענהייט צו בעגעהן דאָס דאָזיגע פֿערברעכען, וואָס וואָלט בעפֿלעקט די לעצטע שטונדען פֿון מיין לעבען.

און ווידער אַמאָל בין איך אַרוים אין שטאָדט.

כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ באַנק לעבען דער ערלעזער־קירכע, דעם קאָפּ אָנגעבויגען איבער דער ברוסט, כ'בין אָבגעשוואַכט געוואָרען דורך דער לעצטער אויפֿרעגונג, קראַנק און אויסגעמאָרעט בין איך געווען פֿון הונגער. אזוי איז זיך די צייט אַריבער.

אויך אָט די איין שטונדע האָט זיך מיר געוואָלט בלייבען אויף דרויסען; ס'איז דאָ ליכטיגער געווען איידער אין שטוב; אַחוץ דעם האָט זיך מיר געדוכט, עפּעס אַזוי ווי ס'וואָלט ניט גענאָגט אַזוי שטאַרק ביי מיר אין דער ברוסט בשעת איך געפֿין זיך אין דער פֿרישער לופֿט; נישקשה, כ'וועל גאָרנישט פֿערשפּעטיגען אין דערהיים.

און איך האָב געטרוימט און געטראַכט און געליטען מורא'דיג. כ'האָב גענומען אַ קליינעם שטיין, איהם אַרומגעווישט מיט די אַרבעל פֿון מיין ראָק און איהם אַריינגעלייגט אין מויל, אום צו האָבען עטוואָס צו קייען; ווייטער האָב איך זיך פֿון אָרט ניט גערירט, מיט די אויגען אפילו ניט אַ פינטעל געטהאָן. די מענשען זיינען געקומען און אַוועקגעגאַנגען, דער רעש פֿון פֿערד און וועגען און אַ מיש־מאַש פֿון שטימען האָבען אָנגעפֿילט די לופֿט.

מיט די קנעפּ וואָלט איך זיך אפשר פֿאָרט געקענט אַ פּרואוו טהאָן? נאַטירליך וועט זיין אומזיסט דער גאַנג, און אויסערדעם בין איך גוט קראַנק. אַז איך האָב זיך איבערלייגט, האָב איך איינגעזעהן, אַז סיי ווי סיי מוז איך צוריק־צו־וועגס אַהיים פֿערבייגעהן די געגענד, וואו דער „פֿעטער" וואוינט — מיין אייגענטליכער „פֿעטער". —

ענדליך בין איך אויפֿגעשטאַנען און האָב זיך לאַנגזאַם געשלעפּט איבער די גאַסען. ס'האָט מיר געברענט איבער די ברעמען, און איך בין געגאַנגען אַזוי שנעל ווי איך האָב נור געקענט. ווידער אַמאָל בין איך פֿערבייגעגאַנגען די בעקעריי, וואו ס'איז געלעגען דאָס ברויט אין פֿענסטער. נאַ, איצט אָבער בלייבען מיר ניט שטעהן דאָ, האָב איך געזאָגט מיט פֿעסטער ענטשלאָסענהייט. ווי וואָלט אַשטייגער געווען, ווען איך געה אַריין אינעווייניג אויסבעטלען אַ שטיקעל ברויט? אַ דורכפֿליהענדער געדאַנק, אַ מחשבה ווי אַ בליץ. אין דער אמת'ן איז דאָס מיר גאָרנישט אַרויף אויף'ן זינען אפילו. פֿע! האָב איך אַ שעפּטשע געטהאָן און צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ. דאַן בין איך אַוועק ווייטער.

אין רעבסלאַגער־גאַנג זיינען געשטאַנען צוויי פֿערליעבטע אין אַ הויז־טהיר און האָבען זיך געשושקעט; אַביסעל ווייטער האָט אַ מיידעל אַרויסגעשטעקט דעם קאָפּ דורך'ן פֿענסטער. איך בין געגאַנגען לאַנגזאַם און פֿערטראַכט, ס'האָט אויסגעזעהן עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט זיך געגריבעלט איבער וואָס עס איז — דאָס מיידעל איז אַרויסגעקומען אין גאַס. —

„וואָס מאַכסט דו עפּעס, אַלטער? וואָס? ביסט קראַנק? זאָל מיר גאָט שומר ומציל זיין, וואָס פֿאַר אַ פנים!" און דאָס זאָגענדיג איז דאָס מיידעל אויף גיך אַנטלאָפֿען געוואָרען.

אָבער איך בין געבליבען שטעהן. אָט אַפנים איך מוז זיין זעהר מאָגער. און די אויגען לאָזען זיך געהן צוריק אין קאָפּ אַריין. ווי זעה איך פֿאָרט אויס? דאָס איז דאָך אָבער דער שוואַרץ יאָהר ווייסט וואָס פֿאַר אַן אונזין, לעבעדיגערהייט אַזוי אָבגעשונדען צו ווערן פֿון הונגער! כ'האָב

געפּיהלט, ווי דער צאָרן צוברענט זיך נאָך אַמאָל אין מיר, דער לעצטער פלאַקער, אַ מוסקעל־קראַמפף. זאָל גאָט אָבהיטען, אַזאַ געזיכט, ווי? כ'האָב, דוכט זיך, געהאַט אַ קאָפּ אויף די פּלייצעס, וואָס האָט ניט געהאַט זיינס גלייכען אין גאַנצען לאַנד, אַ פּאָר פוּיסטען, ווערלכע — זאָל מיך גאָט ניט שטראָפען פאַר די רייד — וואָלטען געקענט צומאָלען אַ סאָלדאַט אויף שטויב — און דערמיט פעכניע איך פאַר הונגער אין רעכטען מיטען קריסטיאַניאַ! וואָס פאַר אַ שכל שטעקט דאָ דערין? טאָג און נאַכט האָב איך געאַרבייט ווי אַ פערד, כ'האָב מיר די אויגען פון קאָפּ אַרויסגענומען שטודירענדיג און דעם פערשטאַנד פון קאָפּ אויסגעהונגערט — און וואָס צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר האָב איך פאָרט דערפון? די גאַסען־פרויען אפילו אַנטלויפען פאַר מיין אָנבליק. איצט אָבער זאָג איך סטאָפּ! — דו פערשטעהסט? — סטאָפּ, כאַפּט מיך דער רוח. . .

וואָס ווייטער איז מיין צאָרן אַלץ געוואַקסען; מיט אַ צייהן־קריצעריי און מיט אַ געפיהל פון מורא'דיגער מאַטקייט, אונטער טרעהרען און קללות, האָב איך אַלץ ווייטער געליאַרמט, זיך ניט אומקוקענדיג אויף די פערבייגעהער. כ'האָב פון דאָס ניי אָנגעהויבען זיך פייניגען, זיך געשלאָגען מיט'ן קאָפּ אָן די סלופעס פון די לאַמטערנעס, זיך איינגעגראָבען מיט די נעגעל טיעף אין די הענד, זיך געביסען די צונג, ווען זי האָט ניט גערעדט דייטליך גענוג, און זיך צולאַכט הויך אויף'ן קול ווי אַ פעררירקטער יעדעס מאָל, ווען עס האָט שטאַרק וועה געטהאָן.

„יאָ, אָבער וואָס הויבט מען אָן צו טהאָן?" האָב איך זיך ענדליך געפרעגט. דערביי גיב איך אַ פּאָר מאָל אַ קלאַפּ מיט'ן פוס אָן דר'ערד און ווידערהאָל: וואָס הויבט מען פאָרט אָן צו טהאָן?

אין דער רגע געהט פערביי אַ מאַן און בעמערקט מיט אַ שמייכעל:

„געהט אַריבער און לאָזט זיך איינשפאַרען."

כ'האָב אַ קוק געטהאָן אויף איהם. ס'איז געווען איינער פון אונזערע בעקאַנטע דאַמען־דאָקטוירים, וועמען מען האָט גערופען דער „הערצאָג". ניט אַמאָל אָט דער דאָ פערשטעהט זיך אויף מיין צושטאַנד, אַ מאַן, וועמען איך קען, וועמעס האַנד איך האָב געדריקט. כ'בין געוואָרען רוהיג. יאָ, איך בין פעררירקט, ער איז גערעכט. כ'האָב געפיהלט די משוגעת, דעם וואַהנזין ביי מיר אין בלוט, כ'האָב געפיהלט ווי ער יאָגט זיך ביי מיר אין מוח. אָט דאָס, הייסט עס, זאָל זיין מיין סוף! יאָ, יאָ! כ'האָב ווידער גענומען געהן מיין לאַנגזאַמען, טרויעריגען גאַנג! ביי דעם ברעג אַלזאָ בלייב איך, הייסט עס, שטעהן!

מיט אַמאָל שטעל איך זיך ווידער אָב. אָבער ניט איינשפּאַרען! זאָג איך, דאָס ניט! און איך בין כמעט הייזעריג געוואָרען פֿאַר פחד. כ'האָב זיך געבעטען, געבעטען רחמים, נור ניט איינגעשפּאַרט צו ווערן. מחמת דאַן וועל איך ווידער קומען אין ראַטהויז, מען וועט מיך איינשפּאַרען אין אַ פֿינסטערן קעמערל, וואו ס איז ניטאָ קיין מינדסטער שטראַהל פֿון ליכט. נור דאָס ניט! עס זיינען דאָך פֿאַרהאַן נאָך אַנדערע אויסוועגען, מיט וועלכע איך האָב זיך נאָך ניט געפּרוּוואוט. איך וועל זיי פּרובירען! כ'וועל זיין אַזוי פֿלייסיג ווי נור מעגליך, ניט זשאַלעווען קיין צייט און קיין מיה און אַרומגעהן מיט חשק פֿון הויז צו הויז. אָט איז, למשל, דער מוזיק־הענדלער ציזלער, ביי וועמען איך בין נאָך גאָרניט געווען. נישקשה, ס'וועט זיך מוזען עפּעס מאַכען... אַזוי האָב איך גערעדט צו זיך אַליין און כמעט געוויינט פֿאַר גערירהרטקייט איבער מיינע אייגענע ווערטער. נור ניט איינגעשפּאַרט ווערן!

ציזלער? איז דאָס ניט אַקאָרשט אַן אצבע אלהים, אַן אָנדייטונג מיט'ן פֿינגער פֿון אויבען. זיין נאָמען איז מיר אַזוי סתם אין דער וועלט אַריין איינגעפֿאַלען, און וואוינען וואוינט ער אזוי ווייט; אָבער אויפֿזוכען מוז איך איהם דאָך; כ'קען דאָך געהן פּאַמעליך און זיך דאָ און דאָרט אָברוהען אַ ווײַלע. דעם וועג האָב איך געקענט, אין די גוטע צייטען בין איך אָפֿט ביי איהם געווען און האָב פֿיעל נאָטען ביי איהם געקויפֿט. זאָל איך ביי איהם בעטען אַ האַלבע קראָנע? דאָס וועט אפשר זיין אונאַנגענעהם פֿאַר איהם; כ'וועל שוין מוזען פֿערלאַנגען אַ גאַנצע קראָנע.

כ'בין אַריין אין קלייט און האָב זיך נאָכגעפֿרעגט אויף'ן שעף; מען האָט מיר אָנגעוויזען אין זיין ביוראָ. דאָרט איז דער מאַן געזעסען, עלעגאַנט פֿערפּוצט נאָך דער נייעסטער מאָדע, און האָט דורכגעקוקט חשבונות.

כ'האָב אַרויסגעשטאַמעלט עפּעס אַן ענטשולדיגונג און פֿאָרגעלייגט מיין בקשה. דורך נויטה געצוואונגען זיך ווענדען צו איהם... כ'וועל עס גאָר אין גיכען צוריק בעצאָהלען... תיכף ווי איך וועל נאָר בעקומען דאָס האָנאָראַר פֿאַר מיין צייטונגס־אַרטיקעל... ער וועט מיר דערמיט טהאָן אַזאַ גרויסע טובה.

נאָך בעת איך האָב גערעדט, האָט ער זיך צוריק אומגעדרעהט מיט'ן פּנים צום שרייב־טיש און האָט זיך געטהאָן ווייטער זיין אַרבייט. אַז איך האָב געענדיגט ריידען, האָט ער אַ קרומען קוק געגעבען אויף מיר, אַ

שאָקעל געטהאָן מיט'ן שעהנעם קאָפּ און געזאָגט „ניין". בלויז ניין. קיין שום ערקלעהרונג. קיין וואָרט.

מיינע קניע האָבען זיך מורא'דיג געטרייסעלט, כ'האָב זיך געמוזט אָנשפּאַרען אָן דער קליינער שאַפּע, וואָס איז דאָרט געשטאַנען. כ'האָב געוואָלט זיך פּרואווען נאָך אַמאָל. פאַרוואָס איז מיר גראָד זיין נאָמען אַרויפגעקומען אויף'ן זינען, בשעת איך בין געווען אונטען אין פאַטער־לאַנד? כ'האָב דערשפּירט אַ פּאָר שטעך אין דער לינקער זייט און אָנגעהויבען שוויצען. הם! איך בין ווירקליך זעהר פעראָרימט, האָב איך זיך אָבגערופען, און ליידער אויך היבשלאַך קראַנק; כ'וועל עס געוויס קענען אָבצאָהלען אין אַ פּאָר טעג אַרום. צי ער וויל ניט זיין אַזוי גוט און מיר עס אַנטלייהען?

„בעסטער מאַן, פאַרוואָס קומט איהר עפּעס גראָד צו מיר?" האָט ער געזאָגט. „איהר זייט מיר אַ פאָלשטענדיגער אונבעקאַנטער אַריינגע־לאָפען פון דער גאַס. געהט בעסער אין דער רעדאַקציע, וואו מען קען אייך."

„נור פאַר היינט אָוועגד!" האָב איך געזאָגט. „די רעדאַקציע איז שוין צוגעמאַכט און איך בין אַזוי מורא'דיג הונגעריג."

ער האָט אַלץ כסדר געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, האָט איהם ניט אויפ־געהערט שאָקלען זאָגאַר, ווען איך האָב שוין געהאַלטען די האַנד אויף דער קליאַמקע.

„אַדיע!" האָב איך געזאָגט.

ס'איז אַלזאָ ניט קיין אצבע אלהים, ניט קיין ווייז מיט'ן פינגער פון אויבען, האָב איך זיך געטראַכט און ביטער געשמייכעלט; אַזוי הויך וואָלט איך אויך געקענט אָנווייזען, אַז עס האלט שוין יאָ דערביי. כ'האָב זיך אַרומגעשלעפּט פון איין קוואַרטאַל אין אַנדערן אין האָב זיך אָבגע־רוהט נור וואו ניט וואו ערגעץ אויף די טרעפּ פון אַ הויז. אַז איך זאָל כאָטש ניט איינגעשפּאַרט ווערן! דער פּחד פאַר'ן קעמערל האָט מיך פערפאָלגט די גאַנצע צייט און מיך ניט צורוה געלאָזט; יעדעסמאָל וואָס איך האָב דערזעהן אַ פּאָליציי־מאַן, האָב איך זיך פער'גנב'עט אין אַ זייטען־געסעל, כדי זיך מיט איהם ניט צו בעגעגענען. אַצונד צייהלען מיר איבער הונדערט טריט, האָב איך געזאָגט, און דאַן וועלען מיר פּרו־בירען אונזער מזל פון דאָס ניי! איינמאָל מוז זיך דאָך וואָס עס איז מאַכען. . .

ס'איז געווען אַ קליינעס פּאָדים־געשעפט, אַ קלייט, וואו איך האָב פריהער קיינמאָל ניט אַריינגעטראָטען. איין איינציגער מאַן הינטער דעם

פּערקויף־טיש, אין עק אַ קאָנטאָר מיט אַ פּאָרצעלייענעם שילד, פּול־געפּאַקטע פּאָליצעס און ברעטער אין לאַנגע שורות, כ'האָב געוואַרט ביז וואַנען די לעצטע קונדין איז אַרויס פון קלייט, אַ יונגע דאַמע מיט חן־גריבעלאַך אין די באַקען. ווי גליקליך זי האָט עס אַביסעל אויסגעזעהן! איך מיט מיין שפּילקע אין ראָק האָב אפילו ניט פּרובירט מאַכען אַ רושם אויף איהר, נאָר איך האָב זיך אָבגעקעהרט אָן אַ זייט, און די ברוסט האָט זיך מיר געהויבען אין שטילען שלוכצען.

„ווינשט איהר וואָס עס איז?" האָט אַ פרעג געטהאָן דער קאָמי.

„איז דער שעף דאָ?" האָב איך געזאָגט.

„ער מאַכט אַ רייזע אויף די בערג פון יאָטונהעימין," האָט ער געענטפערט. „דאַרפט איהר האָבען וואָס בעזאָנדערס?"

„נאָר אַ פּאָר ערע, אויף עפּעס עסען צו קויפען," האָב איך זיך אָבגערופען און פּרובירט שמייכלען, „ס'הונגערט מיך, און איך האָב קיין העלער ניט ביי דער נשמה."

„דאַן זייט איהר פּונקט אַזוי רייך ווי איך," האָט ער געענטפערט און זיך גענומען צו זיינע פּעקלאַך פּאַדים.

„אָה, זאָגט מיר ניט אָב — טהוט עס ניט!" האָב איך געזאָגט און איך האָב געפיהלט ווי מיין קערפּער איז געוואָרען אייז־קאַלט. „כ'בין ווירקליך כמעט טויט פאַר הונגער; זייט פיעלע טעג האָב איך אין מויל ניט געהאַט."

אין גרעסטער ערנסטקייט, ניט אויסריידענדיג קיין האַלבען וואָרט, האָט ער אָנגעהויבען אויסקעהרען די קעשענעס זיינע איינע נאָך דער אַנדערער. צי איך גלויב איהם ניט אויף'ן וואָרט, ווי?

„בלויז פינף ערע? אין אַ פּאָר טאָג אַרום וועל איך אייך דערפאַר אָבגעבען צעהן."

„ליעבער מאַן, איהר ווילט אפשר, איך זאָל פון אייערט וועגען גנב'ענען פון דער קאַסע?" האָט ער אַ פרעג געטהאָן מיט אונגעדולד.

„יאָ," האָב איך געזאָגט, „יאָ, נעהמט אַרויס פינף ערע פון דער קאַסע."

„האָט איהר ניט געטראָפען דעם אָרט," מאַכט ער, און טאַקי באַלד לייגט ער נאָך צו עטליכע ווערטער: „און אגב אורחא וויל איך אייך זאָגען, אַז איהר זאָלט מיר אויפהערן דולען אַ קאָפּ."

קראַנק פאַר הונגער און הייס פאַר שאַנדע, האָב איך זיך אַרויסגע־מאַכט פון קלייט. צוליעב אַ פאַרשיווען ביין בין איך געוואָרען אַ הונד און דעם ביין האָב איך פ א ר ט ניט געקראָגען. ניין, ס'מוז איין מאָל פאַר

אַלע מאָל נעהמען אַ סוף! ס'איז ווירקליך צו וויים אַוועק מיט מיר. אַזוי פֿיעל יאָהרען האָב איך זיך געהאַלטען אויף די פֿיס, כ'בין געשטאַנען פֿעסט און גלייך און איבערגעקומען אַזוי פֿיעל שווערע צייטען, און אַצונד בין איך פּלוצלינג אַראָבגעזונקען צו ברוטאַלער בעטלעריי. אַט דער איינער טאָג האָט מיין גאַנצען געדאַנקען־גאַנג פֿערגרעבט, מיין זינן מיט פּרעכ־הייט, מיט עזות בעשמוצט. כ'האָב זיך נים געשעהמט צו מאַכען אַ רחמנות־פּנים און פֿאַר דעם געמיינסטען קרעמער צו וויינען. און וואָס איז מיר דערפֿון אַרויסגעקומען? פֿעהלט מיר דען אַלץ נים דאָס רייפֿטעל ברויט, וואָס איך וואָלט געקענט אַריינגעהמען אין מויל? כ'בין אַזוי וויים געקומען, אַז איך מוז זיך עקלען פֿאַר זיך אַליין. יאָ, יאָ, אַצונד זאָל עס נעהמען אַ סוף! איצט פֿערמאַכט מען שוין מן הסתם די הויז־טהיר ביי אונז, און איך מוז זיך צואיילען, אויב איך וויל נים ווידער אַמאָל פֿער־ברייננגען די נאַכט אין ראַטהויז. . .

דאָס האָט מיר נעגעבען כח צו שפּאַנען; אין ראַטהויז האָב איך נים געוואָלט שלאָפֿען. גאָט צו דאַנקען, אויף דעם ערלעזער־טהורם איז ערשט געוועזען זיבען אַזייגער; כ'האָב נאָך געהאַט גאַנצע דריי שטונדען, ביז וואַנען די טהיר האָט זיך צוגעמאַכט. ווי איך האָב זיך דאָס אַביסעל געשראָקען!

און גאָרנישט, קיין שום זאַך איז נים געבליבען נים געפּרואווט, כ'האָב געטהאָן אַלץ, וואָס נור איך האָב געקענט. אַז מיר זאָל ווירקליך אַ גאַנצען טאָג נאָכאַנאַנד קיין איינציג מאָל נים אָבגליקען! ווענען איך זאָל עס נים דערצעהלען, קיינער וועט עס מיר נים גלויבען, און אַז איך זאָל עס אַ שטייגער בעשרייבען, וואָלט מען געזאָגט, ס'איז אויסגעטראַכט פֿון קאָפּ. אויף קיין איינציגען פּלאַץ נים! יאָ, יאָ, ס'איז פֿערפֿאַלען; ראשית כל, געזעסען זאָל זיין אויף אַן אָרט, אוים מיט'ן אַרומגעהן! פֿוי, דאָס איז עקעלהאַפֿט, הערסט דו, מיין פֿריינד, בנאמנות זאָג איך דיר, דורך דעם ווערסט דו מיר איינפֿאַך דערווידער; אָנקוקען קען איך דיך מעהר נים! אַז ס'איז אוים מיט דער האָפֿנונג, נו איז אוים! וואָלט איך פֿאָרט נים געקענט גנב'ענען אַ הויפֿען האָבער דאָרט אין שטאַל? אַ ליכט־שטראַהל, אַ פֿלאַקער — כ'האָב געוואוסט, אַז דער שטאַל איז צו־געמאַכט.

כ'האָב זיך אָנגעטהאָן אַ כח און בין אַוועקגעקראָכען ווי אַ שלאַנג אַהיים. מיך האָט אָנגעהויבען דורשטען, צום גליק דאָס ערשטע מאָל אין יענעם טאָג, און איך האָב זיך אַוועקגעלאָזט זוכען אַ פּלאַץ, וואו איך זאָל קענען טרינקען. פֿון די באַזאַרען בין איך געוועזען וויים אַוועק, און אין

אַ פּריוואַט־הויז האָב איך ניט געוואָלט אַריינגעהן, אפשר וואָלט איך גאָר אויסגעוואַרט ביז איך וועל קומען אַהיים; דאָס קען אין גאַנצען געדויערן נאָך אַ פֿערטעל שעה. ס'איז גאָרניט געזאָגט, אַז איך וועל קענען האַל־טען אין זיך אַ טרונק וואַסער; מיין מאָגען האָט מעהר גאָרנישט פֿער־טראָגען.

אָבער די קנעפּ? מיט די קנעפּ האָב איך זיך נאָך ניט געפּרואווט. כ'בין שטעהן געבליבען און איך האָב געמוזט אַ שמייכעל טהאָן. אפשר קען מען זיך נאָך פֿאָרט אַן עצה געבען! כ'בין נאָך ניט אין גאַנצען פֿערשאָלטען! צעהן ערע וועל איך אודאי בעקומען פֿאַר זיי, מאָרגען וועל איך ערגעץ אַנדערש דערקאַזשען נאָך צעהן, און דאָנערסטאָג וועל איך קריגען בעצאָהלט פֿאַר מיין צייטונגס־אַרטיקעל! גישקשה, כ'וועל נאָך דערלעבען, אַז אַלעס וועט ווידער אַמאָל גוט ווערן! ווי האָב איך פֿאָרט געקענט אַרויסלאָזען פֿון זינען די קנעפּ! כ'האָב זיי אַרויסגענומען פֿון קעשענע און זיי גענומען בעטראַכטען, געהענדיג ווייטער מיין גאַנג; פֿאַר פֿרייד איז מיר אַזש פֿינסטער געוואָרען אין די אויגען; כ'האָב מעהר די גאַס ניט געזעהן, אין וועלכער איך בין געגאַנגען.

ווי גענוי בעקאַנט בין איך דאָס אַביסעל געווען מיט דעם גרויסען קעלער, מיין רעטונגס־ווינקעל, וואו איך פֿלעג זיך אַריינכאַפּען אין די פֿינסטערע אָוונדען, מיין בלוט־זויגענדער פֿריינד! אַלצדינג וואָס איך האָב נור געהאַט, איז שטיק פֿאַר שטיק פֿערשוואונדען דאָ אונטען, מיינע קלייניגקייטען פֿון דערהיים, מיין לעצט בוך. אין אויקציאָנס־ט״ג פֿלעג איך אַרונטערגעהן אין קעלער, זיך צוקוקען ווי די זאַכען ווערן אויספֿער־קויפֿט, און איך האָב זיך געפֿרעהט יעדעס מאָל, ווען מיר האָט זיך געדוכט, אַז מיינע ביכער זיינען אַריינגעפֿאַלען אין גוטע הענד. שווישפּיע־לער מאַגעלזען האָט געקראָגען מיין זייגער, און דערויף בין איך כמעט שטאָלץ געווען; אַ יאָהר־לוח מיט דער ערשטער פּאָעטישער אַרבייט, וואָס איז אַרוים פֿון מיין פֿעדער, האָט אַ בעקאַנטער געקויפֿט, און מיין אויי־בער־ראָק האָט זיך אָבגעשטעלט ביי אַ פֿאָטאָגראַף אין ווערק־שטאַט פֿאַר אַזעלכע, וואָס האָבען ניט קיין אויבערשטען בגד מיט וואָס זיך אַראָבצונעהמען. כ'האָב אַלוא גענגען דעם גאָרנישט געקענט האָבען.

כ'האָב געהאַלטען די קנעפּ אָנגעגרייט אין האַנד און בין אַריין. דער „פֿעטער" זיצט ביי זיין שרייב־טיש און שרייבט.

„ס'האָט צייט," האָב איך זיך אָבגערופֿען פֿאַר מורא. איך קען איהם נאָך שטערן און איהם חלילה אַריינבריינגען אין כעס דורך מיין ריידען.

מיין קול איז געווען מאָדנע הויהל, כ'האָב איהם אַליין ניט דערקענט, און מיין האַרץ האָט געקלאַפּט אַזוי ווי אַ האַמער.

ער איז מיר געקומען אַנטקעגען מיט אַ שמייכעל, ווי זיין שטייגער איז געווען צו טהאָן, האָט אַרויפגעלייגטביידע הענד פלאַך אויף'ן טיש און מיר אַריינגעקוקט גלייך אין געזיכט אַריין, ניט אויסריידענדיג קיין איין וואָרט.

כ'האָב עפּעס און איך וואָלט נור געוואָלט פרעגען, צי ער וואָלט עס ניט געקענט צונעהמען ביי מיר. . . עפּעס, וואָס ליגט מיר נור אין וועג און האָט פאַר מיר קיין שום נוצען ניט, קען איך אייך פערזיכערן. . . עטליכע קנעפּ. . .

אַלזאָ איז וואָס, וואָס זשע וויל איך פאָרט מיט די קנעפּ? און דערביי איז ער צוגעקומען גאַנץ נאָהענט מיט די אויגען צו מיין האַנד.

צי קען ער מיר דערפאַר ניט געבען אַ פּאָר ערע?. . . אַזוי פיעל, וויפיעל ער געפינט אַליין פאַר נייטיג. . . אָט, וויפיעל ער פערשטעהט. . .

פאַר אָט די קנעפּ? און דער „פעטער" קוקט מיך אָן פערוואונדערט. פאַר די דאָזיגע קנעפּ?...

נור אַזוי פיעל פאַר אַ ציגאַר, אָדער וואָס ער וויל! כ'בין גראָד פערבייגעגאַנגען און איך האָב זיך געטראַכט, לאָמיך אַ פרעג טהאָן.

דאָ האָט זיך דער אַלטער געלד-לייהער צולאַכט אויף'ן קול און ניט אויסריידענדיג מעהר קיין וואָרט, איז ער זיך צוריק אַוועק צו זיין שרייבטיש. כ'בין געבליבען שטעהן. אייגענטליך האָב איך ניט געהאָפט, און דאָך האָב איך געהאַלטען פאַר מעגליך געהאָלפען צו ווערן. זיין געלעכטער איז געווען מיין טויטעס אורטהייל. מיט די ברילען וועט עס מיר שוין איצט אויך גאָרנישט העלפען.

מיינע ברילען וועל איך נאַטירליך אויך צולייגען אַלס צוגאָב, זעלבסטפערשטענדליך, האָב איך געזאָגט און זיי אַרונטערגענומען. בלויז צעהן ערע, אָדער אַז ער וויל, זאָל זיין נור פינף.

„איהר ווייסט, אַז אויף אייערע ברילען קען איך גאָרנישט געבען," האָט דער „פעטער" געזאָגט; „דאָס האָב איך אייך דאָך שוין פריהער אַמאָל געזאָגט."

„אָבער איך דאַרף האָבען אַ פּאָסט-מאַרקע," האָב איך זיך אָבגערופען מיט אַ האַלבען מויל; כ'קען אפילו ניט אַוועקשיקען די בריעף, וואָס איך מוז שרייבען. „אַ צעהן אָדער פינף ערע פּאָסט-מאַרקע אָט וועלכע איהר וועט וועלען."

„אָבער אום גאָטעס ווילען, טראָגט זיך אָב פֿון דאַנען!" האָט ער געענטפֿערט, אַ מאַך געבענדיג צו מיר מיט דער האַנד.

יאָ, יאָ, זאָל זיין אַזוי! האָב איך צו זיך אַליין געזאָגט. מעכאַניש האָב איך ווידער אָנגעטהאָן די ברילען, גענומען די קנעפּ און איך בין אַרויסגעגאַנגען; כ'האָב געזאָגט אַ גוטע נאַכט און פֿערמאַכט די טהיר ווי דער שטייגער איז הינטער מיר. מילא, ניטאָ מעהר וואָס צו טהאָן! לעבען די קעלער־טרעפּ בין איך גְעבליבען שטעהן און האָב בעטראַכט די קנעפּ נאָך אַמאָל. מערקווירדיג, זיי לחלוטין ניט ווילען נעהמען אין דער האַנד אַריין! האָב איך געזאָגט; דאָס זיינען דאָך כמעט נייע קנעפּ; כ'הויב עס ניט אָן פֿערשטעהן!

בשעת איך בין אַזוי געשטאַנען פֿערזונקען אין אָט די מחשבות, איז פֿערבייגעגאַנגען אַ מאַן און האָט זיך געלאָזט אַראָבגעהן אונטען אין קעלער. אין האַסט האָט ער מיר דערלאַנגט אַ קליינעם שטויס; מיר האָבען זיךביידע פֿערענטפֿערט איינער פֿאַר'ן צווייטען, און איך האָב זיך אומגעקעהרט און איהם נאָכגעקוקט.

„ניין, דאָס ביסט דו גאָר?" האָט ער זיך פּלוצלינג אָבגערופֿען אונטען אויף די טרעפּ. ער איז אַרויפֿגעקומען צוריק און איך האָב איהם דערקענט. „זאָל מיך גאָט שומר ומציל זיין, ווי דו זעהסט אויס!" האָט ער געזאָגט. „וואָס האָסט דו געטהאָן אונטען?"

„אָה — געשעפֿטען. דו ווילסט אויך אַרונטערגעהן, ווי איך זעה?"

די קניע האָבען מיר געציטערט, איך האָב זיך אָנגעשפּאַרט אָן וואַנד און איהם אויסגעשטרעקט די האַנד מיט די קנעפּ.

„וואָס, צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר?!" האָט ער אַ געשריי געטהאָן. „ניין, דאָס געהט דאָך שוין צו וויט!"

„גוטע נאַכט," האָב איך געזאָגט און געוואָלט אַוועקגעהן; כ'האָב געשפּירט, אַז באַלד, באַלד וועל איך אויסברעכען אין אַ געוויין.

„ניין, וואַרט אַ רגע!"

נאָך וואָס זאָל איך וואַרטען? ער אַליין איז דאָך אויף'ן וועג צום „פֿעטער", טראָגט אפשר זיין פֿערלאָבונגס־רינג צו איהם, האָט שוין אודאי אַ פּאָר טעג געהונגערט און איז מן הסתם וואָס עס איז שולדיג דער בעל הבית'טע.

„יאָ," האָב איך זיך ענדליך אָבגערופֿען, „אַז דו וועסט אויף גיך צוריקקומען. . ."

„נאַטירליך," האָט ער געענטפֿערט און מיך גענומען אונטערן אָרים; „אָבער איך וועל דיר וואָס זאָגען, כ'געטרוי דיר ניט, דו ביסט אַ בהמה;

ס'וועט אַסך בעסער זיין, אַז דו וועסט אַרונטערגעהן מיט מיר אינאײנעם."

כ'האָב פֿערשטאַנען וואָס ער וויל, כ'האָב פלוצלינג ווידער דערשפירט אין מיר אַ פֿונק פֿון עהרע און געענטפֿערט:

„כ'קען ניט! כ'האָב פֿערשפּראָכען צו זיין אַרום האַלב אַכט אַזייגער אין בערנט אַנקערס גאַס און..."

„האַלב אַכט, אויסגעצייכענט! אָבער עס איז שוין אַכט. אָט האָב איך דאָך דעם זייגער אין דער האַנד; דעם וויל איך דאָך טאַקי אַרונטערטראָגען. אַלזאָ אַריין מיט דיר, דו הונגעריגער זינדער! כ'וועל וויינינגסטענס קריגען 5 קראָנען פֿאַר דיר!"

דאָס זאָגענדיג האָט ער מיך אַריינגעשטופּט אינעווייניג.

דריטער טהייל.

אַ וואָך איז אַריבער אין הערליכקייט און פֿרייד.

אויך דאָס מאָל בין איך אַריבערגעקומען דאָס ערגסטע, כ'האָב געהאַט יעדען טאָג וואָס צו עסען; מיין מוטה איז געוואַקסען און איך האָב אַריינ־געלייגט איין אייזען נאָך'ן אַנדערן אין פֿייער. כ'האָב געהאַט אין דער אַרבייט דריי אָדער פֿיער אָבהאַנדלונגען, וועלכע האָבען אַרויסגעצויגען ביי מיר פֿון מוח יעדען פֿונק, יעדען געדאַנק, וואָס האָט זיך דאָרט געפֿונען, און איך בין געווען אין דער מיינונג, אַז עס געהט איצט בעסער איידער פֿריהער. דעם לעצטען אַרטיקעל, מיט וועלכען איך האָב געהאַט אַזוי פֿיעל לויפֿעניש, און אויף וועלכען איך האָב געלייגט אַזוי פֿיעל האָפֿנונגען, האָב איך געקראָגען צוגעשיקט צוריק פֿון דעם רעדאַקטאָר; בעליידיגט און דערצאָרנט האָב איך איהם גלייך צוריסען אויף פּיצ־פּיצלאַך און איהם אפילו ניט דורכגעלייענט אַפֿריהער נאָך אַמאָל. אויף ווייטער האָב איך זיך געוואָלט פּרואוּוען מיט אַן אַנדער צייטונג, כדי ניט זיין אָבהייננגיג פֿון איינעם. אויף'ן ערגסטען פֿאַל, טאָמער וועט דאָס אויך ניט העלפֿען, זיינען דאָך עפּעס נאָך פֿאַרהאַן שיפֿען אויף דער וועלט; די „נאָנע" איז געשטאַנען אונטען ביים האַפֿען אַ גרייטע אָבצופֿאָהרען, אפשר וועט זי מיך אַרויפֿ־נעהמען אַלס אַרבייטער און מיך אַוועקפֿיהרען מיט זיך קיין אַרכאַנגעל אָדער וואו זי וויל. עס האָבען מיר אַלזאָ ניט געפֿעהלט קיין אויסזיכטען נאָך פֿיעל זייטען.

דער לעצטער קריזיס האָט גאָר געמאַכט פֿון מיר אַ תל, די האָר מיינע האָבען גענומען אויסקריכען מאַסען־ווייז, אויך פֿון'ם קאָפּוועהטאָג איז ניט געווען אויסצוהאַלטען, דער עיקר אין דער פֿריה, און די נערוואָ־זיטעט האָט זיך בשום אופן ניט געוואָלט איינשטילען. אַז איך האָב

געדאַרפֿט שרייבען ביי טאָג, האָב איך געמוזט זיך אַרומוויקלען די הענד מיט שמאַטעס, נור מחמת דעם וואָס איך האָב ניט געקענט פֿערטראָגען מיין אייגענעם אָטהעם. אַז יענז אָלאַף האָט אונטען צוגעמאַכט די שטאַל־טהיר מיט רעש, אָדער טאָמער האָט זיך אַ הונד צובולען אין הויף, איז מיר דורך עפּעס אַזוי ווי קאַלטע שפּיזען דורך מאַרך און ביינער און איך האָב זיי געפֿיהלט איבעראַל איבערן גאַנצען לייב. הכלל, כ'האָב געהאַלטען זעהר שמאָל.

טאָג אויס טאָג איין האָב איך זיך געמוטשעט מיט מיין אַרבייט, כ'האָב זיך אפילו ניט פֿערגונען די צייט מיין עסען אַראָבצושלינגען און זיך ווידער אַנידערגעזעצט שרייבען. אין יענע טעג איז אי מיין בעט אי מיין קליינער הינקעדיגער שרייב־טיש פֿערפֿלייצט געווען מיט נאָטיצען און בעשריבענע בלעטלאַך פּאַפּיר, ביי וועלכע איך האָב ניט אויפֿגעהערט אַרבייטען, אַלע ווײַלע ביי עטוואָס אַנדערש; דאָ האָב איך צוגעלייגט עפּעס אַ נייעס, וואָס איז מיר איינגעפֿאַלען אין פֿערלויף פֿון טאָג, דאָרט האָב איך עפּעס אויסגעמעקט, די טויטע פלעצער מיט אַ פּ׳עלפּאַרבינגען, לעבעדיגען וואָרט דאָ און דאָרט אָבגעפּרישט און זיך געשלעפּט מיט דער גרעסטער מיה פֿון איין זאַץ צום אַנדערן. איינמאָל נאָכמיטאָג בין איך סוף כל סוף פֿאַרטיג געוואָרען מיט אַן אַרטיקעל, האָב עס גליקליך און צופֿרידען אַריינ־געלייגט אין טאַש און בין אַוועק דערמיט צום „קאָמאַנדיר". ס'איז שוין ווירקליך צייט געווען אָנהויבען עפּעס טהאָן, אום ווידער קריגען עפּעס געלד; כ'האָב שוין קיין סך ניט געהאַט ביי מיר.

דער „קאָמאַנדיר" האָט מיך געבעטען, זיך צוזעצען אַ ווײַלע, ער וועט תיכף. . . און דאָס זאָגענדיג האָט ער זיך אויסגעדרעהט, און ער שרייבט שוין ווייטער.

כ'האָב זיך אומגעקוקט אין דעם קליינעם ביורא: ביוסטען, ליטאָגראַ־פֿיעס, אויסשניטען, אַ מורא'דיג גרויסער פּאַפּיר־קאָרב, וועלכער האָט אויסגעזעהן, אַזוי ווי ער וואָלט געווען גרייט איינצושלינגען אַ גאַנצען מענשען מיט די שטיוועל מיט אַלעמען. אָנקוקענדיג דעם דאָזיגען טיעפֿען אָבגרונד, אָט דעם אָפֿענעם קראָקאָדיל־פּיסק, איז מיר געוואָרען שטאַרק אומעטיג אויף'ן האַרצען. ער האָט אויסגעזעהן, עפּעס אַזוי ווי ער וואָלט בסדר געשטאַנען אָפֿען, נור כדי אַריינצונעהמען אין זיך אַלץ נייע פֿער־וואָרפֿענע אַרבייטען — נייע צושטערטע האָפֿנונגען.

„וואָס פֿאַר אַ דאַטום האָבען מיר היינט?" האָט דער „קאָמאַנדיר" פּלוצלינג אַ פֿרעג געטהאָן.

„דעם 28טען", האָב איך געענטפֿערט, צופֿרידען, וואָס איך קען איהם מיט וואָס עס איז דיענען.

„דעם 28טען". ער שרייבט ווייטער. ענדליך לייגט ער אַריין אַ פּאָר בריעף אין קאָנווערטען, פֿערקלעפּט זיי, וואַרפֿט אַריין עטליכע פּאַפּירען אין קאָרב און לאָזט אַרויס די פֿעדער פֿון האַנד. דערנאָך דרעהט ער זיך אום אויף'ן שטוהל און קוקט מיך אָן. אַז ער בעמערקט, אַז איך שטעה נאָך אַלץ לעבען טהיר, מאַכט ער מיר מיט דער האַנד אַ האַלב שפּאַסיגען, האַלב ערנסטען צייכען און ווייזט אָן אויף אַ שטוהל.

כדי ער זאָל ניט זעהן, אַז איך געה אָהן אַ וועסט, קעהר איך זיך אָב אָן אַ זייט און נעהם אַרויס דאָס מאַנוסקריפּט פֿון בוזים־קעשענע.

„ס'איז בלויז אַ קליינע כאַראַקטעריסטיק פֿון קאָרעגיאָ", האָב איך זיך אָבגערופֿען. „ליידער אָבער איז זי ניט אָנגעשריבען אַזוי אַז איהר..."

ער נעהמט מיר אַרויס די פּאַפּירען פֿון האַנד און נעהמט בלעטערן אין זיי. דערביי איז ער גערזעסען מיט'ן פּנים אַנטקעגען מיר.

אַזוי האָט ער אַלזאָ אויסגעזעהן פֿון דער נאָהענט, אָט דער מאַן, וועמעס נאָמען איך האָב שוין געהערט נאָך פֿון יונג־ווייז אָן, און וועמעס בלאַט האָט אין פֿערלויף פֿון די אַלע יאָהרען געהאַט אויף מיר דעם גרעסטען איינפֿלוס. זיינע האָר זיינען געגרייזעלט, די שעהנע ברוינע אויגען צייטענווייז אונרוהיג; ער האָט אַ טבע, ווען ניט ווען אַביסעל צו סאָפּען. אַ סקאָט־לענדער גייסטליכער האָט ניט געקענט אויסזעהן מילדער איידער דער דאָזיגער געפֿעהרליכער שריפֿטשטעלער, וואָס זיינע ווערטער האָבען איבעראַל, וואו זיי זיינען נור געפֿאַלען, איבערגעלאָזט בלוטיגע צייכענס. אַ מאָדנע געמישאַכץ פֿון מורא און בעוואונדערונג פֿאַלט אויף מיר אָן, שטעהענדיג פֿאַר דעם דאָזיגען מאַן; די טרערען קומען מיר כמעט אין די אויגען, און ניט ווילענדיג גיב איך אַ טראָט פֿאָראויס, אום איהם צו זאָגען, ווי דאַנקבאַר איך בין איהם פֿאַר אַלצדינג וואָס ער האָט מיך געלערנט, און איהם צו בעטען, ער זאָל מיר ניט פֿערשאַפֿען קיין שמערץ; איך בין דאָך מעהר ניט ווי אַן אָרימער קאַליקע, וועמען ס'געהט שוין אַזוי אויך גענוג טרויעריג...

ער האָט אויפֿגעהויבען די אויגען צו מיר און לאַנגזאַם צונויפֿגעלייגט מיין מאַנוסקריפּט, זיצענדיג אַזוי פֿערטראַכטערהייט. כדי איהם זאָל גרינגער זיין מיך אָבצוזאָגען, שטרעק איך אויס די האַנד און זאָג:

„אַך ניין, ס'טויג נאַטירליך ניט?" און איך האָב אַ שמייכעל גע־טהאָן, כדי ער זאָל מיינען, אַז איך נעהם זיך ניט שטאַרק צום האַרצען דערפֿון.

„מיר קענען זיך בענוצען נור מיט גאַנץ פּאָפּולערע זאַכען," האָט ער זיך אָבגערופען. „איהר ווייסט, וואָס פאַר אַ מין פּובליקום מיר האָבען. וואָלט איהר עס ניט געקענט מאַכען אַביסעל איינפאַכער, אָדער בריינגען עפּעס אַנדערש, וואָס די לייט זאָלען בעסער פערשטעהן?"

די איינזועהעניש, וואָס ער האָט געהאַט מיט מיר, האָט מיך איינפאַך ערשטוינט. איך פערשטעה, אַז מיין אַרטיקעל איז אויסגעבראַקירט, און דאָך האָט קיין אָבזאָגענדער ענטפער ניט געקענט זיין ליעבענסווירדיגער ווי זיינער. כדי איהם מעהר ניט אויפצוהאַלטען, רוף איך זיך אָב:

„געוויס קען איך עס."

כ'לאָז זיך געהן צו דער טהיר. הם. ער דאַרף קיין פאַראיבעל ניט האָבען אויף מיר, וואָס איך האָב איהם בעלעסטיגט. . . כ'פערנייג זיך פאַר איהם און לייג אַרויף די האַנד אויף דער קליאַמקע. . .

„אַז איהר נייטיגט זיך אין עפּעס, קענט איהר קריגען אַ קליינעם פאָרשוס," זאָגט ער. „איהר קענט איהם דערנאָך אָבאַרבייטען."

איצט, אַז ער האָט געזעהן, אַז צום שרייבען טויג איך ניט, האָט זיין אָנבאָט מיך אַביסעל ערנידעריגט, און איך האָב דעריבער געענט-פערט:

„ניין, אַ דאַנק אייך, כ'קען נאָך אויסקומען אַ שטיקעל צייט אָהן דעם. איבעריגענס בעסטען דאַנק! אַדיע!"

„אַדיע!" האָט דער „קאָמאַנדיר" געענטפערט און האָט זיך ווידער אומגעדרעהט צו זיין שרייב-טיש.

ער האָט מיך נאָך אַלעמען אונפערדיענטערהייט פריינדליך בעהאַנדעלט, און איך בין איהם דערפאַר דאַנקבאַר געווען; שטענדיג וועל איך דאָס געדיינקען און אַנערקענען. כ'האָב זיך פאָרגענומען ניט צוריקקומען נאָך אַמאָל צו איהם, ביז וואַנען איך וועל איהם ניט קענען בריינגען אַן אַרבייט, מיט וועלכער איך זאָל אַליין זיין גאַנץ צופריעדען און פון וועלכער דער „קאָמאַנדיר" זאָל אַזוי נתפעל ווערן, אַז ער זאָל גאָר ניט טראַכטען און מיר גלייך דערפאַר געבען צעהן קראָנען. דערמיט בין איך אַוועק אַהיים און האָב זיך פון דאָס ניי גענומען צו מיין שרייבעריי.

אין די קומענדע אָווענדען, אַרום 8 אַזייגער, ווען מען פלעגט אָנצינדען די גאַז-לאָמפּען, האָט מיר רעגעלמעסיג פּאַסירט פאָלגענדעס:

ווי איך געה נור אַרויס פון טויער, אום צו מאַכען אַ שפּאַציר איבער די גאַסען, נאָך אַ טאָג פון שווערער אַרבייט, שטעהט לעבען דער לאַמטערנע גלייך ביי דער טהיר אַ שוואַרץ-געקליידעטע דאַמע, וועלכע קעהרט זיך אום מיט'ן פּנים צו מיר און קוקט מיר נאָך מיט איהרע בליקען, אַז איך

געה דורך פֿערביי איהר. איך בעמערק, אַז זי טראָגט כסדר דעם אייגענעם קאָסטיום, דעם זעלבען געדיכטען שלייער, וועלכער בעדעקט איהר געזיכט און פֿאַלט אַריבער איבער איהר ברוסט; אין דער האַנד האַלט זי אַ קליינעם רעגען־שירם מיט אַ רינג פֿון עלפֿענביין.

כ'האָב זי שוין אַזוי בעמערקט דריי אָווענדען נאָכאַנאַנד, שטענדיג אויף'ן זעלבען אָרט; אַזוי גיך ווי איך געה איהר נור פֿערביי, קעהרט זי זיך לאַנגזאַם אום און לאָזט זיך אַרונטער מיט דער גאַס, אַוועק פֿון מיר.

מיין נערוועזער מוח האָט גענומען אַרבייטען, און גלייך האָט מיך בעהערשט אַ משוגענער געדאַנק, אַז דאָס קומט זי אַהער צוליעב מיר. צולעצט האָב איך שוין כמעט געהאַט בדעה אַ רעד צו טהאָן מיט איהר, זי צו פֿרעגען, אויב זי זוכט אימיצען, צי זי דאַרף האָבען מיין הילף, צי איך זאָל איהר אָבפֿיהרען אַהיים, זי בעשיצען אין די פֿינסטערע גאַסען, כאָטש איך געה ליידער אין אַזאַ שלעכטען קאָסטיום; אָבער איך האָב געהאַט אַן אונבעשטימטע מורא, עס זאָל ניט דאַרפֿען קאָסטען וואָס עס איז, אַ גלאָז ווין אָדער גאָר אַ דראָשקע, און איך האָב שוין לחלוטין קיין געלד ניט געהאַט; מיינע קלעגליך ליידיגע טאַשען האָבען מיך גאָר דער־שלאָגען, און איך האָב ניט אַמאָל געהאַט דעם מוטה, זי אַביסעל שאַרף אָנצוקוקען, בעת איך בין דורכגעגאַנגען פֿערביי איהר. דער הונגער האָט זיך שוין ווידער פֿערקליבען צו מיר, זינט נעכטען אָווענד האָב איך גאָרנישט געגעסען; דאָס איז יעדענפֿאַלס ניט אַזוי לאַנג, כ'האָב שוין אָפֿט געמוזט אויסהאַלטען שעהנע עטליכע טעג נאָכאַנאַנד. אָבער איצט בין איך שטאַרק אָבגעפֿאַלען, מיינע כוחות זיינען פֿערשוואונדען, כ'האָב שוין ניט געקענט אַזוי גוט הונגערן ווי פֿריהער; איין איינציגער טאָג האָט מיך איצט אָפֿט אַזוי ווי פֿער'שכור'ט, און ווי איך פֿלעג נור נעהמען אַ טרונק וואַסער, פֿלעגט מיר ווערן איבעל אויף'ן האַרצען. דערצו איז נאָך געווען אַן אַנדער צרה, וואָס ביינאַכט איז מיר געווען מורא'דיג קאַלט, אַז איך פֿלעג זיך מיט אַלע קליידער, ווי איך בין געשטאַנען און געגאַנגען, אַריינלייגען אין בעט און ביינאַכט כמעט פֿערפֿראָרען ווערן פֿאַר קעלט. די אַלטע קאָלדרע האָט ניט געקענט אָבהאַלטען דעם צוג־ווינד, און אין דער פֿריה, אַז איך פֿלעג זיך אויפֿכאַפּען, איז מיר די נאָז אַזש געווען האַלב־פֿערפֿראָרען פֿון דער שאַרפֿער אייז־לופֿט, וואָס פֿלעגט אַריינבלאָזען פֿון דרויסען.

כ'געה איבער די גאַסען און טראַכט, ווי אַזוי מאַכט מען פֿאָרט, איך זאָל זיך קענען דורכמוטשען, ביז וואַנען מיין נעכסטער אַרטיקעל וועט זיין פֿאַרטיג. ווען איך וואָלט נור געהאַט אַ ליכט, וואָלט איך געפּרואווט אַרבייטען אַביסעל ביינאַכט אויך; דאָס וואָלט געווען פֿאַר מיר אַ געווינס

פון אַ פּאָר שטונדען, אַז מיר וואָלט זיך איינגעגעבען, און מאָרגען וואָלט איך זיך געקענט ווידער אַמאָל ווענדען צום „קאָמאַנדיר".

ניט טראַכטענדיג קיין סך, געה איך אַריבער אין קאַפּע־הויז און זוך מיין יונגען בעקאַנטען פון דער באַנק, אום צו קריגען אַ צעהן ערע אויף אַ ליכט. מען האָט מיך אונגעשטערט געלאָזט דורכגעהן אַלע צימערן; כ'בין פערבייגעגאַנגען אַ דוצענד טישען, וואו פלוידערנדע געסט האָבען געגעסען און געטרונקען; כ'בין זאָגאַר אַריין אין דאָס סאַמע אינעווייניגסטע פון קאַפּע־הויז, ביז אין „רויטען צימער" אַריין, און מיין בחור האָב איך פאָרט ניט געפונען. דערשלאָגען און פערדריסליך בין איך ווידער אַרויס אין גאַס און האָב זיך געלאָזט געהן צום שלאָס.

ביים לעבעדיגען שטן, שווער איך, אַז עס איז דאָך פשוט ניט צום אויסהאַלטען, וואָס עס וויל גאָר קיין סוף ניט נעהמען צו מיינע צרות! מיט לאַנגע, ווילדע טריט, דעם קאָלנער פון ראָק אומגעלומפּערט אויפגע־שטעלט, די פויסטען צוזאַמענגעדריקט אין די הויזען־קעשענעס, אָט אַזוי בין איך געגאַנגען און האָב דעם גאַנצען וועג ניט אויפגעהערט שימפּפען איבער מיין אונגליקליכען מזל. זייט זיבען, אַכט מאָנאַט קיין איינציגע שעה אָהן דאגות, אָהן שווערע זאָרגען, קוים איין קורצע וואָך נאָכאַנאַנד דאָס סאַמע נייטיגסטע עסען — דאַן קלאַפּט די נויט פון דאָס ניי אָן ביי מיר אין טהיר און מאַכט פון מיר וואָס זי וויל. אין מיין גאַנצען עלענד בין איך פונדעסטוועגען נאָך עהרליך געווען, האַ, האַ, עהרליך ביז גאָר! זאָל מיך גאָט אָבהיטען, ווי נאַריש איך בין דאָס אַביסעל געווען! און איך הויב זיך אַליין אָן דערצעהלען, ווי איך האָב זיך צום האַרצען גענומען מחמת דעם וואָס איך האָב אַמאָל אַוועקגעטראָגען האַנז פּאַולי'ס קאָלדרע צום „פּעטער". כ'האָב געלאַכט מיט שפּאָט פון מיין אייגענער געפיהלפאָלער עהרליכקייט, מיט פעראַכטונג האָב איך אויסגעשפּיגען אין מיטען גאַס און כ'האָב קיין שום וואָרט ניט געפונען, וואָס זאָל זיין שטאַרק גענוג, זיך אַליין אויסצולאַכען איבער מיין דומהייט. דאָס וואָלט אַקאָרשט איצט געדאַרפט טרעפען! אַז איך וואָלט אין דער רגע געפונען דאָ אויף דער גאַס דעם אָבגעשפּאָרטען גראָשען פון אַ שול־קינד, דעם לעצטען גראָשען פון אַן אלמנה — כ'וואָלט איהם בנאמנות רוהיג אויפגעהויבען און אַריינגעלייגט אין קעשענע, מיט דעם רוהיגסטען געמיטה וואָלט איך אַצונד גע'גנב'עט און די נאַכט נאָכדעם געשלאָפען ווי אַ גע'הרג'עטער. כ'האָב דאָך ניט אומזיסט זיך אַזוי פיעל אָנגעליטען, מיין געדולד האָט געפּלאַצט, כ'בין גרייט געווען צו אַלצדינג.

דריי, פיער מאָל בין איך אַרומגעגאַנגען דעם שלאָס, דערנאָך איז ביי מיר געבליבען צו געהן אַהיים, נאָר אויף אַ ווײלע בין איך נאָך אַריין

אין פארק און גלייך נאָכדעם האָב איך זיך פֿערנומען אין דער קאַרל־יאָהאַן גאַס אַהיים.

ס'איז געווען אַרום עלף אַזייגער. אין גאַס איז געווען פֿינסטערלאַך, און איבעראַל האָבען אַרומגעוואַנדערט מענשען, שטילע פּאָרלאַך און ליאַרמענדע מחנות. די גרויסע שטונדע איז געקומען, די צייט, ווען עס הויבען זיך אָן די געהיימע מעשים און די לוסטיגע ליעבעס־געשיכטען. רוישענדע ווייבערשע קליידלאַך, אַ קורצער, ליידענשאַפֿטליכער געלעכטער, בוזימס וואָס הויבען זיך אַרויף און אַראָב, שטאַרק קייכענדע אָטהעם־ציגע, ווייט אונטען אין דער גאַס אַ שטימע וואָס שרייט: „עממאַ". די גאַנצע גאַס אַ זומפּף, פֿון וואַנען עס שטייגט אַרויף אַ הייסער, קאָכיגער רויך.

ניט ווילענדיג טהו איך זיך אַ טאַפּ אין די קעשענעס און זוך צוויי קראָנען. די ליידענשאַפֿט, וואָס ציטערט אין די בעוועגונגען פֿון יעטוועדען פֿערבייגעהער, דאָס דונקעלע ליכט פֿון די גאַז־לאַמטערנעס, זאָגאַר די שטילע, שוואַנגערע נאַכט, דאָס אַלצדיג האָט מיך אַ פּאַק געטהאָן — אָט די לופֿט, וועלכע איז פֿול מיט שושקערייען, אומאַרמונגען, ציטערנדע ליעבעס־ערקלעהרונגען, האַלב אַרויסגערעדטע ווערטער, אַ שטיל געוויין. דאָרט, ביי בלאָמקוויסט'ס טויער, עטליכע קעץ, וואָס שפּיעלען אַ ליעבע הויך אויף'ן קול. און איך האָב ניט געהאַט קיין צוויי קראָנען! ס'איז אַ יאָמער, אַן עלענד וואָס האָט גאָר קיין גלייכען ניט צו זיך, אַזוי אָרים צו זיין! און איך מוז ווידער דיינקען וועגען דעם לעצטען ביסען פֿון דער אָרעמער אלמנה, וואָס איך וואָלט צוגע'גנב'עט, וועגען דאָס היטעלע אָדער דאָס טאַשען־טיכעל פֿון אַ שול־אינגעל, וועגען דער טאָרבע פֿון אַ בעטלער, וואָס איך וואָלט גאָר אָהן שהיות אַוועקגעטראָגען צום שמאַטעס־הענדלער און פֿערטהאָן די פּאָר גראָשען פֿאַר מיין אייגענעם געברויך. כדי זיך אַליין צו טרייסטען, האָב איך אָנגעהויבען געפֿינען אַלערליי מעגליכע פֿעהלערן אין די דאָזיגע לוסטיגע מענשען, וועלכע זיינען פֿערבייגעגאַנגען פֿערביי מיר; כ'האָב געצויגען מיט די אַקסלען און אַרונטערגעקוקט מיט פֿעראַכטונג אויף זיי, ווען זיי זיינען פֿערבייגעגאַנגען פּאָר־ווייז. אָט די סטודענטען, וואָס בענוגענען זיך מיט אַבי וואָס, מיט אַ נאַש, אַ לעק, וואָס מיינען, אַז זיי געהען אויך אַריין אין כלל פֿון אייראָפּעאישער אויסגעלאַסענהייט דערמיט, וואָס זיי יאָגען זיך נאָך אַן אָרעמער נייטאָרין! אָט די פּראַנטען, די באַנק־בעאַמטע, גרויסע סוחרים, בולוואַרד־לייבען, וואָס אַלץ איז ביי זיי אַ קרן און זיי בראַקירען גאָרנישט אויס. כ'האָב אַ שפּיי געטהאָן ווייט איבער דעם בירגער־שטייג, ניט קימערנדיג זיך, צי עס קען אימיצען טרעפֿען צי ניט; כ'בין געווען מלא רציחה, פֿול מיט פֿעראַכטונג פֿאַר די דאזיגע מענשען, וועלכע

האָבען פֿאַר מיר אין די אויגען זיך צוגעטוליעט איינע צו די אַנדערע. כ'האָב אויפֿגעהויבען דעם קאָפּ און זיך געפֿיהלט גליקליך, וואָס איך קען געהן אויף'ן ריינעם, גלייכען וועג.

אויף דעם סטאָרטינגס־פּלאַץ איז מיר אַנטקעגען געקומען אַ מיידעל, וואָס האָט מיך אָנגעקוקט מיט עזות'דיגע בליקען, בשעת איך בין צוגעקומען נאָהענט לעבען איהר.

„גוטען אָוועגד!" האָב איך זיך אָבגערופֿען.

„גוטען אָוועגד!" זי איז געבליבען שטעהן.

הם! צי זי געהט אַזוי שפּעט שפּאַצירען איינע אַליין? צי ס'איז ניט געפֿעהרליך פֿאַר אַ יונג מיידעל אין דער צייט צו געהן אויף דער קאַרל־יאָהאַן־גאַס? ניין! צי מען ווענדעט זיך קיינמאָל ניט צו איהר מיט מיאוס'ע רייד, מיט בעליידיגונגען, כ'מיין, פּשוט גערעדט, צי פֿערבעט זי ניט אימיצער צו זיך אַהיים?

זי האָט מיך אָנגעקוקט מיט פֿערוואונדערונג און האָט געפֿאָרשט אין מיין געזיכט, וואָס איך מיין אייגענטליך מיט מיינע ווערטער. דערנאָך האָט זי פּלוצלינג אַרונטערגערוקט די האַנד איהרע אונטער מיין אָרים און געזאָגט:

„אַלזאָ לאָמיר געהן!"

כ'בין מיטגעגאַנגען. אַז מיר זיינען אַריבערגעגאַנגען די דראָשקעס, בין איך שטעהן געבליבען, האָב ארויסגענומען מיין אָרם און געזאָגט:

„הערט אַקאָרשט, מיין קינד, כ'האָב קיין העלער ניט ביי דער נשמה." און דאָס זאָגענדיג האָב איך זיך געוואָלט אַוועקגעהן מיין וועג.

תחילת האָט זי מיר ניט געוואָלט גלויבען; אַז זי האָט אָבער דורכ־געטאַפּט אַלע מיינע קעשענעס און גאָרנישט געפֿונען, איז זי געוואָרען אין כעס, האָט אַ וואָרף־געטהאָן מיט'ן קאָפּ און האָט געזאָגט אַז איך בין אַ שטאָק־פֿיש.

„גוטע נאַכט!" האָב איך געזאָגט.

„וואַרט אַקאָרשט! די ברילען, וואָס איהר טראָגט, זיינען גאָלדענע?"

„ניין."

„טאָ כאַפּט אייך דער רוח!"

דערמיט בין איך אוועק.

גלייך נאָכדעם איז זי געקומען צולויפֿען און האָט מיך ווידער גע־רופֿען.

„איהר קענט דאָך געהן מיט מיר!"

כ'האָב זיך געפֿיהלט ערנידעריגט דורך דעם אָנבאָט פֿון אַן אָרעמער גאַסען-פֿרוי און געזאָגט ניין. ס'איז צו שפעט, איך מוז נאָך ערגעץ זיין אויף בעזוך, און אַחוץ דעם קען זי זיך גאָרנישט ערלויבען אַזאַ אָפּפֿער צו מאַכען.

„דאָס מאַכט גאָר ניט אויס; אַצונד וויל איך, איהר זאָלט געהן מיט מיר."

„אָבער איך געה ניט אונטער אַזעלכע אומשטענדען."

„איהר געהט נאַטירליך צו אַן אַנדערער!"

„ניין."

אָבער איך האָב געפֿיהלט, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט אויסגעזעהן זעהר קלעגליך ביי דער דאָזיגער מאָדנער גאַסען-פֿרוי אין די אויגען, און איך האָב בעשלאָסען, וויינינגסטענס לפנים צו פֿערגלעטען דעם עסק.

„ווי הייסט איהר?" האָב איך אַ פֿרעג געטהאָן. „מאַריע? אַלזאָ הערט אַקאָרשט אויס, מאַריע!" און איך האָב איהר גענומען ערקלעהרען מיין האַלטונג, מיין בענעהמען זיך מיט איהר. דאָס מיידעל איז וואָס וויטער אַלץ מעהר נתפעל געוואָרען פֿון מיינע רייד. וואָס זשע, צי האַלט זי מיך ווירקליך פֿאַר איינעם פֿון יענע, וואָס לויפֿען אַרום ביינאַכט אין די גאַסען און יאָגען זיך נאָך יונגע מיידלאַך? צי האַלט זי מיך פֿאַר אַזוי שלעכט? צי האָב איך איבערהויפּט עטוואָס ניט פּאַסענדעס געזאָגט? בעגעהט מען זיך דען אַזוי ווי איך, אַז מען האָט אין זינען רשעות צו טהאָן? הקיצור, כ'האָב איינגע'טענה'ט מיט איהר און אָבגעגאַנגען עטליכע טריט מיט איהר, כדי צו זעהן, ווי וויט זי וועט עס טרייבען. איבעריגענס איז מיין נאָמען דער און דער, פּאַסטאָר דער און דער! אַ גוטע נאַכט! געה און זינדיג ניט מעהר!

דערמיט בין איך מיר אַוועק מיין וועג.

ענטציקט איבער מיין גוטען איינפֿאַל האָב איך זיך געריבען די הענד און געערדט הויך צו זיך אַליין. וואָס פֿאַר אַ פֿרייד דאָס איז, אַזוי אַרומצוגעהן און טהאָן גוטע מעשים! אָט דער געפֿאַלענער בריאה האָב איך אַלזאָ פֿילייכט געגעבען דעם שטויס צום ערשטען טריט אויף אַ בעסערן וועג פֿאַר דאָס גאַנצע לעבען איהרס! זי אויף אייביג געראַטעוועט פֿון שמאַך און פֿערדאַרבונג! און זי וועט דאָס איינזעהן, אַז זי וועט גוט נאָכדיינקען וועגען דעם, און נאָך אין איהר לעצטער שעה, פֿאַר'ן טויט, וועט זי מיט דאַנקבאַרקייט אין האַרצען זיך דערמאָהנען אָן מיר. אַך! ס'לוינט זיך פֿאָרט עהרליך צו זיין, עהרליך און גערעכט!

איך בין געווען פריילאך און גוט אויפגעלייגט און איך האב זיך נעפיהלט פריש און מוטהיג גענוג צו אלעם מעגליכען. וואלט איך נור א ליכט געהאט, וואלט שוין מיין ארטיקעל געווארען! זינגענדיג און פייפענדיג, מיט מיין נייעם שליסעל פון טויער אין דער האנד, בין איך געגאנגען און האב געזוכט א מיטעל, ווי אזוי זיך צו שאפען ליכט. ניטא קיין אנדער עצה; כ'מוז ארונטערנעהמען מיין גאנצע קלאפער-געצייג אויף'ן גאס און שרייבען דא אונטער דער לאמטערנע. כ'האב געעפענט די טהיר און בין ארויף אויבען.

אז איך בין צוריק ארונטערגעקומען, האב איך פערשלאסען די טהיר פון דרויסען און האב זיך געשטעלט אין שיין פון דער לאמטערנע. איבעראל רוהה;... נאר פון דעם זייטען-געסעל האבען זיך געלאזט הערען די שווערע, קלאפענדע פוס-טריט פון א פאליציי-מאן, און לעבען סאנט-האנזהאוגען האט א הונד געבילט. ס'איז אלזא גארנישט געווען, וואס זאל מיך קענען שטערן. כ'האב אויפגעשטעלט דעם קאלנער פון ראק איבער די אויערן און אנגעהויבען מיט אלע כוחות צו טראכטען. עס וואלט מיר אזוי גוט ארויסגעהאלפען, ווען איך וואלט געווען גליקליך גענוג, אנצושרייבען דעם שלום פון דער דאזיגער קליינער אבהאנדלונג. כ'האב גראד געהאלטען ביי א זעהר שווערן פונקט, וואו מען האט געדארפט נייטיג האבען א לייכטען, קוים בעמערקענדען איבערגאנג צו עטוואס נייעס; דאן האט געדארפט קומען א פערדריקטער, שנעלער סוף, א לאנגער, אויסגעצויגענער רוף, א מין תקיעה גדולה, וואס זאל זיך ענדיגען ביי א הויכען פונקט, אזוי רויה, אזוי צוטרייסלענדיג ווי א שאס אדער ווי דער ווידער-קול פון א קראכענדען בארג. ענדע.

אבער איך האב ניט געפונען קיין ווערטער. כ'האב איבערגעלייענט דאס גאנצע פון אנהויב ביז'ן סוף, כ'האב געלייענט יעדען זאץ אין דער הויך און בין ניט געווען אים שטאנד צונויפנעהמען די געדאנקען מיינע אין דעם דאזיגען קראכענדען הויכען פונקט. און בשעת איך בין אזוי געשטאנען און מיר געמאטערט דעם מוח, האט נאך דער רוח אנגעטראגען דעם פאליציי-מאן, וועלכער האט זיך אבגעשטעלט לעבען מיר אין גאס און האט מיר איבערגעפיהרט מיין גאנצע שטימונג. וואס געהט עס איהם אן, וואס איך בין צוגעקומען צום הויך-פונקט פון אן אויסגעצייכענטען ארטיקעל פאר'ן „קאמאנדיר"? רבונו של עולם! ס'איז דאך טאקי פשוט אונמעגליך איבער-צושטופען די שטיקעל ביטערע צייט, וואס איך זאל ניט פרואווען טהאן! כ'בין אזוי געשטאנען וויניגסטענס א שעה צייט, דער פאליציסט איז זיך אוועק, ס'איז געווען צו קאלט, צו קענען בלייבען שטעהן ווייטער. מוטלאז

און דערשלאָגען איבער אָט דעם נייעם דורכפֿאַל מיינעם, האָב איך אויפֿגעשלאָסען די טהיר און בין צוריק אַרויף צו מיר אין צימער.

ס'איז געווען קאַלט דאָ אויבען, און אין דער געדיכטער פֿינסטערניש האָב איך כמעט דאָס פֿענסטער ניט געקענט זעהן פֿאַר די אויגען. איך בין קוים מיט צרות צוגעקראָכען צום בעט, האָב אויסגעטהאָן די שטיוועל און געזוכט צו דערוואַרימען מיינע פֿים צווישען די הענד. דערנאָך האָב איך זיך געלייגט, ווי ס'איז שוין מיין שטייגער געווען פֿון לאַנג אָן, מיט אַלע קליידער, אַזוי ווי איך בין געשטאַנען און געגאַנגען, אין בעט אַריין.

אויף מאָרגען אין דער פֿריה, ווי ס'איז נור ליכטיג געוואָרען, האָב איך זיך אויפֿגעזעצט אין בעט און זיך גלייך גענומען צו מיין אַרטיקעל. אין דער דאָזיגער פּאָזיציע בין איך געזעסען ביז מיטאָג און האָב קוים מיט צרות ארויסגעבראַכט אַ צעהן, צוואַנציג שורות. צום שלום בין איך נאָך אַלץ ניט צוגעקומען.

כ'בין אויפֿגעשטאַנען, האָב אָנגעטהאָן די שטיוועל און גענומען אַרומגעהן איבער'ן שטוב אַרויף און אַראָב, כדי זיך צו דערוואַרעמען אַביסעל. די פֿענסטער זיינען געווען בעדעקט מיט אייז; כ'האָב אַרויסגעקוקט אין דרויסען, ס'האָט געשנעעט; אונטען אין הויף אויף די שטיינער און אויף דער וואַסער־פּאָמפּע איז געלעגען אַ דיקער שנעע.

כ'האָב זיך אַרומגעבלאָנקעט איבער'ן צימער, בין ניט ווילענדיג געגאַנגען אַרויף און אַראָב, כ'האָב געקראַצט מיט די פֿינגער אָן וואַנד, צוגעלייגט פֿאָרזיכטיג דעם שטערן צו דער טהיר, אָנגעקלאַפּט מיט דעם מיטעלסטען פֿינגער אָן דער פּאָדלאָגע און זיך צוגעהערט מיט אויפֿמערק־זאַמקייט — דאָס אַלעס אָהן אַ שום אַבזיכט, אָבער שטיל און פֿערטראַכט, אַקוראַט ווי איך וואָלט דאָ אויסען געווען אַ זאַך פֿון גרויסער וויכטיגקייט. און מיניה וביה האָב איך אַלץ כסדר ווידערהאָלט הויך אויף'ן קול, אַזוי אַז איך האָב עס אַליין געהערט: אָבער דו ליעבער גאָט, דאָס איז דאָך איינפֿאַך אַ שגעון! דאָך האָב איך ווייטער געטהאָן דאָס זעלבע. נאָך אַ היבשער ווילע, פֿילייכט נאָך אַ משך פֿון עטליכע שטונדען, האָב איך זיך אַזוי שטאַרק אַ נעהם געטהאָן, זיך איינגעביסען אין די ליפּען און אָנגעגורט מיינע לענדען, אַזוי ווייט ווי איך האָב נאָר געקענט. ס'מוז נעהמען אַ סוף דערצו! כ'האָב זיך אויסגעזוכט אַ האָלץ־שפּענדעל צום קייען און זיך ענטשלאָסען אַנידערגעזעצט שרייבען.

מיט גרויס מיה האָט זיך מיר איינגעגעבען צונויפֿשטעלען אַ פּאָר קורצע זעצע, אַ צוואַנציג אָרעמע ווערטער, וועלכע איך האָב קוים מיט צרות צונויפֿגעשעפּט, נור כדי צו קומען אַביסעל ווייטער. דערנאָך איז געווען

אוים, מיין קאָפּ פוסט; כ'האָב שוין מעהר ניט געקענט, און אַז איך האָב לחלומין ניט געקענט געהן ווייטער, האָב איך מיט אויפגעריסענע, גרויסע אויגען געקוקט אויף די לעצטע ווערטער אָט די ניט דערקאָנטשעטע בויגעלאַך, כ'האָב אָנגעקוקט די וואונדערליכע, ציטערנדע בוכשטאָבען, וועלכע האָבען אויסגעזעהן ווי קליינע האָריגע חיה'לאַך, וואָס שפּרייזען אַרום אויף'ן פּאַפּיר, און ענדליך האָב איך גאָר אויפגעהערט פערשטעהן וואָס דאָ טהוט זיך, כ'האָב מעהר גאָרניט געטראַכט.

די צייט איז זיך דערווייל געגאַנגען איהר וועג. כ'האָב געהערט דעם ליאַרם אונטען אין הויף, דעם רעש פון די פערד און וועגען; יענז אָלאַף'ס קול האָט זיך געלאָזט הערען פון שטאַל צו מיר אַרויף, ווען ער האָט גערעדט צו זיינע פערד. איך בין געווען גאָר אָהן כוחות, פערמאַטערט צום טויט; ווען ניט ווען האָב איך אַ שמאָטשקע געטהאָן מיט די ליפען, ווייטער אָבער האָב איך גאָרנישט געטהאָן. די ברוסט מיינע איז געווען אין אַ קלעגליכען צושטאַנד.

ס'האָט אָנגעהויבען ווערן פינסטערלאַך; מיר איז וואָס ווייטער אַלץ ערגער געגאַנגען, כ'בין געוואָרען מיעד און האָב זיך צוריק געלייגט אויף'ן בעט. כדי זיך די הענד צו דערוואַרעמען, האָב איך אַריינגעשטעקט די פינגער ביי מיר אין די האָר און גענומען אַרומפאָהרען מיט זיי אַהין און אַהער, דערביי האָב איך אויסגעריסען קליינע לויזע בינדלאַך, וועלכע זיינען געבליבען היינגען צווישען די פינגער אָדער האָבען זיך אויסגעלייגט אויף'ן קישען. אין יענער רגע האָב איך גאָרניט געטראַכט דערפון; אַקוראַט ווי ס'וואָלט מיר גאָרנישט אָנגעגאַנגען; כ'האָב דאָך גענוג האָר. ווידער אַמאָל האָב איך געפּרואווט זיך אַרויסמאַכען פון דער דאָזיגער מאָדנער בערוישונג, וועלכע איז מיר אַריין אַזוי ווי אַ טומאַן אין די ביינער; כ'האָב זיך אויפ-געזעצט, אַ פּאַטש געטהאָן מיט דער האַנד אָן קניע, זיך אויסגעהוסט אַזוי שטאַרק ווי מיין מיעדע ברוסט האָט עס נור ערלויבט — און איך בין אַנידערגעפאַלען צוריק אויף'ן בעט. ס'העלפט גאָרנישט; פערלאָזען אָהן אַ שום הילף שטאַרב איך אַוועק, מיט אָפענע אויגען, מיט אַ פערגליווערטען בליק נאָך אויבען. ענדליך האָב איך אַריינגעשטעלט דעם מיטעלסטען לאַנגען פינגער אין מויל און איהם גענומען זויגען. ביי מיר אין מוח האָט זיך אָנגעהויבען עטוואָס צו ריהרען, אַ געדאַנק, וואָס האָט זיך אַזוי ווי אָבגעריסען פון דער קייט, ווי אַ משוגע'נער איינפאַל: אַ שטייגער, ווען איך זאָל איינבייסען? און גאָר אָהן אַ ישוב הדעת, אָהן אַ שום איבערלייגונג האָב איך צוגעמאַכט די אויגען און אַ דריק געטהאָן מיט די ציינער.

איך בין אויפגעשפרונגען. ענדליך האָב איך זיך אויפגעכאַפּט פון מיין בערוישונג. פון דעם פינגער האָט גערונען אַ ביסעל בלוט, וואָס איך האָב אָבגעלעקט. ס'האָט ניט שטאַרק וועה געטהאָן; די וואונד איז אויך ניט געווען זעהר גרויס, אָבער איך בין מיט אַמאָל געקומען צו זיך; כ'האָב געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און בין צוגעגאַנגען צום פענסטער, וואו איך האָב געפונען אַ שמאַטע, מיט וועלכער איך האָב אַרומגעוויקעלט די וואונד. בשעת איך בין געווען פערנומען דערמיט, האָבען זיך מיר געשטעלט טרעהרען אין די אויגען, כ'האָב זיך שטיל צוּוואוינט פאַר זיך. אָט דער מאָגערער, צוביסענער פינגער האָט אויסגעזעהן אַזוי קלעגליך. גאָט אין הימעל, אויף וואָס איך בין דאָס איבערגעקומען!

וואָס ווייטער איז אַלץ פינסטערער געוואָרען. ס'איז ניט געווען אונמעגליך, איך זאָל קענען אָנשרייבען מיין שלום אין פערלויף פון'ם אָוענד, ווען איך וואָלט נור געהאַט אַ ליכט. אין קאָפּ איז מיר ווידער קלאָהר געוואָרען, די געדאַנקען זיינען זיך געקומען און אַוועקגעגאַנגען ווי געוועהנליך, און איך האָב ניט פיעל געליטען; דער הונגער אפילו האָט זיך אַצונד ניט געלאָזט אַזוי שטאַרק פיהלען ווי פאַר עטליכע שטונדען; ביז אויף מאָרגען וואָלט איך נאָך געקענט קריגען דערוייל אַ ליכט אויף באָרג, ווען איך זאָל אַריינגעהן אין קראָם פון עסען־וואַרג און זיי דערצעהלען מיין גאַנצע לאַגע. כ'בין דאָך דאָרט אַ גוטער בעקאַנטער; אין די גוטע צייטען, אַז איך האָב נאָך געהאַט געלד, האָב איך מעהר ווי איין לאַבען ברויט געקויפט אין דער קלייט. קיין ספק ניט, אַז מען וועט מיר געבען אַ ליכט אויף מיין עהרליכען נאָמען. און צום ערשטען מאָל זייט אַ לאַנגע צייט האָב איך אויסגעבאָרשטען מיינע קליידער, אַראָבגעשאַרט די אויסגעקראָכענע האָר פון מיין ראָק־קאָלנער, אַזוי ווייט ווי ס'האָט זיך געלאָזט טהאָן אין דער פינסטער, און דערנאָך בין איך טאַפּענדיג אַראָב פון די טרעפּ אונטען.

אַז איך בין אַראָב אין גאַס, איז מיר איינגעפאַלען, אַז איך וואָלט דאָך ליעבערשט געקענט פערלאַנגען אַ ברויט. כ'האָב ניט געוואוסט וואָס צו טהאָן, בין געבליבען שטעהן און האָב זיך גענומען מישב זיין מיט זיך אַליין. אויף קיין פאַל ניט! האָב איך זיך ענדליך געזאָגט. ליידער בין איך ניט אין אַזאַ צושטאַנד, צו קענען פערטראָגען שפייזען; דיזעלבע געשיכטען מיט איינבילדונגען און אַהנונגען און משוגענע איינפּעלע קענען זיך נאָך ווידערהאָלען, מיין אַרטיקעל וועט ניט פאַרטיג ווערן, און ס'איז דאָך נויטיג פאַר מיר צו קומען צום „קאָמאַנדיר", איידער ער האָט מיך פערגעסען

אויף קיין אופן ניט! כ'האָב זיך אַלזאָ ענטשלאָסען צו פֿערלאַנגען אַ ליכט. און דערמיט בין איך אַריין אין קראָם.

ביים קלייט־טיש שטעהט אַ פֿרוי און קויפֿט עפּעס איין; לעבען איהר ליגען עטליכע קליינע פּעקלאַך, איינגעוויקעלט אין פֿערשיעדענע סאָרטען פּאַפּיר. דער קאָמי, וועלכער קען מיך שוין און וויים וואָס איך קויף געוועהנליך, פֿרעגט קיין שאלות ניט, וויקעלט איין אַ ברויט אין אַ צייטונג און דערלאַנגט עס מיר.

„ניין, היינט אָוועגד האָב איך אייגענטליך געוואָלט אַ ליכט," זאָג איך. זעהר שטיל און עניוות'דיג זאָג איך דאָס, כדי איהם ניט אַריינצוברייננגען אין כעס און דערמיט פֿערלירען מיין אויסזיכט אויף דאָס ליכט.

מיין ענטפֿער צוטומעלט איהם דעם מוח; מיינע אונערוואַרטעטע ווערטער ברייננגען איהם עפּעס אַריין אַזוי ווי אין אַ פֿערלעגענהייט; ס'איז געווען דאָס ערשטע מאָל וואָס איך האָב פֿון איהם פֿערלאַנגט עפּעס אַנדערש ווי ברויט.

„דאַן מוזט איהר אויסוואַרטען אַ רגע," רופֿט ער זיך ענדליך אָב און ווענדט זיך ווידער צו דער פֿרוי.

זי קריגט איהרע זאַכען, בעצאָהלט, גיט אַ בילעט פֿון פֿינף קראָנען, אויף וועלכען זי בעקומט אויסגאָב, און געהט זיך אַרוים פֿון קראָם.

אַצונד זיינען דער קאָמי און איך אַליין.

ער זאָגט:

„איהר ווילט אַלזאָ אַ ליכט." דאָס זאָגענדיג רייסט ער אויף אַ פּעקעל ליכט און נעהמט אַרוים איינס פֿאַר מיר.

ער קוקט מיך אָן, — און איך בין ניט אים שטאַנד, צו ברייננגען מיין בקשה איבער די ליפּען.

„אַך, כ'האָב גאָר פֿערגעסען, איהר האָט דאָך בעצאָהלט," רופֿט ער זיך פּלוצלינג אָן. ער זאָגט גאַנץ איינפֿאַך, אַז איך האָב בעצאָהלט; כ'האָב געהערט יעדעס וואָרט. און דאַן צעהלט ער דאָס זילבער־געלד אויף דער קאַסע, איין קראָנע אויף דער אַנדערער, בלאַנקעס, פֿעטעס געלד, — ער גיט ווייטער אויסגאָב פֿון פֿינף קראָנען.

„ביטע!" מאַכט ער.

און איך שטעה דאָ און קוק אָן אַ רגע דאָס דאָזיגע געלד; כ'פֿערשטעה, אַז עפּעס מוז דאָ זיין ניט גלאַט, נאָר איך איבערלייג זיך ניט, כ'טראַכט לחלוטין ניט פֿון וואָס עס איז, און איך בין נור ערשטוינט

איבער דאָס גאַנצע רייכטהום, וואָס בלישטשעט דאָרט פֿאַר מיינע אויגען. דערנאָך נעהם איך מעכאַניש צונויף דאָס געלר.

דום פֿאַר פֿערוואונדערונג, דערשלאָגען, פֿערניכטעט שטעה איך לעבען פֿערקויף־טיש; ענדליך גיב איך אַ טראָט צום טהיר צו און בלייב ווידער שטעהן. מיין בליק פֿאַלט אויף אַ בעשטימטען פונקט אויף דער וואַנד, וואו ס'איז געהאַנגען אַ קליין גלעקעל אויף אַ לעדערנעם האַלז־באַנד, און אונטער דעם אַ בינדעל מיט שנירלאַך. דאָס אַלעס האָב איך אָנגעקוקט מיט אַזעלכע נייגיריגע אויגען, אַקוראַט ווי איך וואָלט קיינמאָל אזאַ זאַך ניט געזעהן.

דער קאָמי מיינט, אַז איך וואָלט געוואָלט אַריינגעהן אין אַ שמועס מיט איהם, מחמת איך נעהם מיר עפּעס אַזוי פֿיעל צייט, און צונויפֿ־לייגענדיג אַ הויפֿען מיט פּאַק־פּאַפּיר, וואָס האָט זיך אַרומגעוואַלגערט אויף'ן קלייט־טיש, רופֿט ער זיך אָן:

„עס זעהט אויס, אַזוי ווי עס וואָלט אָנגעהויבען ווינטערן."

„הם! יאָ," האָב איך געענטפֿערט, „עס זעהט אויס, אַזוי ווי ס'וואָלט אָנגעהויבען ווינטערן. ס'זעהט אַזוי אויס." און טאַקי גלייך נאָכדעם: „נו יאָ, ס'איז אויך ניט צו פֿריה."

כ'האָב זיך געהערט ריידען, יעדעס וואָרט דייטליך, אַקוראַט ווי אַן אַנדער מענש וואָלט גערעדט; כ'האָב גערעדט אונבעוואוסט, ניט פֿרייוויליג, גאָרניט פֿיהלענדיג, אַז איך רייד.

„אַזוי? איהר מיינט ווירקליך, אַז עס איז ניט צו פֿריה?" מאַכט דער קאָמי.

כ'האָב אַריינגעשטעקט די האַנד מיטן'ן געלד אין קעשענע, אַ דריק געטהאָן די קליאַמקע און בין אַרויס; כ'האָב געהערט, ווי איך האָב גע־זאָגט גוטע נאַכט און דער משרת פֿון קלייט האָט אָבגעענטפֿערט.

איך בין שוין געווען אָבגעגאַנגען אַ פּאָר טריט, אַז די קלייט־טהיר גיט זיך אַ ריס אויף מיט אימפּעט און דער קאָמי רופֿט מיך צוריק. כ'האָב זיך אומגעדרעהט, אָהן פֿערוואונדערונג, אָהן אַ שפּור פֿון שרעק; כ'האָב נור צונויפֿגענומען דאָס געלד און זיך צוגעגרייט, עס איהם אָבגעבען צוריק.

„ביטע, איהר האָט פֿערגעסען אייער ליכט."

„אַ דאַנק אייך!" האָב איך רוהיג געזאָגט. „אַ דאַנק! אַ דאַנק!"

דערנאָך בין איך מיט'ן ליכט אין דער האַנד אַרונטערגעגאַנגען די גאַס.

מיין ערשטער פֿערנינפֿטיגער גערדאַנק איז געווען מכח דאָס געלד. כ'בין צוגעגאַנגען צו אַ לאַמטערנע, האָב עס נאָך אַמאָל איבערגעצעהלט, עס אָבגעוואויגען אין דער האנד און זיך צולאַכט. אַצונד בין איך אַלזאָ געהאָלפֿען, גרויסאַרטיג, וואונדערליך געהאָלפֿען אויף אַ לאַנגע, לאַנגע צייט! כ'האָב דאָס געלד ווידער אַריינגעשטעקט אין טאַש און בין געגאַנגען ווייטער.

לעבען אַ שפּייז־קעלער אין דער סטאָרגאַדע בין איך געבליבען שטעהן און האָב זיך קאַלט און רוהיג מישב געווען מיט זיך אַליין, צי זאָל איך זיך אַריינכאַפּען אינעווייניג און טאַקי באַלד עפּעס נעהמען אין מויל אַריין. כ'האָב געהערט דאָס קלאַפּען פֿון די טעלער און מעסער און גאָפּלען דאָ אינעווייניג, כ'האָב געהערט, ווי מען האַקט איין דאָס פֿלייש. ס'איז געווען אַ צו גרויסער נסיון. כ'בין אַריין.

„אַ ביפֿשטייק!"

„אַ ביפֿשטייק!" האָט די קעלנערין אַריינגעשריען דורך'ן פֿענסטערל.

כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט ביי אַ קליינעם טיש לעבען טהיר און געוואַרט. ס'איז געווען גאַנץ פֿינסטערלאַך דאָ וואו איך בין געזעסען; איך האָב זיך אַלזאָ געפֿיהלט ווי עס איז געשיצט און פֿערשטעלט פֿון מענשען־אויגען, און איך האָב גענומען נאָכדיינקען. ווען ניט ווען האָט די קעלנערין אַריבערגעקוקט צו מיר מיט אַ נייגיריגען בליק.

איצט האָב איך מיין ערשטע אונעהרליכקייט בעגאַנגען, מיין ערשטע גנבה, אַנטקעגען וועלכער אַלע מיינע פֿריהערדיגע מעשים זיינען פֿערשוואונדען, אַזוי ווי זיי וואָלטען גאָרנישט געווען; מיין ערשטע, — די גרויסע פּאַסירונג... זאָל זיין אַזוי! מען קען דאָך שוין ניט צוריקכאַפּען. איבעריגענס איז דאָך נאָך פֿאַרהאַן אַ מעגליכקייט עס צו פֿערריכטען, איינאָרדנען די זאַך מיט'ן קרעמער, אַן אַנדער מאָל, פֿערשטעהט זיך, שפּעטער, ווען ס'וועט זיך מאַכען אַ געלעגענהייט דערצו. ס'איז דאָך ניט קיין מוז, אַז עס זאָל מיר ווייטער געהן אַזוי שלעכט ווי ביז איצט; אַחוץ דעם האָב איך זיך דאָך ניט פֿערפֿליכטעט צו לעבען עהרליכער איידער אַלע אַנדערע מענשען, כ'האָב אסור אַ קאָנטראַקט נעשריבען...

„קריג איך מיין ביפֿשטייק באַלד?"

„די מינוט." די קעלנערין עפֿענט דאָס פֿענסטערל און קוקט אַריין אינעווייניג.

אָבער אַשטייגער ווען די זאַך זאָל אויפֿגעדעקט ווערן? ווען דער קאָמי זאָל מיט אַמאָל וואַרפֿען אַ חשד און אָנהויבען נאָכדיינקען מכח דעם ברויט און די פֿינף קראָנען, פֿון וועלכע די פֿרוי האָט געקראָגען אויסגאָב? ס'איז

גאָרניט אונמעגליך, אַז ער זאָל זיך אַמאָל כאַפּען וואָס פֿאַר אַ טעות ער האָט געמאַכט, פֿיליכט שוין דאָס נעכסטע מאָל, ווען איך וועל אַריינקומען אין קלייט. נו מילא, אויך די אייגענע מעשה!... און איך האָב בגנבה אַ ציה געטהאָן מיט די אַקסלען.

„ביטע:" האָט די קעלנערין פֿריינדליך געזאָגט און האָט אַוועקגעשטעלט דעם ביפֿשטייק אויף'ן טיש. „אָבער ווילט איהר ניט ליעבערשט אַריינגעהן אין אַן אַנדער צימער? דאָ איז אַזוי פֿינסטער."

„ניין, אַ דאַנק, לאָזט מיך זיצען דאָ," האָב איך געענטפֿערט. איהר פֿריינדליכקייט ריהרט מיך פּלוצלונג; כ'בעצאָהל תיכף פֿאַר'ן ביפֿשטייק, גיב איהר ניט קוקענדיג וואָס איך קריג נור אַרויס פֿון טאַש, און דריק איהר די האַנד. זי טהוט אַ שמייכעל און איך זאָג אויף קאַטאָוועס, מיט טרעהרען אין די אויגען: „פֿאַר דעם רעשט קענט איהר זיך קויפֿען אַ הויז..."

„אַה! ווינש אייך גוטען אַפּעטיט!"

כ'האָב אָנגעהויבען עסען, כ'בין וואָס ווייטער געוואָרען אַלץ גיעריגער און האָב אַרונטערגעשלונגען גרויסע שטיקער נאָך איידער איך האָב זיי צוקייט; מיט דער זשעדנעקייט פֿון אַ חיה האָב איך געפּאַקט און גע־פּאַקט אין מויל אַריין. אַזוי ווי אַ מענשענפֿרעסער האָב איך צוריסען דאָס פֿלייש.

די קעלנערין איז ווידער צוגעקומען צו מיר.

„איהר ווילט גאָרנישט טרינקען?" און דערביי האָט זי זיך אַראָבגע־בויגען צו מיר.

כ'האָב זי אָנגעקוקט; זי האָט גערעדט זעהר שטיל, כמעט אַזוי ווי געשושקעט זיך, און בעת מעשה האָט זי אַראָבגעלאָזט די אויגען צו דער ערד.

„כ'מיין אַ גלאָז ביער, אָדער עפּעס אַנדערש... וואָס איהר וואָלט פֿון מיר פֿערלאַנגט... דערצו... אויב איהר ווילט..."

„ניין, אַ דאַנק!" האָב איך געענטפֿערט. „איצט ניט. כ'קום אַן אַנדערס מאָל ווידער."

זי איז אַוועק און האָט זיך אַניעדערגעזעצט הינטער'ן שענק־טיש; כ'האָב נור געזעהן איהר קאָפּ. אַ גרויסאַרטיג מיידעל!

אַז איך בין פֿאַרטיג געוואָרען, בין איך גלייך צוגעגאַנגען צו דער טהיר. כ'האָב שוין געשפּירט אַ ניט־גוטקייט. די קעלנערין איז אויפֿגע־שטאַנען. כ'האָב ניט געוואָלט צוגעהן צו נאָהענט, זיך ניט צייגען פֿאַר דאָס יונגע מיידעל, וואָס האָט קיין אַהנונג ניט געהאַט פֿון מיין עלענד;

דעריבער האָב איך האַסטיג געזאָגט אַ גוטע נאַכט, איהר צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און בין אַרויס אין גאַס.

דאָס עסען האָט אָנגעהויבען ווירקען. כ'האָב שטאַרק געליטען און עס לאַנג ניט געקענט האַלטען אין זיך. ביי יעדען פֿינסטערן ווינקעל, וואָס איך בין פֿערבייגעגאַנגען, האָב איך עס אויסגעבראָכען, כ'האָב געקעמפּפֿט מיט דער דאָזיגער ניט-גוטקייט, וועלכע האָט מיך פֿון דאָס נייע אויסגע־הייהלט און איבערגעקעהרט מיינע געדערים, די פֿויסטען האָב איך צו־נויפֿגעדריקט, זיך איינגעהאַלטען מיט אַלע כחות, אַ קלאַפּ געגעבען מיט'ן פֿוס — אומזיסט! ענדליך בין איך אַריינגעלאָפֿען ערגעץ אין אַ טויער, האָב אָנגעבויגען דעם קאָפּ, און כמעט בלינד פֿון די טרעהרען, וואָס האָבען אַרויסגעפּלאַצט פֿון די אויגען, האָב איך אויסגעבראָכען אַלץ, וואָס איך האָב אין זיך געהאַט.

פֿערביטערט בין איך ווידער אַרויס אויף דער גאַס, כ'האָב געוויינט, געשאָלטען די גרויזאַמע מעכטע — וועה זיי זאָלען ניט זיין — וועלכע פֿערפֿאָלגען מיך, און איך האָב זיי געוואונשען די אייביגע יסורים פֿון גיהנום פֿאַר זייער נידערטרעכטיגקייט. באמנות, מען מוז מודה זיין, דאָס שיקזאַל איז גאָרנישט פֿיין, זעהר נישט עדעל!... כ'בין צוגעגאַנגען צו אַ מאַן, וואָס איז געשטאַנען און אַריינגעקוקט אין אַ פֿענסטער פֿון אַ קלייט, און איהם אויף גיך געפֿרעגט וואָס דאַרף מען, נאָך זיין מיינונג נאָך, געבען אַ מענשען, וואָס האָט אַ לאַנגע צייט געהונגערט. ס'געהט איינפֿאַך אין לעבען, האָב איך געזאָגט, ער פֿערטראָגט ניט קיין ביפֿשטייק.

„כ'האָב געהערט זאָגען, אַז מילך אָל זיין גוט, געקאָכטע מילך," האָט דער מאַן געענטפֿערט זעהר פֿערוואונדערט. „פֿאַר וועמען פֿרעגט איהר זיך דאָס אייגענטליך נאָך?"

„אַ דאַנק! אַ דאַנק!" האָב איך זיך אָבגערופֿען. „ס'קען טאַקי זיין, געקאָכטע מילך..."

און דערמיט לאָז איך זיך געהן ווייטער.

איך בין אַריין אין דאָס ערשטע קאַפֿע-הויז, וואָס איך בין פֿערביי־געגאַנגען, און האָב געבעטען געקאָכטע מילך. כ'האָב געקראָגען וואָס איך האָב בעשטעלט, עס אויסגעטרונקען אַזוי הייס ווי ס'איז געווען, אַרונטער־געשלונגען מיט גיריגקייט ביז'ן לעצטען טראָפּען, בעצאָהלט און איך בין ווייטער געגאַנגען אַהיים.

דאָ פּאַסירט עטוואָס זעלטזאַמעס, פֿאַר מיין טהיר אָנגעשפּאַרט אָן דער גאַז-לאַמטערנע, פּונקט אין מיטען פֿון איהר העלען שיין, שטעהט אַ פֿיגור, וועלכע איך דערקען גליידך פֿון ווייטען — ווידער אַמאָל די שוואַרץ-געקליידעטע

דאַמע פֿון די פֿריהערדיגע אָוועגדען. דאָ האָט קיין שום טעות ניט געקענט זיין; צום פֿערטענמאָל געפֿינט זי זיך דאָ אויף'ן זעלבען פלאַץ. זי שטעהט און ריהרט זיך ניט פֿון אָרט.

דאָס קומט מיר פֿאָר עפּעס אַזוי מאָדנע, אַז גאָר ניט ווילענדיג הויב איך אָן געהן פּאַמעליך, די געדאַנקען מיינע זיינען אין דער רגע אין דער בעסטער אָרדנונג; אָבער איך בין אויפֿגערעגט; מיינע נערוועז זיינען נאָך צורייצט פֿון דער לעצטער מאָהלצייט. ווי דער שטייגער איז געה איך דורך גאַנץ נאָהענט פֿערביי איהר, קום צו כמעט ביז צו דער טהיר און האָב שוין בדעה אַריינצוגעהן אינעווייניג. דאָ בלייב איך אָבער שטעהן. פּלוצלינג פֿאַלט מיר עפּעס איין. אָהן אַ שום אויסרעכענונג, ניט וויסענדיג אַליין פֿאַרוואָס און פֿאַר ווען, קעהר איך זיך אום צוריק, געה גלייך צו צו דער דאַמע, קוק איהר אַריין אין געזיכט און בעגרים זי:

„גוטען אָווענד, פֿריילין!"

„גוטען אָווענד!"

צי זוכט זי וועמען דאָ? כ'האָב זי שוין פֿריהער בעמערקט; צי קען איך איהר ניט אין וואָס עס איז בעהילפֿיג זיין? איבעריגענס, בעט איך טויזענד מאָל ענטשולדיגונג.

זי ווייסט ניט אויף ריכטיג, צי...

אין יענעם טויער וואוינט קיינער ניט אויסער מיר און דריי אָדער פֿיער פֿערד; ס'איז אַ שטאַל און אַ באָדנעריי... זי מוז געוויס האָבען אַ טעות, אויב זי זוכט דאָ אימיצען.

זי קעהרט זיך אָב און זאָגט:

„כ'זוך קיינעם ניט, כ'שטעה גלאַט אַזוי דאָ; מיר איז איינגעפֿאַלען, אַז..."

אַז — זוי גאָר, ס'איז, הייסט עס, מעהר ניט געוועז ווי אַן איינפֿאַל דאָס וואָס זי איז דאָרט געשטאַנען אָווענד פֿאַר אָווענד. דאָס איז דאָך אָבער אַ מאָדנע זאַך; כ'האָב זיך פֿערטראַכט וועגען דעם און וואָס ווייטער האָב איך אַלץ מעהר ניט געוואוסט וואָס איבערצוקלעהרען מכח דער דאַמע. מילא האָב איך בעשלאָסען צו ווערען סמיעלע. כ'האָב אַ קלונג געטהאָן אַביסעל מיט'ן געלד אין טאַש און אָהן אַ סך טענות זי פֿערבעטען, אַריינצוגעהן מיט מיר ערגעץ וואו נעהמען אַ גלאָז וויין... היות אַזוי ווי ס'איז ווינטער, וואָס ניט?... ס'דאַרף דאָך לאַנג ניט דויערן... אָבער אָט אַפּנים זי וויל ניט?...

ניין, אַ דאַנק, דאָס פּאַסט עפּעס ניט. ניין, דאָס קען זי ניט. ווען איך וואָלט אָבער געוואָלט זי בעגלייטען אַביסעל, אַזוי... דער וועג אַהיים

איז אַזוי פֿינסטער, און ס'איז עפּעס ניט היימליך צו געהן אַליין דורך דער קאַרל־יאָהאַן־גאַס, ס'איז שוין אַזוי שפּעט.

נו, האָבען מיר זיך אַוועקגעלאָזט; זי איז געגאַנגען אין דער רעכטער זייט. אַ מערקווירדיג שעהנעס געפֿיהל האָט מיך בעהערשט, דאָס בע־וואוסטזיין, אַז איך געפֿין זיך לעבען אַ יונג מיידעל. דעם גאַנצען וועג האָב איך פֿון איהר קיין אויג ניט אַראָבגענומען. דער פּאַרפֿיום פֿון איהרע האָר, די וואַרימקייט, וואָס איז אַרויס פֿון איהר קערפּער, אָט דער פֿרויען־ריח, וואָס האָט זיך געהערט אַרום איהר, דער זיסער הויך איהרער, יעדעס מאָל, וואָס זי האָט זיך אויסגעדרעהט מיט'ן פּנים צו מיר, — אָט דאָס אַלעס האָט מיך אַזוי ווי פֿערפֿלייצט, זיך אַריינגעשפּאַרט צו מיר אין אַלע חושים מיינע. כ'האָב זיך געקענט משער זיין, אַז אונטער'ן שלייער געפֿינט זיך אַ פֿול, בלייכלאַך געזיכט און אונטער'ן מאַנטעל אַ הויך־געוועלבטע ברוסט. דער געדאַנק מכח דעם דאָזיגען פֿערבאָרגענעם אוצר, וואָס איך האָב זיך פֿאָרגעשטעלט אונטער'ן מאַנטעל און שלייער, האָט מיך צוטומעלט, און איך בין געוועזען אויסער זיך פֿאַר גליק, אָהן אַ שום פֿערנינפֿטיגען גרונד; כ'האָב עס שוין מעהר ניט געקענט אויסהאַלטען, האָב זי אָנגע־ריהרט מיט דער האַנד, אַרומגעפֿיהרט אַ ווײלע די פֿינגער איבער איהרע שולטערן מיט אַ גנב'ישען שמייכעל. כ'האָב געהערט ווי דאָס האַרץ קלאַפּט מיר.

„ווי מאָדנע איהר זייט!" האָב איך זיך אָבגערופֿען.

דהיינו?

אַלזאָ ערשטענס האָט זי אַ טבע, אָוענד פֿאַר אָוענד צו בלייבען שטעהן לעבען דער · טהיר פֿון אַ שטאַל, אָהן אַ שום גרונד, נאָר פּשוט דערפֿאַר וואָס עס פֿאַלט איהר אַזוי איין...

זי קען דאָך פֿ אָ ר ט האָבען איהרע גרינדע דערפֿאַר; און אַחוץ דעם בלייבט זי גערן אויף ביז שפּעט אין דער נאַכט, דאָס האָט זי שטענ־דיג מיט פֿערגניגען געטהאָן. צי לייג איך זיך גערן שלאָפֿען פֿאַר 12 אַזייגער?

איך? אויב ס'איז פֿאַרהאַן אַ זאַך אויף דער וועלט, וואָס איך האָב פֿיינט בתכלית השנאה, איז דאָס זיך צו לייגען שלאָפֿען פֿאַר 12 אַזייגער.

אַלזאָ זעהט איהר שוין! נאַ, און אויסערדעם מאַכט זי אָט דעם שפּאַציר־גאַנג תמיד ביינאַכט, אַז זי האָט צייט; זי וואוינט אויף סאַנט אָלאַף'ס פּלאַץ...

„אילאַיאַלי!" האָב איך אַ געשריי געטהאָן.

„וואָס!"

„כ'האָב נור געזאָגט אילאַיאַלי.. אַלזאָ רעדט, רעדט וויטער!"

זי וואוינט אויף סאַנט אָלאַף'ס פּלאַץ, אַליין מיט איהר מאַמע'ן, מיט וועמען מען קען ניט ריידען, ווייל זי איז אַזוי טויב. וואָס זשע איז דאָ אַזוי פּאַר אויסערגעוועהנליכעס, אַז זי געהט גערן אַביסעל אַרויס פון שטוב?

„גאָרנישט," האָב איך געזאָגט.

נו אַלזאָ? — אין איהר שטימע האָב איך געקענט הערען, אַז זי שמייכעלט.

צי האָט זי אַקאָרשט ניט אַ שוועסטער?

יאָ, אַן עלטערע שוועסטער — פון וואַנען איך ווייס דאָס? — די איז אָבער אַוועקגעפאָהרען קיין האַמבורג.

דאָ ניט לאַנג?

פּאַר פינף וואָכען. פון וואַנען איך ווייס, אַז זי האָט אַ שוועסטער?

כ'ווייס עס גאָרניט, כ'האָב סתם אַזוי געפרעגט.

מיר זיינען אַנשוויגען געוואָרען. אַ מאַן מיט אַ פּאַר שטיוועל אונ־טער'ן אָרים געהט דורך פערביי אונז, ווייטער איז די גאַס ליידיג, אַזוי ווייט ווי מיר קענען זעהן. פון טיוואָלי שלאָגט אָב אַהער דער שיין פון אַ גאַנצער שורה מיט פערשיעדענ־פאַרביגע לאָמפּען. ס'האָט אויפגעהערט שנייען, דער הימעל איז געוועזן קלאָהר.

„גאָט, ס'איז אייך גאָר ניט קאַלט, אָהן אַן אויבער־ראָק?" רופט זיך פלוצלינג אָב די דאַמע און טהוט אַ קוק אויף מיר.

זאָל איך איהר זאָגען, פאַרוואָס איך האָב קיין ווינטער־ראָק ניט? איהר גלייך אויפדעקען מיין שטאַנד און זי שוין פערטרייבען פון מיר? ס'איז דאָך אַזוי גרויסאַרטיג דאָ לעבען איהר צו געהן און זי נאָך אַ רגע האַלטען אין אונוויסענהייט; כ'האָב אַלזאָ אַ לאַך געטהאָן און געזאָגט:

„ניין, גאָרנישט." און כדי נור אַרויפצוקומען אויף אַן אַנדער שמועס, טהו איך אַ פרעג: „האָט איהר געזעהן די חיות אין טיוואָלי?"

„ניין," האָט זי נעענטפערט. „פאַרהאַן דאָרט וואָס צו זעהן?"

ווען עס פאַלט איהר אַשטייגער איין צו וועלען געהן אַהין? דאָרט, וואו ס'איז אַזוי ליכטיג און וואו ס'זיינען דאָ אַזוי פיעל מענשען! דאָס וועט איהר נאָך אַריינברייגנען אין אַ צו שטאַרקער פערלעגענהייט; מיין שלעכטער אַנצוג, מיין מאָגערער פנים, וואָס איך האָב אַחוץ דעם שוין זיבט צוויי טעג ניט געוואַשען, דאָס וועט איהר איינפאַך פעריאָגען פון מיר; אפשר וועט זי נאָך אויסגעפינען, אַז איך טראָג קיין וועסט ניט..

„אַך, ניין,“ האָב איך דעריבער געזאָגט, „זעהן איז דאָרט געווים ניטאָ וואָס.“ און דאַן זיינען מיר איינגעפֿאַלען אַ גאַנצע מאַסע גליקליכע זאַכען. מיט וועלכע איך האָב זיך תיכף ומיד בענוצט, אַ פּאָר פּראָסט־פשוט׳ע ווערטער, וואָס זיינען נאָך איבערגעבליבען ביי מיר אין מיין אויסגעטריקענטען מוח: וואָס קען מען פֿאָרט ערוואַרטען פֿון אַזאַ קליי־נעם טהיער־גאָרטען? איבערהויפּט האָבען חיות, ווען זיי זיינען פֿערשפּאַרט אין שטייג, פֿאַר מיר קיין שום אינטערעס ניט. אָט די חיות ווייסען, אַז מען שטעהט דאָ און מען קוקט אויף זיי; זיי פֿיהלען די הונדערט נײַ־גיריגע בליקען און ווערן דערפֿון בעאיינפֿלוסט. ניין, מיר געפֿעלען בעסער אַזעלכע חיות, וואָס ווייסען ניט, אַז מען קוקט אויף זיי. יענע ווילדע בריאות, וואָס יאָגען זיך אַרום ביי זיך אין די הייהלען, אָדער די וואָס ליגען דאָרט פֿערטראַכטעהייט מיט פינטעלנדע, גרינע אויגען און לעקען די לאַפּעס זייערע. ניט אַזוי?

יאָ, דאָס איז ווירקליך אַזוי ווי איך מיין.

נור אין דער חיה מיט איהר גאַנצער מורא׳דיגקייט, מיט איהר גאַנצער ווילדקייט ליגט וואָס בעזאָנדערעס. די שטילע, בגנבה׳דיגע טריט ביינאַכט אין דער פֿינסטער, די אונהיימליכקייט פֿון וואַלד, דער געשריי פֿון אַ פערבייפֿליהענדען פֿויגעל, דער ווינד, דער ריח פֿון בלוט, דער רעש איבער אונז אין דער לופֿט, הקיצור, דער גייסט פֿון דער רויבטהיער־וועלט אין דעם רויבטהיער... די פּאָעזיע פֿון דעם אונבעוואוסטען...

אָבער כ׳האָב מורא געהאַט, אַז דאָס זאָל זי ניט פֿערמאַטערן, און דער געדאַנק וועגען מיין גרויסען דלות האָט מיך פֿון דאָס ניי אַ פּאַק געטהאָן און מיך אַראָבגעבויגען ביז צו דער ערד. וואָלט איך נור איינגערמאַסען געוווען אָנגעטהאָן מעשה מענש, וואָלט איך איהר מיט דעם דאָזיגען שפּאַציר אין טיוואָלי געקענט אָנטהאָן גרויס פֿערגניגען! איך האָב גאָר ניט געקענט פֿערשטעהן, וואָס דאָס איז פֿאַר אַ פּערזאָן, וועלבע שעפּט תענוג דערפֿון, וואָס זי שלעפּט זיך אַרום די גאַנצע קאַרל־יאָהאַן־גאַס מיט אַ האַלב־נאַקעטען בעטלער. צו׳ן אַלדע גוטע יאָהר, וואָס טראַכט זי זיך איינענטליך? און נאָך וואָס געה איך און פוטץ זיך און שמייבעל אַזוי נאַריש פֿאַר גאָרנישט? צי שטעקט דען וואָס פֿאַר עס איז שכל אין דעם, וואָס איך לאָז מיך פֿערשלעפּען אויף אַזאַ וויטען וועג פֿון אָט דעם צאַרטען זיידענעם פֿויגעל? וואָס זשע, ס׳קאָסט מיר אַפּנים גאָר קיין כוחות ניט? צי דערפֿיהל איך דען ניט אַ ביטערע קעלט ווי דער טויט אין האַרצען, אַזוי גיך ווי דאָס מינדעסטע ווינטעלע טהוט נור אַ בלאָז אויף אונז? און צי קעהרט זיך מיר דער מוח שוין ניט

איבער, נור מחמת דעם וואָס איך האָב שוין זינט מאָנאַטען לאַנג ניט געהאַט געווגג וואָס צו עסען? זי האָט מיך זאָגאַר ניט געלאָזט אַריינגעהן אַהיים, נעהמען אַ טראָפּען מילך אויף'ן צונג, אַ לעפּעל מילך, וואָס מיין מאָגען וואָלט נאָך ווי עס איז געקענט איינהאַלטען אין זיך. פאַר וואָס האָט זי זיך ניט אויסגעדרעהט מיט'ן רוקען צו מיר און מיר ניט געהייסען געהן צום טייוועל?...

כ'בין געוועזען אויסער זיך פאַר פערצווייפלונג; מיין פינסטערע לאַגע, אָהן אַ שיין פון האָפנונג, האָט מיך איינפאַך אַרויסגעבראַכט פון די כלים און איך האָב זיך אָבגערופען:

„אייגענטליך וואָלט איהר ניט געדאַרפט געהן מיט מיר, פרייליין; איך שענד אייך פאַר דער גאַנצער וועלט, נור דורך מיין אַנצוג. יאָ, ס'איז ווירקליך וואַהר, כ'מיין עס ערנסט."

זי ווערט פערוואונדערט. האַסטיג הויבט זי אויף דעם קאָפּ, דער־לאַנגט אַ קוק אויף מיר און שווייגט. ענדליך רופט זי זיך אָב:

„ליעבער גאָט!" ווייטער זאָגט זי גאָרנישט.

„וואָס מיינט איהר דערמיט?" האָב איך געפרעגט.

„אוּף, ניין, איהר פערשעהמט מיך... איצט איז שוין יעדענפאַלס ניט ווייט צו מיר." און דאָס זאָגענדיג האָט זי גענומען שטעלען אַביסעל שנעלערע טריט.

מיר האָבען זיך פערקירעוועט אין דער אוניווערזיטעט־גאַס און טאַקי באַלד האָבען מיר דערזעהן די לאַמטערנעס פון סאַנט אָלאַף'ס פּלאַץ. אַצונד האָט זי ווידער גענומען געהן לאַנגזאַמער.

„איך וויל ניט אויפדעקען קיינעמ'ס סודות," האָב איך זיך אָבגע־רופען, „אָבער ווילט איהר מיר ניט זאָגען אייער נאָמען, איידער מיר שיידען זיך? און ווילט איהר ניט כאָטש אויף איין רגע אַרונטערנעהמען דעם שלייער אייערן, כדי איך זאָל אייך קענען זעהן? איך וועל אייך אַזוי דאַנקבאַר זיין דערפאַר."

פויזע. איך האָב געוואַרט.

„איהר האָט מיך שוין איינמאָל געזעהן," האָט זי געזאָגט.

„אילאַיאַלי!" האָב איך ווידערהאָלט.

„ווי? איהר זייט מיר איינמאָל נאָכגעגאַנגען אַ האַלבען טאָג נאָכאַנאַנד, ביז מיין היים. איהר זייט דאַן שכור געווען?" כ'האָב ווידער אַמאָל געהערט, ווי זי האָט אַ שמייכעל געטהאָן.

„יאָ," האָב איך געזאָגט, „יאָ, ליידער בין איך דעמאָלט שכור געוועזען."

„דאָס איז געווען מיאוס פֿון אייער זייט."

און אַ דערשלאָגענער, אַ פֿער׳משפט׳ער, האָב איך צוגעגעבען, אַז ס׳איז ווירקליך געווען מיאוס פֿון מיין זייט.

מיר זיינען צוגעקומען ביז צום פֿאָנטאַן און האָבען אַרויפֿגעקוקט צו די פֿיעלע בעלייכטעטע פֿענסטער אין נומער 2.

„ווייטער דאַרפֿט איהר אַצונד ניט מיטגעהן מיט מיר," האָט זי געזאָגט. „אַ דאַנק פֿאַר היינט אָווענד!"

כ׳האָב אַ נייג געטהאָן מיט׳ן קאָפּ, כ׳האָב ניט געוואַגט אויסצוריידען אַ וואָרט. דערנאָך האָב איך אַרונטערגענומען דעם הוט און בין געשטאַנען מיט אַ הוילען קאָפּ פֿאַר איהר. צי זי וויל מיר ניט געבען די האַנד?

„פֿאַרוואָס בעט איהר מיך ניט, צוריקגעהן מיט אייך אַ שטיקעל וועג?" האָט זי אַ פֿרעג געטהאָן שטילערהייט און אַראָבגעקוקט אויף די שפּיצען פֿון איהרע שיך.

„מיין גאָט," האָב איך געענטפֿערט אויסער זיך, „גאָט מיינער, ווען איהר וואָלט עס נור וועלען טהאָן!"

„יאָ, אָבער נור אַ קליין שטיקעל וועג."

מיר האָבען זיך אומגעקעהרט.

איך בין געווען צומישט און האָב ניט געוואוסט ווי איך זאָל געהן אָדער שטעהן; אָט די בריאה האָט מיר איינפֿאַך דעם מוח איבערגעקעהרט. כ׳בין געווען אויסער זיך, פֿריילאַך גאָר אויף אַ מאָדנעם אופן; מיר האָט זיך אָבגעדוכט, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט צו גרונד געגאַנגען פֿון לויטער גליק. זי האָט אויטדריקליך געוואָלט געהן צוריק מיט מיר; דאָס איז ניט געווען מיין איינפֿאַל, נאָר איהר אייגענער וואונש. כ׳גיב אַ קוק אויף איהר און ווער וואָס ווייטער אַלץ מוטהיגער, זי מונטערט מיך אויף און ציהט מיך מיט יעדען וואָרט אַלץ מעהר צו צו זיך. אויף איין רגע פֿערגעס איך אָן מיין אָרימקייט, מיין קליינקייט, אָן מיין גאַנצען קלעגליכען לעבען; כ׳האָב דערפֿיהלט, ווי וואַרם דאָס בלוט האָט מיר געפֿליסט דורך׳ן קערפּער, — גאָר אַזוי ווי אין די אַלטע צייטען, איידער איך בין געוואָרען אַ שברי כלי — און איך האָב בעשלאָסען פֿון אויבען אויף, אויף אַן איידעלען אופן געוואָהר ווערן, וואו איך האַלט ערגעץ מיט איהר אין דער וועלט.

„איבעריגענס בין איך גאָר דעמאָלט נאָכגעגאַנגען ניט נאָך אייך, נאָר נאָך אייער שוועסטער," האָב איך זיך אָבגערופֿען.

„מיין שוועסטער?" האָט זי געפֿרעגט, אויסער זיך פֿאַר ערשטוינונג. זי בלייבט שטעהן, קוקט מיך אָן און וואַרט ווירקליך אויף אַן ענטפֿער. זי האָט געפֿרעגט גאַנץ ערנסט.

„יאָ," האָב איך געענטפֿערט. „הם! ס'הייסט, די אינגערע פֿון די ביידע דאַמען, וועלכע זיינען געגאַנגען פֿאַר מיר."

„די אינגערע? ווירקליך? האַ, האַ, האַ!" מיט אַמאָל האָט זי זיך צולאַכט אויף'ן קול, אַזוי הערצליך ווי אַ קינד. „נאַ, וואָס פֿאַר אַ כיטראַק איהר זייט עס! איהר האָט עס נור געזאָגט, כדי איך זאָל אַראָבנעהמען דעם שלייער. ניט אמת? יאָ, כ'האָב עס גוט געזעהן. אָבער דאָ האָט איהר גאָרנישט געטראָפֿען... אַלס שטראָף פֿאַר אייך."

מיר האָבען געלאַכט און געשפּאַסט, ניט אויפֿגעהערט ריידען די גאַנצע צייט; איך האָב ניט געוואוסט וואָס איך רייד, כ'בין געווען אַזוי פֿריילאַך. זי האָט דערצעהלט, אַז זי האָט מיך שוין מיט אַ לאַנגע צייט צוריק געזעהן איינמאָל, אין טעאַטער. איך בין דאָרט געווען מיט דריי קאַמעראַדען און האָב זיך בענומען אַזוי ווי א פֿערריקטער. ליידער בין איך דעמאָלט אויך אַפּנים געווען שכור!

פֿאַרוואָס זי מיינט אַזוי?

ווייל איך האָב אַזוי פֿיעל געלאַכט.

אַזוי? נו יאָ, דעמאָלט האָב איך נאָך געלאַכט!

און איצט שוין ניט מעהר?

אָה געוויס, איצט אויך.

מיר זיינען צוגעקומען צו דער קאַרל־יאָהאַן־גאַס. „ווייטער געהען מיר ניט!" האָט זי געזאָגט. און מיר זיינען ווידער אַרויף די אוניווערזי־טעטס־גאַס. אַז מיר זיינען פֿון דאָס ניי צוגעקומען צו דעם פֿאָנטאַן, האָב איך גענומען געהן לאַנגזאַמער; כ'האָב געוואוסט, אַז ווייטער טהאָר איך שוין ניט מיטגעהן מיט איהר.

„נאַ, אַצונד מוזט איהר זיך אומקעהרען," האָט זי זיך אָבגערופֿען און איז געבליבען שטעהן.

„יאָ, פֿערשטעהט זיך, אַז איך מוז."

אָבער גלייך נאָכדעם האָט זי חרטה געהאַט און געזאָגט, אַז איך קען איהר בעגלייטען ביז צו דער טהיר פֿון איהר הויז. גאָט אין הימעל, דאָס איז דאָך ניט קיין פֿערברעכען, חלילה. ווי?

„ניין," האָב איך געזאָגט.

אַז מיר זיינען געשטאַנען ביי דער הויז־טהיר, האָט זיך מיין גאַנצער עלענד פֿון דאָס ניי אַרויפֿגעלאָזט אויף מיר. ווי אַזוי קען מען דען

בלייבען מוטהיג, אַז מען איז אַזוי געבראָכען? אָט שטעה איך אַלזאָ לעבען אַ יונגער דאַמע, שמוציג, צוריסען, אויסגעמאָרעט פון הונגער, אומגעוואַשען, נור אַ העלפט אָנגעטהאָן, — טאַקי מעהר ניט ווי נור אין דער ערד אַריינצוזינקען. כ'האָב זיך געמאַכט קליין, זיך ניט ווילענדיג איינגעקאָרטשעט אין דרייען און געזאָגט:

„וואָלט איך ניט געקענט זיך ווידער אַמאָל טרעפען מיט אייך?"

כ'האָב ניט געסמייעט צו האָפען, אַז זי וועט מיר געבען נאָך אַ ראַנדע-וואו; כ'האָב כמעט געוואונשען צו הערען פון איהר אַ שאַרפעס „ניין," וואָס זאָל מיך קענען שטאַרקען און מאַכען גלייכגילטיג.

„פאַר וואָס ניט?" האָט זי געזאָגט שטילערהייט כמעט אונהערבאַר.

„ווען?"

„כ'ווייס ניט."

פויזע.

„ווילט איהר ניט אויפהויבען דעם שלייער כאָטש אויף איין איינציגע רגע," האָב איך געזאָגט. „כדי איך זאָל זעהן מיט וועמען איך האָב גערעדט? בלויז אויף איין רגע. כ'מוז זעהן, מיט וועמען איך האָב גערעדט."

פויזע.

„איהר קענט מיך דאָ אָבוואַרטען דינסטאָג אָוונד," האָט זי געזאָגט.

„איהר ווילט?"

„יאָ, ליעבסטע, אויב איהר ערלויבט!"

„אַרום אַכט."

„גוט."

כ'האָב אַ גלעט געטהאָן מיט דער האַנד איבער איהר מאַנטעל און אַראָבגעשאַרט דעם שנעע, נור אום זי צו קענען אָנריהרען; ס'איז פאַר מיר געווען אַ זיסער תענוג, צו מעגען זיין אַזוי נאָהענט לעבען איהר.

„אָבער איהר דאַרפט ניט דיינקען אַזוי שלעכט וועגען מיר," האָט זי זיך אָבגערופען און ווידער אַ שמייכעל געטהאָן.

„ניין..."

פלוצלונג האָט זי געמאַכט אַן ענטשלאָסענעם טריט און האָט אַרויפגעשאַרט דעם שלייער ביז אויף'ן שטערן; אַ רגע האָבען מיר זיך אָנגעקוקט איינע די אַנדערע. אילאַיאַלי! האָב איך געזאָגט.

זי האָט זיך אַ הויב געטהאָן, פערוואָרפען איהרע אָרעמס אַרום מיין האַלז און מיר אַ קוש געגעבען אין מויל. איין איינציג מאָל, אויף גיך,

משונה'דיג גיך, אויף'ן מויל. כ'האָב געפֿיהלט, ווי דער בוזים האָט זיך איהר געהויבען, זי האָט מורא'דיג געסאָפּעט.

דערנאָך האָט זי זיך מיט אַמאָל אַרויסגעריסען פֿון מיינע הענד; אָהן אַן אָטהעם, גאַנץ שטיל האָט זי געזאָגט אַ גוטע נאַכט, זיך אויס־געדרעהט און ניט אויסריידענדיג מעהר קיין וואָרט, איז זי אַרויפֿגעלאָפֿען די טרעפ...

די טהיר פֿון הויז האָט זיך פֿערשלאָסען.

אויף מאָרגען האָט עס נאָך מעהר געשנייט, אַ שווערער שנעע, פֿערמישט מיט רעגען, גרויסע נאַסע שטיקער, וואָס זיינען אַראָבגעפֿאַלען און געוואָרען צו בלאָטע. דאָס וועטער איז געווען רויה און אייזיג.

כ'האָב זיך אויפֿגעכאַפּט שפּעט אויף'ן טאָג מיט אַ שום אין קאָפּ פֿון דער ביינאַכטיגער אויפֿרעגונג און מיט אַ גליקליך־פֿער'שכור'ט האַרץ דורך דאָס זיסע בעגעגעניש. אין מיין ענטציקונג בין איך אַ ווײלע גע־בליבען ליגען אופֿערהייט און האָב זיך פֿאָרגעשטעלט, אַז אילאַיאַלי ליגט מיר ביי דער זייט; כ'האָב אויסגעשפּרייט די אָרעמס, אַרומגענומען זיך אַליין און געוואָרפֿען קושען אין דער לופֿט אַריין. ענדליך בין איך אויפֿגעשטאַנען, ווידער געטרונקען אַ טאָס מילך און תיכף נאָכדעם גע־געסען אַ ביפֿשטייק און שוין מעהר קיין הונגער ניט געשפּירט; נאָר די נערוועז מיינע זיינען מיר ווידער געווען שטאַרק צורודערט.

כ'בין אַרונטער צו די קליידער־באַזאַרען. מיר איז איינגעפֿאַלען, אַז איך וואָלט אפשר געקענט קריגען צו קויפֿען אַ געטראָגענע וועסט פֿאַר אַ ביליגען פּרייז, וואָס ניט איז צו טראָגען אונטערן ראָק, סיי וואָס עס איז. איך בין אַרויף די טרעפּ צום באַזאַר און האָב געפֿונען אַ וועסט, וועלכע איך האָב בעטראַכט פֿון אַלע זייטען. בשעת איך בין אַזוי געשטאַנען און זיך אָבגעגעבען מיט דער וועסט, איז פֿערבייגעגאַנגען מיינער אַ בעקאַנטער, האָט אַ שאָקעל געטהאָן צו מיר מיט'ן קאָפּ און מיך אָנגערופֿען ביים נאָמען; האָב איך געלאָזט הייגען די וועסט און בין אַרונטער צו איהם. ער איז געווען אַ טעכניקער און האָט זיך געלאָזט געהן אין ביוראָ.

„קומט מיט, מיר וועלען טרינקען אַ גלאָז ביער," האָט ער געזאָגט.

„אָבער אויף גיך, כ'האָב ניט קיין צייט... ווער איז זי דאָס געווען די דאַמע, מיט וועלכער איהר זייט נעכטען ביינאַכט געגאַנגען שפּאַצירען?"

„הערט אַקאָרשט," האָב איך זיך אָבגערופֿען, אייפֿערזיכטיג שוין בלויז אויף זיין געדאַנק אַליין, „ווי איז דער דין, אַז דאָס איז מיין כלה?"

„צום טייוועל, הערסטו, הערסטו!" האָט ער אַ געשריי געטהאָן.

„יאָ, נעכטען איז עס צו שטאַנד געקומען."

ער איז שטאַרק פערשעהמט געוואָרען און האָט מיר אונבעדינגט געגלויבט אויף'ן וואָרט. כ'האָב איהם פערשאָטען מיט ליגענס פון קאָפּ ביז די פיס, כדי זיינער פטור צו ווערן; דאָס ביער איז געקומען, מיר האָבען געטרונקען און זיינען אַרויסגעגאַנגען.

„אַלזאָ אַ גוטען טאָג אייך!... איהר הערט!" האָט ער פלוצלונג געזאָגט, „כ'בין אייך שולדיג אַ פּאָר קראָנען, און ס'איז כ'לעבען אַ חרפה וואָס איך האָב זיי אייך שוין לאַנג ניט אָבגעגעבען. אָבער איהר וועט גאָר אין גיכען בעקומען דאָס געלד."

„אַ דאַנק," האָב איך געענטפערט. אָבער איך האָב געוואוסט, אַז איך וועל די קראָנען פון איהם קיינמאָל ניט אָבקריגען.

ליידער איז מיר דער ביער גלייך אַריין אין קאָפּ, ס'איז מיר געוואָרען זעהר הייס. דער געדאַנק מכח דעם וואָס האָט געטראָפען נעכטען ביינאַכט האָט מיך ניט צורוה געלאָזט, מיר איינפאַך צוטומעלט דעם מוח. אַשטייגער, ווי וועט זיין, ווען זי וועט דינסטאָג ניט קומען? ווען זי זאָל זיך מיט אַמאָל בערעכענען, עפּעס נעהמען חושד זיין... חושד זיין וואָס?... מיינע געדאַנקען זיינען פלוצלונג לעבעדיג געוואָרען און האָבען זיך גענומען דרעהען אַרום דאָס געלד. כ'האָב מורא געקראָגען, כ'האָב זיך גענומען שרעקען פאַר זיך אליין. דער שווינדעל מיט אַלע זיינע פרטים, מיט אַלע קלייניגקייטען, איז מיר מיט אַמאָל געשטאַנען פאַר די אויגען; כ'האָב געזעהן די קליינע קראָם, דעם קלייט־טיש, מיין מאָגערע האַנד, בעת איך האָב צונויפגענומען דאָס געלד, און איך האָב מיר אויסגעמאָלט ביי מיר אין געדאַנק דאָס בענעהמען זיך פון דער פּאָליציי, ווען זי וועט קומען מיך אַרעסטירען. הענד און פיס געשלאָסען אין קייטען, ניין, נור די הענד, און אפשר ניט מעהר ווי איין האַנד; דער אוטשאַסטאָק, דאָס פּראָטאָקאָל פון קאָמיסאַר, דער געררויש פון זיין פעדער, וועלכע סקריפּעט אַזוי שטאַרק; אפשר וועט ער לכבוד מיר נעהמען אַ נייע; זיין בליק, זיין געפעהרליכער בליק! נו, הערר טאַנגען? דאָס קעמערל, די אייביגע פינסטערניש...

הם. כדי זיך צו מאַכען קוראַזש, האָב איך שטאַרק צונויפגעדריקט די הענד, בין געגאַנגען שנעלער און שנעלער און צוגעקומען צו דעם סטאָרטאָרוו. דאָ האָב איך זיך אַנידערגעזעצט.

ווייס איך וואָס פאַר אַ קינדערייען! ווי אַזוי קען מען מיר פּאָרט בעווייזען, אַז איך האָב גע'גנב'עט? אַחוץ דעם וועט דאָך דער קרעמער־

יונג ניט סמייען מאַכען קיין ליאַרם, אפילו ווען ער זאָל שוין אַמאָל אויסגעפינען, ווי אַזוי די זאַך איז צוגעגאַנגען; זיין שטעלע איז דאָך איהם צו ליעב. אַלזאָ קיין ליאַרם, קיין סקאַנדאַלען, איהר הערט וואָס איך זאָג?!

פֿונדעסטוועגען איז מיר דאָס געלד געלעגען אַזוי ווי אַ שווערע זינד אין קעשענע און האָט מיך ניט צורוה געלאָזט. כ'האָב זיך אַליין אויסגע־פּרואווט און געפֿונען קלאָהר און דייטליך, אַז איך בין אַפֿריהער גליקליכער געווען, דעמאָלט, ווען איך האָב עהרליך און ריין געליטען און געקעמפּפֿט. און אילאַיאַלי! צי האָב איך איהר ניט אַראָבגעצויגען מיט מיינע זינדיגע הענד! גאָט אין הימעל! גאָט מיין גאָט! אילאַיאַלי!

פּלוצלינג האָב איך אַ שפּרונג געטהאָן פֿון אָרט און בין דירעקט צוגעגאַנגען צו דער פֿרוי מיט די קיכעלאַך דאָרט ביי דער עלעפֿאַנטען־אַפּטייק. נאָך קען איך זיך אַרויסראַטעווען פֿון שאַנדע, ס'איז נאָך גאָרניט צו שפּעט; כ'וועל ווייזען דער גאַנצער וועלט, וואָס איך בין אים שטאַנד צו טהאָן. אויף'ן וועג האָב איך אָנגעגרייט דאָס גאַנצע געלד, געהאַלטען יעדען העלער אין דער האַנד; כ'האָב זיך אָנגעבויגען איבער דער פֿרוי'ס טיש, אַקוראַט ווי איך וואָלט געוואָלט עפּעס קויפֿען, און האָב איהר גאָר אָהן טענות אַריינגעוואָרפֿען דאָס געלד אין דער האַנד. כ'האָב קיין וואָרט ניט אויסגערעדט און בין מיר אַוועק מיין וועג.

ווי גוט ס'האָט געשמעקט, פֿון דאָס ניי אַן עהרליכער מענש צו זיין! די ליידיגע קעשענעס מיינע זיינען מיר שוין מעהר קיין משא ניט געווען; ס'איז געווען אַ חיות, ווידער אַמאָל צו זיין ריין, נקי פֿון אַלצדינג. אַז איך בערעכען זיך גאַנץ גוט, האָט מיר דאָס דאָזיגע געלד אין גרונד גענומען געקאָסט אַסך זאָרג, אַסך פֿערבאָרגענע, אינערליכע יסורים; כ'האָב ווירקליך נור מיט אַ שוידער געמוזט טראַכטען דערפֿון; כ'בין ניט קיין פֿערהאַר־טעוועטע, פֿערשטיינערטע נשמה, מיין עהרליכע נאַטור האָט זיך עמפּעהרט געגען די נידעריגע האַנדלונג. גאָט צו דאַנקען, כ'האָב מיך אַליין, אין מיין אייגענעם בעוואוסטזיין, אויפֿגעהויבען פֿון אָבגרונד. טהוט עס מיר נאָך, נעהמט זיך אַראָב אַ מוסר פֿון מיר! האָב איך געזאָגט און אַ קוק געטהאָן אויף דער מענשען־מאַסע דאָרט אין מאַרק. טהוט מיר אַקאָרשט נאָך! כ'האָב אַן אָרעמע, אַלטע קוכען־פֿרוי בעגליקט. מיר נישט דיר נישט בעגליקט; זי האָט גאָרניט געוואוסט, פֿון וואַנען ס'איז איהר געקומען. היינט ביינאַכט וועלען די קינדער איהרע זיך שוין ניט לייגען שלאָפֿען הונגעריגע...

אָט די געדאַנקען האָבען מיך אויפגעמונטערט און איך האָב געפונען, אַז איך האָב זיך אויסגעצייכענט אויפגעפיהרט. גאָט צו דאַנקען, אַבי איך בין פטור געוואָרען פון דעם געלד.

בערוישט און נערוועז בין איך געגאַנגען איבער דער גאַס און האָב זיך בעריהמט פאַר זיך אַליין. די פרייד, צו קענען בעגעגענען אילאַיאַלי׳ן ריין און עהרליך און איהר קוקען גלייך אין געזיכט אַריין, האָט מיך אין גאַנצען דורכגענומען; כ׳האָב מעהר קיין שמערצען ניט געפיהלט, מיין קאָפּ איז געוועזן קלאָהר און פוסט, מיר האָט זיך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי אויף מיינע שולטערן וואָלט געזעסען אַ קאָפּ פון לויטער ליכט. כ׳האָב געקראָגען חשק, אָבצוטהאָן מאָדנע שפּיצלאַך, ערשטוינליכע זאַכען, איבערקעהרען די גאַנצע שטאָדט מיט׳ן קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף. די גאַנצע „גרענעץ" אַרויף האָב איך זיך אויפגעפיהרט ווי אַ משוגע׳נער; מיר האָט אַביסעל געשוּמט אין די אויערן, און ביי מיר אין מוח האָט עס גערוישט אויף וואָס די וועלט שטעהט. שטאַרק בעגייסטערט פון זיך אַליין, פון מיין אויפגעלייגטקייט, איז מיר איינגעפאַלען, צוצוגעהן צו אַ פּאָליציי־מאַן, וועלכער האָט צו מיר קיין וואָרט ניט גערעדט, און איהם זאָגען ווי האַלט איך בין, איהם דריקען די האַנד, אַריינקוקען איהם גלייך אין פּנים אַריין און זיך דערנאָך אַוועקגעהן. כ׳האָב צוגליעדערט די קולות און דאָס געלעכטער פון די פערבייגעהער, בעטראַכט אַ פּאָר פויגעלאַך, וועלכע זיינען אַרומגעשפּרונגען לעבען מיר אין גאַס; כ׳האָב אָנגעהויבען שטודירען דעם אויסדרוק פון די ברוק־שטיינער און געפונען אין זיי אַלערליי צייכענס און וואונדערליכע פיגורען. אַזוי בין איך צוגעקומען צום סטאָרטינג־פּלאַץ.

מיט אַמאָל בלייב איך שטעהן און קוק אויף די דראָשקעס. די קוטשער געהען אַרום און פּלוידערן, די פערד שטעהען מיט אַראָבגעלאָזטע קעפּ אין דעם ראַזיגען פוילען וועטער. אַנו קאָרשט! האָב איך געזאָגט און זיך דערלאַנגט אַ שטויס מיט׳ן עלענבויגען. שנעל בין איך צוגעגאַנגען צום ערשטען וואָגען און אַריין אינעווייניג. אולעוואָלדסוועי נומער 37! האָב איך אַ געשריי געטהאָן. מיר האָבען זיך אַוועקגעלאָזט.

אויף׳ן מיטען וועג האָט זיך דער קוטשער גענומען אומקוקען, זיך אַראָבבויגען און וואַרפען אויגען אין וואָגען אַריין, וואו איך בין געזעסען ונטער׳ן פערדעק. וואָס זשע, אָט אַפּנים, ער איז עפּעס חושד? קיין ספק ניט, מיין שלעכטער אַנצוג האָט איהם אויפמערקזאַם געמאַכט.

„איך מוז זיך טרעפען מיט אַ געוויסען הערר!" האָב איך אַ געשריי געטהאָן צו איהם, כדי צו פֿערכאַפּען דעם וועג, און דאַן האָב איך איהם ערקלעהרט, איינגע'טענה'ט מיט איהם, אַז איך מוז דעם מאַן אַבסאָלוט זעהן.

מיר שטעלען זיך אָב ביי נומער 37, כ'שפרינג אַרויס, לויף אַרויף די טרעפּ ביז'ן דריטען עטאַזש, כאַפּ אָן אַ גלעקעל און קלינג; דאָס גלעקעל צוקלינגט זיך אינעווייניג אויף אַ מורא'דיגען אופן אַ זעקס, זיבען מאָל.

אַ מיידעל עפֿענט די טהיר; כ'בעמערק, אַז זי טראָגט גאָלדענע אוירינגלאַך און שוואַרצע קנעפּ אויף'ן גראָען קלייד. זי קוקט מיך אָן אַ דערשראָקענע.

כ'פֿרעג זיך נאָך אויף קירולף, יאָאַכים קירולף, אויב איך מעג זיך אַזוי אויסדריקען, אַ וואָלהענדלער, הקיצור, דאָס איז ער און קיין אַנדערער איז גאָר ניטאָ...

דאָס מיידעל שאָקעלט מיט'ן קאָפּ.

„דאָ וואוינט קיין שום קירולף ניט," מאַכט זי.

זי קוקט מיך אָן, האַלט שוין די האַנד אויף דער קליאַמקע, גרייט אַוועקצוגעהן. זי האָט זיך קיין שום מיה ניט געגעבען, אויסצוגעפֿינען פֿאַר מיר דעם מאַן; זי האָט ווירקליך אויסגעזעהן, עפּעס אַזוי ווי זי וואָלט געקענט די פּערזאָן, אויף וועלכער איך האָב זיך נאָכגעפֿרעגט, ווען זי וואָלט נור געוואָלט אַ טראַכט טהאָן אַביסעל, די פֿוילע בריאה. כ'בין געוואָרען אין כעס, האָב זיך אויסגעדרעהט מיט'ן רוקען צו איהר און בין צוריק אַרונטערגעלאָפֿען די טרעפּ.

„ער איז ניט געווען דאָ!" האָב איך אַ זאָג געטהאָן דעם קוטשער.

„ניט דאָ?"

„ניין, פֿאָרט צו טאָמטעגאַדען נומער 11."

כ'בין געווען שטאַרק צורודערט און האָב דעם קוטשער אויך אָנגע־שטעקט מיט מיין צורודערטקייט; ער האָט אויף זיכער געגלויבט, אַז עס געהט אין לעבען, און איז אָהן טענות געפֿאָרען ווייטער. געפֿלויגען איז ער ווי אַ טייוועל.

„ווי הייסט דער מאַן?" האָט ער פלוצלונג אַ פֿרעג געטהאָן און זיך אומגעדרעהט מיט'ן פנים צו מיר.

„קירולף, וואָלהענדלער קירולף."

און דער קוטשער האָט אויך געמיינט, אַז קיין אַנדערער איז ניטאָ, אונמעגליך אַ טעות צו האָבען? ציי טראָגט ער ניט אַמאָל אַ העלען ראָק?

„וואָס?" האָב איך אַ געשריי געטהאָן. „אַ העלען ראָק? איהר זייט משוגע, צי וואָס? איהר מיינט אַפנים, אַז איך פֿרעג זיך נאָך אויף אַ טהעע־שאָל?" אָט דער העלער ראָק האָט זיך מיר כלל ניט געגראַמט, ער האָט מיר אין גאַנצען קאַליע געמאַכט דעם מאַן, אַזוי ווי איך האָב איהם מיר אויסגעטראַכט.

„ווי זאָגט איהר, הייסט ער? קירולף?"

„געוויס, וואָס זשע, אַזאַ וואונדער איז דאָס? דער נאָמען שענדעט קיינעם ניט."

„האָט ער ניט אַקאָרשט רויטע האָר?"

ס'קען דאָך געמאָלט זיין, אַז ער האָט רויטע האָר, און אַז דער קוטשער האָט עס אַרויסגערעדט פֿון מויל, בין איך מיט אַמאָל געוואָרען זיכער ביי זיך, אַז עס איז טאַקי אַזוי. כ'בין דעם אָרעמען בעל עגלה פֿון גאַנצען האַרצען דאַנקבאַר געווען און איך האָב איהם געזאָגט, אַז ער האָט דעם מאַן ריכטיג געטראָפֿען; ס'איז ווירקליך אַזוי ווי ער זאָגט; ס'וואָלט געווען אַ זעלטענהייט, אַזאַ מאַן זאָל ניט האָבען קיין רויטע האָר.

„דאָס מוז אודאי זיין דער, מיט וועמען איך בין אַ פּאָר מאָל געפֿאָהרען," האָט דער קוטשער געזאָגט. „ציי געהט ער ניט מיט אַ געפֿלאָכטענעם שטעקען?"

אַצונד האָב איך געזעהן דעם מאַן לעבעדיג פֿאַר מיינע אויגען, און איך האָב זיך אָבגערופֿען:

„האַ, האַ, אָט ד ע ם מאַן האָט נאָך דערוויל קיינער ניט געזעהן אָהן אַ געפֿלאָכטענעם שטעקען אין דער האַנד. אין דעם פּרט קענט איהר זיין רוהיג, גאַנץ רוהיג."

יאָ, ס'איז קלאָר, דאָס איז דערזעלבער מאַן, מיט וועמען ער איז געפֿאָהרען. ער דערמאָנט זיך גאַנץ גוט אָן איהם...

און מיר זיינען געפֿאָהרען ווייטער, אַזוי שנעל, אַז פֿונקען האָבען געשפּריצט.

אין פֿערלויף פֿון דיזען גאַנצען אויפֿגערעגטען צושטאַנד האָב איך אפילו אויף קיין איין רגע ניט פֿערלאָרען מיין זינען; כ'האָב קלאָר און דייטליך געוואוסט וואָס אַרום מיר קומט פֿאָר. מיר פֿאָהרען פֿערביי אַ פּאָליצייי־מאַן, און איך דערזעה, אַז ער טראָגט דעם נומער 69. אָט די

צאָהל גראָבט זיך מיר אַריין אַזוי ווי אַ דאָרן אין מוח. 69, פונקט 69, די וועל איך קיינמאָל ניט פֿערגעסען, די 69!

פֿערפלאָנטערט אין די וואהנזיניגסטע איינפֿעלע האָב איך זיך אָנגעשפּאַרט אינעווייניג אין וואָגען, זיך צונויפֿגעקאָרטשעט אונטערן פֿערדעק, כדי קיינער זאָל ניט זעהן, אַז איך מאַך מיט'ן מויל, און דערנאָך האָב איך ווי אַ משוגע'נער אָנגעהויבען ריידען מיט זיך אַליין. דער וואהנזין גיט אָן מעשים ביי מיר אין מוח, און איך לאָז איהם געהן זיין וועג, אַזוי פֿעסט איבערצייגט בין איך, אַז איך בין ניט ביי מיר אין די הענד און אַז איך קען זיך בשום אופן ניט קאָנטראָלירען. כ'האָב אָנגעהויבען לאַכען, שטיל און ליידענשאַפֿטליך, אָהן אַ שום גרונד, נאָך אַלץ לוסטיג און בערוישט פֿון די פּאָר גלעזער ביער, וואָס איך האָב געטרונקען. ביסלאַכווייז ווערט מיין אויפֿרעגונג איינגעשטילט, מיין רוהיגקייט קעהרט זיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר אום. כ'האָב דערשפּירט אַ קעלט אין מיין פֿערוואונדעטען פֿינגער און איך האָב איהם אַריינגעשטעקט צווישען דעם האַלז און דעם קאָלנער פֿון העמד, כדי איהם אַביסעל צו דערוואַרעמען. אַזוי קומען מיר אָן אין טאָמטעגאַדען. דער קוטשער שטעלט זיך אָב. כ'געה אַרויס פֿון וואָגען, אָהן האַסט און אָהן אַ שום געדאַנק, נאָר מיט אַ שווערן קאָפּ. כ'געה אַריין אין דער הויז־טהיר, קום אַריין אין אַ הינטער־הויף, שנייד איהם דורך; כ'קום צו צו אַ טהיר, עפֿען זי אויף, געה אַריין און געפֿין זיך אין אַ קאָרידאָר, אַ סאָרט פֿאָר־צימער מיט צוויי פֿענסטער. אין איין ווינקעל שטעהען צוויי קופֿערס, איינער אויף'ן אַנדערן, און ביי דער וואַנד אַן אַלטע, געפֿאַרבטע שלאָף-באַנק, פֿערדעקט מיט אַ קאָלדרע. רעכטס, אין צווייטען צימער, הער איך אַ געשריי פֿון קינדער, און איבער מיר אויף'ן צווייטען עטאַזש דאָס גערויש פֿון אַן אייזערנער פּלאַטע, אויף וועלכע מען קלאַפּט מיט אַ האַמער. אָט דאָס אַלעס ווער איך געוואָהר תיכף אין דער רגע, וואָס איך קום אַריין אַהין.

רוהיג געה איך דורך דעם פֿאָרצימער צו דער אַנטקעגענדיגער טהיר, זיך ניט איילענדיג דערביי און אָהן אַ שום געדאַנק צו אַנטלויפֿען חלילה. כ'עפֿען אויך אָט די טהיר און קום אַרויס אין די וואָגנמאַנדסגאַדע. כ'טהו אַ קוק אויף'ן הויז, פֿון וואַנעט איך בין נאָר וואָס אַרויסגעקומען: האָטעל און לאָדזשי־הויז פֿאַר רייזענדע.

ס'קומט מיר אויף'ן געדאַנק ניט אַרויף צו וועלען אַנטלויפֿען, זיך אַרויס'גנב'ענען פֿון דעם קוטשער, וועלכער וואַרט אויף מיר; כ'געה גאַנץ געלאַסען דורך דער וואָגנמאַנדסגאַדע, אָהן מורא, זיך ניט פֿיהלענדיג ביי זיך שולדיג אין קיין זאַך. קירולף, אָט דער וואָלהענדלער, וועלכער איז אַזוי

לאַנג געזעסען ביי מיר אין מוח, אַט דער מענש, וואָס איך האָב געמיינט, אַז ער מוז עקזיסטירען, ווען איך האָב אַזוי נייטיג געדאַרפט טרעפען — אַט דער קירולף איז מיר פערשוואונדען פון מוח, אויסגעטריקענט, פערלאָשען אינאיינעם מיט אַנדערע משוגעת'ן, וועלכע האָבען געהאַלטען אין איין קומען און אַוועקגעהן; כ'האָב זיך נור דערמאָנט דערין עפעס אַזוי ווי אין אַ חלום, אַ ווייטע, ווייטע עראינערונג.

וואָס ווייטער איך בין געגאַנגען, אַלץ ניכטערער בין איך געוואָרען; כ'האָב זיך געפיהלט שוואַך און פערמאַטערט, קוים וואָס איך האָב זיך געשלעפט אויף די פיס. דער שנעע איז נאָך אַלץ געגאַנגען, גרויסע, נאַסע שטיקער. ענדליך בין איך אַרויסגעקומען אין גרינלאַנד, ביז דער קירכע, וואו איך האָב זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ באַנק, כדי זיך אָבצורוהען אַ ווײלע. אַלע פערבייגעהער האָבען מיך בעטראַכט פערוואונדערט. איך בין געווען פערזונקען אין געדאַנקען.

דו גוטער גאָט, ווי טרויעריג האַלט עס אַצונד מיט מיר! דאָס עלענדע לעבען מיינס איז מיר אַזוי נמאס ומאוס, אַז ס'לוינט זיך שוין כ'לעבען מעהר ניט נאָך ווייטער צו קעמפפען, אום עס לענגער אויפצוהאַלטען. דער שלים-מזל האָט מיך אַרומגענומען פון אַלע זייטען, איז געוואָרען אַ פאָלשטענדיגער בעל הבית איבער מיר, ס'איז שוין מעהר ניט אַריבערצו-טראָגען; אַ תל איז פון מיר געוואָרען, כ'בין מעהר ניט ווי אַ שאָטען פון דעם, וואָס איך בין אַמאָל געווען. מיינע שולטערן זיינען איינגעפאַלען אויף איין זייט, און איך האָב געקראָגען אַ טבע, זיך איינצובויגען אין דרייען בשעת איך געה, כדי צו שאַנעווען ווי ווייט מעגליך מיין ברוסט. מיט אַ פאָר טעג צוריק, אַרום מיטאָג-צייט, האָב איך דאָרט אויבען ביי מיר אין צימער בעקוקט מיין קערפער, און אין פערלויף פון דער גאַנצער צייט האָב איך געמוזט וויינען, קוקענדיג אויף איהם. שוין עטליכע וואָכען, אַז איך טראָג דאָסזעלבע העמד; ס'איז שוין גאַנץ שטייף פון אַלטען, פער־טריקענטען שוויים און עס האָט מיר אָנגעריבען אַ וואונד אויף'ן לייב; פון דער וואונד געהט אַביסעל בלוטיגעס וואַסער, נאָר ס'טהוט ניט שטאַרק וועה; ס'איז נור אַזוי טרויעריג, אַזוי פאַסקודנע צו האָבען אַט די וואונד אין רעכטען מיטען אויף'ן סאַמע בויך. כ'ווייס גאָרניט וואָס פאַר אַן עצה זיך צו געבען דערמיט, ס'וויל זיך ניט אויסהיילען פון זיך אַליין; כ'וואַש עס אַרום, קאָז עס אָבטריקענען און טהו ווידער אָן דאָסזעלבע העמד. ס'איז קיין אַנדער ברירה ניטאָ...

כ'זיץ אַלזאָ דאָרט אויף דער באַנק און טראַכט מכח אָט דאָס אַלעס און בין טרויעריג. איך בעקלאָג זיך אַליין, מיינע הענד אפילו זיינען מיר

עפּעס דערווידער. דער כמעט אונפֿערשעהמטער אויסדרוק פֿון מיין איינ־געדאַרטער, איינגעפלעטשטער האַנד מוטשעט מיך, רופֿט אַרויס אין מיר אַן אונבעקוועמליכקייט; דער אָנבליק פֿון מיינע מאָגערע פֿינגער מאַכט אויף מיר אַ מורא'דיגען רושם, כ'האָב איהם פֿיינט, דעם גאַנצען קערפּער מיינעם, וואָס האַלט זיך אויף אַ האָר, און עס געהט מיר אַריבער אַ שוידער איבער'ן לייב ביים געדאַנק, אַז איך מוז איהם טראָגען, אַז איך מוז איהם פֿיהלען אַרום זיך. רבונו של עולם! וואָלט עס כאָטש איצט אַ סוף גענומען! כ'וואָלט אַזוי גערן געוואָלט שטאַרבען!

אין גאַנצען דערשלאָגען, בעשמוצט און אַראָבגעפֿאַלען ביי מיר אין די אויגען, האָב איך זיך מעכאַניש אויפֿגעהויבען און זיך געלאָזט געהן אַהיים. אויף'ן וועג בין איך פֿערבייגעגאַנגען אַ טויער, וואו ס'איז געווען צו לייענען פֿאָלגענדע ווערטער: „תכריכים ביי יונגפֿרוי אַנדערסען רעכטס אין טויער." — אַלטע זכרונות! האָב איך געזאָגט און זיך דערמאָנט אָן מיין פֿריהערדיגען צימער אין האַמערסבאָרג, אָן דעם קליינעם שאָקעל־שטוהל, אָן די צייטונגען, מיט וועלכע די פאָדלאָגע איז געווען אויסגעבעט דאָרט אונטען ביי דער טהיר, אָן דער אַנאָנסע פֿון לייכט-טהורם-אינספעקטאָר און אָן דעם בעקער פֿאַביאַן אָלסען'ס פֿריש-געבאַקענעם ברויט. אַך יאָ, דעמאָלט איז דאָס מיר אַסך בעסער געגאַנגען איידער איצט; אין איין נאַכט האָב איך אָנגעשריבען אַ פֿעליטאָן פֿאַר 10 קראָנען; אַצונד קען איך שוין גאָרנישט שרייבען, כ'קען לחלוטין גאָרנישט מעהר שרייבען; ווי איך וויל זיך נור נעהמען דערצו, אַזוי ווערט מיר דער קאָפּ גלייך ליידיג. יאָ, אַצונד וואָלט איך געוואָלט, ס'זאָל שוין נעהמען אַ סוף. און דערביי בין איך געגאַנגען און געגאַנגען.

וואָס נעהנטער איך בין צוגעקומען צו דער קראָם פֿון עסען־וואַרג, אַלץ שטאַרקער האָב איך געפֿיהלט, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט געגאַנגען אַנטקעגען אַ געפֿאַהר; אָבער כ'האָב זיך געהאַלטען פֿעסט אָן מיין כלל, כ'האָב זיך בעסער געוואָלט אַליין אויסליפֿערן, זיך איבערגעבען יענעם אין די הענד. רוהיג געה איך אַרויף די טרעפּלאַך, ביי דער טהיר קומט מיר אַנטקעגען אַ קליין מיידעלע מיט אַ טאַס אין דער האַנד, איך שפּאַר זיך אַריין אינעווייניג און פֿערמאַך די טהיר. דער קאָמי און איך שטעהען צום צווייטען מאָל איינער געגען אַנדערן, אַליין.

„נו," מאַכט ער, „אַ שרעקליכעס וועטער!"

נאָך וואָס טויגען די הקדמות, די זייטיגע וועגען? פֿאַרוואָס פֿאַלט ער תיכף ניט אָן אויף מיר? כ'בין געוואָרען מלא רציחה און האָב געזאָגט:

„כ'קום דאָך ניט אַהער פלוידערן איבער'ן וועטער."

אָט דער שטרענגער טאָן צורודערט איהם גאָר, זיין קליינער קרע־מערשער מוח פֿערנעהמט עס ניט, ס'איז איהם גאָרניט איינגעפֿאַלען, אַז איך האָב איהם בעשווינדעלט אין 5 קראָנען.

„אָט אַפנים איהר ווייסט גאָרניט, אַז איך האָב אייך בעשווינדעלט?" רוף איך זיך אָן מיט אונגעדולד, און בעת מעשה סאָפּע איך מורא'דיג, ציטער, בין גרייט איהם צו שלאָגען, איהם ממית'ן אויב ער וועט ניט תיכף ומיד קומען צום עיקר הענין, צו דער טהעמאַ.

אָבער דער אָרעמער מענש הויבט ניט אָן וויסען וואָס דאָ טהוט זיך.

אָבער, רבונו של עולם, צווישען וואָס פֿאַר נאַרישע מענשען איז מען דאָס פֿאָרט געצוואונגען צו לעבען! איך שילט מיט טויטע קללות, ערקלעהר איהם פונקט פֿאַר פונקט, ווי דאָס איז צוגעגאַנגען, כ'ווייז איהם, וואו איך בין געשטאַנען און וואו ער איז געשטאַנען בשעת די זאַך איז געשעהן, וואו דאָס געלד איז געלעגען, ווי אַזוי איך האָב עס צונויפֿגענומען און צוגעדריקט די האַנד — ער פֿערשטעהט אַלצדינג, נאָר ער טהוט מיר פֿונדעסטוועגען גאָרנישט. ער קעהרט זיך אום אַהין און אַהער, הערט זיך צו צו די טריט אין צווייטען צימער, בעט זיך ביי מיר, איך זאָל ריידען אַביסעל שטילער, און זאָגט ענדליך:

„דאָס איז געווען געמיין פֿון אייך!"

„ניין, וואַרט אַקאָרשט!" רוף איך זיך אָב מיט דער דרינגענדער אַבזיכט איהם צו ווידערשפּרעכען, איהם צו רייצען; ס'איז ניט אַזוי נידעריג און געמיין, ווי ער שטעלט זיך עס פֿאָר אין זיין אָרעמען קרעמער־קאָפּ. דאָס געלד האָב איך, פֿערשטעהט זיך, ניט אַריינגעלייגט אין קעשענע, דאָס איז מיר גאָר אויף'ן זינען ניט אַרויף; איך פֿון מיין זייט האָב דערפֿון קיין נוצען, קיין שום הנאה ניט געוואָלט האָבען, דאָס וואָלט געווען געגען מיין גרונד-עהרליכע נאַטור. . .

„טאָ וואו זשע האָט איהר עס אַהינגעטהאָן?"

אַן אַלטער, אָרעמער פֿרוי האָב איך עס אַוועקגעגעבען, יעטוועדען העלער, אויב ער וויל עס וויסען; אָט אַזאַ מענש בין איך, אָן די אָרעמע לייט פֿערגעס איך קיינמאָל ניט. . .

ער שטעהט און טראַכט אַ ווײַלע, אָט אַפנים ער קען ניט בעשליסען ביי זיך, אויף ווי ווייט איך בין אַן עהרליכער מאַן אָדער ניט, און ענדליך זאָגט ער:

„האָט איהר עס ליעבערשט ניט געקענט אָבברייננגען צוריק אַהער?"

„ניין, הערט איהר דאָך, כ'האָב אייך ניט געוואָלט אַריינברייננגען אין ים, אייך ניט פֿערשאַפֿען קיין יסורים, כ'האָב אייך געוואָלט

שאַנעוועז,״ ענטפֿער איך. „אָבער דאָס איז דער דאַנק דערפֿאַר, וואָס מען איז איידעל און פֿיין. אָט שטעה איך, דוכט זיך, און ערקלעהר אייך אַלצדינג פֿון אָנהויב ביז׳ן סוף, און איהר שעהמט זיך גאָר ניט, פונקט ווי אַ הונד, איהר מאַכט איינפֿאַך גאָר קיין שום אָנשטריינגונגען, זיך מיט מיר אויס־צוגלייכען. נו, דערפֿאַר שאָקעל איך זיך אין גאַנצען אָב דערפֿון. איבעריגענס כאַפּט אייך דער רוח. אַדיע!״

איך בין אַרויס און האָב מיט אימפּעט צוגעמאַכט די טהיר הינטער מיר.

אָבער אַז איך בין אַהיים געקומען, צו מיר אין צימער, אין דעם דאָזיגען קלעגליכען לאָך, דורכגענעצט פֿון דעם ווייכען שנעע, מיט קניע, וואָס האָבען געציטערט נאָך די וואַנדערונגען פֿון׳ם גאַנצען טאָג, — דאַן האָב איך מיט אַמאָל פֿערלאָרען מיין גאַנצען קוראַזש און בין ווידער געוואָרען אַ דערשלאָגענער. כ׳האָב חרטה געהאַט דערויף, וואָס איך בין אַזוי אַרויפֿ־געפֿאַלען אויף דעם אָרעמען קרעמער־יונג, כ׳האָב געוויינט, זיך אָנגעכאַפּט פֿאַר׳ן האַלז, כדי זיך אַליין צו בעשטראָפֿען פֿאַר מיינע נאַרישע שטיק, און איך האָב זיך אַליין גוט אויסגעזידעלט, זיך געמאַכט מיט דער בלאָטע צוגלייך. ער איז, פֿערשטעהט זיך, געוועזן אין הוילע ציטערניש פֿאַר זיין שטעלע, האָט נישט געסמייעט צו מאַכען אַ ליאַרם וועגען די פֿינף קראָנען, וועלכע דאָס געשעפֿט האָט דורך זיין טעות פֿערלאָרען. און איך האָב זיך בענוצט מיט זיין מורא, האָב איהם מיט מיין הויך־ריידען געמוטשעט, מיט יעדען וואָרט וואָס איך האָב געשריען איהם דאָס בלוט געצאַפּט. און דער בעל הבית פֿון קראָם איז אפשר געזעסען דאָרט אין זייטען־שטיבעל, און ס׳האָט קיין סך ניט געפֿעהלט, ער זאָל אַרויסקומען געוואָהר ווערן, וואָס דאָ טהוט זיך. ניין, די נידערטרעכטיגקייטען, וואָס איך בין אים שטאַנד אָבצוטהאָן, האָבען גאָר קיין גרענעץ ניט!

נו, אָבער פֿאַר וואָס זשע האָבען זיי מיך ניט אַרעסטירט? דאַן וואָלט דאָך דאָס אַ סוף גענומען. כ׳האָב דאָך אַזוי צו זאָגען אויסגעשטרעקט די הענד פֿאַר די קייטען. איך וואָלט זיך גאָרניט געוועהרט; אדרבה, איך וואָלט זיי נאָך געהאָלפֿען. רבונו של עולם, האַרר פֿון דעם הימעל און דער ערד, איין טאָג פֿון מיין לעבען פֿאַר נאָך א י י ן גליקליכע רגע! דאָס גאַנצע לעבען מיינס פֿאַר אַ טאָפּ לינזען! הער מיך אויס נור דאָס איינע מאָל!...

כ׳האָב זיך אַריינגעלייגט מיט די פֿייכטע קליידער אין בעט; מיר האָט זיך עפּעס אַזוי ווי געדוכט, אַז איך קען נאָך אפשר שטאַרבען אין פֿערלויף פֿון דער נאַכט, און דעריבער האָב איך אָנגעווענדעט מיינע לעצטע כוחות, איבערצובעטען אַביסעל מיין בעט, כדי עס זאָל אויף מאָרגען אין

דער פריה כאָטש אויסזעהן קיין מעשה ניט אַרום מיר. דאַן האָב איך צונויפגעלייגט די הענד און זיך אויסגעקליבען אַ פּאָזיציע, ווי אַזוי צו בלייבען ליגען.

פלוצלונג פאַלט מיר איין אילאַיאַלי. ווי איז דאָס פּאָרט מעגליך, איך זאָל זי האָבען פערגעסען אין פערלויף פון גאַנצען אָוונד! און אַ גאַנץ שוואַכער ליכטיגער שיין שפּאַרט זיך ווידער אַריין צו מיר אין דער נשמה, אַ קליינער זונען־שטראַהל, וואָס דערוואַרמט מיין האַרץ אויף אַ הימלישען אופן. און עס קומט נאָך מעהר זונן, אַ מילדעס, צערטליכעס, ווייכעס ליכט יוי זייד, וואָס גלעט מיך און לאַסטשעט מיך און מאַכט מיך איינפאַך בערוישט פון פרייד. און שטאַרקער און אַליץ שטאַרקער ווערט די זונן, זי ברענט מיר שטאַרק אויף די שלייפען און קאָכט שווער און גליהענדיג אין מיין אויסגעטריקענטען מוח. ענדליך צופלאַקערט זיך פאַר מיינע אויגען אַ משוגע'נער שייטער־הויפען פון מאַסען שטראַהלען, הימעל און ערד און בראַנד, מענשען און חיות פון פייער, בערג פון פייער, טייוואָלים פון פייער, אַ תהום, אַ מדבר, דאָס גאַנצע וועלט־אַל אין איין שטיק בראַנד, אַ פלאַקערדיגער נייער טאָג.

דאַן האָב איך שוין מעהר גאָרנישט געהערט און גאָרנישט געזעהן.

אויף מאָרגען האָב איך זיך אויפגעכאַפּט אין שוויס, דער גאַנצער קערפּער פייכט, זעהר פייכט; דער פיבער האָט מיך אַ פאַק געטהאָן מיט אונגעהייערער קראַפט. תחילת האָב איך גאָרנישט געוואוסט אויף קלאָהר וואָס מיט מיר קומט פאָר; כ'האָב זיך אומגעקוקט מיט פערוואונדערונג אין אַלע זייטען, כ'האָב זיך לחלוטין געפיהלט עפּעס גאָר ווי אַן אַנדער מענש, איך האָב זיך פשוט ניט דערקענט. כ'האָב גענומען טאַפּען מיינע אָרעמס אויבען, מיינע פיס אונטען, בין נשתומם געוואָרען וואָס דאָס פענסטער געפינט זיך עפּעס אין דער דאָזיגער וואַנד און ניט אויף דער אַנדער זייט אַנטקעגען; דער רעש וואָס די פערד האָבען געמאַכט אונטען אין הויף, קלאַפּענדיג מיט די פיס, האָט מיר אויסגעוויזען, אַזוי ווי עס וואָלט גאָר געקומען פון אויבען. ס'איז מיר אויך געווען היבשלאַך פּאַסקודנע אויף'ן האַרצען.

די האָר מיינע זיינען מיר געלעגען פייכט און קאַלט אויף'ן שטערן; כ'האָב זיך אָנגעשפּאַרט אויף'ן עלענבויגען און אָנגעקוקט דעם קאָפּ־קישען; אויך דערויף זיינען געלעגען קליינע בינטלאַך פייכטע האָר. מיינע פיס זיינען אין פערלויף פון דער נאַכט אָנגעשוואָלען געוואָרען אין די שטיוועל, אָבער

זיי האָבען ניט וועה געטהאָן, כ'האָב נור ניט געקענט אַ ריהר טהאָן מיט די פינגער, זיי זיינען געוועזען שטייף, פערגליווערט.

אַז עס איז שוין געוועזען נאָכמיטאָג און ס'האָט אָנגעהויבען ווערן פינסטערלאַך, בין איך אויפגעשטאַנען און האָב גענומען אַרומגעהן אין צימער. תחילת האָב איך זיך געפרואווט מיט קליינע, פאָרזיכטיגע טריט, כ'האָב זיך געסטאַרעט ניט צו פערלירען די גלייכגעוויכט און געשאַנעוועט מיינע פיס אַזוי ווייט ווי מעגליך. כ'האָב ניט שטאַרק געליטען, און איך האָב ניט געוויינט; אייגענטליך בין איך גאָרניט אומעטיג געוועזען, אדרבה צופֿריעדען גאָר אָהן אַ ברעג; ס'איז מיר גאָר ניט אַרויפגעקומען קיין מחשבה אפילו, אַז עפעס וואָס איז דאָ ניט ווי עס דאַרף צו זיין.

דערנאָך בין איך אַרויסגעגאַנגען אין גאַס.

דאָס איינציגע, וואָס האָט מיך אַביסעל געמוטשעט, איז געוועזען מיין הונגער. כאָטש איך האָב, דעם אמת זאָגענדיג, געפֿיהלט אַן עקעל פֿאַר עסענוואַרג, דאָך האָב איך פון דאָס ניי געקראָגען אַ ווילדען אַפעטיט, אַן אינערליכע, גיעריגע לוסט צום עסען, וועלכע איז וואָס ווייטער אַלץ ערגער געוואָרען. ס'האָט מיר אומ'ברחמנות'דיג שטאַרק גענאָגט אין דער ברוסט, אַ שטילע, מאָדנע אַרבייט איז דאָרט אָנגעגאַנגען. דאָרט זיינען אפשר געוועזען אַ צוואַנציג קליינינטשקע, דינינקע חיה'לאַך, וועלכע האָבען זיך געלייגט מיט'ן קאָפּ אויף איין זייט און אַביסעל גענאָגט, דערנאָך מיט'ן קאָפּ אויף דער אַנדער זייט און ווייטער אַביסעל גענאָגט; דאַן זיינען זיי אַ ווײַלע געבליבען ליגען גאַנץ שטיל, דערנאָך האָבען זיי זיך ווידער גענומען צו דער אַרבייט, ווידער שטיל און אָהן איילעניש געבויערט און געגראָבען און אומעטום איבערגעלאָזען גאַנצע אויסגעהייהלטע שטרעקען, גאַנצע פוסטע פעלדער. . .

איך בין ניט קראַנק געוועזען, נאָר מאַט, אויסגעמאָרעט; כ'האָב אָנגעהויבען שוויצען. מיר האָט זיך געוואָלט צוגעהן צום סטאָרטאָרוו, אום זיך אַביסעל אויסצורוהען; אָבער דער וועג איז געוועזען לאַנג און ערמידענד; ענדליך בין איך שוין דאָך געוועזען כמעט דאָרט, כ'בין געשטאַנען ביים ווינקעל, וואו ס'קומט זיך צונויף דעם מאַרק מיט דער מאַרק-גאַס. דער שווייס האָט מיר אַראָבגערונען איבער די אויגען, האָט פערכמאַרעט מיינע ברילען און מיך בלינד געמאַכט, און איך בין שטעהן געבליבען, כדי זיך אַביסעל אָבצוטריקענען. כ'האָב ניט בעמערקט וואו איך שטעה, כ'האָב גאָרניט געטראַכט דערפון; דער ליאַרם אַרום מיר איז געוועזען מורא'דיג גרויס.

פלוצלינג דערהער איך אַ געשריי, אַ קאַלטען, שאַרפֿען „גיט אַכטונג!"
כ'הער דעם געשריי, כ'הער איהם זעהר גוט, רוק זיך נערוועז אָן אַ זייט,
גיב אַ טראָט, אַזוי שנעל ווי מיינע שוואַכע פֿיס האָבען זיך נור געקענט
ריהרען, אַ טייוועלשער, מורא'דיג גרויסער ברויט־וואָגען פֿאָהרט ווילד פֿערביי
מיר און פֿערכאַפּט מיר דעם ראָק מיינעם מיט דער ראָד; וואָלט איך
אַביסעל שנעלער געווען, דאַן וואָלט איך זיך אויסגעדרעהט אונבעריהרט.
איך וואָלט אפשר געקענט זיין שנעלער, אַ גאַנץ קליין ביסעל שנעלער, ווען
איך וואָלט זיך אָנגעשטריינגט; ס'האָט גאָרנישט געהאָלפֿען, איין פֿוס האָט
מיר וועה געטהאָן, אַ פּאָר שפּיץ פֿינגער זיינען צוגעקוועטשט געוואָרען;
כ'האָב געפֿיהלט, ווי זיי קרעמפּפֿען זיך צונויף אינעווייניג אין שוך.

דער ברויט־קוטשער פֿערהאַלט די פֿערד מיט אַלע כחות; ער דרעהט
זיך אום אויף'ן וואָגען און אַ דערשראָקענער פֿרעגט ער, ווי ס'איז אָבגע־
לאָפֿען. נו, ס'האָט דאָך נאָך געקענט זיין ערגער ווי עס איז... נאַ,
ס'איז ניט געפֿעהרליך... כ'גלויב ניט, אַז עפּעס זאָל זיין געבראָכען
דאָרט... אָה, קיין בייז ניט...

אַזוי שנעל ווי איך האָב געקענט, בין איך צוגעגאַנגען צו אַ באַנק;
אָט די מחנה מיט מענשען, וואָס זיינען געבליבען שטעהן און מיך אָנגעקוקט,
האָבען מיך געשראָקען. ס'איז דאָך אייגענטליך ניט קיין טויטליכער קלאַפּ;
אויב ס'איז יאָ בעשעהרט געווען אַן אומגליק, איז דאָס נאָך פֿערהעלטניס־
מעסיג גליקליך אָבגעגאַנגען. דאָס ערגסטע איז געווען וואָס פֿון מיין שוך
איז געוואָרען אַ תל; די פּאַדעשווע האָט זיך אין גאַנצען אָבגעריסען אויבען
ביים שפּיץ. כ'האָב געהאַלטען דעם פֿוס אין דער הויך און געזעהן דאָס
בלוט אין דער עפֿנונג. נאַ, ס'איז דאָך ניט מיט אַ כיוון געשעהן; ס'איז
דאָך ניט געווען דעם מאַן'ס אַבזיכט, מיר נאָך מאַכען ערגער ווי ס'איז מיר
שוין געווען; ער האָט אויסגעזעהן זעהר פֿער'צרה'ט. ווען איך וואָלט איהם
אפשר געבעטען אַביסעל ברויט פֿון וואָגען, וואָלט ער מיר געגעבען. ער
וואָלט עס מיר אודאי מיט פֿרייד געגעבען. זאָל איהם גאָט העלפֿען פֿאַר
זיין גוטען ווילען!...

כ'בין געווען שרעקליך הונגעריג, און איך האָב אסור געוואוסט וואָס
מען הויבט אָן צו טהאָן מיט דעם אונפֿערשעהמטען אַפּעטיט מיינעם.
כ'האָב זיך געקעהרט אויף דער באַנק אַהין און אַהער און כמעט אין גאַנצען
אַראָבגעבויגען די ברוסט אויף מיינע קניע; כ'בין שיער ניט משוגע געוואָרען.
אַז ס'איז פֿינסטער געוואָרען, האָב איך זיך צוגעשלעפּט צום ראַטהויז —
איין גאָט ווייסט, ווי אַזוי איך בין אַהין געקומען — און זיך אַנידערגעזעצט
אויף'ן קאַנט פֿון די שטראַכעטען. כ'האָב אַרויסגעריסען אַ קעשענע פֿון מיין

ראָק און אָנגעהויבען זי צו קייען, איבעריגענס אָהן אַ שום כונה, קוקענדיג פֿאָראויס מיט אַ פֿינסטערער מיענע און גאָרנישט זעהענדיג. כ׳האָב געהערט די קולות פֿון אַ מחנה קינדער, וואָס האָבען זיך אַרום מיר געשפּיעלט, און האָב אויך אינסטינקטיוו געהערט די טריט, ווען אימיצער איז פֿערבייגעגאַנגען לעבען מיר; ווייטער האָב איך גאָרנישט בעמערקט.

מיט אַמאָל פֿאַלט מיר איין, אַז איך וואָלט געקענט אַראָבגעהן אונטען אין איינעם פֿון די באַזאַרען און קריגען דאָרט אַ שטיק רויה פֿלייש. כ׳שטעה אַלזאָ אויף, געה אַרום די שטראַבעטען אויף דער אַנדער זייט פֿון דעם באַזאַר-דאַך און לאָז זיך אַראָב אונטען. אַז איך בין שוין געווען גאַנץ נאָהענט לעבען דער יאַטקע, האָב איך אַ געשריי געטהאָן אַרויף אויבען צו די טרעפּ צו, אָקוראַט ווי איך וואָלט דאָרט געלאָזט שטעהן אַ הונד, און גאַנץ פֿרעך האָב איך זיך דערנאָך געווענדעט צום ערשטען בעסטען קצב, וואָס איז מיר געקומען פֿאַר די אויגען.

„אַך, זייט אַזוי גוט און גיט מיר אַ ביין פֿאַר מיין הונד!" האָב איך געזאָגט. „בלויז אַ ביין; ס׳דאַרף קיין זאַך ניט זיין דערויף; ער זאָל נאָר האָבען וואָס צו האַלטען אין מויל."

כ׳האָב געקראָגען אַ ביין, אַן אויסגעצייכענטען, קליינעם ביין, אויף וועלכען ס׳איז נאָך געווען אַביסעל פֿלייש, און איך האָב איהם אַרונטער־געשטעקט אונטערן ראָק. כ׳האָב דעם מאַן אַזוי הערצליך געדאַנקט, אַז ער האָט מיך אָנגעקוקט מיט ערשטוינונג.

„ניטאָ פֿאַרוואָס צו דאַנקען," האָט ער געזאָגט.

„דאָך; זאָגט עס ניט," האָב איך געמורמעלט, „ס׳איז זעהר פֿריינדליך פֿון אייך."

דאָס זאָגענדיג בין איך צוריק אַרויף. דאָס האַרץ האָט מיר שטאַרק געקלאַפּט.

כ׳האָב זיך אַריינגעגנב׳עט אין „שמיעדער־גאַנג", אַזוי טיעף ווי איך האָב נאָר געקענט אַריינקומען, און איך בין געבליבען שטעהן ביי אַ טהיר צו אַ הינטער־הויף. אין ערגעץ האָט זיך ניט געזעהן קיין שום ליכט; ס׳איז געווען אַזוי הערליך פֿינסטער אַרום מיר; דאַן האָב איך אָנגעהויבען נאָגען דעם ביין.

ס׳האָט קיין טעם ניט געהאַט; אַ שאַרפֿער ריח פֿון בלוט איז אַרויס פֿון ביין און מיר איז באַלד געוואָרען ניט גוט אויף׳ן האַרצען דערפֿון. כ׳האָב פּרובירט נאָך אַמאָל; אַז איך וואָלט עס נור געקענט איינהאַלטען אין זיך, וואָלט עס דאָך געמוזט האָבען אַ ווירקונג; וואָס איך דאַרף איז נור, עס זאָל בלייבען אין מאָגען. אָבער ס׳איז מיר ווידער אַמאָל געוואָרען

איבעל. כ'בין געוואָרען בייז, האָב מיט כעס אַ ביס געטהאָן אין פֿלייש, אָבגעריסען אַ קליין שטיקעל און עס אַרונטערגעשלונגען מיט געוואַלד. ס'האָט אָבער גאָרנישט געהאָלפֿען; ווי נאָר די קליינע שטיקלאַך פֿלייש זיינען וואַרם געוואָרען אין מאָגען, זיינען זיי ליידער ווידער אַרויפֿגעקומען אין דער הויך. כ'האָב צונויפֿגעדריקט די הענד אַזוי ווי אַ משיגענער, כ'האָב אָנגעהויבען וויינען און גענאָגט און גענאָגט דעם ביין ווי אַ פֿערריקטער; כ'האָב אַזוי שטאַרק געוויינט, אַז דער ביין איז נאַס און שמוציג געוואָרען פֿון די טרעהרען, כ'האָב אַזוי געוויינט, עפעס אַזוי ווי דאָס האַרץ וואָלט מיר געהאַלטען ביים צופלאַצט ווערן, און טאַקי גלייך נאָכדעם האָב איך גענומען ברעכען. און דאַן האָב איך פֿערשאָלטען אַלע מעכטע פֿון דער וועלט הויך אויף'ן קול.

ס'איז שטיל, נישטאָ קיין מענש אַרום און אַרום, קיין ליכט, קיין שום גערויש, איך בין מורא'דיג אויפֿגערעגט, איך סאָפּע שווער און הויך און וויין און קריץ מיט די צייהן יעדעם מאָל, וואָס איך מוז אַרויסגעבען צוריק פֿון מיר די שטיקלאַך פֿלייש, וועלכע וואָלטען מיך אפשר געקענט אַביסעל אָנזעטיגען. אַזוי ווי ס'העלפֿט לחלוטין גאָרנישט, וויפֿיעל איך זאָל זיך ניט סטאַרען, גיב איך אַ שליידער דעם ביין צו דער טהיר, ווילד פֿאַר צאָרן, אָנגעפֿילט מיט אַ ביטערן האַס. איך שריי און סטראַשע דעם הימעל, הייזעריג און פֿערביסען רוף איך אויס גאָט'ס נאָמען און קרים אויס די פֿינגער מיינע אַזוי ווי נעגעל פֿון אַ ווילדע חיה...

ס'איז שטיל.

איך ציטער פֿאַר אויפֿרעגונג און פֿערגליווערטקייט, כ'שטעה נאָך אַלץ אויף דעם זעלבען אָרט, שילטענדיג, שימפּפֿענדיג און שלוכצענדיג נאָך דעם שטאַרקען געוויין, דערשלאָגען און צובראָכען נאָך דעם משוגע'נעם אויסברוך פֿון צאָרן. אפשר אַ גאַנצע שטונדע שטעה איך אַזוי און שלוכץ און רייד אין דער שטיל און האַלט זיך פֿעסט צו אָן דער טהיר. דערנאָך דערהער איך שטימען, אַ שמועס צווישען צוויי מענער, וועלכע זיינען אַריינגעקומען אין דעם „שמיער־גאַנג"... איך געה אַוועק פֿון דער טהיר, שלעפּ זיך פֿערביי די וואַנד פֿון די הייזער און קום ווידער אַרויס אין די בעלייכטעטע גאַסען. בשעת איך געה אַרונטער מיט יונגבאַקען, הויבט מיין מוח פלוצלונג אָן צו אַרבייטען אין אַ מאָדנער ריכטונג. ס'פֿאַלט מיר איין, אַז די קלעגליכע בודקעס אונטען ביים ברעג מאַרק, די קלייטלאַך מיט שטאָף און די הילצערנע קראָמען מיט אַלטע, געטראָגענע קליידער — אַז דאָס אַלעס איז אַ שאַנד־פֿלעק פֿאַר דער דאָזיגער געגענד! זיי פֿערדאַרבען דעם אויסזעהען פֿון דעם גאַנצען פלאַץ און פֿיהרען איבער די גאַנצע שטאָדט, פֿע! אַרונטער מיט

דעם שמוין! און איך האָב מיר ביי מיר אין געדאַנקען געמאַכט אַ חשבון, וויפיעל עס וואָלט אַ שטיינער געקענט קאָסטען, אַוועקצורוקען דאָס געאָגראַפישע אינסטיטוט, יענע שעהנע געביידע, וועלכע האָט צוגעצויגען מיין אויפמערקזאַמקייט יעדעס מאָל, וואָס איך בין דאָ פערביינעגאַנגען. אזאַ סאָרט אַוועקרוקען וואָלט זיך פיליכט ניט געלאָזט מאַכען פאַר וויניגער ווי 70 אָדער גאָר 72 טויזענד קראָנען, — אַ היבשע סומע, דאָס מוז מען מודה זיין, על כל פנים אַ היבשעם טאַשען־געלד, האַ האַ, פאַר אַן אָנהויב, ניין? און איך האָב אַ שאָקעל געטהאָן מיט מיין פוסטען קאָפּ און צוגעגעבען, אַז פאַר אַן אָנפאַנג איז עס גאָר נישקשה פון אַ טאַשען־געלד. איך האָב נאָך אַלץ געציטערט מיט'ן גאַנצען קערפער און ווען ניט ווען האָב איך נאָך טיעף געשלוכצט נאָך'ן וויינען.

מיר האָט זיך געדוכט, עפעס אַזוי ווי איך וואָלט שוין מעהר קיין סך לעבען ניט געהאַט אין זיך, אָקוראַט ווי איך וואָלט שוין געפייפט אויף'ן לעצטען לעכעל פון מיין לעבענס־פייפעל. דעם אמת זאָגענדיג איז דאָס מיר געווען אַלץ איינס, עס זאָל מיך גאָר אָנהויבען אַרען! אַדרבה, איך בין אַרונטער די שטאָדט, צום האַפען, אַלץ ווייטער אַוועק פון מיין צימער. וואָס פאַר אַ חילוק איז דאָס פאַר מיר? פון מיינעטוועגען וואָלט איך זיך געקענט אויסציהען דאָ אויף דער ערד, אום צו שטאַרבען. די שמערצען האָבען מיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר פערהאַרטעוועט, ס'האָט מיך גאָרנישט געאַרט; ביי מיר אין פוס האָט עס געצויגען און געקלאַפט; מיר האָט זאָגאַר אויסגעוויזען, עפעס אַזוי ווי דער שמערץ וואָלט זיך געצויגען אַרויף ביז די גראָבע פלייש פון מיין קניע, און ניט אַמאָל דאָס האָט מיר בעזאָנדערס וועה געטאָהן. כ'האָב שוין ערגערס דערפון אויסגעהאַלטען.

איך בין אַראָבגעקומען צום אייזענבאַהן־פלאַץ. קיין פערקעהר, קיין שום ליאַרם, נאָר וואו ניט וואו זעהט זיך אַ מענש, אַ לאַסט־טרעגער אָדער אַ מאַטראָז, וואָס געהט אַרום אַהין און אַהער מיט די הענד אין די טאַשען. מיט אַמאָל קומט מיר אַנטקעגען אַ הינקעדיגער מאַן, וועלכער קוקט מיך אָן מיט אַ פערגליווערטען בליק. אינסטינקטיוו שטעל איך איהם אָב, מאַך אַ קרומע מיענע און טהו איהם אַ פרעג, צי די „נאָנע" איז שוין אָבגעפאָהרען. און בעת מעשה האָב איך זיך ניט געקענט איינהאַלטען, און געדיכט אונטער דעם מאַן'ס נאָז האָב איך צונויפגעדרעהט די פינגער און געזאָגט: צום טייפעל, יאָ, די „נאָנע!" די „נאָנע", אין וועלכע איך האָב זיך גאָר פערגעסען! דער געדאַנק אָבער וועגען איהר איז פונדעסטוועגען דאָך געלעגען אונבעוואוסטערהייט ביי מיר אין מוח, כ'האָב זיך נאָר ניט וויסענדיג אַרומגעטראָגען מיט איהם.

יאָ, גאָט בעהיט, די „נאָגע" איז יערענפאַלס שוין מעהר ניטאָ דאָ.
ער קען מיר, הייסט עס, ניט זאָגען וואוהין זי איז געפאָהרען?

דער מאַן איז זיך מישב, שטעהט אויף'ן לאַנגען פוס און האַלט דעם קורצען אין דער לופטען! דער קורצער פוס האָט זיך אַביסעל געשאָקעלט.

„ניין," זאָגט ער, „איהר ווייסט אפשר מיט וואָס זי איז געווען געלאָדען?"

„ניין," האָב איך געענטפערט.

אָבער איצט האָב איך זיך אין גאַנצען פערגעסען אָן דער „נאָגע" און אַ פרעג געטהאָן דעם מאַן, ווי ווייט ס'קען זיין ביז האָלמעשטראַנד, אין גוטע, אַלטע געאָגראַפישע מיילען בערעכענט.

„ביז האָלמעסטראַנד? כ'מיין..."

„אָדער ביז בעבלונגסנעז?"

„וואָס האָב איך אייך געוואָלט זאָגען? כ'מיין, אַז ביז האָלמעס-טראַנד איז..."

„אָה, הערט אַקאָרשט, איידער איך פערגעס עס," האָב איך איהם ווידער איבערגעשלאָגען די רייד, „ווילט איהר אַזוי גוט זיין און מיר געבען אַ קליין שטיקעל טאַבאַק, נור אַ קליין ברעקעלע!"

כ'האָב געקראָגען דעם טאַבאַק, געראַנקט דעם מאַן זעהר וואַרים און איך בין זיך אַוועק מיין וועג. דעם טאַבאַק האָב איך ניט בענוצט, נאָר גלייך אַריינגעלייגט אין קעשענע. דער מאַן האָט נאָך אַלץ ניט אַראָבגעלאָזט קיין אויג פון מיר, אָט אַפנים איך בין איהם עפעס ניט געפעלען; וואו איך בין געגאַנגען און געשטאַנען, האָב איך דעם דאָזיגען מיסטרויאישען בליק געהאַט הינטער מיר, און ס'איז מיר גאָר נישט אַנגע-נעהם געווען פערפאָלגט צו ווערען פון אָט דעם מענשען. כ'קעהר זיך אום, שלעפ זיך ווידער צו צו איהם, קוק איהם אָן און זאָג:

„נאַדלער".

נור דאָס דאָזיגע איינציגע וואָרט: נאַדלער, ווייטער גאָר נישט. כ'קוק איהם אָן מיט אַ פערגליווערטען בליק, בשעת איך זאָג עס, כ'האָב געפיהלט, אַז איך האָב איהם מורא'דיג אָנגעקוקט; מיר האָט זיך געדוכט, אַקוראַט ווי איך וואָלט איהם אָנגעקוקט מיט'ן גאַנצען קערפער. אָנשטאָט בלויז מיט די אויגען. נאָכדעם אַז איך האָב אויסגערעדט דאָס דאָזיגע וואָרט, בלייב איך שטעהען אויף אַ רגע. דערנאָך כאַפּ איך זיך ווידער אַרויף אויף'ן אייזענבאַהן-פלאַץ. דער מאַן האָט קיין וואָרט ניט אויסגע-רעדט, נאָר ער האָט פון מיר קיין אויג ניט אַראָבגענומען.

נאַדלער ? פלוצלינג בין איך שטעהן געבליבען. יאָ, דאָס איז דאָך מיר גלייך איינגעפאַלען: אָט דעם קאַליקע האָב איך שוין ערגעץ־וואו געטראָפען. איבען ביי דער „גרענעץ", אין אַ שעהנעם פריה־מאָרגען; כ'האָב דאַן מיין וועסט פערזעצט. ס'האָט זיך מיר געדוכט, עפּעס אַזוי ווי אַ גאַנצע אייביגקייט וואָלט שוין געווען אַריבער זייט יענעם טאָג.

אַזוי ווי איך שטעה און טראַכט נאָך וועגען דעם — אָנגעשפּאַרט אָן אַ וואַנד פון אַ הויז אויף'ן קאָלין פון דעם פלאַץ און דער האַוונינ־גאַדע — ווער איך פּלוצלינג אַ דערשראָקענער און סטאַרע זיך אַוועקצו־קריכען פון דאַנען. אָבער אַזוי ווי איך קען זיך פון אָרט ניט ריהרען, קוק איך דרייסט פאָראויס און וואַרף אַוועק יעדע שעהמעדינקייט אָן אַ זייט, ס'איז קיין אַנדער ברירה ניט געווען — איך שטעה פנים אל פנים אַנטקעגען דעם „קאָמאַנדיר".

איך קריג אַן אונבעשרייבליכע עזות אין מיר און גיב זאָגאַר אַ טראָט פאָראויס, כדי צוציהען זיין אויפמערקזאַמקייט. און דאָס טהו איך ניט חלילה, כדי צו דערוועקען זיין מיטלייד, נאָר אום זיך אַליין אויסצו־לאַכען, זיך אַליין מאַכען צו שאַנד און צו שפּאָט; כ'וואָלט זיך דאָ אין מיטען גאַס אַנידערגעוואָרפען און דעם „קאָמאַנדיר" געבעטען, ער זאָל איבער מיר אַריבערגעהען, מיר אויף'ן פנים אַרויפטרעטען. איך זאָג איהם אפילו קיין „גוטען אָווענד" ניט.

דער „קאָמאַנדיר" האָט אפשר געהאַט אַן אַהנונג, אַז מיט מיר איז עפּעס ניט גלאַט, ער האָט גענומען געהן אַביסעל לאַנגזאַמער, און כדי איהם אָבצושטעלען, רוף איך זיך אָן:

„איך וואָלט שוין ביי אייך געווען און וואָלט אייך וואָס עס איז געבראַכט, אָבער עס איז נאָך אַלץ קיין רעכטס ניט אַרויס."

„אַזוי ?" זאָגט ער מיט אַ פראַגע. „איהר האָט עס אַלזאָ נאָך ניט געענדיגט ?"

„ניין, איך האָב עס נאָך ניט געענדיגט."

דורך דעם „קאָמאַנדיר'ס" פריינדליכקייט זיינען מיר פלוצלינג די טרעהרען געקומען אין די אויגען און איך טהו זיך אָן אַ כח און גיב אַ הוסט, כדי זיך צו פערהאַרטעווען. דער „קאָמאַנדיר" קוקט מיך אָן.

„האָט איהר כאָטש דערווייל פון וואַנען צו לעבען ?" פרעגט ער.

„ניין, דאָס אויך ניט," זאָג איך, „כ'האָב נאָך היינט ניט געגעסען, אָבער. . ."

„זאָל גאָט אָבהיטען, דאָס געהט דאָך ניט, איהר קענט דאָך ניט שטאַרבען פֿון הונגער, מענש וואָס איהר זייט!" רופֿט ער זיך אָן און נעהמט זיך פלוצלינג צו דער טאַש.

אַצונד דערוועקט זיך אין מיר דאָס געפֿיהל פֿון שעהמעדיגקייט, איך פֿאַל צוריק צו דער וואַנד פֿון הויז און האַלט זיך פֿעסט אָן און זעה, ווי דער „קאָמאַנדיר" זוכט ביי זיך אין בייטעל; אָבער איך זאָג גאָרנישט. ער גיט מיר אַ בילעט פֿון צעהן קראָנען. גאָר אָהן טענות — ער גיט מיר גאַנץ איינפֿאַך אַ בילעט פֿון צעהן קראָנען. אין דערזעלבער צייט ווידערהאָלט ער, אַז איך קען דאָך ניט אויסגעהן פֿאַר הונגער.

כ'האָב עפּעס אַרויסגעשטאַמעלט אַ תירוץ און האָב דעם בילעט ניט צוגענומען גלייך אויף שטעל. ס'איז שענדליך פֿון מיר. . ס'איז אויך צופֿיעל. . .

„מאַכט עס שנעל!" זאָגט ער און דערלאַנגט אַ קוק אויף זיין זייגער. „כ'האָב דאָ געוואַרט אויף'ן צוג; איצט הער איך, ווי ער קומט."

כ'האָב גענומען דאָס געלד; כ'בין געווען געלעהמט פֿון פֿרייד און האָב קיין שום וואָרט ניט אויסגערעדט, אפילו קיין דאַנק האָב איך איהם דערפֿאַר ניט געזאָגט.

„איהר האָט זיך ניט וואָס צו שעהמען דערפֿאַר," רופֿט זיך דער „קאָמאַנדיר" ענדליך אָב: „איהר קענט דאָך שרייבען דערפֿאַר."

און ער איז זיך אַוועקגעגאַנגען.

אַז ער איז אָבגעגאַנגען אַ פּאָר טריט, האָב איך זיך דערמאָהנט, אַז איך האָב איהם אפילו ניט אַמאָל געדאַנקט פֿאַר זיין הילף. כ'האָב געפּרוּאווט איהם אָניאָגען, האָב איך אָבער ניט געקענט געהן שנעל גענוג, מיינע פֿיס זיינען געווען ווי אונטערגעהאַקט, און איך בין שיער, שיער ניט געפֿאַלען אויף'ן פּנים. ער האָט זיך אַלץ מעהר דערווייטערט פֿון מיר. נו, האָב איך אויפֿגעגעבען דעם פּלאַן און געוואָלט איהם נאָכרופֿען, האָב איך אָבער גאָר קיין מוטה ניט געהאַט דערצו, און אַז איך האָב מיר שוין ענדליך געמאַכט האַרץ און איהם גערופֿען, איינמאָל, צווייטמאָל גערופֿען, איז ער שוין געווען צו ווייט אַוועק, און די שטימע מיינע איז געווען צו שוואַך.

איך בין געשטאַנען אויף'ן טראָטואַר און האָב איהם נאָכגעקוקט און געוויינט שטיל פֿאַר זיך. אַזאַ זאַך איז מיר נאָך ניט פֿאָרגעקומען, האָב איך צו מיר אַליין געזאָגט. ער האָט מיר געגעבען 10 קראָנען! כ'בין צוריק-געגאַנגען און האָב זיך אַנידערגעשטעלט דאָרט, וואו ער איז געשטאַנען. און האָב גענומען נאָכמאַכען אַלע זיינע בעוועגונגען. און איך האָב געהאַלטען

דעם בילעט פֿון צעהן קראָנען פֿאַר די אויגען, איהם בעקוקט פֿון ביידע זייטען און אָנגעהויבען שילטען — אויף'ן קול צו שילטען, וואָס עס איז טאַקי אַזוי, — ס'איז געווען אַ צעהן קראָנען-בילעט.

באַלד נאָכדעם — אפשר ערשט זעהר לאַנג נאָכדעם, ווייל עס איז שוין אומעטום געווען גאַנץ שטיל — בין איך — אסור צי איך וויים ווי אַזוי — געשטאַנען לעבען נומער 11 טאָמטעגאַדען. אַז איך בין געשטאַנען אַ רגע און האָב זיך בעטראַכט און זיך דעריבער געוואונדערט, בין איך צום צווייטען מאָל אַריין אין דיזער טהיר, דירעקט אין דעם „רעסטאָראַן און לאָדזשיר-הויז פֿאַר רייזענדע". דאָ האָב איך געבעטען מען זאָל מיך צונעהמען, און איך האָב גלייך געקראָגען אַ בעט.

דינסטאָג.

זונענשיין און שטילקייט, אַ וואונדערבאַרער קלאָרער טאָג. דער שנעע איז פֿערשוואונדען; איבעראַל לוסט און לעבען און פֿרייליכע פנים'ער, שמייכעל און געלעכטער. פֿון די פֿאָנטאַנען זיינען אויפֿגעשטיגען די וואַסער-שטראַהלען, בעגילדעט פֿון דער זון, בלויליך פֿון דעם בלויען הימעל...

אַרום מיטאָג-צייט בין איך אַרויס פֿון מיין לאָדזשי אין דער טאָמטעגאַדע, וואו איך האָב נאָך געוואוינט, און בין אַוועק אין שטאָדט אַריין. איך בין געווען זעהר אויפֿגעלעגט און דעם גאַנצען נאָכמיטאָג האָב איך זיך אַרומ־געיאָגט אין די לעבעדיגסטע גאַסען און בעטראַכט די מענשען און וואָס זיי טהוען. גאָך פֿאַר 7 אַזייגער אָווענדס האָב איך געמאַכט אַ שפּאַציר נאָך דעם סיינט אָלאַף'ס-פּלאַץ און בגנבה געכאַפּט אַ קוק אויבען אויף די פֿענסטער פֿון נומער 2. אין אַ שעה אַרום דאַרף איך זיך מיט איהר זעהן! די גאַנצע צייט בין איך אַרומגעגאַנגען אין אַ לייכטער, וואונדערבאַרער אַנגסט. וואָס וועל איך אַשטייגער זאָגען? וואָס וועל איך זאָגען, אַז זי וועט פֿון די טרעפּ אַרונטערקומען? גוטען אָווענד, פֿריילין? אָדער בלויז אַ שמייכעל טהאָן? כ'האָב אָבגעמאַכט ביי מיר יוצא צו זיין מיט'ן שמייכעל. פֿערשטעהט זיך, אַז איך וועל זיך טיעף פֿערנייגען פֿאַר איהר.

פֿערשעהמט אַביסעל, וואָס איך האָב גאָר קיין צייט ניט און בין שוין אַזוי פֿריה דאָ, האָב איך זיך אַוועקגעמאַכט, בין אַרומגעגאַנגען אַ ווײלע אין דער קאַרל יאָהאַן גאַס אַרויף און אַראָב, און איך האָב קיין אויג ניט אַראָבגענומען פֿון דעם אוניוועריזיטעטס־זייגער. אַז עס האָט געשלאָגען 8, בין איך ווידער אַרויף מיט דער אוניווערזיטעטס־גאַס. אויף'ן וועג געהענדיג איז מיר אַרויף אויף'ן זינען, אַז איך קען נאָך אפשר פֿערשפעטיגען מיט אַ פּאָר מינוטען, און איך האָב גענומען געהן אַזוי שנעל ווי איך האָב נור געקענט. דער פֿוס מיינער האָט מיר זעהר וועה געטהאָן, ווייטער האָט מיר גאָרניט געפֿעהלט.

איך האָב זיך אָבגעשטעלט ביים פֿאָנטאַן און אַביסעל אָבגעצויגען דעם אָטהעם; אַ היבשע ווײלע בין איך דאָרט געשטאַנען און האָב אַרויפֿגעקוקט צו די פֿענסטער אין נומער 2; אָבער זי איז ניט געקומען. נו מילא, איך קען דאָך וואַרטען; וואָס האָב איך דאָ קיין צייט ניט? אפשר איז זי פֿערהאַלטען געוואָרען דורך וואָס עס איז. און איך האָב ווידער געוואַרט. צי איז דאָס אין גאַנצען ניט אַקאָרשט בלויז אַ חלום? וואָס זשע, די ערשטע בעגעגעניש מיט איהר איז דאָך על כל פנים ניט געווען קיין איינבילדונג פֿון מיין זייט? אָט אַזוי האָב איך גענומען טראַכטען וועגען דעם און איך האָב אויף קיין פֿאַל ניט געקענט וויסען אויף זיכער, וואו איך האַלט פֿאָרט דערמיט.

„הם!" האָט אימיצער אַ מאַך געטהאָן הינטער מיר.

איך האָב עס געהערט, כ'האָב אויך געהערט לייכטע טריט לעבען מיר; אָבער איך האָב זיך ניט אומגעדרעהט, נאָר געקוקט גלייך אויף די גרויסע טרעפּ אַנטקעגען מיר.

„גוטען אָוונד!" האָט מען געזאָגט.

איך פֿערגעס אַ שמייכעל צו טהאָן, כ'נעהם זאָגאַר ניט אַרונטער גלייך אויף'ן שטעל מיין הוט, נאָר איך שטעה און וואונדער זיך, וואָס זי קומט פֿון יענער זייט.

„איהר האָט לאַנג געוואַרט?" פֿרעגט זי און סאָפּעט צו אַביסעל נאָך'ן שנעלען גאַנג.

„ניין, גאָרניט לאַנג, כ'בין ערשט די רגע געקומען," האָב איך געענטפֿערט.

„און אַחוץ דעם, וואָס וואָלט עס אַשטייגער געשאַדט, ווען איך וואָלט דאָ לאַנג געוואַרט? איבעריגענס האָב איך געמיינט, אַז איהר וועט אָנקומען נאָר פֿון אַן אַנדער זייט."

„איך האָב אונטערגעפּיהרט מאַמאַ'ן צו אַ פֿאַמיליע, זי איז היינט אָוועגד ניט אין דערהיים."

„אַז—זוי?" האָב איך געזאָגט.

אַצונד האָבען מיר ניט ווילענדיג אָנגעהויבען געהן. ביים ברעג גאַס שטעהט אַ פּאָליציי־מאַן און קוקט אונז אָן.

„אָבער וואוהין געהען מיר דען אייגענטליך?" רופט זי זיך אָב און בלייבט שטעהן.

„וואוהין איהר ווילט, נור וואוהין איהר ווילט."

„אוף, יאָ, אָבער ס'איז אַזוי שווער דאָס אַליין צו בעשטימען." פּויזע.

דאַן זאָג איך, בלויז אום וואָס עס איז צו זאָגען:

„אויבען ביי אייך איז פֿינסטער, ווי איך זעה."

„יאָ, אַך יאָ!" האָט זי געענטפערט מיט אַ לעבעדיגען טאָן. „דאָס דיענסט־מיידעל האָט אויך געקראָגען ערלויבעניש אַרויסצוגעהן. איך בין אַלזאָ איינע אַליין אין דערהיים."

מיר שטעהען ביידע און קוקען אַרויף צו די פֿענסטער אין נומער 2, אָקוראט ווי קיינער פֿון אונז וואָלט זיי פֿריהער קיינמאָל ניט געזעהן.

„קענען מיר אקאָרשט ניט אַרויפגעהן צו אייך?" האָב איך זיך אָבגערופֿען. „איך וועל זיך זעצען נאָהענט ביי דער טהיר, אויב איהר ווילט."

איצט אָבער האָב איך געציטערט פֿאַר אויפֿרעגונג און האָב שטאַרק חרטה געהאַט דערויף, וואָס איך בין געוועזען אַזוי פֿרעך. אַשטייגער, ווען זי ווערט ברוגז און געהט אַוועק פֿון מיר? ווען איך זאָל זי שוין מעהר אין די אויגען ניט זעהן? אָה, דער קלעגליגליכער אַנצוג, וואָס איך טראָג! פֿערצווייפֿעלט האָב איך געוואַרט אויף איהר ענטפֿער.

„איהר דאַרפֿט אויף קיין פֿאַל ניט זיצען לעבען טהיר," זאָגט זי. זי רעדט גראָד צערטליך און זאָגט געגוי די ווערטער: איהר דאַרפֿט אויף קיין פֿאַל ניט זיצען לעבען טהיר.

מיר זיינען אַרויפֿגעגאַנגען.

אין דרויסען אויף די טרעפּ, וואו ס'איז געוועזען פֿינסטער, האָט זי מיר גענומען פֿאַר'ן האַנד און מיך געפֿיהרט. איך דאַרף גאָרניט זיין אַזוי שטיל, האָט זי געזאָגט, איך קען ריידען. מיר זיינען אַריינגעגאַנגען. בעת זי האָט אָנגעצונדען אַ ליכט — ניט קיין לאָמפּ, נאָר אַ ליכט — בשעת זי האָט דאָס דאָזיגע ליכט אָנגעצונדען, האָט זי מיט אַ קורצען געלעכטער געזאָגט:

„אצונד אָבער דאַרפֿט איהר מיך ניט אָנקוקען. אוף, כ'שעהם זיך! אָבער איך וועל עס קיינמאָל מעהר ניט טהאָן!"

„וואָס וועט איהר קיינמאָל מעהר ניט טהאָן?"

„קיינמאָל מעהר. . . ניין, זאָל מיך גאָט אָבהיטען. . . כ'וועל אייך קיינמאָל מעהר ניט קושען."

„טאַקי ניט?" האָב איך געזאָגט, און מיר האָבען זיך ביידע צולאַכט. איך האָב אויסגעשטרעקט די אָרעמס נאָך איהר, זי איז אָבגעשפּרונגען אָן אַ זייט, האָט זיך אַריבערגעכאַפּט אויף דער אַנדער זייט טיש. אַ רגע האָבען מיר זיך אָנגעקוקט איינע די אַנדערע, דאָס ליכט איז געשטאַנען צווישען אונז.

„פּרוּאווט אַקאָרשט, אויב איהר וועט מיך קענען כאַפּען," האָט זי געזאָגט.

און מיט אַ הויכען געלעכטער האָב איך זיך געסטאַרעט זי צו כאַפּען. בשעת זי איז אַרומגעלאָפען, האָט זי אויסגעטהאָן דעם שלייער און אַרונטערגענומען דעם הוט פֿון קאָפּ; איהרע פֿונקלענדע אויגען זיינען געווען אויסגעשטעלט אויף מיר און זיי האָבען נאָכגעקוקט יעדען ריהר מיינעם. איך האָב געמאַכט אַ נייע פּראָבע, האָב זיך פֿערטשעפּעט אָן דעם טאַפּעט און בין געפֿאַלען; מיין צוקאַליעטשעטער פֿוס האָט מיך שוין מעהר ניט געוואָלט טראָגען. אין גרויסער פֿערלעגענהייט האָב איך זיך אויפֿגעהויבען פֿון דער ערד.

„גאָט, ווי רויט איהר זייט דאָ אַביסעל געוואָרען!" האָט זי געזאָגט. „ס'איז אָבער אויך געווען שטאַרק אונגעשיקט פֿון אייך."

„יאָ, ס'איז ווירקליך אַזוי געווען," האָב איך געענטפֿערט.

און מיר האָבען ווידער אָנגעהויבען אַרומלויפֿען איבער'ן שטוב.

„כ'מיין, איהר הינקט."

„יאָ, כ'מיין אויך, אַז איך הינק צו אַביסעל, אָבער טאַקי נור אַביסעלע."

„דאָס לעצטע מאָל האָט איהר געהאַט אַ פֿערוואונדעטען פֿינגער, און איצט האָט איהר אַ שלעכטען פֿוס; שרעקליך, וואָס פֿאַר פּלאָגען איהר האָט עס אַביסעל."

„אַך יאָ, מיט אַ פּאָר טעג צוריק בין איך איבערגעפֿאָהרען געוואָרען."

„איבערגעפֿאָהרען? ווידער שכור? ניין, זאָל גאָט אָבהיטען, יונגער מאַן, וואָס פֿאַר אַ לעבען פֿיהרט איהר פֿאָרט!" זי האָט געסטראַשעט מיט'ן פֿינגער און זיך אָבגעשטעלט מיט אַן ערנסטער מיענע. „אַלזאָ, לאָמיר זיך זעצען!" האָט זי געזאָגט. „ניין, ניט ביי דער טהיר; איהר זייט שוין צופֿיעל

צוריקגעהאַלטען; אַהער־צו; איהר דאָרט, און איך דאָ, אָט אַזוי, יאָ!...
אוף! ס'איז לאַנגווייליג צו האָבען צו טהאָן מיט צוריקגעהאַלטענע, שעהמע-
דיגע מענשען! מען מוז דאַן אַלצדינג אַליין טהאָן און זאָגען; אין קיין זאַך
העלפען זיי אייך נישט צו. איהר וואָלט, למשל, גאַנץ גוט געקענט אָנשפּאַרען
דעם אָרים אייערן אויף'ן דער פאַרענטשע פון מיין שטוהל; דאָס האָט
איהר דאָך אַליין געמעגט וויסען, מיין איך. אָבער רעדט מיר נאָר אַקאָרשט
ניט איין, אַז איהר זייט תמיד אַזאַ נעביכעל; ווען איהר וואָלט נור קיין
מורא ניט געהאַט! איהר זייט געווען געגוג פרעך, בעת איהר זייט שכור
געווען און איהר זייט מיר נאָכגעגאַנגען און מיך געפּלאַגט מיט אייערע
גייסטרייכע איינפעלע; איהר פערלירט אייער בוך, פריילין, איהר פערלירט
גאַנץ בעשטימט אייער בוך, פריילין! האַ, האַ, האַ! פע, דאָס איז ווירקליך
געווען מיאוס פון אייער זייט!"

דערשלאָגען און פערלאָרען בין איך געזעסען און האָב זי אָנגעקוקט.
דאָס האַרץ האָט מיר געקלאַפּט ווי מיט האַמערס; דאָס בלוט האָט מיר
אַזוי געקאָכט אין די אָדערן. וואָס פאַר אַ וואונדערבאַרעס געפיהל!

„פאַרוואָס זאָגט איהר גאָרנישט?"

„ווי זיס איהר זייט," האָב איך זיך אָבגערופען. „כ'זיץ גאַנץ איינפאַך
און לאָז זיך פון אייך בעהערשען, פאָלשטענדיג בעהערשען... ס'לאָזט זיך
גאָרנישט מאַכען דאַגעגען... איהר זייט דאָס מערקווירדיגסטע וועזען, וואָס
איך האָב ווען עס איז... צייטענווייז שטראַהלען אייערע אויגען אַזוי, ווי
איך האָב נאָך קיינמאָל אַזוינס ניט געזעהן, זיי זעהען אויס ווי בלומען...
ווי? ניין, ניין, כ'מיין ניט ווי בלומען, נאָר... כ'בין אַזוי מורא'דיג
פערליעבט אין אייך, און דאָס איז אַזוי נאַריש... גרויסער גאָט, נאַטירליך,
ס'האָט פאַר מיר קיין שום זינן ניט... ווי הייסט איהר? אַצונד מוזט
איהר מיר ווירקליך זאָגען, ווי איהר הייסט..."

„ניין, ווי הייסט איהר פאָרט? גאָט, איצט האָב איך עס כמעט ווידער
פערגעסען! נעכטען האָב איך אַ גאַנצען טאָג מכח דעם געטראַכט, אייך צו
פרעגען. יאָ, ס'הייסט ניט גראָד אַ גאַנצען טאָג, נאָר..."

„איהר ווייסט, ווי איך האָב אייך גערופען? איך רוף אייך אילאַיאַלי. ווי
געפעלט עס אייך? אַזאַ שוועבענדיגער קלאַנג..."

„אילאַיאַלי?"

„יאָ..."

„דאָס איז אַ פרעמדע שפּראַך?"

„הם. ניין, דאָס אייגענטליך ניט."

„יאָ, ס'קלינגט גאָר ניט מיאוס..."

נאָך אַסך טענות האָבען מיר זיך איינע די אַנדערע געזאָגט אונזערע נעמען. זי האָט זיך אַנידערגעזעצט לעבען מיר אויף דער קאַנאַפּע און דעם שטוהל האָט זי אַוועקגערוקט מיט'ן פוס. דערנאָך האָבען מיר ווידער אָנגעהויבען פלוידערן.

„היינט אָוועגד האָט איהר זיך אויך אָבגעראַזירט," האָט זי געזאָגט. „אין גאַנצען גענומען זעהט איהר אַביסעל בעסער אויס איידער דאָס לעצטע מאָל, אָבער טאַקי נור אַביסעלע; ווערט נור ניט שטאָלץ ביי זיך... ניין, דאָס לעצטע מאָל זייט איהר ווירקליך געווען צו שפּל. צו אַלע צרות האָט איהר נאָך געהאַט אַ שמוציגע שמאַטע אַרום פינגער. און אין אַזאַ מין הילוך האָט איהר ניט אַנדערש נאָר געוואָלט געהן מיט מיר ערגעץ־וואו טרינקען אַ גלעזעל וויין. אַ שעהנעם דאַנק!"

„אַלזאָ צוליעב מיין קלעגליכען אויסזעהן האָט איהר מיט מיר ניט געוואָלט געהן?" האָב איך געפרעגט.

„ניין," האָט זי געענטפערט און אַראָבגעקוקט אויף דער ערד.

„ניין, גאָט ווייסט, ס'איז ניט געווען מחמת דעם! כ'האָב ניט אַמאָל געטראַכט דערפון!"

„הערט אויס," האָב איך געזאָגט, „איהר מוזט אודאי לעבען אין טעות און מיינען, אַז איך קען לעבען און זיך אָנטהאָן ווי מיין האַרץ גלוסט? ווי? אָבער כ'קען דאָס ניט, כ'בין זעהר, זעהר אָרם."

זי האָט מיך אָנגעקוקט.

„איהר זייט אָרם?"

„יאָ, כ'בין דאָס, ליידער."

פויזע.

„יאָ, דו ליעבער גאָט, איך בין אויך אָרם," האָט זי זיך אָבגערופען מיט אַ דרייסטען מאַך מיט'ן קאָפּ.

יעדעס וואָרט איהרס האָט מיך בערוישט, האָט מיר געטראָפען ווי אַ טראָפען וויין אין האַרצען. איהר טבע, אָנצובויגען אַביסעל דעם קאָפ אָן אַ זייט און זיך צוהערן, בשעת איך האָב עפּעס געזאָגט, האָט מיך ענטציקט. כ'האָב געפיהלט ווי דער אָטהעם איהרער שלאָגט מיר אין פּנים אַריין.

„איהר ווייסט," האָב איך געזאָגט, „אַז... אָבער איהר דאַרפט ניט בייז ווערן... נעכטען ביינאַכט, בשעת איך בין געגאַנגען שלאָפען, האָב איך אָט דעם אָרם אויסגעלייגט פאַר אייך... אָט אַזוי... אָקוראַט ווי איך וואָלט אייך געהאַט דערין... און אַזוי בין איך אנשלאָפען געוואָרען..."

„אַזוי—וי? דאָס איז שעהן געווען!" פויזע. „אָבער אַזאַ זאַך קענט איהר דאָך אודאי נור טהאָן פון דער ווייטענס, ווייל..."

„איהר גלויבט גאָר ניט, אז איך וואָלט עס אַזוי, פון נאָהענטען אויך געקענט?"

„ניין, כ'גלויב עס ניט."

„נאַ! פון מיר קענט איהר אַלצדינג ערוואַרטען." האָב איך געזאָגט און זי אַרומגענומען מיט'ן אָרים.

„ווירקליך?" האָט זי נור געזאָגט.

ס'האָט מיך פערדראָסען, כמעט בעליידיגט, וואָס זי האָט מיך געהאַלטען פאַר צו אָנשטענדיג; כ'האָב געקראָגען קוראַזש, זיך געמאַכט האַרץ און זי אָנגענומען פאַר'ן האַנד. אָבער זי האָט שטילערהייט אַרויסגעצויגען איהר האַנד און זיך אַביסעל אַוועקגערוקט פון מיר. דאָס האָט ווידער אַמאָל אָבגענומען ביי מיר דעם מוטה, כ'האָב זיך פערשעהמט און גענומען קוקען צום פענסטער. אין דער אמת'ן האָב איך דאָך אויסגעזעהן צו שרעקליך, ווי איך בין דאָ אַזוי געזעסען; ווי האָב איך גאָר געקענט האָבען די העזה זיך איינצובילדען אַזעלכע זאַכען; ס'וואָלט עפעס אַנדערש געווען, ווען איך געפין זי דעמאָלט, ווען איך האָב נאָך אויסגעזעהן ווי אַ מענש, אין מיינע גוטע טעג, בשעת איך האָב נאָך וויניגסטענס געהאַט וואָס עס איז, אויף וואָס צו בויען. כ'האָב זיך געפיהלט זעהר דערשלאָגען.

„אַצונד זעהט!" האָט זי געזאָגט, „זעהט כאָטש וואָס איהר זייט: מיט איין איינציגען קנייטש מיט'ן שטערן קען מען אייך פון זאָטעל אַראָבוואַרפען, איהר פערשעהמט זיך, אַז מען רוקט זיך נור אַ קאַפּעלע אָב פון אייך..." זי האָט זיך צולאַכט מיט אַ ביטערן, גנב'ישען געלעכטער, פערמאַכענדיג דערביי די אויגען, פונקט ווי זי וואָלט ניט געקענט פערטראָגען, מען זאָל אויף איהר קוקען.

„ניין, אָבער דו גרויסער גאָט!" האָב איך אַרויסגעפּלאַצט, „איצט זאָלט איהר עפּעס זעהן!" און דאָס זאָגענדיג האָב איך אַ וואָרף געטהאָן מיינע ביידע אָרימס אַרום איהרע שולטערן. כ'האָב זיך כמעט געפיהלט געקריינקט. וואָס זשע, אָט אַפנים דאָס מיידעל איז פון זינען אַראָב! צי האַלט זי מיך אינגאַנצען פאַר אונערפאַהרען! האַ, כ'וואָלט דאָך געוואָלט, ביים לעבעדיגען... מיר זאָל קיינער ניט פאָרוואַרפען, אַז איך שטעה צוריק אין דעם פּרט. דאָס איז אַ טייוועל פון אַ מיידעל! ווען עס וואָלט זיך נור איינגעגעבען, צו...

זי איז זיך געזעסען רוהיג, די אויגען נאָך אַלץ צוגעמאַכט; קיינער פון אונז האָט ניט גערעדט. כ'האָב זי פעסט צוגעצויגען צו מיר, מיט

נירינקייט האָב איך צוגעדריקט איהר קערפּער צו מיין ברוסט, און זי האָט קיין וואָרט ניט אויסגערעדט. כ'האָב געהערט ווי אונזערע הערצער קלאַפּען, איהרס ווי מיינס, דאָס האָט געקלונגען אַזוי ווי בעגראָבענע פּאָרקעווקס.

כ'האָב איהר אַ קוש געטהאָן.

איך בין געוועזן אויסער זיך און האָב זיך איינפאַך פערלאָרען, גערעדט וואָס פאַר עס איז נאַרישקייט, פון וועלכע זי האָט געלאַכט; כ'האָב איהר שטילערהייט אַריינגעזאָגט ליעבליכע נעמען אין מויל אַריין, איהר די באַקען געגלעט, זי געקושט פיעל, פיעל מאָל. דערנאָך האָב איך אויפגעעפענט אַ פּאָר קנעפּ פון איהר קלייד און געזעהן איהר בוזים, דעם ווייסען, קיילעכ־דיגען בוזים, וועלכער האָט דורכגעגלאַנצט ווי צוויי זיסע וואונדער דורך די ווייסע לייווענד.

„מעג איך אַ קוק טהאָן!“ זאָג איך און סטאַרע זיך ווייטער אויפצו־קנעפּלען, די עפנונג גרעסער צו מאַכען. אָבער איך בין צו אויפגערעגט. כ'קען זיך ניט איספראַווען מיט די אונטערשטע קנעפּ, וואו די טאַליע פון קלייד שליסט זיך אָן אַזוי ענג. „כ'בעט אייך, מעג איך אַ קוק טהאָן, נור אַ קליין ביסעלע. . . אַ האָרעלע. . .“

זי לייגט אַרויף דעם אָרעם איהרען אַרום מיין האַלז, לאַנגזאַם, צערטליך. איהר הייסער אָטהעם געהט מיר גלייך אין געזיכט אַריין פון די רויטלאַך בלישטשעדנע, ציטערענדע נאָז־לעכער; מיט דער אַנדער האַנד הויבט זי אַליין אָן אָבקנעפּלען די קנעפּ, איינעם נאָך'ן אַנדערן. זי לאַכט מיט אַ פערזאָרגטען, קורצען געלעכטער און קוקט זיך עטליכע מאָל אום צו מיר, צי איך זעה, אַז זי האָט מורא. זי מאַכט לויז די בענדלאַך, עפענט אויף דעם קאָרסעט, זי איז אי ענטציקט, אי פול מיט אַנגסט. און איך געה אַרום מיט מיינע גראָבע הענד איבער די דאָזיגע בענדלאַך און קנעפּ. . .

אום אָבצוקעהרען די אויפמערקזאַמקייט פון דעם, וואָס קומט פאָר, גלעט זי מיר מיט דער לינקער האַנד איבער מיין שולטער און זאָגט:

„וואָס פאַר אַ מאַסע האָר דאָ ליגט!“

„יאָ,“ ענטפער איך און פּרובּיר אַריינשפּאַרען זיך מיט מיין מויל אויף איהר ברוסט. אין דער רגע ליגט זי מיט גאַנץ אָפענע קליידער אויף דער קאַנאַפּע. אָבער פּלוצלינג בערעכענט זי זיך, אַזוי ווי זי וואָלט צו ווייט פערגאַנגען; זי דעקט זיך צוריק צו און הויבט זיך אַביסעל אויף אין דער הויך. און כדי צו בעהאַלטען איהר פערלעגענהייט וועגען די אָפענע קליידער,

הויבט זי פֿון דאָס נײַ אָן ריידען מכח די מאַסע אויסגעקראַכענע האָר, וואָס ליגט ביי מיר אויף די שולטערן.

„פֿון וואָס קריכען אייך די האָר אַזוי אוים?"

„כ'ווייס ניט!"

„אָה, איהר טרינקט נאַטירליך צופֿיעל און אפשר... פֿע, איך קען עס גאָר פֿון מויל ניט אַרויסריידען! שעהמען האָט איהר זיך געמעגט! ניין, דאָס וואָלט איך זיך אויף אייך ניט געגלויבט! אַז איהר, נאָך גאָר אַ יונגער מאַן, זאָלט שוין די האָר פֿערלירען!... אַצונד זייט אַזוי גוט און דערצעהלט מיר אַקאָרשט, ווי איהר לעבט אייגענטליך. איך בין איבערצייגט, אַז עס מוז זיין שרעקליך! אָבער דעם ריינעם אמת, הערט איהר? נאָר ניט אַרויסגעמאַכט זיך! איבעריגענס, וועל איך אָן אייער פנים דערקענען, אַז איהר וועט עפּעס פֿון מיר בעהאַלטען. אַלזאָ, אַצונד דערצעהלט!"

„יאָ, אָבער צוערשט מעג איך אייך אַ קוש טהאָן אויף דער ברוסט, ניט אמת?"

„וואָס זייט איהר, פֿעררוקט, צי וואָס? נאַ, פֿאַנגט אַלזאָ אָן, דער-צעהלט!"

„ניין, ליעבע, זיסע... כ'בעט אייך, זאָל איך צוערשט?..."

„הם. ניין, ניין, ניט צוערשט... שפּעטער פֿיליכט... אַפֿריהער וויל איך הערען, וואָס פֿאַר אַ מענש איהר זייט. אַך, איך בין איבערצייגט, ס'איז שרעקליך!"

ס'האָט מיר שטאַרק וועה געטהאָן, וואָס זי גלויבט אויף מיר דאָס ערגסטע; כ'האָב מורא געהאַט, איך זאָל איהר גאָר אין גאַנצען ניט אָבשטויסען, און איך האָב ניט געקענט פֿערטראָגען דעם פֿערדרוס, וואָס זי האָט געהאַט מכח מיין לעבען. כ'האָב זיך געוואָלט ריינוואַשען ביי איהר אין די אויגען, זיך צייגען ווירדיג פֿאַר איהר, איהר בעווייזען, אַז זי זיצט לעבען אַ מענשען, וואָס איז גאָרניט וויים פֿון אַ מלאך. רבונו של עולם, דו ג־ויסער גאָט מיינער, ביז אַצונד וואָלט איך געקענט אויף די פֿינגער אָבצעהלען, ווי אָפֿט איך האָב געזינדיגט.

כ'האָב דערצעהלט, כ'האָב דערצעהלט אַלצדינג, און איך האָב דערצעהלט נור די וואַהרהייט. כ'האָב גאָרנישט געמאַכט ערגער ווי ס'איז געווען; כ'האָב ניט געהאַט קיין שום כונה, צו דערוועקען אין איהר אַ רחמנות; כ'האָב זיך זאָגאַר מודה געווען, אַז איך האָב איינמאָל גע'גנב'עט פֿינף קראָנען.

זי איז געזעסען און זיך צוגעהערט מיט אַן אָפֿענעם מויל, בלייך, דערשראָקען, אַ טויטליכע צוטומעלטקייט אין די גלאַנציגע אויגען. כ'האָב

געוואָלט צוריקכאַפּען, עס ווידער גוט מאַכען, אָבווישען דעם טרויעריגען רושם, וואָס איך האָב אויף איהר געמאַכט, דאַרום האָב איך זיך אויפֿגע־הויבען און געזאָגט:

„אָבער איצט איז דאָך אַלץ פֿאָראיבער! פֿון אַזוי וואָס קען שוין אַצונד גאָר קיין רייד ניט זיין; איצט בין איך אַרויס פֿון געפֿאַהר..."

זי איז פֿונדעסטוועגען געוועזען זעהר פֿעראומערט. „זאָל מיך גאָט אָבהיטען!" האָט זי נור געזאָגט און איז אַנשוויגען געוואָרען. זי האָט עס געזאָגט צווישען קורצע פויזען און איז יעדעס מאָל נאָכדעם אַנשוויגען געוואָרען. „זאָל מיך גאָט אָבהיטען!"

כ'האָב אָנגעהויבען מאַכען שפּאַס, האָב זי געקיצעלט און צוגעצויגען צו מיין ברוסט. איהר קלייד האָט זי ווידער צוגעקנעפּעלט; דאָס האָט מיר אַביסעל פֿערדראָסען, יאָ, ס'האָט מיך, דעם אמת זאָגענדיג, בעליידיגט. נאָך וואָס האָט זי געדאַרפֿט צוקנעפּלען איהר קלייד? צי בין איך דען אונוויר־דיגער געוואָרען ביי איהר אין די אויגען, איצט, ווייל איך בין ניט אַליין שולדיג אין דעם, וואָס מיינע האָר קריכען מיר אוים? וואָלט איהר דען ליעבער געווען, ווען איך וואָלט געוועזען אַן אויסגעלאַסענער מענש... נאָר קיין נאַרישקייטען נים! איצט איז קיין טענות ניט געמאַכט און זיך גענומען צו דער אַרבייט! און אויב עס איז נור דאָס אַליין, טאָ שווער איך ביי אַלץ וואָס... כ'האָב זי אַנידערגעלייגט, כ'האָב זי איינפֿאַך אַנידערגעלייגט אויף'ן קאַנאַפּע.

זי האָט זיך געוועהרט, — איבעריגענס נור זעהר שוואַך — און האָט מיך אָנגעקוקט ערשטוינט.

„ניין... וואָס ווילט איהר?" האָט זי געפֿרעגט.

„וואָס איך וויל?!"

הע, זי פֿרעגט גאָר, וואָס איך וויל! זיך נעהמען צו דער אַרבייט וויל איך, גאָר אָהן טענות נעהמען זיך צו דער אַרבייט! ס'איז ניט מיין טבע, צו זיצען פֿון דער ווייטענס און קוקען אין מויל אַריין; דאָס איז לחלוטין ניט מיין שטייגער, מיין אייגענאַרטיגקייט אַלס מענש. אָבקומען מיט'ן וועלען אַליין האָט קיין זינן ניט און פֿון אַ קנייטש מיט'ן שטערן לאָז איך זיך ניט פֿערבלאָפֿען! ניין, בנאמנות אַז ניט! ניט-אָבגעטהאָנערהייט בין איך נאָך קיינמאָל פֿון אַזאַ מין געשיכטע ניט אַוועק...

אַלזאָ האָב איך זיך גענומען דערצו.

„ניין!... ניין, אָבער...?"

דאָך, האָב איך געענטפֿערט, דאָס איז מיין אַבזיכט!

„ניין, הערט איהר?" האָט זי אַ געשריי געטהאָן. און דאַן האָט זי נאָך צוגעלייגט די בעליידיגענדע ווערטער: „איך בין דאָך גאָרניט זיכער, צי איהר זייט ניט פֿערריקט!"

ניט ווילענדיג האָב איך זיך אָבגעהאַלטען און געזאָגט: „איהר מיינט עס ניט ערנסט!"

„יאָ — ביי גאָט, איהר זעהט אַזוי מאָדנע אויס! און יענעם פֿאָר־מיטאָג, בשעת איהר זייט מיר נאָכגעגאַנגען, — איהר זייט דעמאָלט אַלזאָ ניט שכור געווען?"

„ניין. דעמאָלט בין איך דאָך אויך גאָרנישט הונגעריג געווען, כ'האָב גראָד געהאַט אָבגעגעסען. . ."

„איז נאָך ערגער אַלזאָ."

„וואָלט אייך דען ליעבער געווען, אַז איך וואָלט דאַן שכור געווען?"

„יאָ. . . הו! כ'האָב מורא פֿאַר אייך! אָבער אום גאָטעס ווילען, לאָזט מיך פֿאָרט אָב!"

כ'האָב זיך מישב געווען מיט זיך אַליין. ניין, אָבלאָזען איהר האָב איך ניט געקענט. קיינע פוסטע תירוצים שפעט ביינאַכט אויף דער קאַנאַפּע, זאָג איך אייך! אויפֿגעהויבען דעם פֿלאַנעל, זאָל מיר זיין! העָ, נאַ דיר גאָר אַזעלכע נאַרישע אויסריידען אין אַזאַ אויגענבליק! אָקוראַט ווי איך וואָלט גאָרניט געוואוסט, אַז דאָס איז אַלץ נור שעהמעדיגקייט, ווייטער גאָרנישט. נאַ, אַזאַ גרינער בין איך ניט! אָט אַזוי, אַלזאָ שטיל געלעגען! קיין דומהייטען! לעבען זאָל דער קעניג און דאָס פֿאָטעלאַנד!. . .

זי האָט זיך מאָדנע שטאַרק געוועהרט, אַזוי שטאַרק, אַז דאָס האָט ניט געקענט זיין מחמת שעהמעדיגקייט אַליין. כלומר'שט מחמת אונפֿאָר־זיכטיגקייט האָב איך אומגעוואָרפֿען דאָס ליכט, און עס האָט זיך פֿערלאָשען. ווי אַ פֿערצווייפֿעלטע האָט זי זיך געראַנגעלט מיט מיר, און איינמאָל האָט זי זאָגאַר שטילערהייט זיך געבעטען:

„ניין, ניט דאָס, ניט דאָס! אַז איהר ווילט, מעגט איהר מיר אַ קוש טהאָן אויף דער ברוסט, ליעבער, גוטער. . ."

איך האָב זיך גלייך אויף'ן שטעל אָבגעהאַלטען. איהרע ווערטער האָבען געקלונגען אַזוי דערשראָקען, אַזוי הילפֿלאָז, אַז זיי זיינען מיר אַריינגעקראָכען טיעף אין די ביינער אַריין. זי האָט מיר, הייסט עס אָנגעבאָטען אַ פֿערגיטיגונג דערמיט וואָס זי האָט מיר ערלויבט איהר אַ קוש טהאָן אויף דער ברוסט. ווי שעהן דאָס איז, שעהן און נאַאיוו! כ'וואָלט איהר דערפֿאַר צו די פֿיס געפֿאַלען, געקניעט וואָלט איך פֿאַר איהר.

„אָבער, ליעבע, קליינע!" האָב איך זיך אָבגערופֿען, שטאַרק צוטומעלט, „כ'פֿערשטעה ניט... כ'בעגרייף ווירקליך ניט... וואָס איז דאָס פֿאַר אַ מין שפּיעל..."

זי איז אויפֿגעשטאַנען און מיט ציטערענדע הענד האָט זי צוריק אָנגעצונדען דאָס ליכט. איך האָב זיך אָנגעשפּאַרט אָן קאַנאַפּע און גאָרנישט געטהאָן. וואָס וועט אַצונד געשעהן? אייגענטליך איז זעהר ניט גוט געווען אויף'ן האַרצען.

זי האָט אַ קוק געטהאָן אויף'ן זייגער, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנד, און איז געבליבען אַ פּערציטערטע.

„אוף! דאָס דיענסט-מיידעל וועט באַלד קומען!" האָט זי געזאָגט. דאָס זיינען געווען די ערשטע ווערטער וואָס זי האָט אַרויסגערעדט.

כ'האָב פֿערשטאַנען וואָס פֿאַר אַן אָנצוהערעניש דאָס איז און איך בין אויפֿגעשטאַנען. זי האָט גענומען דעם מאַנטעל, אָקוראַט ווי זי וואָלט איהם וועלען אָנטהאָן, זי האָט אָבער גלייך חרטה געהאַט, האָט איהם צוריק אַוועקגעלייגט און איז צוגעגאַנגען צום קאַמין. זי איז געווען בלייך און וואָס ווייטער איז זי אַלץ אומרוהיגער געוואָרען. כדי עס זאָל ניט אויסזעהן, עפּעס אַזוי ווי זי וואָלט מיר איינפֿאַך געוויזען די טהיר, האָב איך געזאָגט:

„דער פֿאָטער אייערער איז געווען אין מיליטער?" און בעת מעשה האָב איך זיך צוגעגרייט צו געהן.

יאָ, ער איז געווען אין מיליטער. פֿון וואַנען איך וויים דאָס?

כ'וויים עס גאָרניט, נאָר עס איז מיר גלאַט אַזוי איינגעפֿאַלען.

ווי מאָדנע דאָס איז!

אַך יאָ, אָפֿטמאָל שוין האָב איך ריכטיג צוגעטראָפֿען זאַכען, וועגען וועלכע איך האָב קיין שום ידיעה ניט געהאַט. האַ, האַ, דאָס האָט אַ שייכות מיט מיין שגעון, דאָס...

זי האָט האַסטיג אַ קוק געטהאָן אויף מיר, האָט אָבער ניט געענט־פֿערט. כ'האָב געפֿיהלט, אַז מיין זיין אין שטוב ביי איהר איז פֿאַר איהר אַ פּלאָג און איך האָב געוואָלט מאַכען אַ קורצען סוף דערצו. כ'בין צוגעגאַנגען צו דער טהיר. צי וויל זי מיר שוין גאָר מעהר קיין קוש ניט געבען? אפילו די האַנד אויך ניט? כ'בין געשטאַנען און געוואַרט.

„איהר געהט שוין טאַקי?" האָט זי געפֿרעגט, איז אָבער נאָך אַלץ געבליבען שטיל ביים קאַמין.

כ'האָב גאָרנישט געענטפֿערט. דערשלאָגען און צוטומעלט בין איך געשטאַנען און האָב זי אָנגעקוקט, ניט אויסריידענדיג קיין וואָרט. פֿאַרוואָס פֿאָרט האָט זי מיר ניט געלאָזט צו־רוה, אַז דערפֿון האָט גאָרנישט געזאָלט

אַרויסקומען? וואָס בין איך געווען אין דער רגע? אָט אַפּנים איהר הויבט ניט אָן אַרען וואָס איך בין גרייט צו געהן; זי איז מיר פלוצלינג פֿערלאָרען געגאַנגען, און איך האָב געזוכט עפּעס וואָס עס איז, אום עס איהר ביים געזעגענען צו זאָגען; אַ שווער, טיעף וואָרט, וואָס זאָל איהר טרעפֿען און אפשר אויך מאַכען אויף איהר אַ שטיקעל רושם. און אין גאַנצען געגען מיין פֿעסטען בעשלוס — פֿערלעצט, אָנשטאָט צו זיין קאַלט און שטאָלץ, אונרוהיג און בעליידיגט, האָב איך גענומען ריידען פֿון אַלערליי ניט-וויכטיגע זאַכען; דאָס צושמעטערענדע וואָרט איז ניט געקומען, כ'בין געווען זעהר, גערדאַנקען-אָרם.

פֿאַרוואָס זי זאָגט ניט גאָר פשוט, איך זאָל זיך אָבטראָגען פֿון דאַנען? האָב איך געפֿרעגט. יאָ, יאָ, פֿאַרוואָס דען ניט? וואָס איז זיך דאָ פֿאַרהאַן וואָס צו שעהמען? אָנשטאָט מיך צו דערמאָנען, אַז דאָס מיידעל וועט באַלד קומען אַהיים, האָט זי איינפֿאַך געקענט זאָגען פֿאָלגענדעס: אַצונד מוזט איהר פֿערשווינדען, מחמת איך געה נאָך מיין מוטער און איך וויל מיט אייך אינאיינעם ניט געהן איבער דער גאַס. וועגען דעם האָט זי גאָרניט געטראַכט? אָה געוויס, גראָד וועגען דעם האָט זי געטראַכט; דאָס איז מיר גלייך קלאָר געוואָרען. איך דאַרף ניט האָבען קיין ספק, עפּעס געוואָהר צו ווערין וואָס מען וויל פֿון מיר בעהאַלטען; שון דאָס אַליין, ווי זי האָט אַ כאַפּ געטהאָן דעם מאַנטעל און איהם דערנאָך צוריק אַוועקגע־לייגט, האָט מיך דערין איבערצייגט. ווי איך האָב שוין געזאָגט, פֿלעג איך אַמאָל ריכטיג צוטרעפֿען פֿיעל זאַכען. און אין גרונד גענומען ליגט דאָך גאָרניט אַזוי פֿיעל שגעון אין דעם...

„אָבער גאָט אין הימעל, ענטשולדיגט מיר פֿאָרט פֿאַר'ן וואָרט! ס'האָט זיך מיר אַזוי אַרויסגעגליטשט פֿון מויל!" האָט זי זיך אָנגערופֿען. אָבער זי איז נאָך אַלץ געשטאַנען אויף אַן אָרט און ניט צוגעקומען צו מיר.

כ'האָב זיך ניט געלאָזט בויגען און גערעדט ווייטער אָהן אַן אָבהאַלט. כ'האָב ווייטער געפּלוידערט, כאָטש איך האָב גאַנץ גוט געוואוסט, אַז איך לאַנגווייל איהר, אַז קיין איין וואָרט מיינס טרעפֿט ניט אין ציעל, און דאָך האָב איך זיך ניט אָבגעשטעלט: אין גרונד גענומען קען מען דאָך האָבען אַ גאַנץ ספּילטשעווע נאַטור און מען דאַרף דערביי ניט זיין פֿעררוקט, האָב איך געזאָגט; פֿאַרהאַן נאַטורען, וואָס ערנעהרען זיך פֿון אַ קליינינקייט, און אַ האַרט וואָרט וואָלט זיי געקענט דעם טויט מאַכען. און דאַן האָב איך איהר געגעבען צו פֿערשטעהן, אַז איך בין אַזאַ מין נאַטור. די זאַך איז נעמליך די, וואָס מיין אָרימקייט האָט אין מיר אויסגעאַרבייט געוויסע פֿעהיגקייטען און זיי אויף אַזאַ'ן אופן פֿערשאַרפֿט, אַז עס פֿערשאַפֿט מיר

גראָד יסורים, יאָ, איך קען אייך פֿערזיכערן, גראָד יסורים, ליידער. אָבער דערפֿאַר האָט עס אויך זיינע מעלות: אין געוויסע סיטואַציאָנען האָט עס מיר אַרויסגעהאָלפֿען. דער אינטעליגענטער אָרימאַן איז אסך אַ פֿיינערער בעאָבאַכטער איידער דער אינטעליגענטער רייכער. דער אָרימאַן קוקט זיך אום ביי יעדען טריט, וואָס ער מאַכט, ער האָרכט זיך צו מיט מיסטרויען צו יעדען וואָרט, וואָס ער הערט פֿון די מענשען, וועלכע ער בעגעגענט; יעדער טריט, וואָט ער מאַכט, שטעלט אַלזאָ זיינע געדאַנקען און געפֿיהלען אַן אויפֿגאַבע, אַן אַרבייט. ער האָט אַ פֿיינעס געהער און אַ שטאַרקעס געפֿיהל, אַן ערפֿאַהרענער מאַן, זיין זעעלע האָט בראַנד-וואונדען...

און איך האָב לאַנג גערעדט מכח די בראַנד-וואונדען, וואָס מיין זעעלע האָט געהאַט. אָבער וואָס לענגער איך האָב גערעדט, אַלץ אומרוהיגער איז זי געוואָרען; ענדליך האָט זי אַ פּאָר מאָל אין פֿערצווייפֿלונג געזאָגט: „מיין גאָט!" און דערביי געמאַכט מיט די הענד. כ'האָב, דוכט זיך, גאַנץ גוט געזעהן, אַז איך מוטשע זי, און איך האָב זי נישט געוואָלט מוטשען, אָבער איך האָב עס דאָך געטהאָן. ענדליך האָב איך געגלויבט, אַז איך האָב איהר שוין אויף אַ גראָבען אופן אַוועקגעזאָגט דאָס נייטיגע, וואָס איך האָב איהר געהאַט צו זאָגען; דער פֿערצווייפֿעלטער בליק איהרער האָט מיך גערִיהרט, און איך האָב הויך אויף'ן קול געזאָגט:

„איצט געה איך! איצט געה איך! וואָס זשע, איהר זעהט דען ניט, אַז די האַנד מיינע ליגט שוין אויף דער קליאַמקע? זייט געזונד! זייט געזונד, זאָג איך! איהר מעגט דאָך מיר עפּעס ענטפֿערן, אַז איך זאָג אייך צוויי מאָל זייט-געזונד און בין פּיקס און פֿערטיג צו געהן. כ'בעט זאָגאַר ניט, מיר צו ערלויבען איך ווידער צו זעהן, ווייל דאָס וואָלט איך געווען אונאַנגענעהם; אָבער זאָגט מיר פֿאָרט: פֿאַרוואָס האָט איהר מיך ניט געלאָזט צורוה? וואָס האָב איך אייך געטהאָן? איך בין דאָך אייך ניט אַנטקעגען געלאָפֿען, ווי? טאָ פֿאַרוואָס זשע קעהרט איהר זיך פלוצלינג אָב פֿון מיר, אָקוראַט ווי איהר וואָלט מיך שוין גאָר ניט געקענט? אַצונד האָט איהר מיך אַזוי פֿאָלשטענדיג צוריסען, אַז איך בין אַסך עלענדער איידער ווען עס איז. גרויסער גאָט, אָבער איך בין דאָך ניט וואַהנזיניג, איהר ווייסט, דוכט זיך, גאַנץ גוט, אַז מיר פֿעהלט חלילה גאָרנישט. טאָ קומט זשע אַהער און גיט מיר די האַנד! אָדער לאָמיך צוגעהן צו אייך! מעג איך? כ'וועל אייך ניט טהאָן קיין שום לייד, איך וויל נור אויף אַ רגע פֿאַלען פֿאַר אייך, אויף די קניע, דאָרט אויף דער ערד פֿאַלען כורעים פֿאַר אייך, נור אויף איין איינציגע רגע; מעג איך? ניין, ניין, טאָ טהו איך עס ניט, כ'זעה דאָך אַז איהר האָט מורא; איך וועל עס ניט טהאָן,

הערט איהר? גאָט מיינער, פֿאַרוואָס שרעקט איהר זיך אַזוי? איך שטעה דאָך שטיל, איך ריהר זיך דאָך פֿון אָרט ניט. כ׳האָב נור געוואָלט אויף אַ רגע׳לע נידערקניען אויף׳ן טאַפּעט. גראָד דאָרט אויף׳ן רויטען שטיק לעבען אייערע פֿיס. אָבער איהר האָט זיך דערשראָקען; כ׳האָב עס גלייך דערקענט, אָן די אויגען אייערע האָב איך דערקענט, אַז איהר האָט זיך דערשראָקען; דעריבער בין איך געבליבען שטעהן אויף אַן אָרט. כ׳האָב מיט קיין פֿוס ניט געריהרט, בעת איך האָב דאָס ביי אייך געבעטען, ניט אמת? איך בין געשטאַנען פונקט אַזוי שטיל ווי איצט, בשעת איך וועיז אייך דאָס שטיק, וואו איך וואָלט געפֿאַלען אויף די קניע, דאָרט אויף דער רויטער רויז אין טאַפּעט. איך ווייז ניט אַמאָל אָן מיט׳ן פֿינגער דערויף; כ׳ווייז גאָרנישט; כ׳לאָז עס צורוה, כדי אייך ניט צו שרעקען, איך שאָקעל נור מיט׳ן קאָפּ און קוק אַהין, — אָט אַזוי! און איהר ווייסט גאַנץ גוט, וואָס פֿאַר אַ רויז איך מיין, נאָר איהר ווילט מיר ניט ערלויבען דאָרט צו קניען, איהר האָט מורא פֿאַר מיר און איהר ציטערט צוצוקומען נאָהענט צו מיר. איך פֿערשטעה גאָרניט, ווי איהר קענט האָבען אַ האַרץ מיך צו דופֿען משוגע׳נער! ניט אמת? איהר גלויבט עס אַליין אויך נישט מעהר? איינמאָל, זומער-צייט — ס׳איז שוין לאַנג זייט דאַן — בין איך געווען פֿער־ריקט, כ׳האָב צו שטאַרק געאַרבייט און איך פֿלעג פֿערגעסען צו געהן עסען מיטאָג אין דער צייט, ווען איך האָב געהאַט פֿיעל צו דענקען. דאָס איז געשעהן טאָג פֿאַר טאָג; כ׳האָב, דוכט זיך, יעדעס מאָל אָבגעמאַכט ביי מיר, עס צו געדיינקען, נאָר איך האָב עס כסדר פֿערגעסען. גאָט איז מיין עדות, אַז איך זאָג דעם אמת. זאָל איך דאָ בלייבען אַ טויטער אויף׳ן אָרט, אויב איך זאָג ליגען! אָט קענט איהר זעהן, וואָס פֿאַר אַן אונרעכט איהר טהוט מיט מיר. ס׳איז ניט געווען אויס נויטה, חלילה, כ׳האָב געהאַט קרעדיט, גרויסען קרעדיט ביי אינגעברעט אין גראַוועזען, אָפֿטמאָל האָב איך זאָגאַר געהאַט פֿיעל געלד אין טאַש און איך האָב זיך דאָך קיין זאַך נישט געקויפֿט צום עסען, מחמת איך האָב עס פֿערגעסען. איהר הערט וואָס איך רייד? איהר זאָגט גאָרנישט, איהר ענטפֿערט נישט, איהר גיט זיך קיין ריהר נישט פֿון קאַמין, איהר שטעהט נור און וואַרט, איך זאָל אַוועקגעהן..."

זי איז האַסטיג צוגעלאָפֿען צו מיר און האָט מיר אויסגעשטרעקט די האַנד. פֿול מיט חשד האָב איך זי אָנגעקוקט. צי טהוט זי עס דען מיט אַ גרינג האַרץ? אָדער זי טהוט עס נור, כדי פֿון מיר וואָס גיכער פטור צו ווערן? זי האָט אַ וואָרף געטהאָן דעם אָרים איהרען אַרום מיין האַלז, אין די אויגען האָבען זיך איהר געשטעלט טרעהרען. איך בין געשטאַנען

ווי אַ גולם און געקוקט אויף איהר. זי האָט מיר אויסגעשטרעקט דאָס מויל כ'האָב איהר ניט געקענט גלויבען; ס'איז קיין צווייפעל ניט, אַז זי ברייננגט מיר אַן אָפּפער — ס'איז נור אַ מיטעל, אום איין מאָל פאַר אַלע מאָל אַ סוף צו מאַכען צו דער גאַנצער געשיכטע.

זי האָט אַ זאָג געטהאָן עפּעס, דאָס האָט געקלונגען ווי: „איך האָב אייך פונדעסטוועגען פאָרט ליעב!" זעהר שטיל און ניט־דייטליך האָט זי עס געזאָגט, אפשר האָב איך ניט ריכטיג דערהערט, מעגליך, אַז זי האָט נישט געזאָגט גראָד אָט די ווערטער; אָבער זי האָט זיך מיט כח אַ וואָרף געטהאָן אויף מיין ברוסט, אויף אַ קורצען אויגענבליק האָט זי מיר אַרומ־גענומען דעם האַלז מיט איהרע ביידע אָרעמס, זיך אַביסעל אויפגעהויבען אויף די שפּיץ־פינגער, אום צו קענען צו קומען, און אַזוי איז זי געבליבען שטעהן כמעט אַ גאַנצע מינוט צייט.

איך האָב מורא געהאַט, אפשר מוז זי זיך אָנטהאָן אַ כח, אַרויסצואַ־ווייזען די דאָזיגע צערטליכקייט, און איך האָב זיך אָבגערופען:

„ווי שעהן איהר זייט דאָס אַצונד!"

מעהר האָב איך גאָרנישט געזאָגט. מיט אַלע כחות האָב איך זי אַרומגענומען און גלייך אָבגעטראָטען צוריק, אַן עפען געטהאָן די טהיר און אַרויסגעגאַנגען הינטערוויילאַכס. און זי איז געבליבען אינעווייניג.

פיערטער טהייל.

דער ווינטער איז געקומען, אַ רויהער, פֿייכטער ווינטער כמעט אָהן שנעע, אַ טומאַנע, פֿינסטערע, אייביג־דויערנדע נאַכט, אָהן אַ שום פֿרישען ווינד אין פֿערלויף פֿון דער גאַנצער לאַנגער וואָך. אויף די גאַסען האָט דער גאַז געברענט כמעט דעם גאַנצען טאָג, און דאָך האָבען זיך די מענשען אָנגעשלאָגען איינע אן די אַנדערע אין טומאַן. אַלע קולות, דער קלאַנג פֿון די קירכען־גלאָקען, די גלעקלאַך פֿון די דראָשקע־פֿערד, די מענשליכע שטימען, די קלעפּ פֿון די פּאָדקאָוועס — אַלצדינג האָט גע־קלונגען אַזוי מאָדנע, אַזוי משונה ליאַרמדיג אין דער דיקער גערייכטער לופֿט, וועלכע האָט זיך געלייגט צווישען אַלעם און גערדריקט אויף אַלצדינג. וואָך אויף וואָך איז אַריבער און דאָס וועטער איז געוועזן און געבליבען דאָסזעלבע.

איך האָב זיך נאָך אַלץ אויפֿגעהאַלטען אונטען אין פּאַטערלאַנד.

אַלץ פֿעסטער בין איך צוגעבונדען געוואָרען צו דער דאָזיגער אכסניא, צו דעם דאָזיגען לאָרדשיר־הויז פֿאַר רייזענדע, וואו איך האָב פֿאָרט געפֿונען אַן אָרט דעם קאָפּ אַוועקצולייגען. מיין געלד איז שוין לאַנג געהאַט אַוועק, און איך בין פֿונדעסטוועגען דאָך געבליבען דאָ אויף דיזען פלאַץ, אָקוראַט ווי איך וואָלט געהאַט אַ רעכט דערצו, פונקט ווי איך וואָלט געהערט דאָרטען. די בעל הבית'טע האָט נאָך לעת עתה גאָר־נישט געזאָגט, אָבער מיר איז פֿונדעסטוועגען געוועזן זעהר אונאַנגענעהם וואָס איך קען איהר ניט בעצאָהלען. אַזוי זיינען אַריבער דריי וואָכען.

שוין פֿון עטליכע טעג האָב איך זיך ווידער גענומען צו מיין שריי־בעריי, אָבער מיר האָט זיך בשום אופן ניט איינגעגעבען צו שאַפֿען

עטוואָס, מיט וואָס איך זאָל זיין צופרידען; כ'האָב מעהר קיין מזל ניט געהאַט, ווי פלייסיג איך בין ניט געווען און וויפיעל איך האָב זיך ניט געסטאַ־רעט; וואָס איך האָב ניט צוטהאָן, ס'האָט ניט געהאָלפען, דאָס גליק מיינס איז אַוועק, און איך האָב זיך אומזיסט און אומנישט געמוטשעט.

אין אַ צימער אויף'ן צווייטען שטאָק, אין דעם בעסטען גאַסט־צימער, בין איך געזעסען און געמאַכט די דאָזיגע פּראָבעס. פון דעם ערשטען אָווענד אָן, ווען איך האָב נאָר געהאַט געלד און געקענט פאַר אַלעם בעצאָהלען, בין איך געווען דאָ אויבען אונגעשטערטערהייט.

אין פערלויף פון דער גאַנצער צייט האָב איך אויך געהאַט די האָפנונג, אַז איך וועל סוף כל סוף פאַרטיג מאַכען אַן אַרטיקעל איבער דיזעס אָדער יענעס, כדי צו קענען בעצאָהלען פאַר'ן צימער און נאָך אַנדערע חובות; דעריבער האָב איך אַזוי שווער געאַרבייט. בעזאָנדערס האָב איך אָנגעהויבען עפּעס, פון וואָס איך האָב פיעל ערוואַרטעט, אַן אַלעגאָריע פון אַ שרפה אין אַ בוכהאַנדלונג, אַ טיעפער געדאַנק, וועלכען איך האָב געוואָלט אויסאַרבייטען מיט מיין גאַנצען חשק און עס דערנאָך אַוועקטראָגען דעם „קאָמאַנדיר" פאַר זיינע צעהן קראָנען. נשקשה, דער „קאָמאַנדיר" וועט ערשט געוואָהר ווערן, אַז ער האָט דאָסמאָל אויסגע־האָלפען אַ ווירקליכען טאַלאַנט; איך האָב גאָר קיין שום ספק ניט געהאַט, אַז ער וועט עס געוואָהר ווערן; מען מוז נאָר אָבוואַרטען ביז וואַנען דער גייסט וועט קומען איבער מיר. און פאַרוואָס זאָל טאַקי דער גייסט איבער מיר ניט קומען? פאַרוואָס זאָל ער טאַקי שוין באַלד ניט קומען? מיר האָט גאָרנישט געפעהלט; כ'האָב יעדען טאָג געקראָגען וואָס עס איז צו עסען פון מיין בעל־הבית'טע, ביינאַכט און אין דערפריה אַ פּאָר רייפטלאַך ברויט מיט פּוטער, און מיין נערוואָזיטעט איז כמעט פער־שוואונדען. כ'האָב שוין מעהר קיין שמאַטעס ניט געדאַרפט אַרום מיינע הענד, בשעת איך פלעג שרייבען, און עס האָט מיר שוין מעהר ניט געשווינדעלט פאַר די אויגען, אַז איך פלעג אַראָבקוקען פון מיין פענסטער אויף'ן צווייטען שטאָק אין גאַס אַראָב. ס'איז מיר בעסער געוואָרען אין יעטוועדען פרט, און איך האָב זיך, דעם אמת זאָגענדיג, געוואונדערט, פאַרוואָס מיין אַלעגאָריע איז שוין לאַנג ניט פאַרטיג. כ'האָב גאָרניט געקענט פערשטעהן, פון וואַנען דאָס קומט.

איינמאָל האָב איך ענדליך געקראָגען צו וויסען, ווי שוואַך איך בין איינגענטליך געוואָרען, ווי שוואַך און קלעגליך דער מוח מיינער האָט גע־אַרבייט. יענעם טאָג איז מיין בעל הבית'טע אַרויפגעקומען צו מיר מיט אַ רעכנונג און האָט מיך געבעטען, איך זאָל זי דורכקוקען; ערגעץ־וואו

מוז דער חשבון זיין פֿאַלש, מחמת ער שטימט ניט מיט איהר אייגענעם בוך; זי קען אָבער בשום אופן ניט אויסגעפֿינען דעם טעות.

כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט און גענומען רעכענען; די בעל הבית'טע מיינע איז געזעסען אַנטקעגען מיר און געקוקט וואָס איך טהו. איך האָב ראשית איבערגעצעהלט די דאָזיגע צוואַנציג ציפֿערן פֿון אויבען אַראָב און געפֿונען, אַז דער סך הכל איז ריכטיג, דאַן נאָך אַמאָל פֿון אונטען אַרויף, און איך בין ווידער געקומען צום זעלבען רעזולטאַט. כ'האָב אַ קוק געטהאָן אויף דער פֿרוי; זי איז געזעסען גאַנץ נאָהענט לעבען מיר און געוואַרט אויף מיינע ווערטער; אין דערזעלבער רגע האָב איך דער־זעהן, אַז זי איז שוואַנגער; כ'האָב עס דערזעהן, כאָטש איך האָב זיך אויף קיין פֿאַל ניט איינגעקוקט אין איהר צו שטאַרק.

„די סומע שטימט," האָב איך געזאָגט.

„ניין, קוקט אַקאָרשט דורך אויף ריכטיג יעדע צאָהל בעזונדער," האָט זי געענטפֿערט, „ס'קען ניט זיין אַזוי פֿיעל! דאָס איז גאַנץ זיכער."

כ'האָב אונטערזוכט יעדע שורה'לע בעזונדער: 2 ברויטלאַך צו 25, 1 לאָמפען-גלעזעל 18, זייף 20, פּוטער 32... מען האָט כ'לעבען ניט געדאַרפֿט האָבען קיין מיניסטער־קאָפּ דורכצוגעהן די דאָזיגע ציפֿערן, אָט דעם קליינעם קרעמער־חשבון, וואו ס'האָט ניט געשטעקט קיין שום טיעפֿקייט — און איך האָב זיך געסטאַרעט אויסצוגעפֿינען דעם פֿעהלער, פֿון וועלכען די פֿרוי האָט גערעדט, נאָר איך האָב איהם ניט געפֿונען. נאָכדעם ווי איך האָב זיך אַ פּאָר מינוטען געטומעלט מיט די דאָזיגע צאָהלען, האָב איך דערפֿיהלט, ווי אַלצדינג הויבט אָן טאַנצען ביי מיר אין קאָפּ; כ'האָב אסור געוואוסט וואָס „הוצאה" און וואָס „הכנסה" איז אין דעם דאָזיגען חשבון. ענדליך בין איך געבליבען שטעהן ווי אַ פֿער־מויערטער ביי פֿאָלגענדער שורה: „3 מיט 5 זעכצענטעל פֿונד קעז צו 16." מיין מוח האָט זיך לחלוטין ענטזאַגט צו אַרבייטען, ווי אַ גולם האָב איך געקוקט אויף די קעז און נישט געוואוסט ניט אויס ניט איין; — „דאָס הייסט אָבער אויך אָנגעטענטעלט אַביסעל!" האָב איך פֿערצווייי־פֿעלט געזאָגט. „אָט דאָ שטעהט כ'לעבען נור 5 זעכצענטעל קעז. האַ, האַ! ס'געהערט אַזאַ מין זאַך! קוקט אקאָרשט אַהער!"

„יאָ," האָט די פֿרוי געענטפֿערט, „אָט אַזוי פֿלעגען זיי שרייבען. דאָס איז גרינער קעז. יאָ, — דאָס איז גאַנץ ריכטיג! פֿינף זעכצענטעל יינען אַלזאָ פֿינף לויט..."

„יאָ, דאָס פֿערשטעה איך גאַנץ גוט!" האָב איך זיך אָבגערופֿען, כאָטש אין דער אמת'ן האָב איך גאָרנישט פֿערשטאַנען וואָס דאָ טהוט זיך.

אויף דאָס נייע האָב איך פּרובירט פֿאַרטיג ווערן מיט דער דאָזיגער קליינער רעכנונג, וועלכע איך וואָלט נאָך מיט אַ פּאָר מאָנאַטען צוריק געקענט מאַכען אין אַ מינוט צייט; כ'האָב שטאַרק געשוויצט און מיט אַלע כחות געטראַכט וועגען די מאָדנע ציפֿערן, געפינטעלט מיט די אויגען, עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט זיך ווירקליך שטאַרק פֿערטיעפֿט אין דער זאַך; אָבער איך האָב עס געמוזט אויפֿגעבען. אַט די פֿינף לויט קעז האָבען מיר נאָר אין גאַנצען צוטומעלט; מיר האָט זיך גערוכט, עפּעס אַזוי ווי עטוואָס וואָלט געפּלאַצט ביי מיר הינטער'ן שטערן.

כדי עס זאָל אָבער כלומר'שט פֿאָרט הייסען, אַז איך גיב זיך נאָך אַלץ אָב מיט'ן חשבון, האָב איך געמאַכט מיט די ליפּען, אַרויסגעזאָגט אַלע ווײַלע אַ געוויסע צאָהל אין דער הויך, אָקוראַט ווי איך וואָלט צונויפֿגערעכענט די ציפֿערן און ענדליך צוגעקומען צום שלוס, צום סך־הכל. די פֿרוי איז געזעסען און געוואַרט. ענדליך רוף איך זיך אָב:

„אַלזאָ איך האָב די רעכנונג געמאַכט נאָך אַמאָל פֿון אָנהויב ביז'ן סוף, און אַזוי ווייט ווי איך קען זעהן, איז דאָ ווירקליך קיין פֿעהלער ניטאָ."

„ניטאָ," ענטפֿערט די פֿרוי, „ווירקליך ניט?" אָבער איך האָב גאַנץ גוט געזעהן, אַז זי גלויבט מיר ניט. און פּלוצלינג האָט זיך אין איהרע רייד צו מיר דערפֿיהלט אַ מין גלייכגילטיגער, פֿעראַכטענדער טאָן, וועלכען איך האָב ביז אַהער ביי איהר ניט בעמערקט. זי האָט געזאָגט, אַז איך בין אפשר ניט געוואוינט צו רעכענען מיט זעכצענטלאַך; זי האָט אויך געזאָגט, אַז זי וועט זיך מוזען ווענדען צו אימיצען, וואָס פֿערשטעהט זיך אויף אַזעלכע זאַכען, כדי אויספּרואווען דעם חשבון ווי ס'בעדאַרף צו זיין. דאָס אַלעס האָט זי געזאָגט ניט מיט קיין פֿערלעצענדען טאָן חלילה, כדי מיך צו פֿערשעהמען, נאָר ערנסט און מיט ישוב הדעת. אַז זי איז צוגעקומען צו דער טהיר אַרויסצוגעהן, האָט זי זיך ניט אומקוקענדיג געזאָגט:

„ענטשולדיגט, וואָס איך האָב אייך בעלעסטיגט!"

זי איז אַוועק.

אָבער גלייך נאָכדעם האָט זיך די טהיר ווידער געעפֿענט און די בעל הבית'טע מיינע איז ווידער אַמאָל אַריין אין צימער; זי איז זיכער

ניט אַרונטער ווייטער — ביז צום ערשטען שטאָק און האָט זיך שוין פֿון דאָרט אומגעקעהרט.

„איידער איך פֿערגעס זיך אָן דעם — איהר דאַרפֿט קיין פֿאַראיבעל ניט האָבען, אָבער מיר קומט דאָך נאָך וואָס פֿון אייך?" האָט זי געזאָגט. „נעכטען איז, דוכט זיך, געוואָרען דריי וואָכען, אַז איהר זייט געקומען, ניין? יאָ, כ'מיין, עס איז אַזוי. ס'איז ניט אַזוי גרינג זיך דורכצושלאָגען מיט אַזאַ גרויסע פֿאַמיליע, און דעריבער קען איך דאָ מעהר קיינעם ניט האַלטען אויף באָרג, ליידער..."

איך האָב איהר איבערגעשלאָגען די רייד.

„כ'אַרבייט דאָ אויף אַן אַרטיקעל, וועגען וועלכען איך האָב שוין איינמאָל מיט אייך גערעדט," האָב איך געזאָגט, „און אַזוי גיך ווי ער וועט זיין פֿאַרטיג, וועט איהר קריגען אייער געלד. איהר קענט גאַנץ רוהיג זיין."

„יאָ, אָבער מיט'ן אַרטיקעל וועט מען קיינמאָל ניט אַרויסקריכען."

„איהר מיינט אַזוי? ס'קען אָבער געמאָלט זיין, אַז דער גייסט זאָל נאָך מאָרגען קומען איבער מיר, אָדער אפשר גאָר איבער נאַכט; ס'איז גאָרנישט אונמעגליך, אַז ער זאָל נאָך איבערנאַכט קומען, און דאַן איז מיין אַרטיקעל פֿאַרטיג העכסטענס אין אַ פֿערטעל שעה צייט. הערט איהר, מיט מיין אַרבייט נעהט עס ניט אַזוי ווי מיט דער אַרבייט פֿון אַנדערע מענשען; כ'קען זיך ניט אַנידערזעצען און אַרבייטען אַזוי פֿיעל און אַזוי פֿיעל אַ טאָג; כ'מוז וואַרטען אויף דעם אויגענבליק. און קיינער קען ניט וויסען דעם טאָג און די שעה, ווען דער גייסט קומט איבער איינעם, דאָס מוז זיך געהן זיין גאַנג."

מיין בעל הבית'טע איז אַוועק. אָבער איהר צוטרוי צו מיר איז געוויס געוועזען שטאַרק צוטרייסעלט.

אַז איך בין געבליבען אַליין, האָב איך זיך אַ הויב געטהאָן מיט אימפעט און פֿאַר פֿערצווייפֿלונג זיך גענומען רייסען ביי די האָר. ניין, פֿאַר מיר איז נאָך אַלעמען ניטאָ קיין רעטונג, גאָר קיין שום רעטונג ניט! דער מוח מיינער איז מיר באַנקראָט! וואָס זשע, בין איך שוין טאַקי אַזאַ אידיאָט, אַז איך קען ניט בערעכענען דעם ווערטה פֿון אַ קליין שטיקעל גרינע קעז? צי בין איך פֿאָרט פֿון זינען אַראָב, וואָס איך שטעל זיך אַזוינע פֿראַגען? האָב איך דען ניט, אין רעכטען מיטען פֿון אַלע מוטשעונישען מיינע מיט'ן חשבון, אויף'ן שטעל בעמערקט, אַז די בעל הבית'טע מיינע איז מעוברת? איך האָב קיין שום געלעגענהייט ניט געהאַט דאָס אַפֿריהער געוואָהר צו ווערן, קיינער האָט עס מיר ניט דערצעהלט, ס'איז

מיר אויך נים סתם אַזוי אין דער וועלט אַריין איינגעפֿאַלען, איך האָב עם מיט מיינע אייגענע אויגען דערזעהן און עס תיכף אויף'ן שטעל פֿערשטאַנען, און דערצו נאָך אין דער פֿערצווייפֿעלטער רגע, בשעת איך בין דאָ געזעסען און גערעכענט אויף זעכצענטלאַך. ווי זאָל איך מיר דאָס פֿאָרט ערקלעהרען?

כ'בין צוגעגאַנגען צום פֿענסטער און אַרויסגעקוקט: ס'איז אַרוים אויף די וואָגנמאַנדסגאַדע. אונטען אויף'ן ברוק פֿון דער גאַס האָבען זיך געשפּיעלט אַ פּאָר קינדער, קבצנ'יש אָנגעטהאָנענע קינדער אין דער קבצנ'ישער גאַס; זיי האָבען אַרומגעוואָרפֿען צווישען זיך אַ ליידיגע פֿלאַש הין און צוריק און דערצו געליאַרמט אויף'ן קול. אַ וואָגען מיט שטוב־זאַכען איז לאַנגזאַם דורכגעפֿאָהרען פֿערביי זיי; ס'האָט געמוזט זיין אַן אַרויסגעוואָרפֿענע פֿאַמיליע, וועלכע האָט געמוזט בייטען די דירה נים אין דער צייט, וואָס אַלע ציהען זיך איבער. דאָס איז מיר גלייך אויף'ן שטעל איינגעפֿאַלען. אויף'ן וואָגען זיינען געלעגען בעטען און מעבעל, געלעכערטע, ווערימדיגע בעט־שטעלען און קאָמאָדען, רויט־געפֿאַרבטע שטוהלען מיט דריי פֿיסלאַך, מאַטראַצען, אייזערנע און בלעכענע כלים. אַ קליין מיידעלע, נאָך גאָר אַ קינד, אַן אמת מיאוס'ע בעשעפֿעניש מיט אַ פֿערפֿראָרען נעזעל איז געזעסען אויבען אויף'ן פֿוהר און האָט זיך פֿעסט צוגעהאַלטען מיט די אָרעמע קליינע, בלויע הענטלאַך, זי זאָל נישט אַרונטערפֿאַלען. זי איז געזעסען אויף אַ הויפֿען מורא'דיגע, נאַסע מאַט־ראַצען, אויף וועלכע קינדער האָבען געשלאָפֿען, און האָט אַראָבגעקוקט אויף די קליינע חברה, וועלכע האָבען זיך אַרומגעוואָרפֿען מיט דער פֿלאַש...

אָט דאָס אַלעס האָב איך געזעהן און איך האָב אָהן אַ שום מיה פֿערשטאַנען אַלץ, וואָס איז פֿאָרגעגאַנגען. בשעת איך בין געשטאַנען דאָרט ביים פֿענסטער און האָב אַרונטערגעקוקט, האָב איך אויך געהערט, ווי מיין בעל הבית'טעס דיענסט־מיידעל זינגט אין קיך; כ'האָב געקענט דעם ניגון, וואָס זי האָט געזונגען; דעריבער האָב איך זיך צוגעהערט, צי זינגט זי נים פֿאַלש. און דאַן האָב איך זיך אַליין געזאָגט, אַז אַן אידיאָט וואָלט דאָס אַלעס נים געקענט; איך בין גאָט צו דאַנקען פּונקט אַזוי פֿערנינפֿ־טיג ווי יעדער אַנדער מענש.

מיט אַמאָל האָב איך דערזעהן, ווי צוויי קינדער אויף דער גאַס קריגען זיך, צוויי קליינע אינגלאַך; איינעם פֿון זיי האָב איך געקענט, דאָס איז געווען מיין בעל הבית'טעס. כ'עפֿען אויף דאָס פֿענסטער, כדי צו הערען, וואָס זיי זאָגען זיך איינער דעם אַנדערן, און תוך כדי דיבור

קלייבט זיך צונויף אַ מחנה קינדער אונטער מיין פֿענסטער און מען קוקט אַרויף מיט פֿערלאַנגענדע בליקען צו מיר. אויף וואָס וואַרטען זיי? מען זאָל עפּעס אַראָבוואַרפֿען? פֿערטריקענטע בלומען, ביינער, שטיקלאַך ציגאַרען אָדער עפּעס אַנדערש, וואָס זיי זאָלען קענען שמאָטשקען און זיך דערמיט אַמוזירען? מיט בלויע, פֿערפֿראָרענע געזיכטער און אַ זעהר לאַנגען בליק האָבען זיי אַרויפֿגעקוקט צו מיר אין פֿענסטער. דערווייל האָבען זיך די צוויי קליינע שונאים ניט אויפֿגעהערט אַרומצוּרייסען. ווערטער ווי גרויסע, פֿייכטע רוחות האָבען אַרויסגעשטורעמט פֿון אָט די קינדערשע מיילער, מורא'דיגע שימפּֿווערטער, פּראָסטיטוטען־שפּראַך, מאַטראָזען־קללות, וועלכע זיי האָבען זיך אַפּנים אויסגעלערנט אונטען ביי דעם האַפֿען. און ביידע זיינען אַזוי שטאַרק פֿערטהאָן דערין, אַז זיי בעמערקען גאָרניט, ווי די בעל הבית'טע מיינע קומט צו לויפֿען צו זיי, אום צו הערען, וואָס דאָ טהוט זיך אייגענטליך.

„יאָ," ערקלעהרט איהר זוהן, „ער האָט מיר אָנגעכאַפּט ביים האַלז, אַז דער אָטהעם איז מיר אויסגעגאַנגען!" דאָס זאָגענדיג דרעהט ער זיך אום צום קליינעם באַנדיטעל, וועלכער קוקט איהם אָן מיט גרים־צאָרן, און אויסער זיך פֿאַר כעס שרייט ער: „אין גיהנום זאָלסט דו געהן, דו קאַלדעאישע בהמה דו! אַזאַ לוויזיגער יונג פּאַקט די מענשען ביים האַלז! זאָל מיך דער רוח כאַפּען, אויב איך וועל דיך ניט..."

און די מוטער, אָט די שוואַנגערע פֿרוי, וועלכע האָט כמעט אויסגעפֿילט די גאַנצע ענגע גאַס, נעהמט אָן דאָס צעהן־יעהריג קינד ביים אָרים, וויל עס אַריינשלעפּען אין הויז און זאָגט: „שט! האַלט דעם שנוק! כ'מיין, דו קענסט זיך גאָר נישקשה'דיג שעלטען! אַ פּיסקעל דאָס האָט, אויף שרויפֿען! מאַרש אין שטוב אַריין!"

„ניין, כ'געה ניט!"

„כ'זאָג דיר — אַריין!"

„ניין כ'געה ניט!"

כ'שטעה אויבען ביים פֿענסטער און זעה, ווי די מוטער קומט וואָס ווייטער אַלץ מעהר אַריין אין כעס; אָט די דערווידערדיגע סצענע רעגט מיך מורא'דיג אויף, כ'קען עס שוין מעהר ניט אויסהאַלטען און ... אַ רוף דעם אינגעל, ער זאָל אַרויפֿקומען צו מיר אויף אַ רגע. כ'רוף איהם צוויימאָל, נור אום איהר צו שטערן, צו מאַכען אַ סוף צו דעם סקאַנדאַל; דאָס לעצטע מאָל שריי איך אויס זעהר הויך, און די מוטער קעהרט זיך אום אַ צומישטע און גיט אַ קוק אַרויף צו מיר. און טאַקי גלייך אויף'ן שטעל קומט זי צו זיך, קוקט מיך אָן פֿרעך, אַזוי שטאַרק בערעכענט

קוקט זי מיך אָן און דערנאָך טרעט זי אָב אַביסעל ווייטער צו איהר זוהן מיט אַ פֿאָרוואורף. זי רעדט אַזוי הויך, אַז איך קען עס הערען, און זאָגט צו איהם:

„פֿע, מעגסט זיך שעהמען — צו ווייזען די מענשען, ווי שלעכט דו ביסט!"

פֿון דעם אַלעם, וואָס איך האָב אויף אַזאַ'ן אופן בעמערקט, איז מיר די מינדסטע קלייניגקייט אפילו ניט אַרוים פֿון אויג. מיין אויפֿמערקזאַמ־קייט איז געווען זעהר וואַך, איך האָב איינגעאָטהעמט אין זיך יעטוועדע קלייניגקייט און בין געשטאַנען און האָב געטראַכט וועגען אָט די אַלע זאַכען. ס'איז אַלזאָ אונמעגליך, אַז מיט מיין פֿערשטאַנד זאָל עפּעס וואָס עס איז זיין ניט אין אָרדנונג. ווי קען עס דען זיין ניט אין אָרדנונג?

הער אַקאָרשט, ווייסט וואָס איך וועל דיר זאָגען? האָב איך זיך פּלוצלינג אָבגערופֿען; נאַ, גענוג דיר שוין זיך דרעהען אַ מוח מיט דיין פֿערשטאַנד און זיך מאַכען אומזיסטע זאָרג דעריבער; איצט מוז נעהמען אַ סוף צו די נאַרישע שטיק! איז דאָס אַ סימן פֿון פֿערריקטקייט, אַז מען פּאַסט אויף און מען בעמערקט אַלצדינג אַזוי גענוי, ווי דו טהוסט? איך מוז כמעט לאַכען פֿון דיר; מעגסט זיכער זיין, אַז ס'איז דאָ פֿון וואָס צו לאַכען, אַזוי ווייט ווי איך זעה. קורץ און גוט, איינמאָל טרעפֿט זיך מיט אַלע מענשען, אַז זיי קומען צו קורץ מיט זייער שכל, אי דאָס שטענדיג גראָד ביי די איינפֿאַכסטע פֿראַגען. דאָס בעווייזט אָבער גאָרנישט, ס'איז בלויז אַ צופֿאַל. ווי געזאָגט, ס'האָט געפֿעהלט אַ האָר, איך זאָל דיך ניט אויסלאַכען. וואָס איז שייך צו דעם קרעמערשען חשבון, אָט די לומפּיגע פֿינף זעבצענטעל קבצנים־קעז, וואָלט איך כ'לעבען געזאָגט, — חאַ, חאַ, אַ קעז מיט נעגעלאַך און מיט פּעפּער, אַ קעז, בנאמנות, פֿון וועלכען מען קען, אָפֿען געזאָגט, כמעט טראָגעדיג ווערן, — וואָס איז שייך אָט צו דעם לעבערליכען קעז, וואָלט עס דעם בעסטען געקענט טרעפֿען, צו ווערן דום דערפֿון; דער ריח אַליין פֿון דעם דאָזיגען קעז קען אַ מענשען פֿון זינען אַראָבפֿיהרען... און איך האָב געלאַכט פֿון אַלע סאָרטען גרינע קעז... ניין, דערלאַנגט מיר אַקאָרשט דאָס וואָס מען קען נעהמען אין מויל אַריין! האָב איך געזאָגט; דערלאַנגט מיר, ווען איהר ווילט, פֿינף זעבצענטעל גוטע פּוטער. דאָס איז אַ גאַנץ אַנדער זאַך!

איך האָב געלאַכט פֿון גאַנצען האַרצען איבער מיינע אייגענע איינ־פֿעלע, וועלכע זיינען מיר שטאַרק געפֿעלען. מיר פֿעהלט ווירקליך גאָרנישט. איך בין גוט אָב. איך בין אַזוי צוואָגען זעהר גוט אָב. איך בין אַ

קלאָהרער קאָפּ; געלויבט און געדאַנקט איז גאָט דערפאַר, ס'געהט מיר גאָרנישט אָב!

מיין מונטערקייט איז געוואַקסען, בעת איך בין אַרומגעגאַנגען איבערן צימער און האָב גערעדט מיט מיר אַליין; כ'האָב געלאַכט הויך אויף'ן קול און זיך געפיהלט שטאַרק צופרידען. אָבער מיר האָט זיך ווירקליך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי אָט די לוסטיגע, קליינע רגע, אָט די מינוט פון ענטציקונג אָהן וואָס פאַר עס איז זאָרגען איז נייטיג פאַר מיר, אום צו ברייננגען מיין קאָפּ צוריק צו אַן אַרבייטס־פעהיגען צושטאַנד. כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט ביים טיש און אָנגעפאַנגען ווידער מיט מיין אַלעגאָריע. און עס איז מיר זעהר גוט געגאַנגען, בעסער איידער זייט אַ לאַנגע צייט; ניט זעהר גיך, אָבער מיר האָט זיך געדוכט, אַז דאָס ביסעל, וואָס איך האָב צוגעשריבען, איז אויסגעצייכענט גוט. אַזוי האָב איך געאַרבייט אַ גאַנצע שעה נאָכאַנאַנד, ניט מיעד ווערענדיג דערביי.

איך האַלט גראָד ביי אַ זעהר וויכטיגען פּונקט אין דער דאָזיגער אַלעגאָריע, מכח אַ שרפה אין אַ בוכהאַנדלונג; ער האָט מיר אויסגעוויזען אַזוי וויכטיג, אַז דאָס איבעריגע, וואָס איך האָב אָנגעשריבען, איז ביי מיר אין די אויגען געווען אַ גאָרנישט אַנטקעגענען דעם דאָזיגען פּונקט. גראָד האָב איך געוואָלט טיעפזיניג און בולט אַרויסגעבען דעם געדאַנק, אַז ניט קיין ביכער ברענען עס דאָ, נאָר מוחות, מענשען־מוחות, כ'האָב געוואָלט מאַכען אַן אמת'ע באַרטהאָלאָמעאוס־נאַכט פון אָט די ברענענדע מוחות.

מיט אַמאָל האָט זיך מיין טהיר זעהר האַסטיג אויפגעריסען, און די בעל הבית'טע מיינע איז אַריין מיט שטורם. זי האָט זיך ניט אַמאָל אָבגעשטעלט ביים שוועל, זי איז צוגעגאַנגען ביז'ן מיטען צימער.

כ'האָב דערלאַנגט אַ קורצען, הייזעריגען געשריי; מיר האָט זיך ווירקליך אָבגעדוכט, אָקוראַט ווי מען וואָלט מיר דערלאַנגט אַ זעץ איבער'ן קאָפּ.

„ווּ?" טהוט זי אַ פרעג, „כ'האָב געמיינט, איהר האָט עפּעס געזאָגט? מיר האָבען געקראָגען אַ רייזענדען און מיר מוזען האָבען דאָס דאָזיגע צימער פאַר איהם; איהר וועט מוזען איבערנעכטיגען די נאַכט אונטען ביי אונז; יאָ, איהר וועט האָבען אַ בעט פאַר זיך." און ניט וואַרטענדיג אויף מיין ענטפער, האָט זי גאָר אָהן טענות אָנגעהויבען צו־נויפנעהמען מיינע פּאַפּירען און איבערקעהרען אַלעס מיט'ן קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף.

מיין פרעהליכע שטימונג איז אַזוי ווי אַוועק מיט'ן ווינד, איך בין געווען בייז און פערצווייפעלט און איך האָב זיך גלייך אויפגעהויבען פון

אָרט. כ'האָב איהר געלאָזט אויפראַמען דעם טיש און גאָרנישט געזאָגט; קיין וואָרט נישט. דאַן האָט זי מיר דערלאַנגט אַלע פאַפּירען אין האַנד אַריין.

כ'האָב קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט, נאָר אַרויסגעהן פון צימער.

נו, איז אַלזאָ די דאָזיגע טייערע רגע אויך אַוועק מיט'ן רויך? דער נייער פּאַסאַזשיר האָט מיך שוין אויף די טרעפּ בעגעגענט, אַ יונגער מאַן מיט גרויסע בלויע אַנקער־צייכנונגען אויף דער האַנד; אַ טרעגער מיט אַ שיף־קעסטעל אויף די פּלייצעס איז איהם נאָכגעגאַנגען. דער פרעמדער איז אַודאי אַ מאַטראָז, אַלזאָ נור אַ צופעליגער גאַסט בלויז פאַר די איינע נאַכט; לענגער וועט ער מיין צימער אַודאי ניט האַלטען. אפשר וועל איך מאָרגען, אַז דער מאַן וועט אַוועקפאָהרען, ווידער קריגען איינעם פון מיינע גליקליכע מאָמענטען; ס'פעהלט מיר נור אַן אינספּיראַציאָן פון פינף מי־נוטען צייט, דאַן איז מיין ווערק פאַרטיג. איך מוז זיך אַלזאָ איבערגעבען דעם שיקזאַל אין די הענד...

ביז איצט בין איך נאָך קיינמאָל ניט געווען ביי דער פאַמיליע אין דער וואוינונג, אין דעם דאָזיגען איינציגען צימער, וואו זיי האָבען זיך אַלע אויפגעהאַלטען טאָג און נאַכט, אַלע, דער מאַן, די פרוי, דער פרוי'ס פאָטער און די פיער קינדער. די דיענסט־מויד איז געווען אין קיך, וואו זי פלעגט אויך שלאָפען ביינאַכט. מיט אַ פערביטערט האַרץ בין איך צוגעגאַנגען צו דער טהיר און האָב אָנגעקלאַפּט; קיינער האָט מיר ניט געענטפערט, דאָך האָב איך געהערט שטימען אינעווייניג.

דער מאַן האָט קיין וואָרט ניט געזאָגט, בשעת איך בין אַריינגעקומען, ער האָט ניט אַמאָל געענטפערט אויף מיין בעגריסונג; ער האָט נור אַ גלייכגילטיגען קוק געטהאָן אויף מיר, אָקוראַט ווי איך וואָלט איהם גאָר־נישט אָנגעגאַנגען. איבעריגענס איז ער געזעסען און האָט געשפּיעלט אין קאָרטען מיט אַ מענשען, ועמען איך האָב געזעהן אונטען ביי די מאַגאַזינען, אַ טרעגער, וועלכער האָט געטראָגען דעם נאָמען „גלאָז־שויב". הינטען אין בעט איז געלעגען אַ קליין קינד און האָט געפּלוידערט מיט זיך אַליין, און דער אַלטער מאַן, דער בעל הבית'טעס פאָטער, איז געזעסען צונויפגעדרעהט אין דרייען אויף אַ בעטעל מיט'ן קאָפּ אָנגעבויגען איבער די הענד, אָקוראַט ווי די ברוסט אָדער דער בויך וואָלט איהם וועה געטהאָן. די האָר זיינע זיינען כמעט געווען ווייס, און צונויפגעדרעהטערהייט האָט ער אויסגעזעהן אַזוי ווי אַ קריכ-טהיער, וואָס שטעלט אויס די אויערן, וועלענדיג עפּעס דערהערען.

„איך קום ליידער, בעטען אַן אָרט, וואו איבערצונעכטיגען היינט ביי־נאַכט," האָב איך געזאָגט צו דעם מאַן.

„מיין פֿרוי האָט עס געזאָגט?" האָט ער געפֿרעגט.

„יאָ: אַן אַנדער רייזענדער האָט צוגענומען מיין צימער."

דערויף האָט דער מאַן גאָרנישט געענטפֿערט און זיך ווידער גענומען צו די קאָרטען.

אַזוי איז זיך דער דאָזיגער מאַן געזעסען טאָג פֿאַר טאָג און האָט געשפּיעלט אין קאָרטען מיט אַבי וועמען, וואָס איז נור אַריינגעקומען צו איהם אין שטוב, ער האָט געשפּיעלט פֿאַר גאָרנישט, אַבי נור די צייט צו פֿערטרייבען און האָבען וואָס עס איז אין די הענד. ווייטער האָט ער גאָרנישט געטהאָן, האָט זיך קיים פֿון אָרט געריהרט, אין דער צייט וואָס זיין פֿרוי האָט אַרומגעפּאַדעט אויף די טרעפּ אַרויף און אַראָב, זיך אומ־געקוקט אין אַלע זייטען און געטהאָן אַלץ, וואָס איז נור מעגליך געווען אַריינצוקריגען געסט אין הויז אַריין. זי האָט זיך אויך געשטעלט אין פֿערבינדונג מיט די טרעגער און די ווינקעל־שטעהער, וועמען זי פֿלעגט צאָהלען אַ געוויסע סומע פֿאַר יעדען אורח, וואָס זיי האָבען איהר צוגע־שאַרט, און אָפֿטמאָל האָט זי אויך אָט די לאַסט־טרעגער געלאָזט איבער־נעכטיגען אומזיסט אַ נאַכט ביי זיך אין הויז. דאָס מאָל האָט איהר „גלאָז־שויב" צוגעשאַרט דעם נייעם רייזענדען.

אַ פּאָר קינדער זיינען אַריינגעקומען, צוויי קליינע מיידלאַך מיט מאָגערע, געפּינטעלטע קינדער־פּנים'לאַך; זיי זיינען ווירקליך געגאַנגען אין טראַנטעס אָנגעטהאָן. תיכף נאָכדעם איז אויך די בעל הבית'טע אַריינ־געקומען. כ'האָב אַ פֿרעג געטהאָן, וואו זי וויל מיך ערגעץ אַהינטהאָן די נאַכט, האָט זי קורץ און שאַרף געענטפֿערט, אַז איך קען זיך ליינען דאָ אינאיינעם מיט אַלעמען, אָדער דרויסען אין פֿאָדער־צימער אויף דעם בעט־געשטעל, ווי איך וויל. בעת זי האָט מיר דעם ענטפֿער געגעבען, איז זי אַרומגעגאַנגען איבער'ן שטוב, האָט זיך געפּאָרעט מיט פֿערשיעדענע זאַכען, וואָס זי האָט צורעכט געמאַכט, און דערביי ניט אַמאָל אַ קוק געטהאָן אויף מיר.

פֿון איהר ענטפֿער בין איך געבליבען אַ דערשלאָגענער, איך בין געשטאַנען לעבען טהיר און האָב זיך געמאַכט אַזוי קליין ווי נור מעגליך, כ'האָב זיך כלומר'שט געצייגט עפּעס אַזוי ווי איך וואָלט גאַנץ צופֿריעדען געווען אָבצוגעבען אַן אַנדערן מיין צימער אויף איין נאַכט, און איך האָב מיט אַ כיוון געמאַכט אַ פֿריינדליכען פּנים, כדי איהר ניט אַריינצוברייגען אין כעס און נאָך אפשר אין גאַנצען דורכגעטריבען ווערן פֿון הויז. כ'האָב

געזאָגט: „נו יאָ, מען וועט זיך שוין יאַקאָש אַן עצה געבען!" און איך בין אַנשווייגען געוואָרען.

זי האָט נאָך אַלץ אַרומגעפּאַדעט איבער'ן צימער.

„איבעריגענס מוז איך אייך זאָגען, אַז עס איז ניט פאַר מיינע כוחות צו געבען מענשען קאָסט און קוואַרטיר אויף באָרג," האָט זי זיך אָבגערופען. „און דאָס האָב איך אייך שוין אַמאָל געזאָגט."

„יאָ, אָבער ליעבע פרוי, ס'געהט דאָך בלויז אין אַ פּאָר טעג, ביז וואַנען מיין אַרטיקעל וועט פאַרטיג ווערן," האָב איך געענטפערט, „דאַן וועל איך גערן געבען נאָך פינף קראָנען עקסטראַ."

אָבער דעם אמת זאָגענדיג האָט זי ניט אָנגעהויבען גלויבען אין מיין אַרטיקעל, דאָס האָב איך געקענט בעמערקען. און איך האָב ניט געקענט שפּיעלען דעם בעל גאוה און פערלאָזען דאָס הויז, נאָר מחמת דעם, וואָס איך בין אַביסעל בעליידיגט געוואָרען; כ'האָב גאַנץ גוט געוואוסט, וואָס מיך ערוואַרט, אַז איך וועל געהן.

אַ פּאָר טעג זיינען אַריבער.

איך האָב זיך אויפגעהאַלטען אונטען ביי דער פאַמיליע אין שטוב; ווייל אין פאָרצימער, וואו ס'איז קיין אויווען ניט געשטאַנען, איז פּשוט געווען צו קאַלט; אויך ביינאַכט בין איך געשלאָפען ביי זיי אין שטוב אויף דער ערד. דער פרעמדער מאַטראָז האָט נאָך אַלץ געוואוינט ביי מיר אין צימער און ס'האָט איבערהויפּט אויסגעוויזען, אַז ער האָט גאָר ניט בדעה זיך אַזוי גיך אַרויסצוציהען פון דאָרט.

אַרום מיטאָג-צייט קומט אַריין די בעל הבית'טע און דערצעהלט, אַז ער האָט איהר בעצאָהלט פאַר אַ גאַנצען מאָנאַט פאָראויס; איבעריגענס וויל ער אָבגעבען עקזאַמען אויף אַ רודער-מאַן, איידער ער פאָהרט אָב פון דאַנען; דעריבער האַלט ער זיך אויף אין שטאָדט. כ'האָב דאָס אַלצדינג אויסגעהערט און פערשטאַנען, אַז מיין צימער איז שוין פערלאָרען אויף אייביג.

איך בין אַרויס אין פאָרצימער און האָב זיך דאָרט אַנידערגעזעצט; אויב איך וועל איבערהויפּט האָבען גליק צו קענען עפּעס שרייבען, מוז

עס זיין דאָ אויף דרויסען, וואו ס'איז שטיל. מיין אַלעגאָריע איז מיר אין גאַנצען אַרויס פֿון מוח; כ'האָב שוין געהאַט אַ נייע אידעע, אַן אויסגעד־צייכענטען פלאַן; כ'האָב געוואָלט אָנשרייבען אַן איין-אַקטער, אַ דראַמאַ, „דער צייכען פֿון קרייץ", אַ מאַטעריאַל פֿון דעם מיטעלאַלטער. דער עיקר איז ביי מיר אין קאָפּ שוין געוועזען פֿאַרטיג אַלצדינגג, וואָס איז שייך צו דער הויפּט־פּערזאָן, אַ הערליכע פֿאַנאַטישע זונה, וועלכע האָט געזינדיגט אין סאַמע טעמפּעל, ניט מחמת שוואַכקייט און ניט מחמת תאוה, נאָר אויס שנאה צום הימעל; לעבען אַלטאַר האָט זי געזינדיגט, אויס ערהאַבענער פֿעראַכטונג צום הימעל.

וואָס מעהר צייט עס איז אַריבער, אַלץ בעגייסטערטער בין איך געוואָרען פֿאַר דער דאָזיגער געשטאַלט. ענדליך איז זי מיר געשטאַנען פֿאַר די אויגען מיט איהר לייב און לעבען, און גראָד אַזוי ווי איך האָב זי געוואָלט אויסאַרבייטען. איהר קערפּער האָט געמוזט זיין מיאוס און אָבשטויסענד, הויך, זעהר מאָגער און אַביסעל טונקעל, און אַז זי איז געגאַנגען, האָבען זיך איהרע לאַנגע פֿיס ביי יעדען טריט געמוזט אַרויסזעהן דורך די קליידער איהרע; אויך גרויסע, אויפֿגעשטעלטע אויערן האָט זי געמוזט האָבען. הקיצור, זי האָט קיין שום צוציהונג ניט געטאָרט האָבען פֿאַר'ן אויג, אַ מיאוסקייט, וואָס מען זאָל קוים קענען אַ קוק טהאָן אויף איהר. וואָס מיך האָט שטאַרק פֿעראינטערעסירט וועגען איהר, איז געוועזען איהר וואונדערליכע חוצפּה, די דאָזיגע פֿערצווייפֿעלטע, אָנגעקליבענע מאָס פֿון זינד, וועלכע זי האָט בעגאַנגען איבערלייגטערהייט. זי האָט מיך ווירקליך צו שטאַרק בעשעפֿטיגט; דער מוח מיינער איז עפּעס גאָר ברייטער און אויסגעצויגענער געוואָרען דורך די דאָזיגע קאַריקאַטור פֿון אַ מענשליכען וועזען, גאַנצע צוויי שעה נאָכאַנאַנד בין איך געזעסען און האָב געשריבען מיין דראַמאַ.

אַז איך האָב פֿאַרטיג געמאַכט אַ צעהן זייטען, אָדער אפשר גאָר צוועלף, אָפֿט מיט דער גרעסטער אָנשטריינגונג, צייטען-וויוז מיט לאַנגע פויזען, אין וועלכע איך האָב אומזיסט געשריבען און געמוזט צורייסען איין בויגעלע פּאַפּיר נאָך'ן צווייטען, בין איך ענדליך געוואָרען מיעד און פֿערגליווערט פֿון קעלט און אָנשטריינגונג; איך האָב זיך אַלזאָ אויפֿגעהויבען און בין אַרויס אויף דער גאַס. די לעצטע האַלבע שעה בין איך געשטערט געוואָרען דורך דעם געשריי פֿון די קינדער, וואָס איז געקומען פֿון דעם פֿאַמיליען-צימער: איך וואָלט אַלזאָ יעדענספֿאַלס ניט געקענט שרייבען ווייטער. איך האָב געמאַכט אַ לאַנגען שפּאַציר איבער דראַמענסוועיען און בין אַזוי אַרומגעגאַנגען ביז'ן אָוועגד, האַלטענדיג אין איין טראַכטען ווי אַזוי

פֿאַרטצווזעצען מיין דראַמאַ. דעם דאָזיגען אָווענד, אַז איך האָב זיך געלאָזט געהן צוריק אַהיים, האָט מיט מיר געטראָפֿען פֿאָלגענדעס:

איך בין געשטאַנען לעבען אַ שוסטער-קלייט גאַנץ אונטען אויף דער קאַרל-יאָהאַן-גאַס כמעט לעבען דעם אייזענבאַהן-פּלאַץ. ווייסט גאָט, פֿאַרוואָס איך האָב זיך עפּעס אָבגעשטעלט גראָד ביי דעם דאָזיגען מאַגאַזין. איך האָב אַריינגעקוקט אין שוי-פֿענסטער, אָבער כ'האָב אסור געטראַכט דערפֿון, אַז איך וואָלט געדאַרפֿט האָבען אַ פּאָר שיך; מיינע געדאַנקען זיינען געווען ווייט, ווייט דערפֿון, גאָר אין אַנדערע עולמות. אַ מחנה פֿון פלוי־דערנדע מענשען איז פֿערבייגעגאַנגען הינטער מיר, אָבער איך האָב קיין וואָרט ניט געהערט, וואָס זיי האָבען גערעדט. מיט אַמאָל דערהערט זיך אַ הויכע שטימע:

„גוטען אָווענד!"

דאָס האָט מיך די „יונגפֿרוי" בעגריסט.

„גוטען אָווענד!" האָב איך געענטפֿערט ווי אַ צומישטער. אַ רגע האָב איך אָנגעקוקט די „יונגפֿרוי", איידער איך האָב איהם דערקענט.

„נו, ווי געהט'ס?" האָט ער געפֿרעגט.

„נאַ, גאַנץ גוט. . . ווי געוועהנליך!"

„זאָגט אַקאָרשט, . . . איהר זייט, הייסט עס, נאָך אַלץ ביי קריסטי'ן?"

„קריסטי?"

„מיר דוכט, איהר האָט מיר אַמאָל געזאָגט, איהר זייט בוכהאַלטער ביי דעם אַנגראָ-הענדלער קריסטי?"

„אַה יאָ; ניין, ס'איז פֿערביי, ס'איז אונמעגליך געווען, מיט דעם מענשען צו אַרבייטען; ס'איז באַלד גאָרנישט געוואָרען דערפֿון."

„פֿאַרוואָס פֿאָרט?"

„אַך, כ'האָב אַמאָל אָנגעשריבען עפּעס פֿאַלשעס און. . ."

„געפֿעלשט?"

געפֿעלשט? אָט שטעהט אַלזאָ די „יונגפֿרוי" און פֿרעגט זיך נאָך, צי האָב איך ניט עפּעס געפֿעלשט! ער פֿרעגט זאָגאַר האַסטיג און פֿול מיט אינטערעס. כ'האָב איהם אָנגעקוקט מיט אַ טיעף בעלידיגטען בליק און גאָרנישט געענטפֿערט.

„יאָ, יאָ, דו ליעבער גאָט, דאָס קען מיט דעם בעסטען פּאַסירען!" מאַכט ער, כדי מיך צו טרייסטען. ער האָט נאָך אַלץ געגלויבט, אַז איך האָב געפֿעלשט.

„וואָס: יאָ, יאָ, דו ליעבער גאָט, דאָס קען מיט דעם בעסטען פּאַסירען?" האָב איך אַ פֿרעג געטהאָן, „צו פֿעלשען? הערט אַקאָרשט,

מיין פריינד, איהר מיינט ווירקליך, אז איך האב בעגאנגען אזא נידערטרעכ-טיגקייט? איך?"

„אבער, ליעבער פריינד, כ'האב געמיינט, איהר האט געזאגט..."

„ניין, כ'האב געזאגט, אז איך האב אמאל אנגעשריבען עטוואס פאלשעס, א דאמום, א קלייניגקייט, אויב איהר ווילט עס ניט אנדערש וויסען, א פערקעהרטער שטריך פון דער פעדער — דאס איז מיין גאנצער פערברע-כען געווען. ניין, גאט צו דאנקען, מען ווייסט דאך נאך, וואס רעכט און וואס אונרעכט איז! וואס וואלט פון מיר געווארען, ווען איך זאל נאך מיין עהרע בעפלעקען? בסך הכל האלט איך זיך נור אויף מיין עהרען-געפיהל אויף. אבער איך האף, אז עס איז שטארק גענוג; יעדענפאלס ביז איצט האט עס מיך ניט פערלאזען."

כ'האב א ווארף געטהאן דעם קאפ אן א זייט, זיך אבגעקעהרט פון דער „יונגפרוי" און געקוקט אויף דער גאס. מיין בליק איז געפאלען אויף א רויט קלייד, וואס איז צוגעקומען צו אונז, א פרויענגעשטאלט לעבען א מאן. וואלט איך ניט געהאט דעם דאזיגען שמועס מיט דער „יונגפרוי", וואלט מיך זיין גראבער פערדאכט ניט בעליידיגט און איך וואלט גראד אין דער רגע ניט א ווארף געטהאן דעם קאפ אן א זייט און זיך אבגעקעהרט פון איהם, וואלט דאס דאזיגע רויטע קלייט מן הסתם פערבייגעגאנגען לעבען מיר אונבעמערקט. און אין גרונד גענומען וואס איז דאס מיין דאגה? וואס געהט עס מיך אן, ווען עס וואלט אפילו געווען דאס קלייד פון דער הויפדאמע פרייליין נאגעל?

די „יונגפרוי" איז געשטאנען און האט גערעדט און זיך געסטארעט צו פערגלעטען דעם טעות; כ'האב זיך גאר צו זיינע רייד ניט צוגעהערט, נאר איך האב קיין אויג ניט אראבגענומען פון דעם דאזיגען קלייד, וואס איז אלץ נעהנטער צוגעקומען. אין מיין ברוסט האט זיך עפעס א ריהר געטהאן, א שטילער, גליטשיגער שטאך; ביי זיך אין דער מחשבה האב איך שטילערהייט גערעדט, גערעדט, ניט אויפעפנענדיג דאס מויל אפילו:

„אילאיאלי!"

אצונד האט זיך אויך די „יונגפרוי" אומגעדרעהט און האט דערזעהןביידען, די דאמע און דעם הערר, האט זיי בעגריסט און זיי נאכגעקוקט. איך האב ניט געגריסט, — אדער פיליכט האב איך יא געגריסט, אונבע-וואוסטערהייט. דאס רויט קליידעל איז ארויף מיט דער קארל-יאהאן-גאס און פערשוואונדען געווארען.

„ווער איז דאס געווען דער, וואס איז מיט איהר געגאנגען?" האט די „יונגפרוי" א פרעג געטהאן.

„דער הערצאָג, איהר האָט דען ניט געזעהן? מען רופט איהם „הערצאָג". איהר קענט די דאַמע?"

„יאָ, נור פֿון אָנבליק. איהר ניט?"

„ניין." האָב איך געענטפֿערט.

„מיר דוכט, איהר האָט זיך אַזוי טיעף פֿערנייגט?"

„איך?"

„האַ, האַ! פֿילייכט נ י ט?" האָט די „יונגפֿרוי" געזאָגט. „מערקווירדיג! און ז י האָט די גאַנצע צייט נור אויף א י י ך געקוקט."

„פֿון וואַנען קענט איהר זי?" האָב איך געפֿרעגט.

ער קען זי אייגענטליך גאָרניט. דאָס נעהמט זיך פֿון אַן אָוענד אין הערבסט. ס'איז געווען שפּעט; זיי זיינען געווען זייערע דריי לוסטיגע בחורים, זיינען גראָד געגאַנגען צוריק אַהיים און האָבען אנגעטראָפֿען אט די פּערזאָן, וועלכע איז געגאַנגען אַליין ביי קאַמערמייער, האָבען זיי זיך אָבגעשטעלט ריידען, נאָר איינער פֿון די לוסטיגע חברה-לייט, אַ מענש, וואָס האָט קיין מורא ניט פֿאַר וואַסער און ניט פֿאַר פֿייער, האָט איהר גאָר פשוט געבעטען, זי זאָל איהם געבען אַ געלעגענהייט צו געניסען פֿון דער ציוויליזאַציאָן און זי בעגלייטען אַהיים. ס'וועט חס וחלילה קיין האָר אויף איהר קאָפּ ניט געקרימט ווערן, ווי עס שטעהט געשריבען, ער וועט איהר נור צופֿיהרען ביז צו איהר הויז-טהיר, כדי זיך צו איבערצייגען, אַז זי איז געקומען בשלום אַהיים, אַניט וועט ער די גאַנצע נאַכט קיין רוהה ניט האָבען. ער האָט גערעדט און גערעדט אָהן אַ שיעור, איז געשפּרונגען פֿון הונדערטער אויף טויזענדער, האָט געזאָגט, אַז ער הייסט וואַלדעמאַר אַטערדאַג און איז אַ פֿאָטאָגראַף. ענדליך האָט זי זיך אַליין צולאַכט איבער דעם דאָזיגען לוסטיגען בחור, וועלכער האָט זיך ניט געלאָזט פֿערבלאָפֿען פֿון איהר קאַלטקייט, און דער סוף איז געווען, אַז זי איז אַוועק מיט איהם.

„נאַ, און וואָס איז געוואָרען דערפֿון?!" האָב איך געפֿרעגט און דעם אָטהעם איינגעהאַלטען.

„וואָס דערפֿון איז געוואָרען? אָה... ד אָ ס נישט! זי איז אַ דאַמע!"

אַ רגע האָבען מירביידע געשוויגען.

„ניין, צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר, דאָס איז אַלזאָ געווען דער הערצאָג! אָט אַזוי זעהט דער אויס!" האָט ער זיך אָבגערופֿען. „נאַ, אַז זי געהט מיט דעם מענשען אַרום איז שוין עפּעס אַנדערש, דאָ וויל איך שוין פֿאַר איהר ניט שווערען."

איך האָב נאָך אַלץ געשוויגען. פֿערשטעהט זיך, אַז דער „הערצאָג" וועט מיט איהר אָבציהען! פֿון מיינעטוועגען! וואָס איז דאָס מיין דאגה? כ'האָב זיך שוין מעהר נוט געקימערט איבער איהר און איבער איהר גאַנצער שעהנקייט. און איך האָב זיך געסטאַרעט צו טרייסטען דערמיט, וואָס איך האָב זיך אויסגעטראַכט די ערגסטע געדאַנקען וועגען איהר, ס'האָט מיר שטאַרק הנאה געטהאָן וואָס איך קען איהר אַראָבציהען אין שמוץ. מיר האָט נור פֿערדראָסען, וואָס איך האָב פֿאַר דאָס דאָזיגע פּאָרל דעם הוט אַראָבגענומען — אויב איך האָב עס טאַקי געטהאָן. פֿאַרוואָס עפּעס אַרונטערנעהמען דעם הוט פֿאַר אַזעלכע לייט? כ'מאַך זיך דאָך מעהר גאָרנישט פֿון איהר, טאַקי ממש גאָרנישט; זי איז שוין גאָר ניט אַזוי שעהן, אדרבה, זי הויבט אָן ווערן מיאוס, פֿע, ווי פֿערוועלקט זי איז שוין! ס'קען זיין, אַז זי האָט נור אויף מיר געקוקט; דאָס וואונדערט מיך גאָרניט; אפשר הויבט זי אָן חרטה האָבען אויף איהרע מעשים. אָבער דערפֿאַר האָב איך זיך דאָך ניט געדאַרפֿט פֿערנייגען און בעגריסען אַזוי ווי אַ נאַר, בעזאָנדערס, אַז זי איז אַזוי שטאַרק פֿערוויאַנעט געוואָרען די לעצטע צייט. זאָל ער זיך נור האַלטען מיט איהר, דער „הערצאָג"! ס'זאָל איהם וואויל בעקומען! ס'קען נאָך קומען דער טאָג, ווען מיר וועט איינפֿאַלען, שטאָלץ דורכצוגעהן פֿערביי איהר און ניט אַמאָל אַ קוק טהאָן אין איהר זייט. מעגליך, אַז איך וועל עס נאָך טהאָן, זאָגאַר ווען זי זאָל מיר אַריינקוקען גלייך אין געזיכט אַריין און נאָך דערצו געהן אין אַ בלוט-רויטען קלייד. דאָס קען לייכט פּאַסירען. האַ, האַ! אָט דאָס וועט אַביסעל זיין אַ טריאומף! אויב איך האָב קיין טעות ניט אין מיר אַליין, בין איך אים שטאַנד נאָך אין פֿערלויף פֿון דער נאָכט מיין דראַמאַ פֿאַרטיג צו מאַכען, און איידער עס וועלען נאָך אַרי-בערגעהן גאַנצע אַכט טאָג, וועל איך האָבען דאָס פֿרייליין פֿאַר מיינע פֿיס. אינאיינעם מיט איהר שעהנקייט, האַ, האַ, אינאיינעם מיט איהר גאַנצער שעהנקייט. . .

„אַדיע," האָב איך אַ זאָג געטהאָן קורץ. — — —

אָבער די „יונגפֿרוי" האָט מיך צוריקגעהאַלטען און געפֿרעגט:

„מיט וואָס גיט איהר זיך פֿאָרט אָב אַצונד?"

„מיט וואָס איך גיב זיך אָב? כ'שרייב, פֿערשטעהט זיך. מיט וואָס דען זאָל איך זיך אָבגעבען? דערפֿון לעב איך דאָך. גראָד איצט אַרבייט איך אויף אַ גרויסעם דראַמאַ: „דער צייכען פֿון קרייץ," מאַטעריאַל פֿון מיטעל-אַלטער." —

„הערסט דו, הערסט דו!" האָט די „יונגפֿרוי" אויפֿריכטיג געזאָגט.
„יאָ, ווען איהר וועט וואָס מאַכען דערפֿון, טאָ. . ."

„ווענגען דעם זאָרג איך זיך גאָר ניט!" האָב איך געענטפערט. „אין אַן ערך אַכט טאָג צייט, מיין איך, וועט איהר ווענגען מיר הערען אַלערליי זאַכען."

דערמיט בין איך אַוועק.

אַז איך בין אַהיים געקומען, האָב איך זיך גלייך געווענדעט צו מיין בעל הבית'טע און געבעטען אַ לאָמפּ. איך דאַרף זעהר נייטיג האָבען אַ לאָמפּ; איך וועל זיך די נאַכט ניט לייגען שלאָפען; מיין דראַמאַ רוישט מיר אַרוים אין קאָפּ, און איך האָף בעשטימט, ביז מאָרגען אין דער פריה פאַרטיג צו מאַכען אַ גאַנצע שטיק. מיט גרוים עניוות האָב איך פאָרגעלייגט דער פרוי מיין בקשה, בעמערקענדיג, אַז זי האָט געמאַכט אַ קרומען פנים, בשעת איך בין אַריינגעקומען אין שטוב. כ'האָב אַן אויסערגעווועהנליכעס דראַמאַ, וואָס איז שוין כמעט אין גאַנצען פאַרטיג, האָב איך געזאָגט; ס'פעהלען בלויז אַ פּאָר סצענעס, און איך האָב איהר געגעבען אָנצוהערען, אַז עס קען אויפגעפיהרט ווערן אין אירגענד וועלכען טהעאַטער, נאָך איידער איך וועל זיך אומקוקען. אַז זי וועט מיר איצט טהאָן די גרויסע טובה, טאָ...

אָבער די פרוי האָט קיין לאָמפּ ניט געהאַט. זי האָט געקלעהרט און געקלעהרט און האָט אָבער ניט געקענט געפינען קיין לאָמפּ פאַר מיר. אַז איך וועל וואַרטען ביז 12 אַזייגער, וועל איך אפשר קענען קריגען דעם לאָמפּ פון קיך. צי איך קען מיר ניט קויפען קיין ליכט?

כ'האָב געשוויגען. כ'האָב ניט געהאַט קיין צעהן ערע צו קויפען אַ ליכט, און זי האָט עס גאַנץ גוט געוואוסט. פערשטעהט זיך, אַז איך האָב זיך ווידער אַמאָל געמוזט אונטערוואַרפען! די דיענסט-מויד איז געזעסען אין שטוב און ניט אין קיך; דער לאָמפּ האָט אַלזאָ גאָרנישט געברענט דאָרט אויבען. איך האָב דאָס אַלעס בעקלעהרט, אָבער איך האָב קיין וואָרט ניט אויסגערעדט.

פלוצלינג רופט זיך דאָס מיידעל אָב צו מיר:

„כ'האָב געמיינט, איהר זייט נאָר וואָס געקומען פון שלאָס? זייט איהר דאָרט געווען מיטאָג-צייט?" און זי האָט זיך צולאַכט אויף'ן קול איבער איהר וויץ.

כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט, אַרויסגענומען מיינע פּאַפּירען און געוואָלט פּרובירען, טאָמער וועל איך דאָ דערווייל קענען עפּעס טהאָן. כ'האָב אויסגעשפּרייט די בויגעלאַך אויף די קניע און געהאַלטען אין איין אַראָב-קוקען אויף דער ערד, כדי פון קיין זאַך ניט געשטערט צו ווערן; אָבער ס'האָט גאָרנישט געהאָלפען, כ'בין ניט געקומען אויף קיין איינציגען טריט

וויטער. דער בעל הבית׳טעםביידע קליינע מיידעלאך זיינען אַריינגעקומען און האָבען אָנגעמאַכט אַ גאַנצען טאַראַראַם מיט אַ קאַץ, מיט אַ וואונדערליכער, קראַנקער קאַץ, וועלכע האָט כמעט גאָר קיין האָר ניט געהאַט; ווען זיי האָבען איהר אין די אויגען אַריינגעבלאָזען, איז פֿון דאָרט אַרויס וואַסער און איהר אַריבערגעלאָפֿען איבער דער נאָז. דער בעל הבית און אַ פּאָר אַנדערע לייט זיינען געזעסען ביים טיש און האָבען געשפּיעלט „הונדערט־און־איינס״. די פֿרוי אַליין איז געווען פֿלייסיג ווי תמיד און זי האָט עפּעס גענעהט. זי האָט גאַנץ גוט געזעהן, אַז איך קען דאָ אין דעם דאָזיגען טומעל ניט שרייבען, נאָר זי האָט זיך שוין גאָר מעהר ניט געקימערט וועגען מיר; זי האָט זאָגאַר געשמייכעלט, בשעה די דיענסט־מויד האָט מיך געפֿרעגט, צי איך בין געווען ביים שלאָס אַרום מיטאָג־צייט. דאָס גאַנצע הויז איז איצט געווען געגען מיר; ס׳האָט אויסגעזעהן, אָקוראַט ווי עס וואָלט געווען אַ חרפּה און אַ שאַנד וואָס איך האָב געמוזט איבערגעבען מיין צימער אַן אַנדערן, כדי אַליין בעהאַנדעלט צו ווערן ווי אַ ווילד־פֿרעמדער. זאָגאַר אָט די דיענסט־מויד, אַ קליינע גאַסען־בחור׳טע מיט ברוינע אויגעלאַך, מיט שטערן־לאָקען און מיט אַן איינגעפֿאַלענער, גאַנץ פֿלאַכער ברוסט — אפילו זי האָט זיך אויך יענ־ען אָווענד געמאַכט לוסטיג איבער מי־, בשעת איך האָב געקראָגען מיין שטיקעל ברויט מיט פּוטער. זי האָט מיך אַלץ כסדר געפֿרעגט, וואו איך עסס פֿאַרט מיטאָג, מחמת זי האָט מיר נאָך קיינמאָל ניט געזעהן אַריינגעהן אין דעם רעסטאָראַן „גראַן״. ס׳איז געווען קלאָהר, אַז זי האָט געוואוסט, אין וואָס פֿאַר אַ קלעגליכען צושטאַנד איך געפֿין זיך און עס איז געווען אַ נחת רוח פֿאַר איהר, עס מיר אַרויסצואווייזען.

דאָס אַלעס פֿאַלט מיר פּלוצלינג איין, און איך בין שוין ניט אים שטאַנד צו געפֿינען קיין שום געדאַנק פֿאַר מיין דראַמאַ. אומזיסט מאַך איך יעדעס מאָל אַ נייע אָנשטרעננגונג; עס רוישט מיר מאָדנע אין קאָפּ, און ענדליך גיב איך זיך גאָר אונטער. כ׳לייג אַריין די פּאַפּירען מיינע צוריק אין טאַש. די דיענסט־מויד זיצט אַנטקעגען מיר, און איך קוק זי אָן, כ׳זעה דעם שמאָלען רוקען און די נידעריגע שולטערן איהרע, וועלכע זיינען נאָך אפילו ניט רעכט אויסגעוואַקסען. וואָס האָט אָט די דאָ פֿון מיר חווק צו מאַכען? און אַז איך קום פֿון שלאָס, איז וואָס? קען איהר דאָס שאַדען? די לעצטע טעג האָט זי מיך אָפּט מיט חוצפּה אויסגעלאַכט, בשעת מיר האָט עפּעס אַן אונגליק געטראָפֿען, ווען איך האָב זיך אויף די טרעפּ אויסגעגליטשט אָדער זיך אָן אַ טשוואָק פֿערטשעפּעט און דעם ראָק איינגעריסען. ערשט נעכטען האָט זי צונויפֿגעקליבען די צוריסענע

שטיקלאַך נאָטיצען פֿון מיין דראַמאַ, וואָס איך האָב אַוועקגעוואָרפֿען אין פּאָר־צימער, און דערנאָך זיי פֿאַרגעלעזען הויך אויף'ן קול אינעווייניג אין שטוב, כדי זיך איבער מיר לוסטיג צו מאַכען. כ'האָב זי קיינמאָל ניט בעליידיגט און אַזוי ווייט ווי איך געדיינק, האָב איך זיך מיט איהר קיינמאָל ניט געשאַפֿט. אדרבה, ביינאַכט פֿלעג איך זיך אַליין אויסבעטען אויף דער ערד, כדי אַן אַרבייט איהר צו פֿערשפּאָרען. זי האָט אויך געמאַכט שפּאָט פֿון מיר, ווייל די האָר זיינען מיר אויסגעקראָכען. אין דער פֿריה איז געלעגען האָר ביי מיר אין וואַש־שיסעל, און דעריבער האָט זי געלאַכט. די שטיוועל מיינע זיינען געוואָרען קלעגליך, איבערהויפּט דער איינער, איבער וועלכען דער ברויט־וואָגען איז אַריבערגעפֿאָהרען, און אויך דעריבער האָט זי געטריבען שפּאַס מיט מיר. „זאָל אייך גאָט אָבהיטען און אייערע שטיוועל!" האָט זי געזאָגט, „קוקט אַקאָרשט אָן — אַזוי גרוים ווי הינט־קעמערלאַך!" און זי איז גערעכט געווען, מיינע שיך זיינען געווען אויסגעטראָטען; אָבער דערוויל, אויף דער רגע, האָב איך זיך קיין אַנדערע ניט געקענט קויפֿען.

אין דער צייט וואָס איך טראַכט אַרום דעם אַלעם און וואונדער זיך איבער די אָפֿענע רשעות פֿון דער דיענסט־מויד, האָבען די קינדער אָנגעהויבען זיך רייצען מיט דעם אַלטען מאַן הינטען אויף'ן בעט; זיי זיינען ביידע אַרומגעשפּרונגען אַרום איהם און זיי זיינען געווען גאָר אויסער זיך פֿון זייער שפּיעל. יעדע איינע האָט געהאַט אַ שטרוי אין דער האַנד און האָט איהם געשטאָכען דערמיט אין די אויערן. אַ ווייל האָב איך עס צוגעזעהן און זיך ניט אַריינגעמישט. דער אַלטער האָט מיט קיין פֿינגער ניט אַ ריהר געטהאָן, זיך צו פֿערטהיידיגען; ער האָט נור יעדעסמאָל אַ קוק געטהאָן מיט צאָרנדיגע בליקען אויף זיינע פּייניגער, ווען זיי האָבען איהם געגומען שטעכען, און ער האָט געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, כדי לויז צו ווערן פֿון זיי, דאַן ווען די שטרויענע שפּיזען זיינען שוין געווען ביי איהם אין די אויערן.

אָט די סצענע האָט מיך וואָס ווייטער אַלץ מעהר אויפֿגערעגט, כ'האָב קיין אויג דערפֿון ניט געקענט אָבבייסען. דער פֿאָטער האָט אויפֿגעהויבען די אויגען פֿון די קאָרטען, אַ קוק געטהאָן אויף די קליינע חברה זיינע און געלאַכט פֿון דעם שפּאַס; אויך די, וואָס האָבען מיט איהם געשפּיעלט, האָט ער אויפֿמערקזאַם געמאַכט אויף דאָס, וואָס איז פֿאָרגעגאַנגען. פֿאַרוואָס גיט זיך דער אַלטער גאָר קיין ריהר ניט? פֿאַרוואָס שליידערט ער די קינדער ניט אַוועק מיט זיינע אָרעמס? כ'האָב זיך אַ לאָז געטהאָן צום בעט.

„לאָזט צורוה! לאָזט צורוה! ער איז געלעהמט," האָט זיך דער בעל הבית אָבגערופֿען.

און אוים מורא, מען זאָל מיר נאָך ביינאַכט ניט ווייזען די טהיר, גאָר פשוט אוים פֿורכט, דעם מאַן חלילה ניט אַריינצוברייננגען אין כעס, בין איך שטילערהייט צוריקגעגאַנגען אויף מיין אַלטען פלאַץ און האָב זיך פֿערהאַלטען רוהיג. נאָך וואָס טויג מיר טאַקי ריזיקירען מיט מיין נאַכט-לעגער און מיט מיין ברויט מיט פֿוטער, אַריינשטעקענדיג די נאָז מיינע אין פֿאַמיליען-זאַכען? נור קיין נאַרישע שטיק צוליעב אַ האַלב-טויטען אַלטען מאַן! דערביי איז מיר געווען אַזוי האַרט, — ווי אַ קיי-זעלשטיין!

די ביידע קליינע טייוואָלים האָבען ניט אויפֿגעהערט צו מאַכען זייערע שטיק. דאָס וואָס דער אַלטער האָט געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ, האָט זיי נאָך מעהר גערייצט, און זיי האָבען איהם געשטאָכען אויך אין די אויגען און אין דער נאָז. פֿול מיט האַס האָט ער זיי אָנגעקוקט, האָט אָבער גאָרנישט געזאָגט און ניט געקענט אַ ריהר טהאָן מיט די אָרעמס. פלוצלינג האָט ער אַביסעל אַ הויב געטהאָן דעם אויבערשטען טהייל פֿון זיין קערפער און אַריינגעשפיגען איין מיידעלע אין געזיכט אַריין; דער-נאָך האָט ער זיך ווידער אַ הויב געטהאָן און אַ שפּיי געגעבען דער צווייטער, אָבער ער האָט איהר ניט געטראָפֿען. איך האָב געזעהן, ווי דער בעל הבית האָט אַ וואָרף געטהאָן די קאָרטען אויף'ן טיש, און איז צוגעלאָפֿען צום בעט. רויט פֿאַר צאָרן האָט ער אויסגעשריען:

„וואָס! שפייען לייט אין פנים אַריין, דו אַלטער חזיר!"

„אָבער, גרויסער גאָט, זיי האָבען דאָך איהם ניט צורוה געלאָזט!" האָב איך זיך אָבגערופֿען אויסער זיך פֿאַר כעס. דאָך האָב איך שטאַרק מורא געהאַט, מען זאָל מיך ניט אַרויסוואַרפֿען, און דערפֿאַר האָב איך די ווערטער ניט זעהר הויך אַרויסגערעדט; פֿאַר אויפֿרעגונג האָב איך פֿונ-דעסטוועגען געציטערט מיט מיין גאַנצען קערפער.

דער בעל הבית האָט זיך אומגעקעהרט מיט'ן פנים צו מיר.

„ניין, וואָס זאָגט איהר פֿאָרט צו דעם דאָ! וואָס איז דאָס אייער עסק? האַלט נור, כ'בעט אייך, דאָס מויל אייערס און טהוט וואָס איך ראַט אייך; דאָס איז דאָס בעסטע פֿאַר אייך."

אַצונד האָט אָבער אויך די פֿרוי געלאָזט הערען איהר קול, און דער געשריי האָט אָבגעקלונגען איבער'ן גאַנצען הויז.

„זאָל מיך גאָט בעהיטען און בעשירמען, כ'מיין איהר זייט ביידע פֿערריקט און משוגע אויף טויט!" האָט זי געשריען. „אַז איהר ווילט דאָ

בלייבען, טאָ האַלט זיך בעסער רוהיג, דאָס זאָג איך אייך, ניט גענוג, וואָס מען גיט דער באנדרע קאָסט און קוואַטיר — ניין, מוז מען נאָך האָבען געשרייען, טומעל און אַלערלייז שוואַרץ יאָהר דאָ אין שטוב! אָבער דאָס וויל איך ניט ליידען, הערט איהר? שש! פערמאַכט די מיילער אייערע, איהר לויפערס, און ווישט זיך אָב די פיסקעס, אַניט וועל איך עס טהאָן פאַר אייך. אַזעלכע מענשען האָב איך אין מיין לעבענס־טאָג ניט געזעהן! לויפען זיך אָן פון דער גאַס און האָבען קיין העלער אפילו ניט אויף לויז־זאַלב און הויבען נאָך אויף געשרייען און טומעל שפעט ביינאַכט ביי יענעם אין הויז. דערפון וויל איך גאָרנישט וויסען, הערט איהר? און איהר קענט זיך אַלע נעהמען דעם דרך! כ׳מיין, אַז ביי מיר אין וואוינונג זאָל איך דאָך האָבען אַ רעכט רוהיג צו זיין."

כ׳האָב גאָרנישט געזאָגט, כ׳האָב ניט אַמאָל דאָס מויל געעפענט איהר צו ענטפערן, נאָר איך האָב זיך אַנידערגעזעצט ביי דער טהיר און זיך צוגעהערט צום ליאַרם. אַלע האָבען געשריען, זאָגאַר די קינדער און די דיענסט־מויד, וועלכע האָט געוואָלט ערקלעהרען, ווי אַזוי דער גאַנצער שטרייט האָט זיך אָנגעהויבען. אַז איך וועל נור בלייבען רוהיג, וועט אודאי באַלד נעהמען אַ סוף דערצו; ס׳וועט גאַנץ בעשטימט ניט קומען צו קיין ערנסטעס, אַז איך וועל נור קיין וואָרט ניט זאָגען. און וואָס פאַר אַ וואָרט האָב איך דען געהאַט צו זאָגען? צי איז דען אויף דרויסען ניט ווינטער און דערצו נאָך באַלד נאַכט? צי איז דאָס די ריכטיגע, פאַסענדע צייט, אַ קלאַפ צו טהאָן מיט דער פויסט אָן טיש און זיך אַרויסשטעלען פאַר אַ כוואַט? נור ניט קיין נאַרישקייטען, הערסט דו? און איך בין געזעסען שטיל און האָב ניט פערלאָזען דאָס הויז, כ׳האָב זיך ניט זשענירט צו בלייבען זיצען, זיך ניט אַמאָל געשעהמט, כאָטש מען האָט מיר אייגענטליך אַזוי גוט ווי געהייסען געהן. צוקאָכט אין זיך האָב איך גע־קוקט אויף דער וואַנד, וואו ס׳איז געהאַנגען אַן עהל־בילד פון קריסטוס׳ן, און איך האָב פערשוויגען דער בעל הבית׳טעס אַלע רייד.

„יאָ, אויב איהר ווילט פון מיר לויז ווערן, מאַדאַם, טאָ שטעהט אייך קיין זאַך ניט אין וועג," האָט זיך אָבגערופען איינער פון די קאָרטענ־שפיעלער.

ער איז אויפגעשטאַנען, דער אַנדערער אויך.

„ניין, דיך מיין איך ניט. און דיך אויך ניט", האָט די בעל הבית׳טע ביידען געענטפערט. „אַז ס׳האַלט יאָ דערביי! מיין איך! וועט זיך שוין אַרויסצייגען, ווער דאָס איז.."

זי האָט געערדט אָבגעריסענע, האַלבע פֿראַזען, האָט מיר אָט די שטעך־ווערטער געגעבען ביסלאַכווייז און זיי אויסגעצויגען אין דער לענג, כדי מיר זאָל קיין ספק ניט בלייבען, אַז זי מיינט דאָס מיך. רוהיג! רוף איך זיך אָב צו מיר אַליין. נור רוהיג! זי האָט דאָך מיך ניט אויפֿ־געפֿאָדערט צו געהן, ניט אויסדריקליך, ניט מיט קלאָרע ווערטער. נור ניט קיין גאוה פֿון מיין זייט, קיין פוסטען, אונפאַסענדען שטאָלץ! די אויערן שטייף!... וואָס פֿאַר מאָדנע גרינע האָר דער קריסטוס האָט עס דאָ אויף'ן עהל־בילד! עס זעהט עפּעס אויס ווי גרינע גראָז, אָדער בעסער געזאָגט: ווי דיקע גראָז פֿון פֿעלד. הע! אַ גאַנץ ריכטיגע בעמערקונג, אויסערגעוועהנליכע דיקע גראָז פֿון פֿעלד... אַ גאַנצע שורה פֿון שנעלע, פֿערביילויפֿיגע געדאַנקען איז מיר אין דער רגע דורך אין קאָפּ, און זיי האָבען זיך געמישט, געשפּרונגען פֿון איין ענין צום אַנדערן: פֿון דעם גרינעם גראָז צו אַ שטעלע אין דער ביבעל, אַז דאָס גאַנצע לעבען איז אַזוי ווי גראָז, וואָס ווערט פֿערטריקענט, פֿון דעם צום יום הדין, ווען אַלצדינג וועט פֿערברענט ווערן; דאַן אַ קירעווע צו דער ערד־ציטערניש פֿון ליסאַבאָן, און ענדליך האָט מיר פֿאַר די אויגען געשוועבט אַ שפּאַניש שפּיי־קעסטעל פֿון מעש און אַ פֿעדער־האַלטער פֿון עבען־האָלץ, וועלכע איך האָב געזעהן ביי אילאַיאַלי'ן אין שטוב. אַך יאָ, אַלץ געהט אַריבער, אַלץ ווערט צו גאָרנישט! אַזוי ווי דאָס גראָז, וואָס פֿערטריקענט! עס קומט אַלץ אַרויס אויף די פֿיער ברעטער פֿון טויטען ארון און אויף די תכריכים — תכריכים ביי יונגפֿרוי אַנדערסען רעכטס אין טויער...

אָט דאָס אַלץ איז מיר אין אָט דער פֿערצווייפֿעלטער רגע דורך אין קאָפּ, בשעת די בעל הבית'טע מיינע האָט געהאַט בדעה מיך דורכצו־טרייבען פֿון שטוב.

„ער הערט ניט!" האָט זי אַ געשריי געטהאָן. „איך זאָג אייך, איהר זאָלט זיך אָבטראָגען פֿון דאַנען! איהר הערט, צי ניין? כ'מיין דער יונג איז פֿעררי‍קט, צו'ן אַלדע שוואַרץ יאָהר! גלייך אויף'ן שטעל זאָלט איהר מיר אַרויס פֿון מיין הויז — און אַ סוף זאָל עס נעהמען!"

כ'האָב אַ קוק געטהאָן צו דער טהיר, ניט אַרויסצוגעהן, בפירוש ניט אַרויסצוגעהן; מיר איז אַריין אַ פֿרעכער געדאַנק אין מוח: ווען אין שלאָס וואָלט אַ שליסעל געשטעקט, וואָלט איך איהם גאָר אָהן טענות אומגעדרעהט און מיך אינאיינעם מיט די אַנדערע איינגעשלאָסען, אַבי ניט צו מוזען געהן. כ'האָב געהאַט אַ היסטערישען שרעק דערפֿאַר, ווידער אַמאָל אַרויסגעוואָרפֿען צו ווערן אויף דער גאַס. אָבער ס'האָט ניט

געשטעקט קיין שליסעל אין טהיר, און איך בין אויפגעשטאַנען. ניטאָ קיין האָפנונג מעהר!

מיט אַמאָל מישט זיך אַריין מיין בעל הבית' שטימע אין דעם געשריי פון דער פרוי. ערשטוינט בין איך געבליבען שטעהן. דערזעלבער מאַן, וואָס האָט מיך נאָר וואָס געסטראַשעט, נעהמט זיך איצט גאָר מאָרנעאָן פאַר מיר און זאָגט:

„ניין, דאָס געהט ניט, ביינאַכט קען מען מענשען ניט אַרויסיאָגען פון הויז. דערויף איז פאַרהאַן אַ שטראָף."

כ'האָב ניט געוואוסט, צי איז דערויף פאַרהאַן אַ שטראָף, כ'האָב עס ניט געקענט זאָגען; אָבער אפשר איז טאַקי אַזוי געוועזן דער פאַל, און די פרוי האָט זיך באַלד מישב געווען, איז געוואָרען רוהיג און האָט שוין מעהר צו מיר קיין וואָרט ניט גערעדט. זי האָט מיר זאָגאַר אַני־דערגעלייגט צוויי רייפטלאַך ברויט מיט פוטער, נאָר איך האָב זיי ניט גענומען; אויס ריינער דאַנקבאַרקייט צו דעם מאַן האָב איך זיי ניט גענומען, און איך האָב געפונען אַ תירוץ, אַז איך האָב אין גאַס עפּעס געגעסען.

אַז איך בין ענדליך אַרויס זיך לייגען שלאָפען אין פאָרצימער, איז מיר די פרוי נאָכגעגאַנגען. זי איז געבליבען שטעהן אויף'ן שוועל, און אויסשטעלענדיג אַנטקעגען מיר איהר הויכען, שוואַנגערדיגען בויך האָט זי הויך אויף'ן קול געזאָגט:

„דאָס איז אָבער די לעצטע נאַכט וואָס איהר שלאָפט דאָ, מערקט זיך דאָס."

„יאָ, יאָ," האָב איך געענטפערט.

מאָרגען וועל איך זיך מן הסתם שוין אַן עצה געבען וועגען אַ פלאַץ, וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, אַז איך וועל נור ריכטיג אַ זוך טהאָן. עפּעס וואָס עס איז פאַר אַ ווינקעל מוז זיך דאָך געפינען. פאָרלויפיג האָב איך זיך נור געפרעהט, וואָס איך דאַרף נאָך די נאַכט כאָטש ניט זיין אויף דרויסען.

איך בין געשלאָפען ביז פינף, זעקס דעם זייגער אין דער פריה. אַז איך האָב זיך אויפגעכאַפּט, איז נאָך ניט ליכטיג געווען, אָבער איך בין פונדעסטוועגען אויפגעשטאַנען; מחמת דער קעלט האָב איך זיך

געלייגט שלאָפֿען אין אַלע קליידער און איך האָב אַצונד פֿערשפּאָרט אַן אַרבייט זיך אָנצוטהאָן. נאָכדעם ווי איך האָב גענומען אַ טרונק וואַסער און גאַנץ שטיל געעפֿענט די טהיר, בין איך אַוועק פֿון הויז, ווייל איך האָב מורא געהאַט, איך זאָל זיך ניט בעגעגענען נאָך אַמאָל מיט דער בעל הבית׳טע מיינער.

עטליכע פּאָליציי־לייט, וועלכע האָבען געהאַט נאַכט־סלוזשבע, זיינען געווען די איינציגע לעבעדיגע ברואים, וואָס איך האָב בעגעגענט אויף די גאַסען; באַלד נאָכדעם זיינען אָנגעקומען אַ פּאָר מענער, וועלכע האָבען אומעטום פֿערלאָשען די גאַז־לאַמטערנעס.

איך בין אַזוי אַרומגעגאַנגען איבער די גאַסען אָהן אַ שום צוועק און אָהן וואָס פֿאַר עס איז ציעל, בין אַריין אין די קירקעגאַרדע און האָב זיך פֿערקירעוועט צו דער פֿעסטונג. האַלב דערפֿראָרען און נאָך אַלץ שלעפֿעריג, הונגעריג און שוואַך אין די קניע און אין רוקען, נאָך דעם וויטען וועג, האָב איך זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ באַנק און לאַנג, לאַנג האָט מיר געטומעלט און געריישט אין מוח. דריי וואָכען נאָכאַנאַנד האָב איך געלעבט ניט מעהר ווי אויף אַ פּאָר רייפֿטלאַך ברויט מיט פּוטער, וואָס די בעל הבית׳טע מיינע פֿלעגט מיר געבען אין דערפֿריה און ביינאַכט; אַצונד זיינען שוין אַריבער גאַנצע פֿיער און צוואַנציג שעה זינט איך האָב געהאַט מיין לעצטע מאָהלצייט, דער הונגער האָט מיך ווידער גענומען נאָגען און פּלאָגען, און איך האָב געמוזט אַזוי שנעל ווי מעגליך זיך אומקוקען און געפֿינען עפּעס אַן אויסוועג פֿון דער ביטערער נויטה. אָט מיט דעם געדאַנק בין איך ווידער אַמאָל אַנשלאָפֿען געוואָרען אויף דער באַנק.

אויפֿגעכאַפּט האָב איך זיך דערפֿון, וואָס עטליכע מענשען האָבען גערעדט הויך לעבען מיר, און אַז איך בין געקומען צו זיך, האָב איך דערזעהן, אַז עס איז שוין גרויסער טאָג און די מענשען זיינען שוין אויף די פֿים.

איך בין אויפֿגעשטאַנען און אַוועקגעגאַנגען. די זונן איז אויפֿגעגאַנגען איבער די בערגלאַך, דער הימעל איז געווען ווייס און צאַרט, און אין מיין פֿרייד איבער דעם קלאָהרען פֿריה־מאָרגען נאָך די פֿיעל פֿינסטערע, אומעטיגע וואָכען, האָב איך זיך פֿערגעסען אָן אַלע זאָרגען, און מיר האָט זיך געדוכט, אַז ס׳איז מיר שוין מעהר ווי איינמאָל געווען אַסך ערגער איידער איצט. כ׳האָב זיך אַ קלאַפּ געגעבען אויף דער ברוסט און אָנגעהויבען זינגען אַ שטילען ניגון. מיין קול האָט געקלונגען אַזוי קראַנק, אַזוי אמת שוואַך האָט ער געקלונגען, און מיר אַליין האָט זיך דערפֿון געשטעלט טרעהרען אין די אויגען. אָט דער פּראַכטפֿאָלער טאָג, דער ווייסער, מיט ליכט אָנגעטרונקענער

הימעל האָבען אויף מיר אַ צו שטאַרקען רושם געמאַכט, און איך האָב גענומען ווייגען אויף'ן קול.

„וואָס איז אייך?" האָט אַ מאַן אַ פרעג געטהאָן.

איך האָב ניט געענטפערט, נאָר געלאָפען ווייטער און פערבאָרגען דאָס געזיכט פאַר אַלע מענשען.

כ'בין אַרונטער צום האַפען. אַ גרויסעס באַרקשיף מיט אַ רוסישער פאָהן איז געשטאַנען און האָט אויסגעלאָדען קוילען; ביי דער זייט האָב איך איבערגעלייענט דעם נאָמען „קאָפּעגאָרא". אַ היבשע ווײלע האָב איך געפונען אַ צייט-פערטרייב צו בעטראַכטען וואָס עס טהוט זיך אויף דעם דאָזיגען פרעמדען שיף. די קוילען האָבען שוין געמוזט זיין כמעט אין גאַנצען אויסגעלאָדען, מחמת דאָס שיף איז געלעגען אַן ערך ניין פוס איבער'ן וואַסער, און אַז די קוילען-טרעגער מיט זייערע שווערע שטיוועל האָבען אַרומגעפאַדעט איבער'ן דעק, האָט זיך געהערט אַן אָבקלאַנג פון הויהלקייט אין גאַנצען שיף.

די זונן, דאָס ליכט, דער זאַלציגער הויך פון ים, דאָס גאַנצע פלייסיגע און לוסטיגע לעבען — דאָס אַלעס האָט מיך געשטאַרקט און מיר פאַנאַנדערגעטרייסעלט אַביסעל דאָס בלוט. מיט אַמאָל פאַלט מיר איין, צי וואָלט איך ניט אַקאָרשט געקענט מאַכען אַ פּאָר סצענעס פאַר מיין דראַמאַ, אַזוי ווי איך זיץ דאָ. כ'האָב אַלזאָ אַרויסגענומען דאָס פאַפיר פון קעשענע.

איך האָב געפרואווט מאַכען אַ סקיצע פאַר'ן מאָנאַכען-מויל, אַ בילד, וואָס זאָל איינפאַך אויפלויפען פאַר קראַפט און אינטאָלעראַנץ; אָבער ס'איז מיר ניט געראָטען. כ'האָב אַלזאָ איבערגעהיפּערט דעם מאָנאַך און געוואָלט אויסאַרבייטען אַ רעדע, די דרשה פון דעם ריכטער צו דער טעמפעל-שענדע־ין; כ'האָב אָנגעשריבען בלויז אַ האַלב זייטעל פון דער דאָזיגער רעדע און ווידער אויפגעהערט. די רעכטע שטימונג האָט בשום אופן ניט געוואָלט קומען איבער מיינע ווערטער. דער גערוייש אַרום מיר, דער געזאַנג פון די מאַטראָזען, דער ליאַרם פון דער שלעפּ־מאַשין און דער אונאויפהערליכער טומעל פון די אייזערנע קייטען האָט זיך אַזוי וויניג געפאַסט צו דער לופט פון דעם אומעטיגען, מרה שחורה'דיגען מיטעל־אַלטער, וועלכע האָט געדאַרפט ליגען ווי אַ טומאַן איבער מיין דראַמאַ. כ'האָב אַלזאָ צונויפגעפאַקט מיינע פאַפּירען און בין מיר אַוועק פון האַפען.

ווען איך וואָלט נור איצט געקענט קריגען אַ שטיקעל אָרט, אַ ווינקעל פאַר זיך אַליין! איך האָב געטראַכט און געטראַכט; ס'איז מיר אָבער ניט

איינגעפֿאַלען קיין איין איינציגער קליינער ווינקעל אין דער גאַנצער שטאָדט, וואו איך זאָל קענען פֿערברייננגען בלויז איין קורצע שטונדע. מיר איז אַלזאָ קיין אַנדער ברירה ניט געבליבען, נאָר צוריקגעהן אין לאָרזשיר־הויז פֿאַטערלאַנד. ביי דעם געדאַנק האָב איך זיך אפילו שטאַרק פֿערקרימט און זיך נעהאַלטען אין איין זאָגען, אַז עס געהט ניט, אָבער איך בין פֿאָרט געגאַנגען און וואָס ווייטער בין איך אַלץ געקומען נעהנטער צו דעם פֿערבאָטענעם אָרט. פֿערשטעהט זיך, אַז עס איז יאָמערליך, האָב איך זיך אַליין מודה געווען, יאָ, ס'איז אַ חרפה און אַ שאַנד, אַן אמת'ע שמאַך; אָבער ס'העלפֿט גאָרנישט. איך האָב ניט קיין ברעקעל גאוה אין זיך, כ'מוז דאָס גאַנץ אָפֿען זאָגען, אַז איך בין איינער פֿון די קלענסטע בעלי גאוה'ס, וואָס געפֿינען זיך היינט צו טאָג! און איך בין געגאַנגען.

אַצונד בין איך אָבער דאָך גליקליך אַרויף אויף'ן גלייכען וועג און איך האָב בעשיינפערליך געפֿיהלט, אַז איך וועל פֿאָרט קענען וואָס עס איז אויפֿטהאָן, אַז אַלעס זאָל נור געהן כשורה.

ביי דער טהיר בין איך געבליבען שטעהן און האָב זיך נאָך אַמאָל מישב געווען. יאָ, זאָל קומען וואָס עס וויל זיך, איך מוז עס וואַגען. אין גאַנצען געהט עס דאָ נור וועגען אַ קלייניגקייט. ראשית איז די רייד דאָ בלויז וועגען עטליכע שטונדען, שנית, זאָל גאָט אָבהיטען, איך זאָל שפעטער ווען עס איז ווידער קומען אַהער אין דעם דאָזיגען הויז. איך בין אַריין אי הויף. נאָר בעת איך בין געגאַנגען אויף די קרומע שטיינער איבער'ן הויף, בין איך נאָך אַלץ געווען אונענטשלאָסען און איך האָב שוין כמעט געהאַט בדעה זיך אומצוקעהרען. איך האָב פֿערביסען מיט די צייהן. ניין, נור ניט קיין פּוסטע גאוה אַצונד, הערסט דו? אויף'ן ערגסטען פֿאַל האָב איך דאָך אַן אויסרייד, אַז איך בין געקומען זאָגען זייט-געזונד, זיך אָבגעזועגענען ווי ס'בעדאַרף צו זיין און אָבמאַכען מכח מיין חוב. כ'האָב אויפֿגעעפֿענט די טהיר צום פֿאָדער-צימער.

ווי געלעהמט בין איך שטעהן געבליבען. נאַנץ נאָהענט לעבען מיר, נור צוויי טריט ווייט, איז געשטאַנען דער בעל הבית אַליין, אָהן אַ ראָק, אָהן אַ הוט און האָט אַריינגעקוקט דורך'ן שליסעל-לאָך אין פֿאַמיליען-צימער. ער האָט שטילערהייט אַ מאַך געטהאָן מיט דער האַנד, איך זאָל זיך האַלטען רוהיג, און האָט ווידער געקוקט דורך'ן שליסעל-לאָך. דערביי האָט ער ניט אויפֿגעהערט לאַכען.

„קומט אַקאָרשט אַהער!" האָט ער זיך אָבגערופֿען שטיל, קוים וואָס מען האָט איהם געהערט. איך בין צוגעגאַנגען צו איהם אויף די שפּיץ פֿינגער.

„גיט אַקאָרשט אַ קוק אינעווייניג!" האָט ער געזאָגט און האָט געלאַכט מיט אַ שטילען, אויפגערעגטען געלעכטער. „קוקט אַקאָרשט אַריין! היהי! אָן ליגען זיי: איהר האָט געזעהן דעם אַלטען, וואָס? קענט איהר זעהן דעם אַלטען?"

אינעווייניג אין בעט, גאַנץ אונטער דעם קריסטוס-בילד און אָקוראַט אַנטקעגען מיר, האָב איך דערזעהן צוויי געשטאַלטען, די בעל הבית'טע און דעם פרעמדען מאַטראָז. די פיס זייערע האָבען אָבגעשטראַהלט ווייס אַנטקעגען דעם טונקעלען קאַטון פון דעם איבער-בעט. און אין בעט אויף דער אַנטקעגענדיגער וואַנד איז געזעסען איהר פאָטער, דער געלעהמ-טער זקן, און האָט געקוקט אויף זיי ביידען, מיט אַן אַראָבגעלאָזטען קאָפּ, צוזאַמענגעצויגען אין זיך ווי געוועהנליך, זיך ניט אַ ריהר טהאָנדיג פון אָרט...

כ'האָב זיך אומגעקעהרט מיט'ן פנים צו מיין בעל הבית. ער האָט זיך איינגעהאַלטען מיט אַלע כוחות זיך ניט צו צולאַכען אויף'ן קול.

„איהר האָט געזעהן דעם אַלטען?" האָט ער געשעפּטשעט. „אַך גאָט, האָט איהר געזעהן דעם אַלטען? ער זיצט אין בעט און קוקט זיי ביידען אָן!" און ער האָט זיך ווידער אַרונטערגעבויגען צום שליסעל-לאָך.

איך בין אַוועק פון איהם צום פענסטער און האָב זיך אַנידערגעזעצט. אָט דער אָנבליק האָט אום'ברחמנות'דיג געמאַכט אַ מיש-מאַש אין אַלע מיינע געדאַנקען און לחלוטין פערניכטעט מיין גאַנצע רייכע שטימונג. נאַ, וואָס געהט מיך די זאַך אייגענטליך אָן? אַז איהר מאַן לאָזט עס זיך געפעלען, יאָ, אַז עס מאַכט איהם נאָך דערצו שפּאַס אויך, האָב איך דאָך ווירקליך קיין שום גרונד ניט זיך דערפון צום האַרצען צו נעהמען. און וואָס איז שייך צום זקן, טאָ, איז דער זקן ניט מעהר ווי אַ זקן. ער זעהט עס אפשר גאָר ניט; פיללייכט שלאָפט ער; גאָט ווייסט, צי איז ער שוין גאָר ניט טויט; עס וואָלט מיר כ'לעבען גאָר קיין וואונדער ניט געווען, אַז ער וואָלט געווען טויט. און על כל פנים איז דאָס דאָך ניט מיין עסק און זאָלען זיי זיך שלאָגען קאָפּ אָן וואַנד.

איך האָב ווידער גענומען די פּאַפּירען מיינע אין דער האַנד און געוואָלט פערטרייבען פון מיר אַלע שלעכטע איינדריקע. אין מיטען אַ זאַץ פון דעם ריכטער'ס רעדע בין איך נעבליבען שטעהן: „אָט אַזוי הייסט מיר גאָט און דאָס געזעץ, אַזוי הייסט מיר דער ראַטה פון מיינע קלוגע מענער, אַזוי הייסט עס אַלזאָ מיר און מיין געוויסען..." כ'האָב אַרויסגעקוקט פון מיין פענסטער, כדי זיך מישב צו זיין, וואָס זיין געוויסען זאָל איהם

אייגענטליך הייסען. פֿון דעם דערבייאיגען צימער האָט זיך געהערט אַ שטילער געוויש. נו, דאָס געהט מיך ניט אָן, געהט מיך לחלוטין ניט אָן! רוהיג! רוהיג! —

„אַזוי הייסט עס אַלזאָ מיר און מיין אייגענעם געוויסען..."

אָבער אַלצדינג האָט זיך עפּעס אַזוי ווי פֿערשוואָרען געגען מיר. דער מאַן האָט בשום אופן ניט געוואָלט איינשטעהן רוהיג ביים שליסעל־לאָך; ווען ניט ווען האָב איך דערהערט אַ פֿערשטיקטען געלעכטער און געזעהן, ווי ער ציטערט; אויף דער גאַס איז אויך עפּעס פֿאָרגעגאַנגען, וואָס האָט מיר מבלבל געווען די רעיונות. אין דרויסען אויף׳ן טראָטואַר איז געזעסען אַ קליין אינגעל אין זונען-שיין און האָט זיך געשפּיעלט; ער האָט קיין שום בייזען געדאַנק ניט געהאַט, לעבען איהם איז געלעגען אַ גאַנצער הויפֿען פֿון פּאַסען פּאַפּיר, וועלכע ער האָט צונויפֿגעוויקעלט, און ער האט קיינעם חלילה קיין רשעות ניט געטהאָן. פּלוצלונג גיט ער אַ שפּרונג און הויבט אָן שילטען אויף׳ן קול; ער געהט הינטערוויילאַכס אַרונטער פֿון טראָטואַר און דערזעהט אַ מאַן, אַן אויסגעוואַקסענעם מאַן מיט אַ רויטער באָרד, וועלכער איז געלעגען ביי אַ פֿענסטער אויף׳ן צווייטען שטאָק און האָט אָנגעשפּיגען דעם אינגעל אויף׳ן קאָפּ. פֿאַר צאָרן האָט זיך דער קליינער צוּאַוויינט און אַרויפֿגעשיקט זיינע קללות אויבען צום פֿענסטער, און דער מאַן האָט איהם אַריינגעלאַכט אין פּנים אַריין; אַזוי זיינען אַריבער פֿילייכט פֿינף מינוטען. איך האָב זיך אָבגעקעהרט אָן אַ זייט, כדי ניט צו זעהן דעם אינגעלס טרעהרען.

„אַזוי הייסט עס אַלזאָ מיר און מיין אייגענעם געוויסען..."

אונמעגליך ווייטער צו קומען. ענדליך האָט זיך אַלצדינג אָנגעהויבען אויסמישען אינאיינעם ביי מיר אין קאָפּ; מיר האָט זיך געדוכט, עפּעס אַזוי ווי אַלעס, וואָס איך האָב דאָ אָנגעשריבען, טויג אויף כפּרות, יאָ, עפּעס אַזוי ווי די גאַנצע אידעע וואָלט געווען אַ מיאוס׳ער אונזינן, אַ שגעון: אין מיטעל־אַלטער האָט מען איבערהויפּט ניט געקענט ריידען פֿון געוויסען; דאָס געוויסען האָט ערשט טאַנצ־מייסטער שעקספּיר ענטדעקט, בכן איז די גאַנצע רעדע מיינע ניט ריכטיג. איז אַלזאָ גאָר קיין שום גוטעס ניטאָ אין די ראָזיגע בלעטלאַך? איך האָב זיי פֿון דאָס ניי דורגעבליקט און מיינע צווייפֿעל זיינען ווידער פֿערשוואונדען, כ׳האָב דאָרט געפֿונען גרויסאַרטיגע ערטער, גאַנץ לאַנגע שטיקער פֿון גרויסער בעדייטונג. און ווידער האָט זיך די בערוישענדע תאוה דערוועקט אין מיין ברוסט, אָנצוהויבען נאָך אַמאָל און פֿאַרטיג מאַכען מיין דראַמאַ.

איך בין אויפגעשטאַנען און צוגעגאַנגען צו דער טהיר, ניט קוקענדיג אויף די צאָרנדיגע וואונקען, וואָס דער בעל הבית האָט מיר צוגעוואָרפען, אַפנים איך זאָל זיין רוהיג. פעסט ענטשלאָסען בין איך דורכגעגאַנגען דעם פאָדער־צימער, אַרויף אויף די טרעפ אויבען אין צווייטען שטאָק, און דאָרט בין איך אַריין צו מיר אין מיין אַלטען צימער. דער מאַטראָז איז דאָך ניטאָ, ער איז אונטען ביי דער פרוי אין דער פאַמיליען-שטוב, וואָס זשע קען מיך אַלזאָ אָבהאַלטען, דאָ אַ ווײַלע צו זיצען? כ׳וועל זיינע זאַכען ניט אָנריהרען, ניט אַמאָל דעם טיש זיינעם בענוצען, נאָר זיך אַנידערזעצען אויף אַ שטוהל לעבען טהיר און גאַנץ צופריעדען זיין. אין איילעניש שפּרייט איך אוים די פאַפּירען אויף מיינע קניע.

איצט איז עס געגאַנגען עטליכע מינוטען אויסגעצייכענט. איין זאַץ נאָך׳ן אַנדערן איז פאַרטיג געוואָרען ביי מיר אין קאָפּ, און איך האָב געשריבען אָהן אויפהער, אָהן אַ שום שטערונג. כ׳פיל אָן איין זייטעל נאָך׳ן אַנדערן, קום איבער די שווערסטע פלעצער, לאָז אַרויס יעדעס מאָל אַ שטילען געשריי פון ענטציקונג איבער מיין אויפגעלייגטקייט און פון פרייד ווײַס איך אַליין גאָר ניט וואו איך בין ערגעץ אין דער וועלט. דער איינציגער קלאַנג, וואָס איך הער אין דער רגע, איז מיין אייגענער פריידענס־רוף. מיר איז אויך אַרויף אויף׳ן זינען אַ זעהר גליקליכע אידעע מיט אַ קירכען-גלאָק, וואָס זאָל אָנהויבען קלינגען ביי אַ געוויסען פונקט פון מיין דראַמאַ. ס׳איז געוואָרען אויסערגעוועהנליך שעהן.

מיט אַמאָל דערהער איך טריט אויף די טרעפּ. איך טהו אַ ציטער און בין כמעט אויסער זיך, כ׳זיץ אַזוי ווי אויף שפּילקעס, דערשראָקען, וואַך, אָנגעפילט מיט אַנגסט, מורא׳דיג אויפגערעגט פון הונגער; כ׳הער זיך צו מיט אָנשטרייננונג, כ׳האַלט די בלייפעדער שטיל אין דער האַנד און הער זיך צו, ניט זייענדיג אים שטאַנד נאָך אַ וואָרט צו שרייבען. עס עפענט זיך די טהיר, דאָס פּאָרל פון אונטערשטען צימער קומט אַריין.

איידער איך האָב נאָך צייט געהאַט בעטען ענטשולדיגונג פאַר דאָס, וואָס איך האָב געטהאָן, צושרייט זיך די בעל הבית׳טע מיט קולות, אַזוי ווי זי וואָלט פון די וואָלקענס אַרונטערגעפאַלען:

„ניין, זאָל מיך גאָט בעהיטען, ער זיצט שוין ווידער דאָ!"

„ענטשולדיגט!" האָב איך געזאָגט און וואָלט נאָך מעהר געוואָלט זאָגען, נאָר ס׳איז ניט געגאַנגען.

די בעל הבית׳טע האָט מיט כעס אַן עפען געטהאָן די טהיר און געשריען הויך אויף׳ן קול:

„אַז איהר געהט איצט ניט אַוועק פֿון דאַנען, זאָל מיך דער טייוועל נעהמען, שיק איך גלייך נאָך דער פּאָליציי!"

כ'בין אויפֿגעשטאַנען.

„כ'האָב אייך נור געוואָלט זאָגען אַדיע," האָב איך געמורמעלט, „און דעריבער האָב איך געמוזט וואַרטען אויף אייך. כ'האָב גאָרנישט אָנגעריהרט און בין בלויז געזעסען דאָ אויף'ן שטהול..."

„דאָס מאַכט נישט," האָט זיך דער מאַטראָז אָבגערופֿען. „וואָס צום טייפֿעל מאַכט עס אויס? לאָזט דעם מאַן צורוה!"

אַז איך בין אַרונטער די טרעפּ האָט מיך פּלוצלינג אַ פּאַק געטהאָן אַ ווילדער צאָרן געגען אָט דער דיקער, אומגעלומפּערטער פֿרוי, וועלכע איז מיר נאָכגעגאַנגען די טריט כדי וואָס גיכער פֿון מיר פּטור צו ווערן; אַ רגע בין איך געשטאַנען שטיל, די שרעקליכסטע שימפּף־ווערטער אויף די ליפּען, גרייט, זיי איהר אַ שליידער צו טהאָן אין געזיכט. כ'האָב זיך אָבער בעצייטענס מישב געווען און געשוויגען, געשוויגען בלויז אויס דאַנק־באַרקייט צו דעם פֿרעמדען מאַן, וועלכער איז געגאַנגען הינטער איהר און וואָלט עס אודאי געהערט. די פֿרוי איז מיר אַלץ נאָכגעגאַנגען און האָט ניט אויפֿגעהערט צו שיטען שמוץ אויף מיר, אין דער צייט וואָס מיין צאָרן איז אויך געוואַקסען מיט יעדען טראָט, וואָס איך האָב געמאַכט.

מיר זיינען אַרונטערגעקומען אין הויף, איך בין געגאַנגען זעהר לאַנגזאַם און האָב זיך נאָך אַלץ מישב געווען, צי זאָל איך זיך אַריינלאָזען מיט דער בעל הבית'טע אין אַ קריעג. אין דער דאָזיגער רגע בין איך איינפֿאַך פֿערריקט געווען פֿאַר כעס און האָב געטראַכט מכח אַ מורא'דיגע בלוט־באָד, וועגען אַ זעץ אין דער בויך־געגענד, וועלכער וואָלט איהר אַנידערגעלייגט טויט אויף'ן שטעל. ביי דער טהיר געהט אַ משרת דורך פֿערביי מיר און פֿערנייגט זיך, איך ענטפֿער ניט אויף זיין גרוס; ער ווענדט זיך צו דער פֿרוי הינטער מיר, און איך הער, ווי ער פֿרעגט זיך נאָך אויף מיר; דאָך קוק איך זיך גאָרנישט אום.

אַ פּאָר טריט פֿון דער טהיר, יאָגט מיך דער משרת אָן, בעגריסט מיך ווידער און רעדט צו מיר. ער דערלאַנגט מיר אַ בריעף. בייז און האַסטיג רייס איך איהם אויף, אַ צעהן־קראָנען־בילעט פֿאַלט אַרויס פֿון קאָנווערט, וויטער גאָרנישט, קיין וואָרט ניט.

כ'גיב אַ קוק אויף דעם מאַן און פֿרעג:

„וואָס זיינען דאָס פֿאַר שטיק? פֿון וועמען איז דער בריעף?"

„וויים איך ניט," ענטפֿערט ער, „אַ דאַמע האָט איהם מיר געגעבען."

כ'בין געשטאַנען שטיל, זיך ניט געריהרט פֿון אָרט. דער משרת איז אַוועק. כ'לייג צוריק אַריין דעם בילעט אין קאָנווערט אַריין, קנייטש דאָס גאַנצע גאַנץ שטאַרק צונויף ביי מיר אין האַנד, קעהר זיך אום און געה צו צו דער בעל הבית'טע, וועלכע קוקט מיר נאָך אַלץ נאָך. כ'דערלאַנג איהר אַ וואָרף דאָס פּאַפּירעל אין פּנים אַריין. ווייטער האָב איך גאָרנישט געזאָגט, קיין איינציג וואָרט ניט; איך האָב נור בעמערקט, אַז זי האָט דאָס צונויפגעדריקטע פּאַפּירעל פֿאַנאַנדערגענומען און עס בעטראַכט, נאָך איידער איך בין אַוועקגעגאַנגען...

האַ, אָט דאָס הייסט זיך אויפפֿיהרען בכבוד'יג אין לעבען! גאָרנישט זאָגען, קיין וואָרט ניט אויסריידען צו דער חברה, נאָר גאַנץ רוהיג אַ גרויסען געלד־בילעט ביי זיך אין האַנד צוקנייטשען און איהם אַ שליידער טהאָן די פֿערפֿאָלגער אין געזיכט אַריין. אָט דאָס הייסט זיך אַרויסשטעלען מיט שטאָלץ! אַזוי מוז מען זיך מיט זיי בעגעהן, מיט אָט די בעסטיעס!

אַז איך בין צוגעקומען צום עק פֿון דער טאָמטעגאַדע און פֿון דעם אייזענבאַהן-פּלאַץ, האָט די גאַס פּלוצלינג זיך גענומען אַרומדרעהען מיט מיר, און איך בין צוגעפֿאַלען צו דער וואַנד פֿון אַ הויז. כ'האָב איינפֿאַך מעהר ניט געקענט געהן, כ'האָב זיך ניט געקענט אויסגלייכען פֿון מיין איינגעבויגענער פּאָזע; אַזוי ווי איך בין צוגעפֿאַלען צו דער וואַנד, אַזוי בין איך געבליבען שטעהן און האָב געפֿיהלט, ווי דאָס בעוואוסטזיין פֿערשווינדט פֿון מיר. מיין משוגע'נער צאָרן איז נאָך גרעסער געוואָרען דורך דעם דאָזיגען אָנפֿאַל פֿון מאַטקייט, און איך האָב אויפֿגעהייבען דעם פֿוס און אַ קלאַפּ געטהאָן אויף'ן טראָטואַר. כ'האָב אויך פֿערשיעדענע אַנדערע זאַכען געטהאָן, אום צו קומען צו זיך, כ'האָב פֿערביסען מיט די צייהן, פֿער־קנייטשט דעם שטערן, פֿערגלאָצט די אויגען — און דאָס האָט געהאָלפֿען. מיינע געדאַנקען זיינען קלאָר געוואָרען, און איך האָב פֿערשטאַנען, אַז דאָס איז דער אָנהויב פֿון סוף, פֿון טויט. כ'האָב אויסגעשטרעקט מיינע הענד און זיך אַ לאָז געטהאָן פֿון דער וואַנד; די גאַס איז נאָך אַלץ געגאַנגען מיט מיר אין אַ ראָד. פֿאַר כעס האָב איך אָנגעהויבען שלינגען; פֿון דער טיעפֿסטער טיעפֿעניש פֿון מיין נשמה האָב איך געקעמפּפֿט געגען מיין עלענד און האָב זיך מוטהיג געהאַלטען אויף די פֿיס, כדי ניט אומצופֿאַלען; מיר האָט זיך ניט געוואָלט אַנידערזינקען, נאָר שטאַרבען שטעהענדיגערהייט. אַן אַרבייטס-וועגעלע פֿאָהרט לאַנגזאַם פֿערביי, און איך זעה, אַז עס ליגען קאַרטאָפֿעל אויף'ן וועגעל; אָבער פֿון ווילדען כעס, פֿון עקשנות פֿאַלט מיר גאָר איין צו זאָגען, אַז דאָס זיינען ניט קיין קאַרטאָפֿעל,

נאָר קעפּלאַך קרויט. כ'האָב גאַנץ גוט געהערט, וואָס איך זאָג, און איך האָב פונדעסטוועגן געהאַלטען אין איין שווערען אויף דעם דאָזיגען ליגען, נור כדי צו האָבען די פּערצווייפעלטע בעפּריעדיגונג, אַז איך שווער פאַלש. פער'שכור'ט בין איך איינפאַך געוואָרען פון דער דאָזיגער מאָדנער זינד, כ'האָב אויסגעשטרעקט דריי פינגער אין דער הויך און מיט ציטערנדע ליפּען געשוואָרען, אַז דאָס זיינען קעפּלאַך קרויט.

די צייט איז זיך דערווייל געגאַנגען איהר וועג. כ'האָב זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ טרעפּעל און זיך אָבגעווישט דעם שוויס פון שטערן און האַלז, פערהאַלטען דעם אָטהעם און זיך אָנגעטהאָן אַ כח צו בלייבען רוהיג. די זונן האָט זיך אַרונטערגעלאָזט, ס'איז שוין געוועזען נאָכמיטאָג. כ'האָב ווידער אָנגעהויבען גריבלען איבער מיין לאַגע; דער הונגער מיינער איז געוואָרען אונפערשעהמט, און אין אַ פּאָר שעה אַרום איז שוין ווידער נאַכט; מען מוז זיך אומקוקען און געפינען עפּעס אַן עצה, כל זמן ס'איז נאָך דאָ צייט. מיינע געדאַנקען האָבען זיך פון דאָס ניי אַרומגעדרעהט אַרום דעם לאָדושיר-הויז, פון וואַנען מען האָט מיך דורכגעטריבען; כ'האָב באין אופן ניט געוואָלט צוריקגעהן אַהין, פונדעסטוועגן האָב איך זיך ניט געקענט אויסדרעהען, ניט צו דענקען דערפון. אייגענטליך האָט דאָך די פרוי געהאַט פאָלקאָם רעכט, מיך אַרויסצוּוואַרפען. ווי קום איך גאָר צו ערוואַרטען, צו קענען וואוינען ביי אימיצען, אַז איך האָב ניט בעצאָהלט? דערצו האָט זי מיר נאָך ווען ניט ווען געגעבען עסען; נעכטען אָוענד אפילו, ווען איך האָב איהר פערשאַפט פערדרוס, האָט זי מיר אָנגעבאָטען ברויט מיט פוטער, פון גוטסקייט האָט זי דאָס מיר אָנגעבאָטען, ווייל זי האָט געוואוסט, אַז איך בין הונגעריג. כ'האָב זיך אַלזאָ ניט געהאַט וואָס צו בעקלאָגען און האָב שטילערהייט, ביי זיך אין האַרצען, אָנגעהויבען איהר איבערבעטען פאַר מיין אויפפיהרונג. דער עיקר האָב איך שטאַרק חרטה געהאַט, וואָס איך האָב זיך אויף'ן סוף געצייגט אַזוי אונדאַנקבאַר געגען איהר און איהר געוואָרפען דעם צעהן-קראָנען-בילעט אין פּנים אַריין...

דער צעהן-קראָנען בילעט! כ'האָב אַ שטילען פייף געטהאָן. פון וואַנען האָט זיך גענומען דער בריעף, וואָס דער משרת האָט געבראַכט? ערשט אין דער רגע האָב איך גענומען טראַכטען וועגען דעם און מיר איז פלוצלינג איינגעפאַלען, ווי אַזוי דאָס איז געקומען. איך בין געוואָרען אויסער זיך פאַר שמערץ און געשעהמט האָב איך זיך פאַר זיך אַליין; עטליכע מאָל האָב איך מיט אַ הייזעריגער שטימע געשעפּטשעט „אילאַיאַלי" און צוגעשאָקעלט מיט'ן קאָפּ. בין איך דאָס געווען דער, וואָס האָט

ערשט נעכטען בעשלאָסען, שטאָלץ דורכצוגעהן פֿערביי איהר, אַז איך וועל איהר בעגעגענען, און איהר די גרעסטע גלייכגילטיגקייט צייגען? און אָנשטאָט דעם האָב איך בלויז אַ רחמנות דערוועקט אין איהר און אַ נדבה ביי איהר אַרויסגעצויגען. ניין, ניין, ניין, מיין ערנידריגונג האָט גאָר קיין שיעור און קיין ערך ניט! ניט אַמאָל אַנטקעגען איהר קען איך זיך שטעלען ווי אַ מענש; איך זינק, זינק אויף אַלע זייטען, וואוהין איך קעהר זיך און ווענד זיך, כ'זינק ביז די קניע, ביז דער ברוסט, דער־טרונקען ווער איך אין שאַנדע און קען שוין קיינמאָל, קיינמאָל ניט אַרויסקריכען דערפֿון! דאָס איז עק־וועלט! אָננעהמען אַ נדבה פֿון צעהן קראָנען און עס ניט קענען אָבגעבען צוריק דעם פֿערבאָרגענעם געבער, צונויפֿשאַרען מיטביידע הענד די אָרעמע, קלעגליכע גראָשענס, ניט קוקענדיג פֿון וואַנען זיי קומען, זיי צונעהמען פֿאַר זיך, בעצאָהלען דער־מיט קוואַרטיר, כאָטש די גאַל קעהרט זיך דערפֿון איבער...

צי וואָלט איך ניט געקענט ווי עס איז שאַפֿען אָט די צעהן קראָ־נען? אַריבערגעהן צו דער בעל הבית'טע און פֿערלאַנגען דאָס געלד צוריק — דאָס וועט זיין אַרויסגעוואָרפֿענע מיה.

אָבער עס מוז זיך דאָך מאַכען עפּעס אַן אַנדער אויסוועג אויך, אַז איך זאָל זיך מישב זיין מיט זיך, אַז איך זאָל זיך נור אָנשטריינגען ווי ס'דאַרף צו זיין און זיך מישב זיין. כ'לעבען, דאָ איז ניט גענוג אויף אַ געוועהנליכען אופן זיך מישב זיין, כ'מוז טראַכטען און גוט טראַכטען, ווי אַזוי צו שאַפֿען די צעהן קראָנען. כ'האָב זיך אַלזאָ אַנידערגעזעצט טראַכטען.

ס'האָט געמוזט זיין אַרום פֿיער אַזייגער; אין אַ פּאָר שטונדען אַרום וואָלט איך אפשר געקענט טרעפֿען דעם דירעקטאָר פֿון טהעאַטער, ווען מיין דראַמאַ וואָלט נור פֿאַרטיג געווען. כ'נעהם אַרויס דאָס מאַנוסקריפּט און וויל מיט אַלע כחות אָנשרייבען די דריי לעצטע סצענעס; כ'טראַכט און שוויץ און לייען נאָך אַמאָל איבער פֿון אָנהויב אָן, כ'קום אָבער ניט אַ טראָט ווייטער. נאָר קיין נאַרישקייטען! רוף איך זיך אָב, נאָר קיין עקשנות זאָל מיר דאָ ניט זיין! און איך נעהם זיך שרייבען ווייטער מיין דראַמאַ, כ'שרייב אָן אַלצדינג, וואָס קומט מיר אין מוח אַריין, אַבי וואָס גיכער פֿאַרטיג צו ווערן, און עס געהט גאָר ניש'קשה'דיג. כ'האָב זיך געוואָלט איינריידען, אַז אַ גרויסער מאָמענט איז ווידער געקומען אויף מיר, כ'האָב זיך אַליין בעליגנערט, בעשווינדעלט האָב איך זיך, גאָר אָפֿען בעשווינדעלט און געהאַלטען אין איין שרייבען, אָקוראַט ווי איך וואָלט גאָר קיין ווערטער ניט געדאַרפֿט זוכען. דאָס איז גוט! דאָס איז ווירקליך

אַ געפֿונענער אוצר! האָב איך זיך פֿון צייט צו צייט געזאָגט; שרייב נור, שרייב ווייטער!

ענדליך דערפֿיהל איך, אַז מיינע לעצטע געשפּרעכען זיינען ניט ריכ־טיג; ס'איז עפּעס ניט דאָס, וואָס אין די ערשטע סצענעס; אַחוץ דעם ליגט קיין שום מיטעל־אַלטער ניט אין די ווערטער פֿון דעם מאָנאָך. איך צובייס מיין בליי־פֿעדער, גיב אַ שפּרונג, צורייס מיין מאַנוסקריפּט אויף צווייען, צורייס יעדעס בלעטעל, כ'וואַרף אַראָב מיין הוט אויף דער גאַס און טרעט אַרויף אויף איהם. כ'בין פֿערלאָרען! זאָג איך שטילערהייט, מיינע העררן און דאַמען, איך בין פֿערלאָרען! כ'זאָג בלויז אָט די ווערטער און שטעה נאָך אַלץ און טרעט אויף מיין הוט.

אַ פּאָר טריט ווייטער שטעהט אַ פּאָליציי־מאַן און קוקט אויף מיר; ער שטעהט אין מיטען אויף דער גאַס און נעהמט פֿון מיר קיין אויג ניט אַראָב. אַז איך הויב אויף דעם קאָפּ, בעגעגענען זיך אונזערע בליקען, ער שטעהט שוין אפשר דאָ פֿון אַ צייט און קוקט בלויז אויף מיר. כ'נעהם מיין הוט, און טהו איהם ווידער אָן און געה צו צום מאַן.

„איהר קענט מיר אפשר זאָגען, ווי שפּעט עס איז?" טהו איך איהם אַ פֿרעג.

ער איז זיך מישב אַ רגע, איידער ער נעהמט אַרויס דעם זייגער זיינעם און בעת מעשה לאָזט ער פֿון מיר אַלץ קיין אויג ניט אַראָב.

„אַרום פֿיער," מאַכט ער.

„אַקוראַט!" זאָג איך, „אַרום פֿיער, גאַנץ ריכטיג. איהר פֿערשטעהט אַן עסק, ווי איך זעה, און איך וועל אייך אין זינען האָבען."

דערמיט בין איך אַוועק. שטאַרק צוטומעלט איבער מיר איז ער שטעהן געבליבען, האָט מיר נאָכגעקוקט מיט אַן אָפּענעם מויל, און דעם זייגער האָט ער נאָך אַלץ געהאַלטען אין האַנד. אַז איך בין צוגעקומען לעבען ראָיאַל האָב איך זיך אומגעקעהרט און אַ קוק געטהאָן הינטער מיר: ער איז נאָך אַלץ געשטאַנען אין דערזעלבער פּאָזע און געקוקט אויף מיר.

האַ, האַ, אָט אַזוי מוז מען די בעסטיעס בעהאַנדלען! מיט דער גרעסטער אונפֿערשעהמטקייט! דאָס שרעקט די בעסטיעס, דערפֿאַר האָ־בען זיי אָבשיי, די בעסטיעס... כ'בין זעהר צופֿריעדען געוועזן מיט זיך אַליין און האָב אָנגעהויבען זינגען אַ ליעדעל. מיט אָנגעצויגענע נערווען פֿון אויפֿרעגונג, ניט פֿיהלענדיג קיין שום שמערץ און ניט אַמאָל וואָס פֿאַר עס איז אונבעקוועמליכקייט, בין איך געגאַנגען גרינג ווי אַ פֿעדער איבער דעם גאַנצען פלאַץ, כ'בין אַרומגעגאַנגען די באַזאַרען ביז'ן עק,

און ביי דער ערלעזער־קירכע האָב איך זיך אַנידערגעזעצט אויף אַ באַנק.

צי איז דען ניט אַלץ איינס, אויב איך וועל אָבשיקען צוריק די צעהן קראָנען אָדער ניט? אַז איך האָב זיי געקראָגען, געהערען זיי דאָך צו מיר, און דאָרט, פֿון וואַנעט זיי זיינען געקומען, נויטיגט מען זיך אַודאי ניט אין זיי. אָננעהמען האָב איך זיי דאָך געמוזט, מחמת מען האָט זיי דאָך מיר אויסדריקליך געשיקט, ס'וואָלט דאָך גאָר קיין זינן ניט געהאַט, זיי איבערלאָזען ביים משרת אין די הענד. דעסגלייכען פּאַסט זיך ניט, צוריקצושיקען אַ גאַנץ אַנדער צעהן־קראָנען בילעט איידער דעם, וואָס איך האָב בעקומען. ס'איז אַלזאָ פֿערפֿאַלען, ניטאָ וואָס צו מאַכען דערביי.

איך האָב זיך געסטאַרעט קוקען אויף דעם אַלעם, וואָס איז פֿאָר־געקומען אַנטקעגען מיר אויף'ן פּלאַץ און פֿערנעהמען מיין מוח מיט גלייכגילטיגע זאכען; אָבער ס'האָט זיך מיר בשום אופן ניט איינגעגעבען, און איך האָב אַלץ וועגען קיין אַנדער זאַך ניט געקענט טראַכטען נור מכּח די צעהן קראָנען. ענדליך האָב איך צונויפֿגעדריקט די פֿויסטען און בין אַריינגעקימען אין אַ מירא'דיגען כעס. עס וועט זיין אַ בעליידיגונג פֿאַר איהר, האָב איך געזאָגט, אַז איך וועל זיי איהר צוריקשיקען; צו וואָס זאָל איך עס אַלזאָ טהאָן? תמיד בין איך אַרומגעגאַנגען און זיך געהאַלטען צו גוט פֿאַר יעטוועדע זאַך, כ'האָב רק געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און געזאָגט: ניין, אַ שעהנעם דאַנק! נו זעה איך אַצונד, צו וואָס דאָס האָט געפֿיהרט — כ'שטעה ווידער אויף דער גאַס. אפילו דאַן, ווען איך האָב געהאַט אַלע אורזאַכען דערצו, בין איך פֿונדעסטוועגען ניט געבלי־בען אויף מיין גוטען, וואַרעמען קוואַרטיר; שטאָלץ בין איך געווען, אויפֿגעשפּרונגען בין איך ביים ערשטען וואָרט, האָב זיך געוואָרפֿען מיט צעהן קראָנען רעכטס און לינקס און בין מיר אַוועק מיין וועג... כ'האָב זיך גענומען גוט אָברעכענען מיט מיר אַליין, דערפֿאַר וואָס איך האָב פֿערלאָזען מיין דירה און זיך ווידער געבראַכט אין אַזאַ פֿערלעגענהייט.

איבעריגענס מעג דער שוועבעל־געלער טייוועל עס אין גאַנצען אויסכאַפּען! איך האָב דאָך ניט געבעטען, מען זאָל מיר דאָס געלד שיקען, כ'האָב דאָך עס כמעט גאָר אין די הענד ניט געהאַלטען, נאָר עס תיכף אַוועקגעגעבען, בעצאָהלט דערמיט ווילד־פֿרעמדע מענשען, וועמען איך וועל שוין קיינמאָל מעהר ניט זעהן אין לעבען. יאָ, אָט אַזאַ מענש בין איך, כ'בעצאָהל תמיד ביז דעם לעצטען גראָשען, אַז מען דאַרף. אויב איך האָב קיין טעות ניט אין איליאַאַלי'ן ווידער, האָט זי אודאי אויך קיין חרטה ניט וואָס זי האָט מיר געשיקט דאָס געלד; וואָס זשע גריזשע איך זיך אייגענטליך אַזוי? דאָס איז דאָס קלענסטע, וואָס זי קען פֿאַר

מיר טהאָן — מיר ווען ניט ווען צושיקען אַ צעהן קראָנען. דאָס אָרים מיידעל איז דאָך אויך פערליעבט אין מיר... און איך האָב ביי מיר אין האַרצען שטאַרק שטאָלצירט מיט דעם דאָזיגען געדאַנק. ס'איז גאָר קיין צווייפעל ניט, זי איז פערליעבט אין מיר, דאָס אָרים מיידעל!...

ס'איז געוואָרען פינף דער זייגער. ווידער אַמאָל בין איך געבליבען דערשלאָגען נאָך מיין לאַנגער נערוועזער אויפרעגונג און איך האָב פון דאָס נייע דערשפירט דאָס פוסטע טומלען ביי מיר אין קאָפּ. כ'האָב גע־קוקט גלייך פאָראויס, געהאַלטען די אויגען אָפען און אַריבערגעקוקט צו דער עלעפאַנטען־אַפטייק. דער הונגער האָט געריסען פאַסען פון מיר, און איך האָב געהאַט מורא'דיגע יסורים. און ווי איך שטעה אַזוי און קוק נאָך אַלץ אין דער לופטען, שווימט אַרויף פאַר מיין בליק אַ געשטאַלט, וועלכע איך דערזעה ענדליך גאַנץ דייטליך און איך דערקען זי: די קו־כען־פרוי לעבען דער עלעפאַנטען־אַפטייק.

איך גיב אַ ציטער, הויב זיך אויף און פערטראַכט זיך אַ ווײַלע. יאָ, ס'איז גאַנץ ריכטיג, ס'זאָל גאָר פעהלען אַ האָר: דיזעלבע פרוי הינטער דעם זעלבען טיש אויף דעם זעלבען אָרט. כ'סווישטשע אויס אַ פּאָר מאָל, קנאַק צו מיט די פינגער, כ'שטעה אויף און געה אַריבער צו דער אַפטייק. נור קיין נאַרישקייטען ניט! זאָל מיך דער טייוועל נעהמען, אויב דאָס איז געווען זינדיג געלד אָדער גוט, נאָרוועגיש זילבערן קרעמער־געלד פון קאָנגסבערג! כ'וויל זיך ניט מאַכען צום נאַר, פון צופיעל גאווה קען מען נאָך אַמאָל שטאַרבען אויך...

... כ'געה צו צום עק גאַס, קוק דער פרוי אַריין גלייך אין די אויגען און שטעל זיך אַנידער אַנטקעגען איהר. איך שמייכעל, שאָקעל צו מיט'ן קאָפּ ווי אַן אַלטער בעקאַנטער און שטעל אַזוי איין מיינע רייד, עפּעס אַזוי ווי עס וואָלט געווען זעלבסטפערשטענדליך, אַז זי האָט מיך געדאַרפט ערוואַרטען נאָך אַמאָל לעבען איהר טישעל.

„גוטען טאָג!" רוף איך זיך אָב. „אָט אַפּנים איהר דערקענט מיך שוין גאָרניט?"

„ניין," ענטפערט זי לאַנגזאַם און קוקט מיך אָן.

איך שמייכעל נאָך מעהר, אָקוראַט ווי דאָס וואָלט בלויז געווען אַ שפּאַס פון איהר זייט, וואָס זי דערקענט מיך ניט, און איך זאָג:

„דערמאָנט איהר זיך ניט, אַז איך האָב אייך אַמאָל געגעבען עטליכע קראָנען? דעמאָלט האָב איך גאָרנישט געזאָגט, אַזוי ווייט ווי איך געדיינק; כ'פלעג עס קיינמאָל ניט טהאָן. אַז מען האָט צו טהאָן מיט עהרליכע לייט, איז גאָרניט נייטיג, אָבצורײַדען זיך אַזוי צו זאָגען מאַכען קאָנטראַקטען

וועגען יעטוועדע קליינינקייט. האַ, האַ! נו יאָ, דאָס בין איך געווען, וואָס האָט איך דעמאָלט געגעבען דעם פּאַק מיט געלד."

„ניין, ווירקליך, דאָס זייט איהר דאָס געווען! יאָ, איצט דערקען איך אייך טאַקי, און איך הויב זיך אָן דערמאַנען..."

כ'האָב ניט געוואָלט דערלאָזען, זי זאָל מיר דאַנקען פאַר דאָס געלד, און מחמת דעם שלאָג איך איהר איבער די רייד, און בעת מעשה וואַרף איך אַן אויג אויף די פערשיעדענע קיכלאַך, וואָס ליגען אויף'ן טיש און זאָג:

„אַצונד קום איך אָבנעהמען די קיכלאַך פאַר'ן געלד."

דאָס פערשטעהט זי ניט.

„די קיכלאַך," ווידערהאָל איך, „כ'וויל זיי איצט אָבנעהמען," רוף איך זיך אָב און לאַך זיך פונאַנדער הויך אויף'ן קול, עפּעס אַזוי ווי זי וואָלט עס געמעגט פערשטעהן גלייך אויף'ן שטעל, אַז איך וויל זיי אָב־נעהמען. כ'נעהם אויך איינס פון טיש, אַ סאָרט פראַנץ־ברייטעל און בייס איין.

אַז די פרוי דערזעהט עס, שטעהט זי אויף אין איהר קעלער־לאָך, גיט זיך ניט ווילענדיג אַ וואָרף, אַזוי ווי צו בעשיצען איהר סחורה, און גיט מיר צו פערשטעהן, אַז זי האָט זיך גאָרניט גערעכט אויף מיר, אַז איך וועל זי קומען בעראַבעווען.

ניט? טאַקי ניט? זי איז ווירקליך אַ גרויסאַרטיגע פרוי! צי איז דאָס איהר ווען עס איז פאָרגעקומען, אימיצער זאָל איהר געבען אַ הויפען קראָנען אויף צו בעהאַלטען און גאָרניט קומען זיי פערלאַנגען צוריק? ניין — אַלזאָ זעהט איהר שוין! צי זי מיינט, אַז ס'איז געווען גע'גנב'עט געלד, אַזוי ווי איך האָב עס איהר אויף אַזאַ'ן אופן אַ וואָרף געטהאָן? נאַ, דאָס מיינט זי אַלזאָ ניט; ס'איז נאָך גוט אַזוי, בנאמנות גוט! ס'איז ליעב פון איהר זייט, אויב איך מעג זיך אַזוי אויסדריקען, וואָס זי האַלט מיך נאָך פאַר אַן אָרענטליכען מאַן. האַ, האַ! יאָ, זי איז ווירקליך גרויס־אַרטיג!

פאַר וואָס האָב איך איהר דען געגעבען דאָס געלד? די פרוי איז געוואָרען מלא רציחה און האָט זיך צושריען אויף'ן קול.

כ'האָב ערקלעהרט, פאַרוואָס איך האָב איהר דאָס געלד געגעבען, רוהיג, וואָרט ביי וואָרט האָב איך עס איהר ערקלעהרט: ס'איז שוין מיין טבע אַזוי צו האַנדלען, מחמת כ'האַלט אַלע מענשען פאַר גוט. שטענדיג אַז אימיצער האָט מיר אָנגעבאָטען אַ קאָנטראַקט, אַ פאַפּיר, האָב איך געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און געזאָגט „ניין", אַ שעהנעם דאַנק. ביי גאָט אַזוי האָב איך כסדר געטהאָן!

וועגן יעטווערע קליינינג
האָט איך דעמאָלט געג
„ניין, ווירקליך, דאָ
אייך טאַקי, און איך הוי
כ'האָב ניט געוואָלי
און מחמת דעם שלאָג א
אַן אויג אויף די פּערשיע
„אַצונד קום איך אָ
דאָס פּערשטעהט ז
„די קיכלאַך," ווי
איך זיך אָב און לאַך
וואָלט עס געמעגט פּע
נעהמען. כ'נעהם אויך
איין.

אַז די פּרוי דער
גיט זיך ניט ווילענדיג אַ
מיר צו פּערשטעהן, אַז ז
זי קומען בעראַבעווען.

ניט? טאַקי ניט?
איהר ווען עס איז פּאָ
קראַנען אויף צו בעה
ניין — אַלזאָ זעהט איד
געלד, אַזוי ווי איך ה
נאַ, דאָס מיינט זי אַלזאָ
ליעב פון איהר זייט,
מיך נאָך פּאַר אַן אָרענ
אַרטיג!

פּאַר וואָס האָב
געוואָרען מלא רציחה א
כ'האָב ערקלעהה
רוהיג, וואָרט ביי וואָרט
טבע אַזוי צו האַנדלען,
אַז אימיצער האָט מיר אָנגעבאָטען אַ קאָנטראַקט, אַ מאַשין, האָב איך
געשאָקעלט מיט'ן קאָפּ און געזאָגט „ניין", אַ שעהנעם דאַנק. ביי גאָט
אַזוי האָב איך כסדר געטהאָן!

3 1761 05058638 7